

**UCHWAŁA NR XIV/139/2025
RADY POWIATU NIŻAŃSKIEGO**

z dnia 18 września 2025 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów i Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 107 z późn. zm.), art. 10g ust. 1, ust. 2 pkt 2, ust. 3, ust. 8 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153), w związku z art. 3 ust. 1 pkt 3 oraz art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2024 r. o polityce rozwoju regionalnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 198)

Rada Powiatu Nizańskiego uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów i Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030, która stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Nizańskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Sylwester Daśko

**Strategia Rozwoju Ponadlokalnego
"Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju
na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego,
Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem,
Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe "
na lata 2024-2030**

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego
„Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizkańskiego,
Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeów” na lata 2024 – 2030

opracowana przez:

EUROKONCEPT Daniel Smuczek

przy współpracy:

Urzędu Gminy Jeów

Urzędu Gminy Krzeszów

Urzędu Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem

przy udziale:

Powiatu Nizkańskiego

Listopad 2024

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Wymiar terytorialny i podstawa prawna opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030	5
3. Spójność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024 - 2030 z dokumentami i celami na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym	8
4. Synteza i wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	14
4.1. Synteza diagnozy	14
4.2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	14
4.3. Analiza SWOT	30
5. Plan operacyjny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 oraz kierunki interwencji rozwoju	35
6. Kluczowe działania – projekty strategiczne	52
7. Obszary strategicznej interwencji	65
8. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	79
9. System realizacji strategii oraz jej monitoring i ewaluacja	90
9.1. Struktura organizacyjna zarządzania Strategią	90
9.2. Uzgodnienia projektu Strategii	92
9.3. Aktualizacja Strategii	94
9.4. Zmiana składu porozumienia	94
9.5. System monitoringu i oceny skuteczności realizacji Strategii	95
9.6. Monitorowanie procesu wdrażania Strategii	95
9.7. Ocena (ewaluacja) stopnia osiągnięcia celów strategicznych	96
9.8. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych	97
9.9. Partycypacja społeczna na etapie realizacji Strategii i oceny efektów Strategii	98
9.10. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	100
10. Ramy finansowe i źródła finansowania Strategii	101
Spis tabel	104
Spis map	104

1. Wprowadzenie

Samorządy lokalne mierzą się z wieloma wyzwaniami związanymi z procesami depopulacji, zmianami technologicznymi oraz zjawiskami natury globalnej, jak zmiany klimatyczne. W szczególnej sytuacji są obszary wiejskie oraz małe miasta, gdzie problemy te ujawniają się w większym nasileniu - powodując realne zagrożenie marginalizacją społeczno-gospodarczą. Jednocześnie obszary te dysponują wieloma zasobami, które odpowiednio wykorzystane mogą złagodzić występujące problemy, a w niektórych przypadkach mogą być przekute na atuty służące przyspieszeniu procesów rozwojowych.

Wyzwania, przed jakimi stoją samorządy gmin, powiązanych funkcjonalnie z obszarem Doliny Dolnego Sanu oraz Puszczy Sandomierskiej, tj. Gmina i Miasto Rudnik nad Sanem, Gmina Krzeszów oraz Gmina Jeżowe, skłoniły ich włodarzy do poszukiwania nowych rozwiązań pozwalających na zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług publicznych wysokiej jakości oraz wspieranie rozwoju lokalnej gospodarki. Jednym z takich rozwiązań jest usystematyzowana współpraca, pozwalająca na racjonalizację wydatków budżetowych oraz prowadzenie działań służących zaspokajaniu potrzeb jak największej liczby mieszkańców porozumienia, niezależnie od gminy, którą zamieszkują. Samorządy te w ramach swojej współpracy przyjęły również nazwę „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe na lata 2024 – 2030”.

W związku z tym, trzy gminy leżące na terenie powiatu niżańskiego, postanowiły podjąć ściślejszą współpracę i wprowadzić nowatorskie rozwiązania, służące większej efektywności prowadzonych inwestycji, lepszej realizacji bieżących usług publicznych, zwiększaniu swoich szans na uzyskanie dodatkowych środków zewnętrznych, a także mobilizacji i zwiększeniu aktywności mieszkańców w dbaniu o rozwój tego obszaru. W tym celu w dniu 16 maja 2024 roku, Powiat Niżański oraz gminy: Rudnik nad Sanem, Krzeszów, Jeżowe podpisały porozumienie określające zasady współpracy przy opracowaniu i wdrażaniu **Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024 – 2030**.

Niniejsza Strategia stanowi wyraz wspólnej polityki partnerskich gmin do roku 2030, nie odbierając żadnej z gmin prawa do przygotowania strategii rozwoju lokalnego.

Jest to pierwszy tego typu dokument, opracowany we współpracy tych gmin z innymi samorządami, choć należy zwrócić uwagę na doświadczenia we współpracy zdobyte m.in. dzięki współpracy w ramach Lokalnych Grup Działania czy związków gmin, w których uczestniczą samorządy. Przyjęty tryb ekspercko-partycypacyjny pozwolił na włączenie w jego przygotowanie wielu środowisk.

Strategia składa się z czterech zasadniczych części (tj. diagnostycznej, strategicznej, wdrożeniowej oraz opisującej zaangażowanie społeczeństwa). W części diagnostycznej sformułowano najistotniejsze wnioski na podstawie „[Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej](#)”, stanowiącej załącznik do niniejszej Strategii, określając potencjały i bariery oraz szanse rozwojowe w poszczególnych elementach składających się na funkcje Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”. W części strategicznej wyznaczono wizję obszaru oraz misję partnerskich samorządów określając jednocześnie cele strategiczne i związane z nimi kierunki działań

oraz spójność z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym i regionalnym. Część wdrożeniowa zawiera zestaw projektów realizujących przyjęte cele, systemy wdrażania oraz monitorowania i ewaluacji oraz potencjalne źródła finansowania działań ze środków zewnętrznych. W ostatniej części opisano rolę społeczności lokalnej w przygotowaniu dokumentu oraz sposoby jej włączenia na etapie wdrażania *Strategii*.

2. Wymiar terytorialny i podstawa prawna opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030, zwana w dalszej części niniejszego dokumentu „Strategią”, opracowana została na podstawie art. 10g ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.), który umożliwia gminom sąsiadującym i powiązanym ze sobą funkcjonalnie, opracowanie wspólnej strategii rozwoju w zakresie ich terytorium.

Strategia rozwoju ponadlokalnego daje gminom możliwość wspólnego planowania działań rozwojowych, co ma kluczowe znaczenie zwłaszcza w odniesieniu do realizacji inwestycji oraz stanowi również podstawę do podejmowania decyzji przez poszczególne gminy o sposobie i zakresie dostarczania społecznościom lokalnym wybranych usług publicznych. Strategia przygotowywana przez kilka gmin może więc przynieść wymierne korzyści wszystkim interesariuszom - w szczególności poprzez dostosowanie planów inwestycyjnych poszczególnych gmin i uwzględnienie w nich potrzeb całego obszaru objętego strategią, jak również przez realizację wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Zakres strategii rozwoju ponadlokalnego, podobnie jak w przypadku strategii rozwoju gminy, określony jest w art. 10e ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym, jednak podmiot przygotowujący dokument może zamieścić w nim dodatkowe elementy, jeśli jest to zasadne ze względu na zakres tematyczny podejmowany w danej strategii.

Podstawę prawną opracowania niniejszej strategii stanowi również ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 324 z późn. zm.), która określa zasady prowadzenia polityki rozwoju, podmioty prowadzące tę politykę oraz tryb współpracy między nimi, a także ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079), która wprowadza szczególne instrumenty realizacji programów, między innymi w postaci Innych instrumentów terytorialnych (IIT), które umożliwiają wspólną realizację projektów w ramach rozwoju terytorialnego. Z uwagi na udział Powiatu Niżańskiego w opracowaniu i realizacji niniejszej Strategii, podstawę prawną jej opracowania stanowi również ustawa z dnia czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 107 z późn. zm.).

Jednym z najważniejszych kroków w formalizacji współpracy było zawarcie w dniu 16 maja 2024 r. Porozumienia jednostek samorządu terytorialnego w sprawie określenia zasad współpracy w ramach Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe”, które utworzyło Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta

Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe”, zwany w dalszej części opracowania OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”. Sygnatariuszami niniejszego dokumentu były następujące jednostki samorządu terytorialnego:

- **Powiat Niżański**
- **Gmina i Miasto Rudnik nad Sanem**
- **Gmina Krzeszów**
- **Gmina Jeżowe**

Organem decyzyjnym partnerstwa jest Rada Porozumienia, w skład której wchodzi przedstawiciele władz wykonawczych wszystkich gmin tworzących partnerstwo (wójtowie poszczególnych gmin) lub osoby je reprezentujące. Zarządzaniem operacyjnym i realizację działań w partnerstwie powierzono Zespołowi Operacyjnemu.

Najważniejsze postanowienia Porozumienia w zakresie współpracy jednostek samorządu terytorialnego, dotyczą m.in.:

- promowania partnerskiego modelu współpracy jednostek samorządu terytorialnego tworzących Porozumienie;
- opracowania i wdrożenia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030;
- zwiększenia efektywności przedsięwzięć realizowanych przez gminy oraz skutecznej realizacji zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy samorządów – stron Porozumienia;
- podniesienia jakości funkcjonowania administracji publicznej w zakresie realizacji przedsięwzięć partnerskich;
- wspólnego diagnozowania problemów rozwojowych oraz wypracowania sposobów ich rozwiązywania;
- ochrony wspólnych interesów stron Porozumienia oraz wspomagania w realizacji zadań własnych.

Partnerstwo gmin tworzących Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, to wspólna inicjatywa samorządów z terenu powiatu niżańskiego, na rzecz zrównoważonego rozwoju regionu, przejawiająca się chęcią integracji działań mających na celu zapewnienie temu obszarowi konkurencyjności i dynamicznego rozwoju dzięki zacieśnieniu współpracy samorządowej. Obszar ten obejmuje swym zasięgiem powierzchnię 264,85 km², zamieszkiwany na koniec 2023 roku przez 23 830 osób, co zostało szczegółowo przedstawione w Diagnozie sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, stanowiącej załącznik do niniejszej Strategii.

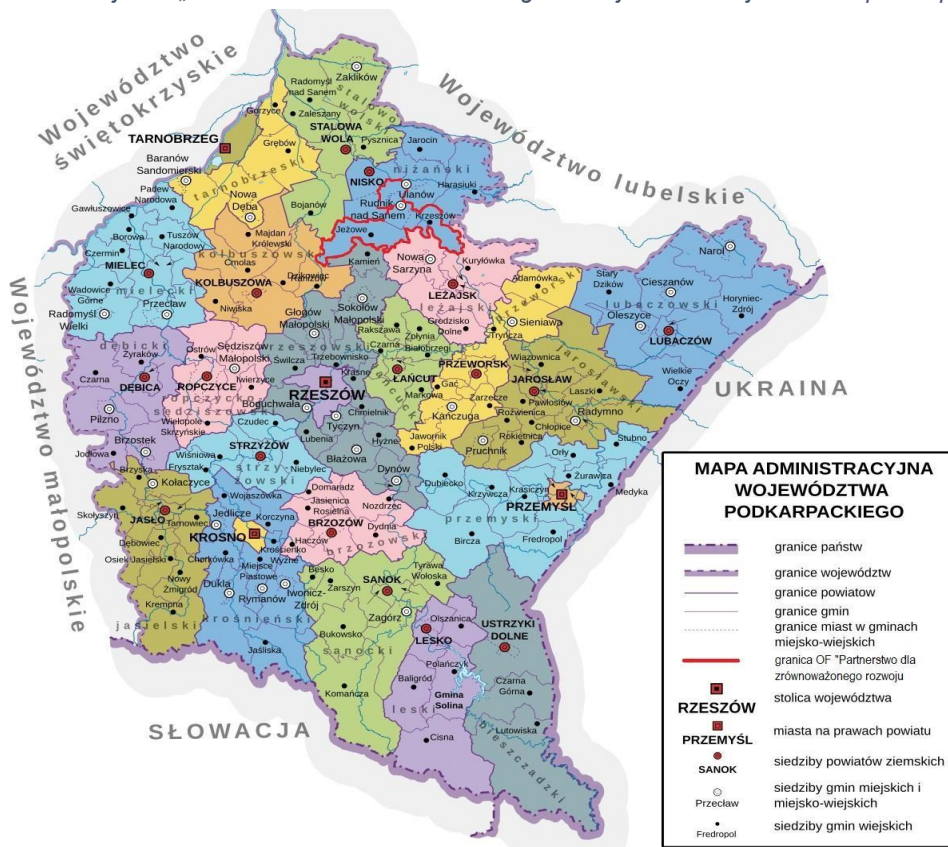
Lokalizację gmin tworzących OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” w jego obrębie oraz położenie OF w województwie podkarpackim, przedstawiają poniższe mapy.

Mapa 1. Zasięg terytorialny gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.wikipedia.org

Mapa 2. Lokalizacja OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.wikipedia.org

3. Spójność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024 - 2030 z dokumentami i celami na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym

Przygotowanie wspólnej strategii ponadlokalnej jest odpowiedzią na potrzebę planowania działań rozwojowych wykraczających i oddziałujących poza granice administracyjne gminnych jednostek terytorialnych. Opracowanie dokumentu dotyczącego kilku samorządów gminnych pozwoli również na aplikowanie o środki unijne, a także umożliwi realizację zintegrowanych projektów partnerskich

W niniejszym rozdziale wskazano zbiór podstawowych dokumentów wyższego rzędu, z którymi niniejsza Strategia wykazuje spójność. Opisane dokumenty strategiczne i wykonawcze stanowią warunki brzegowe dla niniejszej Strategii, która przygotowana została w pełnej zgodności z tymi dokumentami. Jednocześnie, mając na uwadze realizowaną perspektywę finansową Unii Europejskiej na lata 2021 – 2027, dołożono wszelkich starań, aby działania określone w dokumencie odpowiadały równocześnie na wyzwania na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym zidentyfikowane w poszczególnych obszarach wsparcia współfinansowanych z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych w kolejnych latach. Należy zaznaczyć, że Strategia wykazuje spójność zarówno z dokumentami o charakterze strategicznym, jak i wykonawczym.

Poziom europejski

Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady

Komisja Europejska w Rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego i Rady (EU) przedstawiła cele Polityki Spójności na lata 2021-2027. Pakiet rozporządzeń obejmuje przede wszystkim: rozporządzenie ramowe, rozporządzenie ws. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Funduszu Spójności (FS), rozporządzenie ws. Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), rozporządzenie ws. Interreg, rozporządzenie ws. Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST). Jednym z elementów ww. dokumentów jest przedstawienie podstawowych założeń i Celów Tematycznych dla Polityki Spójności oraz proponowanych przez Komisję Europejską zasad funkcjonowania programów operacyjnych w perspektywie 2021–2027.

W trwającej perspektywie finansowej Polska realizuje działania w ramach wszystkich pięciu celów polityki spójności oraz celu dodatkowego, umożliwiającego obywatelom i regionom łagodzenie społecznych, gospodarczych i środowiskowo-przestrzennych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.

Dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych jednym z ważniejszych celów polityki spójności dla OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” jest Cel Tematyczny nr 5 – Europa bliższa obywatelom, który jest podstawą ustanowienia Instrumentów Terytorialnych (w tym ZIT i IIT) i będzie głównym źródłem finansowania projektów w ramach obszarów

funkcjonalnych w perspektywie 2021 – 2027. Zaplanowano jednak, że w ramach ZIT i IIT możliwa będzie realizacja projektów również we wszystkich pozostałych celach polityki, współfinansowanych zarówno z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, jak i Europejskiego Funduszu Społecznego.

Europejski Zielony Ład

Europejski Zielony Ład jest strategią na rzecz rozwoju, mającą na celu przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w konkurencyjnej, oszczędnej w zasobach i nowoczesnej gospodarce. Jej celem jest również: ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego oraz ochrona zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami oraz negatywnymi skutkami związanymi z klimatem i naturalnym środowiskiem.

Dokument zawiera plan działań umożliwiających bardziej efektywne wykorzystanie zasobów dzięki przejściu na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej i zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń. Do obszarów Europejskiego Zielonego Ładu, wchodzi m.in.:

- Ochrona naszego wrażliwego ekosystemu i bioróżnorodności;
- Sposoby na bardziej zrównoważony łańcuch żywnościowy;
- Czysta i bezpieczna energia;
- Zrównoważony przemysł i sposoby na bardziej zrównoważone i przyjazne środowisku cykle produkcyjne;
- Bardziej ekologiczny sektor budowlany i renowacyjny;
- Zrównoważona mobilność i promowanie bardziej zrównoważonych środków transportu;
- Środki mające na celu szybkie i skuteczne ograniczenie oraz eliminację zanieczyszczeń;
- Osiągnięcie neutralności klimatycznej.

Zakłada się, że zapisy niniejszej Strategii są zgodne z Europejskim Zielonym Ładem, którego postanowienia będą wpływać na zmiany w poszczególnych sektorach Państw UE. Wdrożenie Europejskiego Zielonego Ładu wymagać będzie od członków KE przemyślenia strategii politycznych w zakresie m.in. dostaw czystej energii w gospodarce, w sektorze przemysłu, produkcji i konsumpcji, infrastruktury, transportu, budownictwa, żywności i rolnictwa.

Poziom krajowy

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, jako jeden z ważniejszych dokumentów krajowych wskazuje, że zrównoważony rozwój społeczny i regionalny to rozwój skierowany na terytorialną różnorodność oraz jej atuty, a jednocześnie dbający o zapewnienie całemu społeczeństwu wysokiej jakości życia. Jako główny cel SOR określono tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Obszary wiejskie w Polsce charakteryzuje zróżnicowanie przestrzenne pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i funkcji gospodarczych (są to zarówno obszary z dominacją rolnictwa tradycyjnego, obszary rolnictwa wielkoobszarowego, obszary z dominacją funkcji turystycznej, jak i silnie zurbanizowane obszary położone w pobliżu dużych aglomeracji i mniejszych miast). Pobudzanie ich rozwoju wymaga zintegrowanego i jednocześnie zindywidualizowanego podejścia uwzględniającego ich potencjały i potrzeby rozwojowe. Kierując się celami strategicznymi SOR polityka wobec obszarów wiejskich musi wspierać ich rozwój w oparciu o posiadane przez nie endogeniczne potencjały. Efektem będzie m.in. wyrównywanie szans rozwojowych wszystkim mieszkańcom wsi. Implikuje to działania dotyczące pobudzania przedsiębiorczości, przekształceń strukturalnych, zwiększania mobilności i zapewnienia odpowiedniej jakości usług decydujących o perspektywach rozwojowych (zdrowie, edukacja, transport publiczny), zapewniając przy tym zachowanie walorów kulturowych, krajobrazu i środowiska przyrodniczego.

Realizacja niniejszej Strategii wpisuje się w zakładane działania określone w SOR dla obszarów wiejskich, co potwierdza zarówno sformułowana wizja rozwoju gminy, jak i przyjęte cele strategiczne, które służyć będą urzeczywistnieniu się tej wizji.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Polityka regionalna na szczeblu centralnym koordynowana jest przez Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030. Zakłada ona zrównoważony i bardziej spójny rozwój całego kraju i zmniejszanie dysproporcji rozwojowych między obszarami miejskimi i wiejskimi. W szczególności wspiera miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Niniejsza Strategia wpisuje się w realizację wyzwań wskazanych dla polityki regionalnej w KSRR 2030, tj.:

- adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie zagrożeń dla środowiska;
- przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych;
- rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego;
- wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarek;
- rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach;
- zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowania działań rozwojowych) oraz współpracy między samorządami terytorialnymi i między sektorami;
- przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych oraz niwelowanie sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych.

Umowa Partnerstwa na lata 2021-2027

30 czerwca 2022 r. oficjalnie zakończyły się negocjacje Umowy Partnerstwa (UP) między Komisją Europejską a polskim rządem. Dokument ten pokazuje szerszy kontekst i ramy dla perspektywy finansowej UE 2021-2027, jednocześnie nakreślając strategię wykorzystania środków polityki spójności i koordynacji w zakresie określania obszarów wsparcia. Umowa Partnerstwa łączy ze sobą oczekiwania Komisji Europejskiej z wyzwaniami wynikającymi z krajowych dokumentów, takich jak Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju i inne strategie sektorowe.

Umowę Partnerstwa realizować będą krajowe i regionalne programy operacyjne, które wraz z UP tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych, stanowiący podstawę do realizacji perspektywy 2021-2027 w Polsce. UP zakłada kontynuację realizacji dotychczasowych programów krajowych oraz regionalnych. Nowym narzędziem jest program finansowany ze środków Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Jednym z opisanych w dokumencie narzędzi przeznaczonych dla obszarów funkcjonalnych w perspektywie 2021-2027 są instrumenty - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) i Inne Instrumenty Terytorialne (IIT). Ich istotą jest realizacja partnerskich projektów przyczyniających się do rozwiązywania problemów i wspólnego oraz skoordynowanego zaspokajania potrzeb całego obszaru. Instrumenty te mają służyć wzmocnieniu współpracy i partnerstw samorządów, które realizują wspólne działania rozwojowe na podstawie strategii terytorialnych.

Kluczowe zasady w procesie przygotowania i wprowadzania instrumentów terytorialnych:

- partnerstwo i współpraca,
- zintegrowane podejście do rozwiązywania problemów łączących sąsiadujące jednostki samorządu terytorialnego,
- zaangażowanie lokalnych instytucji i organizacji w przygotowanie i realizację działań wynikających ze strategii terytorialnych.

Realizacja tych zasad ma mieć wpływ na oddolny charakter wypracowanych strategii, które jednocześnie muszą wykazać spójność z ramami strategicznymi na poziomie regionalnym - strategią rozwoju województwa.

Niniejsza Strategia i budujące ją Partnerstwo gmin, będą spełniać przedstawione w UP wymagania oraz przewidują wykorzystanie instrumentu IIT, jako jednego ze źródeł finansowania realizacji działań zaplanowanych w tym dokumencie.

Poziom regionalny

Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

W Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 przyjęto model rozwoju stymulowany strategicznymi wyborami jako: zrównoważony, integrujący zasoby i potencjały, ukierunkowany na wysoką jakość życia. Aby realizować kierunki założone w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030, zastosowano wymiar terytorialny poprzez skoncentrowanie działań na wykorzystaniu potencjałów rozwojowych na określonym obszarze, tzw. obszarze strategicznej interwencji.

Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 zakłada m.in.: następujące kierunki interwencji, w które wpisuje się niniejsza Strategia:

OBSZAR TEMATYCZNY 1. GOSPODARKA I NAUKA

- 1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie

OBSZAR TEMATYCZNY 2. KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY

- 2.1. Edukacja
- 2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe

- 2.4. Rynek pracy
- 2.6. Włączenie społeczne
- 2.7. Aktywny styl życia i sport

OBSZAR TEMATYCZNY 3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODOWISKA

- 3.1. Bezpieczeństwo energetyczne i OZE
- 3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego
- 3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki
- 3.6. Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi
- 3.7. Zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych
- 3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu

OBSZAR TEMATYCZNY 4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG

- 4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych

OBSZAR HORYZONTALNY – TERYTORIALNY WYMIAR STRATEGII

- 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego,
- 7.3 Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju
- 7.4 Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy wypoczynku

Strategia Rozwoju Powiatu Niżańskiego na lata 2023-2030

Podstawowym założeniem Strategii Rozwoju Powiatu Niżańskiego na lata 2023-2030 jest odniesienie do całości obszaru powiatu, jego zasobów i potrzeb, w poczuciu siły wspólnotowości i dążeniu do lepszej przyszłości. Ujęto w niej najistotniejsze zagadnienia z zakresu funkcjonowania Powiatu Niżańskiego i przedstawiono obszary zmian koniecznych do wprowadzenia w celu osiągnięcia oczekiwanej zmiany sytuacji społecznej, gospodarczej i środowiskowej.

W Strategii Rozwoju Powiatu Niżańskiego na lata 2023-2030 przyjęto, że Powiat Niżański rozwija się w oparciu o wyjątkowe walory tego miejsca, dbając o wykorzystanie nowych technologii oraz stawiając na współpracę i łączenie zasobów. Misję tę realizuje poprzez działania w poniższych celach operacyjnych pogrupowanych w trzech obszarach strategicznych:

- I. Bezpieczeństwo społeczne i publiczne
 1. Zwiększenie udziału mieszkańców w życiu społecznym;
 2. Poprawa jakości i dostępności do usług administracyjnych świadczonych przez Powiat Niżański;
 3. Zwiększenie zakresu i jakości usług medycznych;
 4. Poprawa warunków bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców powiatu.
- II. Nowoczesna edukacja, gospodarka i rynek pracy
 1. Rozwój działań edukacyjnych dla rynku pracy;

2. Wsparcie dla nowoczesnej gospodarki;
 3. Aktywizacja lokalnego rynku pracy;
 4. Poprawa jakości usług świadczonych przez służby zatrudnienia;
- III. Turystyka, rekreacja i kultura
1. Poprawa przepływu i dostępu do informacji w zakresie turystyki, rekreacji i kultury z terenu Powiatu Niżańskiego;
 2. Budowa spójnej i ogólnodostępnej oferty turystycznej opartej na zasobach powiatu niżańskiego;
 3. Rozwój infrastruktury w obszarze turystyki, rekreacji i kultury;

z zachowaniem zasad realizacji działań zgodnie ze strategicznymi obszarami horyzontalnymi:

1. Zachowanie i poszanowanie walorów bogactwa przyrodniczego i czystości środowiska naturalnego na terenie Powiatu Niżańskiego;
2. Spójny system promocji, ukierunkowany na budowanie silnej marki Powiatu Niżańskiego.

Plan Strategiczny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030

Planowanie strategiczne opiera się na zrealizowanych działaniach diagnostycznych i pozostaje w ścisłym związku z funkcją decyzyjną procesu zarządzania. Proces realizacji niniejszej Strategii został podzielony na cztery poziomy. Wszystkie zostały sformułowane na podstawie przeprowadzonego procesu diagnostycznego, którego wyniki zidentyfikowały najważniejsze potrzeby i problemy OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” oraz jego potencjały i szanse rozwojowe. W pierwszym kroku, na podstawie wniosków z diagnozy oraz analizy SWOT sformułowano wizję rozwoju, która jest jednocześnie celem głównym. Przedstawia ona obraz OF, w wyniku realizacji postanowień niniejszego dokumentu. Wizja ma również przełożenie na kolejny poziom wdrożeniowy czyli cele strategiczne, określone w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Cele strategiczne mają charakter długofalowy i wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji rozwoju. Natomiast uszczegóławiające kierunki działań, służą realizacji założonych celów i są podstawą wdrażania strategii.

4. Synteza i wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

4.1. Synteza diagnozy

Podstawowym źródłem dla formułowania wniosków była analiza potencjałów i barier rozwojowych wynikających z uwarunkowań wewnętrznych OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”. Wykorzystano analizę poszczególnych czynników w sferze gospodarczej, społecznej, oraz przestrzenno-środowiskowej.

Drugim elementem było uwzględnienie uwarunkowań zewnętrznych, które mogą wspierać wykorzystanie atutów obszaru i przyspieszać pozytywne zmiany, ale mogą też stanowić zagrożenie dla rozwoju gmin tworzących OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”. Do najistotniejszych tego typu uwarunkowań należą:

- procesy globalne (zmiany klimatyczne i powiązany z tym zagadnieniem stan powietrza oraz kurczące się zasoby wody; zmiany technologiczne w tym rewolucja cyfrowa, wpływające nie tylko na procesy gospodarcze, ale również funkcjonowanie społeczeństwa; rosnące nierówności społeczne; zjawiska kryzysowe w tym związane z pandemią SARS-COV-2 i jej skutkami oraz agresją Rosji na Ukrainę);
- polityki Unii Europejskiej, w tym Nowy Zielony Ład oraz istotne z punktu widzenia partnerstwa polityki wspierające rozwój jak Polityka Spójności, Wspólna Polityka Rolna;
- kierunki polityki rozwojowej kraju, Województwa Podkarpackiego oraz Powiatu Niżańskiego.

W formułowaniu wniosków zastosowano podejście funkcjonalne. Podejmując dany wątek tematyczny nie odniesiono się wyłącznie do uwarunkowań wewnętrznych obszaru porozumienia, ale i do szans, i zagrożeń wynikających z otoczenia zewnętrznego. Synteza diagnozy obejmująca wnioski z diagnozy i opracowaną na ich podstawie analizę SWOT, stanowi podstawę ku określeniu planu operacyjnego, który został zawarty w dalszej części niniejszej Strategii.

Pogłębiony materiał analityczny, będący podstawą dla sformułowania wniosków diagnostycznych, jest zawarty w dokumencie „[Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej](#)”, stanowiącym załącznik do niniejszej Strategii.

4.2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi strategii rozwoju ponadlokalnego, opracowanie niniejszej Strategii poprzedzone zostało przygotowaniem „Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej”, która stanowi kluczowy etap w kompleksowej ocenie ponadlokalnych zasobów oraz w wypracowaniu strategicznych rozwiązań.

Wnioski z diagnozy stanowiły podstawę opracowania części kierunkowej Strategii, która zawiera wizję, cele strategiczne, kierunki działań, kluczowe projekty do realizacji oraz model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z rekomendacjami w zakresie polityki przestrzennej i wskazaniem obszarów strategicznej interwencji.

Poniżej zostały przedstawione najważniejsze wnioski z diagnozy, wynikające z poszczególnych sfer, tworzących strukturę diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”.

Ogólna charakterystyka gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”

- Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” położony jest w północnej części województwa podkarpackiego, granicząc z gminami: Bojanów, Dzikowiec, Harasiuki, Kamień, Kuryłówka, Leżajsk, Nisko, Nowa Sarzyna, Potok Górny, Raniżów oraz Ulanów.
- OF obejmuje tereny 3 gmin, położonych w środkowej i południowej części powiatu niżańskiego, zajmując łączną powierzchnię 264,85 km², co stanowi 1,48 % powierzchni województwa podkarpackiego.
- W skład OF wchodzi: obszar miejski miasta Rudnik nad Sanem oraz obszary wiejskie obejmujące teren wiejski gminy Rudnik nad Sanem oraz tereny gmin Krzeszów i Jeżowe, a sieć osadniczą tworzy miasto Rudnik nad Sanem oraz 31 sołectw, z których dwa stanowią gminne centra administracyjno-usługowe, będące siedzibą władz gminnych.
- Gminy wchodzące w skład OF cechuje znaczne zróżnicowanie pod względem zajmowanej powierzchni – największą powierzchnię zajmuje gmina Jeżowe – 123,94 km², co stanowi 46,8 % całkowitej powierzchni OF, natomiast najmniejszą gmina Krzeszów – 62,22 km², co stanowi 23,5 % całkowitej powierzchni OF. Gmina Rudnik nad Sanem zajmuje powierzchnię 78,69 km².

SFERA SPOŁECZNA

Uwarunkowania demograficzne

- OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” na koniec 2023 r. zamieszkiwało 23 830 osób, co stanowiło 1,15 % ogólnej liczby ludności województwa podkarpackiego. Na przestrzeni lat 2019-2023 liczba ludności spadła o 700 osób, a spadek tej liczby nastąpił w każdej z gmin OF – największy w gminie Rudnik nad Sanem – liczba osób zameldowanych zmniejszyła się o 366 osób, natomiast zgonów było 618 osób.
- Część OF, obejmująca obszar miejski gminy Rudnik nad Sanem, z uwagi na miejski charakter zabudowy, charakteryzuje się wysoką gęstością zaludnienia w stosunku do średniej dla OF oraz dla województwa podkarpackiego (gęstość zaludnienia według stanu na koniec 2023 roku dla obszaru miejskiego w gminie Rudnik nad Sanem wynosiła 174,2 os./km², w OF – 90 os./km² natomiast w województwie podkarpackim – 116 os./km²). Najniższa wartość tego wskaźnika występowała natomiast w 2023 r. w gminie Krzeszów – 66 os./km², kształtując się znacznie poniżej średniej dla województwa.
- Na przestrzeni lat 2019-2023 skumulowana wartość przyrostu naturalnego na terenie OF wyniosła -321, a główny wpływ na to miała niska wartość tego wskaźnika w gminie Rudnik nad Sanem, który w tym okresie wyniósł -221. Ujemna wartość przyrostu naturalnego w tym okresie wystąpiła w każdej z gmin OF, a zjawisko to miało największy wpływ na zmniejszającą się liczbę ludności w OF.

- Wpływ na zmniejszającą się liczbę ludności w OF ma również zjawisko migracji. Skumulowana liczba wymeldowań z OF na przestrzeni lat 2019-2023 przekroczyła liczbę zameldowań, w związku z czym wartość salda migracji wyniosła -101. We wskazanym okresie ujemne saldo migracji wystąpiło w każdej z gmin analizowanego obszaru, natomiast najniższa wartość salda wystąpiła w gminie Jeżowe, tj. -41. Głównym typem migracji z terenu OF były migracje edukacyjne, spowodowane wyjazdem absolwentów szkół średnich na studia do większych ośrodków akademickich – przede wszystkim Rzeszów, Kraków, Lublin i pozostawaniem w tych miastach, rozpoczynając karierę zawodową. Obok migracji edukacyjnej, zasadnicze znaczenie dla uwarunkowań demograficznych mają migracje ekonomiczne, które skutkują wyjazdem do miejsc, dających większe perspektywy zawodowe, również w kierunku zagranicznym. Biorąc jednak pod uwagę możliwość niedokonywania obowiązków meldunkowych, trudno jest określić faktyczną skalę zjawiska migracji na tym obszarze.
- W strukturze mieszkańców OF przeważa grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym, jednak na przestrzeni lat 2019-2023 można zauważyć spadek ich liczby, przy wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, a równocześnie w tym okresie nastąpił wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Struktura mieszkańców OF była zbliżona do struktury występującej ogółem w województwie podkarpackim, w OF występował jednak większy odsetek liczby osób w wieku produkcyjnym oraz mniejszy liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Niemniej, wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym na przestrzeni lat 2019-2023 wskazuje na negatywny trend starzenia się społeczeństwa na terenie OF.
- Według „Prognozy ludności gmin na lata 2023-2040”, opracowanej przez GUS, liczba ludności OF do 2030 roku ma się zmniejszyć i na przestrzeni kolejnych lat utrzymywać się będzie jednolity trend spadkowy w tej kwestii. Prognozowany jest również dalszy spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co może negatywnie wpływać na rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Edukacja i wychowanie

- Na terenie OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” liczba dzieci do lat 3 na koniec 2023 r. wyniosła łącznie 565, natomiast jedynie 34 z nich, tj. zaledwie 6 % ogółu dzieci w tej grupie wiekowej objętych zostało opieką w żłobku, znajdującym się w gminie Rudnik nad Sanem, stanowiącym jedyną tego typu placówkę w OF. Znaczna część mieszkańców OF zapewnia opiekę nad dziećmi do lat 3 w domach, kosztem własnej pracy zawodowej, a gminy stwarzając miejsca opieki, zwiększyłyby ich dostępność i przyczyniłyby się do poprawy sytuacji na rynku pracy.
- W 2023 r. na terenie OF liczba dzieci w wieku od 3 do 6 lat wynosiła 985, natomiast 82,8 % z nich objętych było wychowaniem przedszkolnym w placówkach znajdujących się na terenie OF. Średnią dla OF zaniża nieco gmina Krzeszów, w której w 2023 r. funkcjonowało jedno przedszkole, a także dwa oddziały przedszkolne, utworzone w szkole podstawowej. Łącznie w OF, zgodnie z danymi GUS, na koniec 2023 roku funkcjonowało 6 przedszkoli oraz 23 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych. Rozwój infrastruktury w tym zakresie pozwoliłby na zwiększenie dostępności do usług wychowania przedszkolnego, należy jednak brać pod uwagę występujące w OF trendy demograficzne oraz zasadność inwestycji pod względem ekonomicznym.

- W zakresie szkolnictwa podstawowego, na terenie OF w 2023 funkcjonowało 14 szkół podstawowych, do których uczęszczało łącznie 1 650 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto wyniósł w 2023 roku na tym obszarze 83,97 % i uległ nieznacznemu spadkowi w stosunku do roku 2019 o 0,64 pp., co świadczy o nieznacznie zmniejszającej się liczbie uczniów uczęszczających do szkół na terenie OF. Wartość współczynnika zmalała na przestrzeni lat 2019-2023 w dwóch gminach: Jeżowe i Krzeszów, natomiast w gminie Rudnik nad Sanem wartość ta wzrosła. Porównując współczynniki skolaryzacji w OF i w województwie podkarpackim, zauważalne jest, że w OF znajduje się on na poziomie znacznie niższym niż dla województwa (89,2 %). Powodem takiego stanu rzeczy jest jednak zawyżanie średniej przez ośrodki miejskie, do których placówek uczęszczają często uczniowie z sąsiednich obszarów wiejskich, co w przypadku OF może dotyczyć uczęszczania niekiedy dzieci do placówek zlokalizowanych w takich miastach jak Nisko i Stalowa Wola. Zmniejszająca się liczba uczniów w szkołach stanowi istotny problem dla samorządów, z uwagi na ciągle rosnące koszty utrzymania placówek oświatowych przy malejącej subwencji oświatowej, co z kolei przekłada się na konieczność ponoszenia przez gminy wydatków ze środków własnych, ograniczając w ten sposób środki na inwestycje. Duży wpływ na malejącą liczbę uczniów w szkołach mają również uwarunkowania demograficzne, przede wszystkim mniejsza z roku na rok liczba urodzeń.
- Wyniki egzaminu ósmoklasisty w szkołach na terenie OF w 2023 roku generalnie plasują się na poziomie średnim. Najwyższe wyniki osiągnięto z języka polskiego – średnia 70 %, zaś z matematyki i języka angielskiego wyniosły odpowiednio – 49 % i 56 %. Wyniki te jedynie w przypadku języka polskiego kształtowały się nieznacznie powyżej średniej dla województwa podkarpackiego.
- Jako placówki oświatowe w OF funkcjonują również Samorządowa Szkoła Muzyczna I stopnia w Jeżowie oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Rudniku nad Sanem, ukierunkowany na dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- Na terenie OF funkcjonują dwie placówki realizujące kształcenie na poziomie ponadpodstawowym – Zespół Szkół w Jeżowie im. Ks. Stanisława Staszica oraz Zespół Szkół im. gen. Władysława Sikorskiego w Rudniku nad Sanem, dysponujące szeroką ofertą edukacyjną, a oprócz tego uczniowie z tego obszaru uczęszczają do placówek zlokalizowanych w miastach: Stalowa Wola, Nisko i Leżajsk.

Infrastruktura kulturalna i sportowa

- Ważną rolę w upowszechnianiu kultury na terenie OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” pełnią prowadzące działalność kulturalną ośrodki, domy ludowe oraz świetlice wiejskie. Na terenie OF, jako samorządowe instytucje kultury funkcjonują Gminne Centrum Kultury w Jeżowie, Gminny Ośrodek Kultury w Krzeszowie oraz Miejski Ośrodek Kultury w Rudniku nad Sanem, w ramach których funkcjonują również biblioteki publiczne, natomiast w przypadku gminy Rudnik nad Sanem w ramach MOK funkcjonuje również Centrum Wikliniarstwa, pełniące zarazem bardzo ważną funkcję edukacyjną i turystyczną. Instytucje kultury w gminach oprócz działalności kulturalnej prowadzą również działalność

sportową oraz turystyczną. W kwestii świadczonych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” usług w dziedzinie kultury można zauważyć istotne braki i deficyty, utrudniające lub uniemożliwiające spełnienie wymaganych w tym zakresie standardów. Dotyczy to przede wszystkim istniejącej infrastruktury kulturalnej, obejmującej budynki domów i ośrodków kultury oraz świetlic wiejskich, które wymagają modernizacji, przebudowy lub rozbudowy, a także stosownego wyposażenia, co w szczególności dotyczy budynku Domu Kultury w Rudniku nad Sanem, świetlicy wiejskiej w Remizie OSP w Jeżowie oraz Gminnego Ośrodka Kultury w Krzeszowie. W związku z istniejącą potrzebą rozwoju infrastruktury kulturalnej w celu zwiększenia dostępności oferty kulturalnej oraz w związku z brakiem możliwości wykorzystania istniejącej infrastruktury, w miejscowości Przędzel należy podjąć działania w celu budowy nowego obiektu Wiejskiego Centrum Kultury w Przędzelu.

- Popularną formą działalności kulturalnej na terenie OF są wspomniane biblioteki, które służą zaspokajaniu potrzeb edukacyjnych, kulturalnych i informacyjnych społeczeństwa, uczestnicząc również w upowszechnianiu wiedzy i kultury, poprzez organizację różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych. W roku 2023 w stosunku do 2019 roku, można jednak zauważyć w przypadku gmin Jeżowe i Krzeszów spadek liczby czytelników, natomiast wzrost w gminie Rudnik nad Sanem. Liczba wypożyczeń spadła natomiast w tym okresie jedynie w gminie Krzeszów. W kwestii stanu technicznego budynków wykorzystywanych przez biblioteki i ich filie, w większości przypadków są one w dobrym stanie, jednak w przypadku niektórych obiektów wymagane jest przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych, co dotyczy m.in. części placówek bibliotecznych w gminie Jeżowe oraz filii bibliotecznej w Przędzelu.
- Na terenie OF znajduje się rozwinięta infrastruktura sportowa, obejmująca przede wszystkim stadiony sportowe, boiska sportowe, sale gimnastyczne w szkołach oraz kompleksy sportowe. Ważnymi elementami infrastruktury sportowej są przede wszystkim infrastruktura zarządzana przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem obejmująca bieżnię wraz ze skocznią do skoku wzwyż, skocznią do skoku w dal i trójskoku, rzutnią do pchnięcia kulą i rzutnią do rzutu dyskiem i młotem oraz Ośrodek Sportu i Rekreacji „Błękitny San” w Krzeszowie, w ramach którego funkcjonuje m.in. park linowy, paintball i kort tenisowy, a także oferowane są spływy kajakowe. Wskazany jest dalszy rozwój infrastruktury, co zwiększy możliwość aktywności zarówno mieszkańców, jak i przebywających na terenie OF turystów.

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

- System opieki zdrowotnej w 2023 roku na terenie OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” opierał się na 8 przychodniach medycznych, z których tylko 1 funkcjonowała jako samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, pozostałe zaś były to placówki niepubliczne. W kwestii specjalistycznych usług medycznych, mieszkańcy oraz inne osoby przebywające na terenie OF, mogły korzystać z placówek medycznych zlokalizowanych w miastach: Nisko, Stalowa Wola, Leżajsk i Rzeszów. Ponadto, na tym obszarze funkcjonowały 2 praktyki lekarskie, a dostęp do leków zapewniało 8 aptek ogólnodostępnych.
- W gminach wchodzących w skład OF występuje zróżnicowanie pod względem zasięgu korzystania z pomocy społecznej, który w 2023 roku kształtował się

w przedziale od 6,4 % w gminie Rudnik nad Sanem do 9,4 % w gminie Jeżowe. Średnia udziału beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem dla OF wynosiła 7,7 %, a zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w OF był znacznie wyższy od średniej dla województwa podkarpackiego oraz całego kraju, co świadczy o wyższym stopniu ubóstwa i wykluczenia społecznego na tym obszarze.

- Na terenie OF funkcjonuje placówka opiekuńczo-terapeutyczna w Rudniku nad Sanem, prowadzona przez Caritas Diecezji Sandomierskiej (Warsztat Terapii Zajęciowej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Dom Samotnej Matki, Schronisko dla Bezdomnych Kobiet, Punkt Świadczenia Usług Rehabilitacyjnych oraz Ognisko Wychowawcze dla dzieci), działająca w formie pomocy psychologicznej, prawnej, pedagogicznej i socjalnej, a także Dzienny Dom Pomocy w Gminie Jeżowe, ukierunkowany na osoby niesamodzielne oraz seniorów.

SFERA GOSPODARCZA

Rynek pracy i bezrobocie

- OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” w 2023 r. zamieszkiwało 14 536 osób w wieku produkcyjnym, a na przestrzeni lat 2019-2023 występowała tendencja spadkowa, jeśli chodzi o liczbę osób w tej grupie wiekowej. Powodem takiego stanu rzeczy jest, jak już wspomniano przy analizie uwarunkowań demograficznych, proces starzenia się społeczeństwa i wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Spadek dotyczył również liczby osób w wieku mobilnym, a więc ludzi zdolnych i gotowych do ewentualnego przekwalifikowania się oraz zmiany stanowiska lub pracy. Kwestie związane z liczbą osób w wieku produkcyjnym, w tym w wieku mobilnym, mają zasadniczy wpływ na rynek pracy.
- Rynek pracy OF ukierunkowany jest przede wszystkim na działalność usługową i handel, a znaczny wpływ na lokalny rynek pracy mają funkcjonujące na tym terenie zakłady produkujące wyroby z wikliny, a także zakłady remontowo-budowlane, obróbki drewna i dekarские.
- Liczba osób pracujących na terenie OF na koniec 2023 roku wynosiła 7 805 osób, stanowiąc przy tym 53,7 % liczby osób w wieku produkcyjnym na tym obszarze oraz 1,0 % zatrudnionych w całym województwie. Część mieszkańców OF zatrudnienie znajduje w pobliskich ośrodkach miejskich, głównie w miastach Nisko, Stalowa Wola, Leżajsk lub Rzeszów, co znacząco wpływa na liczbę osób pracujących na jego terenie. W 2023 roku na terenie OF najwięcej osób pracowało w gminie Jeżowe, natomiast najmniej w gminie Krzeszów.
- Zmiany dotyczące liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych na terenie OF na przestrzeni lat 2020-2023 wykazywały jednolitą tendencję spadkową, wpisując się przy tym w tendencję krajową oraz regionalną, występującą w całym województwie podkarpackim. Skalę bezrobocia w OF oraz w poszczególnych gminach tworzących ten obszar, określa wskaźnik udziału zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, którego wartość zarówno w 2019, jak i w 2023 roku kształtowała się znacznie powyżej wartości dla województwa podkarpackiego oraz całego kraju, wynosząc odpowiednio 8,7 % oraz 7,8 %.

Przedsiębiorczość i rolnictwo

- Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” w 2023 wyniosła 1 959 i w stosunku do roku 2019 wzrosła o 16,8 %. Wzrost tej liczby na przestrzeni lat 2019-2023 wystąpił w każdej gmin OF, jest to jednak zjawisko powszechne w skali całego kraju. Najwięcej podmiotów zarejestrowanych było w 2023 roku w gminie Rudnik nad Sanem, gdzie występuje znaczna liczba przedsiębiorców ukierunkowanych na działalność usługową i handlową, a także przetwórstwo przemysłowe.
- Przeważającą część podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie OF w 2023 roku stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zarejestrowane w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej – 82,0 % ogółu zarejestrowanych podmiotów. Na przestrzeni lat 2019-2023 w tej grupie podmiotów nastąpił również znaczny wzrost ich liczby. W tym okresie wzrosła także liczba spółek handlowych, spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego, a także liczba fundacji oraz stowarzyszeń i organizacji społecznych.
- Najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2023 roku wykonywało działalność gospodarczą związaną z budownictwem (25,7 % ogółu podmiotów), gdzie na przestrzeni lat 2018-2023 wystąpił również największy wzrost ich liczby. Oprócz tego, znaczna część podmiotów prowadziła działalność w zakresie handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle (19,8 % ogółu podmiotów), a także w zakresie przetwórstwa przemysłowego (14,4 %). Niski udział w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem wystąpił natomiast w przypadku podmiotów wykonujących działalność gospodarczą w zakresie zakwaterowania i gastronomii – zaledwie 1,7 %, co znacząco wpływa na stopień zagospodarowania turystycznego, a w związku z tym na potencjał turystyczny obszaru.
- W strukturze zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie OF w 2022 roku, największy udział miały mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników, które stanowiły 96,8 % ogółu podmiotów (1 897 podmiotów), których liczba na przestrzeni lat 2018-2022 zwiększyła się o 286. W okresie tym zmniejszyła się również nieznacznie liczba podmiotów zatrudniających od 10 do 49 pracowników – o 4.
- Kondycję gospodarki na danym obszarze badają wskaźniki przedsiębiorczości, za które w diagnozie przyjęto m. in. podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności, podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, czy też jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności. Analiza tych wskaźników ukazuje, że zarówno w roku 2019, jak i w 2023 wskaźniki dla OF kształtowały się częściowo poniżej średniej dla województwa podkarpackiego, co świadczy o niższej aktywności gospodarczej na tym obszarze w stosunku do całego województwa.
- Analizowany obszar objęty jest częściowo podstrefą Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN o powierzchni ok. 4,4 ha na terenie miasta Rudnik nad Sanem, a oprócz tego ofertą inwestycyjną dysponuje gmina Jeżowe, w której pod działalność inwestycyjną wyznaczony został obszar o powierzchni ok. 43,5 ha.
- OF stanowią w znacznej części tereny o charakterze rolniczym (ok. 50 %

powierzchni to użytki rolne) a także leśnym (ok. 32 % powierzchni to grunty leśne). Zgodnie z przeprowadzonym w 2020 roku Powszechnym Spisem Rolnym 2020, na jego terenie znajdowało się 1 966 gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni 10 225,37 ha, a największą ich część stanowiły gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha (75,4 % ogółu gospodarstw). Najwięcej gospodarstw rolnych (54,3 % ogółu gospodarstw w OF) znajdowało się w gminie Jeżowe, zajmując przy tym największą powierzchnię (47,3 % powierzchni gospodarstw w OF). Liczba gospodarstw w OF stanowiła 1,72 % liczby gospodarstw w województwie podkarpackim, a ich powierzchnia 2,72 % powierzchni gospodarstw w województwie. Najwięcej powierzchni OF, zajmowały duże gospodarstwa rolne w grupie obszarowej „1-5 ha”, co świadczy o znacznym rozdrobnieniu gospodarstw podobnie jak w przypadku średniej dla całego województwa podkarpackiego.

- Na terenie OF, 204 gospodarstwa rolne utrzymywały bydło, w tym 190 z nich utrzymywało krowy. Większa część gospodarstw rolnych utrzymywała natomiast drób – 1 115 gospodarstw, w tym 1 109 z nich utrzymywało drób kurzy.
- Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych w OF, a także średnia powierzchnia użytków rolnych, wchodzących w skład tych gospodarstw, kształtowały się poniżej wartości dla województwa podkarpackiego. Wartości te przedstawiały się w przedziale od 4,53 ha (gmina Jeżowe) do 6,83 ha (gmina Krzeszów), jeśli chodzi o grunty ogółem oraz od 3,93 ha (gmina Jeżowe) do 5,39 (gmina Krzeszów), jeśli chodzi o użytki rolne ogółem.
- Powierzchnia zasiewów ogółem w OF wyniosła 3 456,08 ha i stanowiła ok. 40 % powierzchni użytków rolnych, wchodzących w skład gospodarstw rolnych. Największą część użytków rolnych stanowiły natomiast łąki trwałe – 44,67 % ogółu tych użytków.
- Biorąc pod uwagę liczbę osób pracujących w gospodarstwach rolnych w OF, łącznie pracowało tam 4 494 osób, co stanowiło 18,6 % ogółu mieszkańców OF. W województwie podkarpackim liczba osób pracujących w gospodarstwach rolnych wyniosła 240 667, co z kolei stanowiło 11,3 % ogółu mieszkańców województwa. Ukazuje to, że większy odsetek mieszkańców OF zajmuje się pracą w gospodarstwach rolnych, niż w przypadku większości obszarów województwa podkarpackiego.

Potencjał turystyczny oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznej

- Walory przyrodnicze i krajobrazowe OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” wynikają przede wszystkim z przepływającej przez ten teren rzeki San, występujących tu kompleksów leśnych Puszczy Sandomierskiej, co wpływa na bioróżnorodność oraz zróżnicowanie terenu. Walory kulturowe dotyczą w szczególności związanych z tym regionem tradycji rzemiosła wikliniarskiego, promowanego przez Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem, a także występujących tu obiektów sakralnej architektury, miejsc pamięci w postaci zabytkowych cmentarzy, w tym cmentarzy wojennych z okresu I wojny światowej oraz cmentarzy żydowskich.
- Duże znaczenie dla ruchu turystycznego ma stopień zagospodarowania turystycznego, m.in. w zakresie bazy noclegowej. W przypadku OF, baza noclegowa opiera się na dwóch hotelach z zapleczem gastronomicznym w gminie

Jeżowe, hotelu w gminie Krzeszów, miejscach noclegowych z zapleczem gastronomicznym na terenie Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem oraz nielicznych gospodarstwach agroturystycznych i kwaterach prywatnych, co można uznać za niewystarczające w kontekście rozwoju turystyki na tym obszarze, w związku z tym należy podjąć działania w celu rozwoju infrastruktury turystycznej w tym bazy noclegowej oraz gastronomicznej. W szczególności deficyty związane z dostępnością miejsc noclegowych dotyczą gminę Rudnik nad Sanem, przyciągającą turystów poprzez Centrum Wikliniarstwa, w związku z tym należy podjąć działania w celu zwiększenia liczby miejsc noclegowych, wykorzystując w tym celu niekomercyjną istniejącą infrastrukturę Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem, do którego celów statutowych należy m.in. organizowanie, utrzymanie i udostępnianie bazy noclegowej. Wykonana modernizacja dotychczasowych miejsc noclegowych oraz utworzenie nowych, niekomercyjnych miejsc, wpłynęłoby pozytywnie na rozwój turystyki, a działalność w zakresie późniejszego udostępniania tych miejsc byłaby działalnością pomocniczą, powiązaną nierozdzielnie z eksploatacją funkcjonującej infrastruktury turystycznej w OF. Ponadto, rozważyć należy utworzenie na terenie OF kempingów, miejsc obsługi kamperów, pól namiotowych lub biwakowych, co zwiększyłoby możliwości w zakresie zapewnienia noclegu.

- Niezbędnymi elementami infrastruktury turystycznej są trasy, umożliwiające uprawianie turystyki pieszej i rowerowej. Przez terytorium OF przebiega żółty szlak turystyczny Sandomierz – Leżajsk, stanowiący wyznaczony przez PTTK tzw. „Szlak Doliny Sanu”, ponadto Kościół pw. Narodzenia NMP w Krzeszowie znalazł się na IX tarnobrzezsko-niżańskiej trasie Szlaku Architektury Drewnianej. W szczególności przebiegają tu przede wszystkim liczne rowerowe trasy turystyczne, takie jak Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo, Szlak rowerowy ATR, Szlak rowerowy „Od stolicy flisaków po stolicę grzybiarzy”, Szlak rowerowy „Śladami Czterech Kultur”, Szlak rowerowy „W sercu Puszczy Sandomierskiej” oraz Szlak rowerowy „Szlakiem Angielskich Lotników – Rita”, które przyciągają turystów z różnych części Polski malowniczymi i atrakcyjnymi widokami, interesującymi zabytkami, oznakowanymi szlakami rowerowymi oraz występującymi tu drogami o dobrej nawierzchni i małym natężeniu ruchu. Ponadto, dla rowerzystów dostępne jest obecnie 24,99 km dróg dla rowerów, stanowiących zarówno drogi rowerowe, jak i ciągi pieszo-rowerowe przy drogach publicznych. Bazując na dostępnej infrastrukturze i biorąc pod uwagę potencjał do jej dalszego rozwoju, podejmowane są przez Powiat Niżański działania, mające na celu stworzenie wspólnej sieci kierującej ruch turystyczny w całym powiecie, w tym w ramach OF, między innymi poprzez wspólną ofertę promującą lokalne atrakcje turystyczne i dziedzictwo kulturowe oraz informację turystyczną. Efektem tych działań ma być powstanie produktu turystycznego – Niżańskich Tras Rowerowych, które obejmować będą nowoczesną, bezpieczną i komfortową infrastrukturę turystyczną sprzyjającą turystyce rowerowej. W tym celu niezbędne jest podjęcie przez gminy wspólnych działań w celu tworzenia nowych oznakowanych ścieżek rowerowych wraz z miejscami przeznaczonymi do obsługi rowerzystów, w tym ich wypoczynku. W szczególności w chwili obecnej planowane jest podjęcie działań w zakresie budowy ścieżek rowerowych w miejscowości Jeżowe przy drodze powiatowej nr 1087R Jeżowe – Wola Raniżowska oraz w miejscowości Krzeszów przy drodze wojewódzkiej nr 863 Kopki – Cieszanów, które stanowić będą

uzupełnienie istniejących już turystycznych tras rowerowych. Ważne jest również tworzenie miejsc przyjaznych rowerzystom, obejmującą infrastrukturę dedykowaną rowerzystom, gdzie będą mogli się zatrzymać, odpocząć oraz zaznajomić z atrakcjami turystycznymi i wszelkimi walorami OF. Zaplanowane działania wpłyną na stworzenie spójnej trasy rowerowej, przebiegającej przez teren OF, a tym samym na promocję walorów turystycznych poprzez zapewnienie połączenia rowerowego do istniejących oraz powstających atrakcji turystycznych.

- Z uwagi na swoje położenie oraz ukształtowanie terenu, na terenie OF nie ma zbyt wielu miejsc do uprawiania sportów zimowych. Jedynym takim miejscem który umożliwia uprawianie narciarstwa, a zarazem stanowi ważny element infrastruktury turystycznej umożliwiający uprawianie turystyki aktywnej, jest wzniesienie o wysokości 225 m n.p.m. w miejscowości Krzeszów, na którego zboczu utworzono stok narciarski, dysponujący w pełni oświetloną trasą, posiadającą system sztucznego naśnieżania, przy którym funkcjonuje również wypożyczalnia sprzętu narciarskiego.
- Potencjał turystyczny OF w znacznej mierze tworzą występujące na tym terenie atrakcje turystyczne. Największą atrakcją turystyczną na terenie OF jest placówka edukacyjno-wystawiennicza – Centrum Wikliniarstwa, będące wizytówką Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, doceniane niejednokrotnie na forum regionalnym i krajowym. Oprócz tego, do głównych atrakcji turystycznych analizowanego obszaru zaliczyć można występujące w gminie Krzeszów - kapliczkę i cudowne źródło na Komanowej Górze, izbę pamięci „Wikarówka” i skansen „Krzeszowska Chata”, a także znajdujące się w gminie Jeżowe Muzeum Figur Chrystusa Frasobliwego. Ponadto, w ramach turystyki kulinarnej obszar OF znany jest z produktów tradycyjnych wpisanych na listę prowadzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, do których zalicza się krzeszowskie powidła, dla promocji których organizowana jest corocznie impreza „Powidlaki” oraz związane z gminą Jeżowe – Jeżowskie Kapuśniaki z Kaszą Tatarczaną, Jeżowskie Pierogi z Kaszą Jaglaną i Twarogiem oraz Jeżowski Miód Nawłociowy. Ważny jest jednak dalszy rozwój potencjału turystycznego na terenie poszczególnych gmin poprzez tworzenie nowych produktów turystycznych, które sprawią że obszar będzie atrakcyjnym kierunkiem podróży o każdej porze roku, co z kolei skutkować będzie tworzeniem nowych miejsc pracy, napływem turystów oraz nowych mieszkańców. W tym celu należy podjąć działania w zakresie budowy infrastruktury turystycznej przy zbiorniku wodnym „Kowale”, znajdującym się w miejscowości Jeżowe, posiadającym spory potencjał do rozwoju turystyki, biorąc pod uwagę jego położenie i dostępność terenów przyległych. Budowa stosownej infrastruktury turystycznej, w tym miejscu pozwoliłaby na utworzenie ponadlokalnej atrakcji turystycznej, której osią byłaby turystyka wodna oraz aktywna, przyciągająca turystów i stanowiąca uzupełnienie do sieci szlaków turystycznych, w szczególności tras rowerowych na terenie OF. Poprzez przyciągnięcie w te strony turystów oraz powiązanie nowej atrakcji turystycznej z realizowaną koncepcją Nizańskich Tras Rowerowych, wzmocniona by została konkurencyjność całego OF, w szczególności na obszarze północnej części województwa Podkarpackiego. W przypadku gminy Krzeszów, wykorzystać należy przede wszystkim potencjał turystyczny funkcjonującego tu Ośrodka Sportu i Rekreacji „Błękitny San” w Krzeszowie i jego dotychczasową ofertę poprzez rozbudowę Ośrodka, m.in. w zakresie parku linowego, miejsca do obsługi kamperów oraz

budowę zaplecza do odnowy biologicznej dla osób, korzystających z noclegów na polu namiotowym. Oprócz tego, z uwagi na wskazany wcześniej deficyt miejsc, umożliwiających ekspozycję widoków okolicznych terenów, wskazane jest wykorzystanie potencjału zlokalizowanego w miejscowości Krzeszów wzniesienia, na którym obecnie zlokalizowany jest stok narciarski, poprzez budowę wieży widokowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą, która stałaby się ciekawym punktem na trasach turystycznych funkcjonujących na tym terenie.

- Ważną formą promocji turystyki są punkty informacji turystycznej, która służy nie tylko indywidualnym turystom ale również organizatorom wypoczynku grupowego. Informacja turystyczna na terenie OF opiera się na działalności Informacji Kulturalnej i Turystycznej w Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem oraz Punkcie Informacji Turystycznej w „Krzeszowskiej Chacie”. Warto jednak podjąć działania w celu utworzenia i zintegrowania spójnej sieci informacji turystycznej całego OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”.
- Zagospodarowanie ogólnodostępnych przestrzeni publicznej na terenie OF nie jest na zadowalającym poziomie, co dotyczy przede wszystkim miasta Rudnik nad Sanem, miejscowości Podolszynka Plebańska oraz części miejscowości na terenie gminy Jeżowe, gdzie brakuje dostępnych i odpowiednio przygotowanych przestrzeni publicznych, które mogłyby służyć jako strefy wypoczynku, relaksu i rekreacji dla mieszkańców. W przypadku miasta Rudnik nad Sanem, kwestia zagospodarowania przestrzeni publicznej jest szczególnie istotna w przypadku terenu przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym oraz Zespole Szkół im. W. Sikorskiego, w gminie Krzeszów w przypadku terenu przy zbiorniku wodnym w miejscowości Podolszynka Plebańska, gdzie znajduje się popularny wśród mieszkańców zbiornik wodny, natomiast w gminie Jeżowe – w miejscowościach Krzywdy, Groble oraz Jeżowe. Należy również podjąć działania w celu modernizacji i rozbudowy istniejących placów zabaw.

Gospodarka finansowa

- Na przestrzeni lat 2019-2023 o 35,8 % zwiększyła się wysokość dochodów budżetowych w OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, ze 128 575 718,05 zł do 174 574 677,38 zł. Ogółem w województwie podkarpackim w tym okresie dochody wzrosły o 24,6 %, co ukazuje, że dynamika wzrostu dochodów w OF była większa niż w całym województwie. Wraz z dochodami, wzrosła również wysokość wydatków budżetowych, ponoszonych przez poszczególne gminy OF. Wydatki budżetu w 2023 r. wyniosły 183 573 639,99 zł i w stosunku do roku 2019 zwiększyły się o 31,6 %. W każdej z analizowanych gmin nastąpił wzrost dochodów oraz wydatków, co może świadczyć o poprawie sytuacji finansowej tych gmin i zarazem większych działaniach inwestycyjnych, co jest zjawiskiem powszechnym zarówno w województwie podkarpackim, jak i skali całego kraju. Należy jednak wskazać, że zarówno w 2019, jak i w 2023 r. w dwóch gminach wydatki były większe niż dochody, w związku z czym wystąpił deficyt budżetowy, który dla całego OF w 2019 roku wynosił 10 865 177,12, a w 2023 r. – 8 998 962,61, co wymaga jego finansowania przychodami pochodzącymi m. in. z kredytów, pożyczek lub prywatyzacji majątku gmin, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.
- O sytuacji finansowej gmin wchodzących w skład OF świadczą również wskaźniki

dochodów oraz wydatków na 1 mieszkańca. Na przestrzeni lat 2019-2023 wartości obu wskaźników znacznie wzrosły, co dotyczyło każdej z gmin, wchodzących w skład OF. Analiza porównawcza OF z całym województwem podkarpackim ukazuje, że w 2023 roku w OF wartość dochodów na 1 mieszkańca oraz wydatków na 1 mieszkańca była znacznie wyższa. Na wzrost wskaźników dochodów i wydatków na 1 mieszkańca, oprócz polepszającej się sytuacji finansowej gmin i większej aktywności inwestycyjnej, wpływa również zmniejszająca się liczba ich mieszkańców.

- Analizując strukturę dochodów budżetu OF w roku 2019 i 2023 można zauważyć, że nastąpiła jedynie zmiana w wysokości poszczególnych rodzajów dochodów i ich udziału w ogólnej strukturze. Zarówno w 2019, jak i 2023 roku największą część dochodów budżetu OF stanowiły dotacje ogółem, jednak ich udział w strukturze dochodów zmniejszył się kosztem wzrostu udziału dochodów własnych oraz subwencji ogólnej.
- Największą część dochodów budżetu stanowią dochody bieżące, jednak ważną rolę pełnią również dochody majątkowe, które w OF na przestrzeni lat 2019-2023 znacząco wzrosły (o 153,6 %), co wynika z pozyskanych środków z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych i środków pochodzących z funduszy europejskich. Udział dochodów majątkowych w 2023 r. wyniósł 27,0 % dochodów ogółem. Mniejszy wzrost wystąpił na przestrzeni lat 2019-2023 w przypadku wysokości wydatków majątkowych (o 68,8 %), które pełnią ważną rolę w budżecie, wpływając na skalę i rodzaj podejmowanych działań inwestycyjnych, a ich udział w wydatkach ogółem w 2023 r. wyniósł 37,3 %.
- W zakresie możliwości inwestycyjnych gmin, cennym wskaźnikiem jest wartość wyniku bieżącego, stanowiącego różnicę między dochodami bieżącymi i wydatkami bieżącymi. W OF zarówno w 2019, jak i 2023 roku wystąpiła nadwyżka operacyjna, która wyniosła odpowiednio 11 034 551,26 zł i 12 234 569,27 zł. Co istotne, nadwyżka operacyjna wystąpiła w każdej z analizowanych gmin, co dawało im możliwość realizacji nowych przedsięwzięć, przeznaczając daną kwotę na inwestycje lub spłacając wcześniej zaciągnięte zobowiązania na cele inwestycyjne.
- W zakresie finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych w latach 2019-2023, w OF pozyskano łącznie 45 137 886,63 zł. Najwięcej środków pozyskała w tym okresie gmina Krzeszów – 17 438 102,14 zł. Realizowane były w szczególności projekty w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2014-2020 oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

Środowisko naturalne i formy ochrony przyrody

- OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” położony jest w obrębie 4 mezoregionów: Doliny Dolnego Sanu, Płaskowyżu Kolbuszowskiego, Płaskowyżu Tarnogrodzkiego oraz Równiny Tarnobrzeskiej, co znacząco wpływa na różnorodność terenu i walory krajobrazowe, a także na poziom lesistości tego obszaru. Grunty leśne obejmują 32,2 % powierzchni ogólnej OF, stanowiąc w dużej mierze lasy Puszczy Sandomierskiej, co kształtuje się poniżej średniej dla

województwa podkarpackiego (38,3 %). Na walory przyrodnicze i krajobrazowe tego obszaru, oprócz kompleksów leśnych, w których przeważają lasy mieszane, wpływa również przepływająca rzeka San oraz bioróżnorodność i czystość środowiska.

- Duży wpływ na uwarunkowania środowiskowe mają oprócz rzeki San przepływające przez ten obszar rzeki: Głęboka, Rudnia oraz Stróżanka, a także liczne mniejsze ciekі wodne. Ponadto, jeśli chodzi o wody stojące, znajduje się na tym obszarze naturalny zbiornik wodny – Kowale w gminie Jeżowe, który pełni funkcję retencyjną i rekreacyjną. W kwestii występowania głównych zbiorników wód podziemnych, teren OF znajduje się w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 425 Dębica – Stalowa Wola - Rzeszów.
- Na terenie OF występują złoża surowców naturalnych mające znaczenie dla lokalnej gospodarki, które obejmują przede wszystkim złoża gazu ziemnego, na wydobycie którego koncesję posiada spółka ORLEN S.A. Oprócz tego, na tym obszarze występują również liczne złoża surowców budowlanych – piasków i żwirów.
- W celu ochrony środowiska przyrodniczego w OF ustanowiono formy ochrony przyrody w postaci obszarów Natura 2000 (obszar specjalnej ochrony ptaków – Puszcza Sandomierska oraz 2 specjalne obszary ochrony siedlisk – Dolina Dolnego Sanu oraz Enklawy Puszczy Sandomierskiej), a także w postaci użytków ekologicznych oraz pomników przyrody.

Dziedzictwo kulturowe

- OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” cechuje się bogatym dziedzictwem kulturowym, wynikającym przede wszystkim z wielokulturowej historii, zachowanych tradycji oraz występujących tu licznych zabytkowych obiektów. Historia osadnictwa na tym terenie sięga czasów wczesnego średniowiecza oraz w niektórych przypadkach czasów prehistorycznych, najstarsza wzmianka dotycząca miejscowości Krzeszów pojawiła się w dokumentach w 1390 r., gdzie osadnictwo rozwijało się znacznie szybciej niż w przypadku obecnych gmin Jeżowe i Rudnik nad Sanem. Należy wskazać, że miejscowość Krzeszów w latach 1641-1863 posiadała prawa miejskie, które bezpowrotnie utraciła w okresie zaborów.
- Bardzo istotnym wydarzeniem w historii dzisiejszego OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” było zainicjowanie w II poł. XIX wieku przez ówczesnego właściciela miasta Rudnik nad Sanem – hrabiego Ferdynanda Hompescha, rzemiosła wikliniarskiego, które trwale już zakorzeniło się w tradycji oraz wpłynęło na lokalną gospodarkę. Dzięki temu, miasto Rudnik nad Sanem z czasem stało się Polską Stolicą Wikliny o dużym znaczeniu w Europie i taką renomę posiada po dzień dzisiejszy.
- Na terenie OF występuje bogactwo zasobów architektury sakralnej, gdzie można wyróżnić przede wszystkim Kościół Parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Krzeszowie, Kościół Parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Jeżowie, Kościół Parafialny pw. św. Marcina Biskupa w Kopkach oraz Kościół Parafialny pw. Trójcy Świętej w Rudniku nad Sanem. Oprócz obiektów sakralnych, na terenie OF wart uwagi jest również budynek Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem, park podworski w Nowym Narcie, budynek Muzeum Figur Chrystusa Frasobliwego w Jeżowie, pomnik hrabiego Ferdynanda Hompescha w Rudniku

nad Sanem oraz układy urbanistyczne dawnej zabudowy miejskiej miejscowości Krzeszów oraz miasta Rudnik nad Sanem. Dziedzictwo kulturowe OF wzbogacają również zabytkowe cmentarze z okresu I wojny światowej oraz cmentarze żydowskie, stanowiące pozostałość po dawnej ludności żydowskiej zamieszkującej te tereny.

Mieszkalnictwo i planowanie przestrzenne

- Zasoby mieszkaniowe OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku obejmowały 7 245 mieszkań w 7 005 budynkach mieszkalnych, o łącznej powierzchni 684 913 m². Na terenie OF, z uwagi na to, że przeważającą część tego terenu stanowią obszary wiejskie, występują przede wszystkim budynki mieszkalne jednorodzinne, wskutek czego przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania znacznie przewyższa średnią dla województwa podkarpackiego oraz dla całego kraju.
- Na przestrzeni lat 2019-2023 na terenie OF zmniejszyła się wartość wskaźnika, określającego zagęszczenie mieszkań, tj. przeciętnej liczby osób przypadającej na 1 mieszkanie, kształtując się jednak powyżej średniej dla województwa podkarpackiego oraz dla całego kraju, co świadczy o dużej gęstości zaludnienia mieszkań na tym terenie i jest charakterystyczne dla obszarów wiejskich. Podobnie przedstawiała się kwestia wielkości zasobów mieszkaniowych oraz stopnia zaspokojenia potrzeb w zakresie tych zasobów, określanych poprzez wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców, który na terenie OF w 2023 roku kształtował się na poziomie znacznie niższym niż średnia dla województwa podkarpackiego oraz dla całego kraju, co świadczy o mniejszym stopniu zaspokojenia potrzeb mieszkańców OF w zakresie mieszkalnictwa.
- Na terenie OF w okresie od 2019 do 2023 roku oddano łącznie 337 mieszkań o łącznej powierzchni 46 074 m². Biorąc jednak pod uwagę wskaźnik mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności, można zauważyć, że kształtuje się on na poziomie znacznie niższym niż dla województwa podkarpackiego, jak i całego kraju. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest charakterystyka OF, co powoduje, że mieszkalnictwo nie rozwija się tu w takim stopniu, jak w innych częściach województwa.
- W kwestii wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne, na terenie OF najwięcej mieszkań w 2023 roku wyposażonych było w wodociąg, natomiast najmniej w gaz sieciowy. Analiza danych w zakresie odsetka mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne, obejmujące wodociąg, ustęp spłukiwany, łazienkę, centralne ogrzewanie i gaz sieciowy ukazuje, że wartości dla OF były w każdym przypadku niższe niż wartości dla województwa podkarpackiego oraz w większości przypadków niższe niż dla całego kraju.
- W 2023 roku na terenie OF obowiązywały łącznie 72 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, obejmujące łączną powierzchnię 182,1 ha (ok. 0,7 % powierzchni OF ogółem), jednak zaledwie 10 z nich, zostało sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, obejmując przy tym powierzchnię 85,1 ha. Pozostałe obowiązujące plany, zostały opracowane na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, która została uchylona przez ww. ustawę. Optymalnym rozwiązaniem w kształtowaniu polityki przestrzennej gmin byłoby uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

dla wszystkich terenów zurbanizowanych. Jednak w obecnej sytuacji ekonomicznej samorządów oraz obowiązujących przepisów prawnych dot. ochrony przyrody, jest to rozwiązanie trudne i czasochłonne w realizacji.

- Do sporządzenia planu ogólnego gminy, co stało się obowiązkiem gmin wskutek przeprowadzonej w 2023 roku reformy planowania i zagospodarowania przestrzennego, przystąpiły do chwili obecnej gminy Jeżów, Krzeszów oraz Rudnik nad Sanem.
- W okresie od 2019-2023 roku na terenie OF wydano łącznie 924 decyzje o warunkach zabudowy oraz 275 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Wydane decyzje o warunkach zabudowy dotyczyły w przeważającej części zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – 696, tj. 75,3 % ogółu wydanych decyzji.

Infrastruktura techniczna i gospodarka odpadami

- OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” posiada bardzo dobrą dostępność komunikacyjną w zakresie połączeń z pobliskimi ośrodkami miejskimi oraz stolicą województwa, poprzez istniejącą sieć drogową oraz linie kolejowe. Przez teren OF przebiega droga ekspresowa S19, stanowiąca element europejskiej międzynarodowej trasy Via Carpathia, a także droga krajowa nr 77 Lipnik – Przemyśl oraz trzy drogi wojewódzkie, stanowiące ważną część układu komunikacyjnego całego obszaru. Ich uzupełnieniem jest natomiast sieć dróg powiatowych i gminnych. Duży wpływ na stan dróg powiatowych i gminnych mają pozyskiwane środki na ich modernizację, między innymi z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg (wcześniej Fundusz Dróg Samorządowych), Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, Rządowego Funduszu Polski Ład – Program Inwestycji Strategicznych oraz ze środków europejskich. Istotną inwestycją drogową dla OF jest również budowa drogi ekspresowej S74, która docelowo połączy miasta Łódź i Rzeszów.
- W zakresie transportu kolejowego, przez OF przebiega linia kolejowa o znaczeniu państwowym – w pełni zelektryfikowana linia nr 68 Lublin Główny – Przeworsk, obsługująca transport pasażerski i towarowy, a także linia kolejowa szerokotorowa (LHS) nr 65 Most na rzece Bug – Sławków Południowy LHS, która ma charakter wyłącznie towarowy i obsługuje tylko przewozy międzynarodowe. W kontekście rozwoju transportu kolejowego duże znaczenie dla OF mają planowane w związku z budową Centralnego Portu Komunikacyjnego inwestycje w infrastrukturę kolejową, ze względu na to, że przez teren OF przebiegać ma tzw. szprycha nr 6, która połączy Warszawę, CPK, Radom, Rzeszów i Sanok, a w ramach której ma zostać zmodernizowana linia kolejowa nr 68 oraz ma powstać nowa linia kolejowa nr 632 na odcinku Łętownia – Rzeszów.
- Na terenie OF w chwili obecnej znajduje się 1 stacja ładowania samochodów elektrycznych oraz w bliskiej odległości znajdują się punkty ładowania takich pojazdów w Nisku, Stalowej Woli oraz koło Sokołowa Małopolskiego, co jest bardzo istotne dla turystów poruszających się pojazdami elektrycznymi. Tworzenie sieci takich punktów ładowania pojazdów korzystnie wpłynie na rozwój elektromobilności na tym obszarze oraz zwiększenie dostępności turystycznej.
- Długość dróg dla rowerów w OF na koniec 2023 r. wyniosła 30,5 km, w tym 24,7 km znajdowało się pod zarządem Powiatu Niżańskiego. Średnia długość dróg dla rowerów na 100 km² w OF wynosiła 14,01, co było wartością znacznie wyższą niż

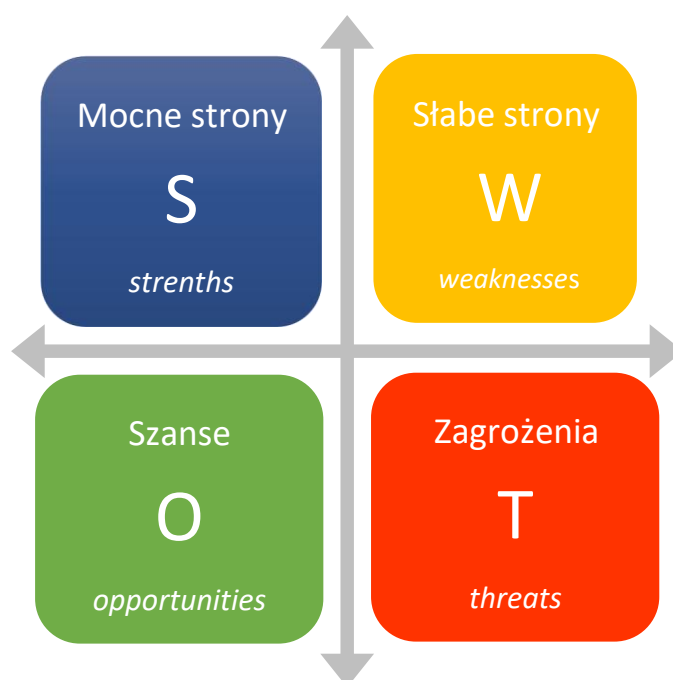
średnia dla województwa podkarpackiego, która wynosiła w tym czasie 4,53. Należy wskazać, że średnią dla OF mocno zawyżała wartość wskaźnika dla gminy Krzeszów, gdzie sieć dróg dla rowerów jest najbardziej rozbudowana.

- Wszystkie gminy, wchodzące w skład OF posiadają zbiorcze sieci wodociągowe, jednak występują tu nieznaczne dysproporcje w zakresie dostępności infrastruktury wodociągowej pomiędzy poszczególnymi gminami. Łącznie w 2023 r. do sieci podłączonych było 91,5 % budynków mieszkalnych z terenu OF, z kolei średni wskaźnik zwodociągowania, liczony jako liczba mieszkańców obszaru korzystających ze zbiorczej sieci wodociągowej wynosił 88,6 %. W zakresie zwodociągowania, OF wypada korzystnie na tle województwa podkarpackiego, dla którego przedstawione powyżej wartości kształtowały się na poziomie znacznie niższym. Wynika to przede wszystkim z istniejącego układu osadniczego tego obszaru oraz uwarunkowań przyrodniczych.
- Na terenie OF dostęp do sieci kanalizacyjnej w 2023 roku posiadało 74,2 % budynków mieszkalnych, a korzystało z niej 65,8 % ludności z tego obszaru. Wartości te, również były wyższe od średniej dla województwa podkarpackiego, co wynikało z niskiej gęstości zaludnienia i rozproszonej zabudowy w południowej i południowo-wschodniej części województwa podkarpackiego, co z kolei powodowałoby konieczność poniesienia znacznych kosztów w celu rozbudowy sieci kanalizacyjnej.
- Pod względem poziomu gazyfikacji, sytuacja w OF przedstawiała się dosyć niekorzystnie na tle województwa podkarpackiego, z uwagi na mniejszy odsetek korzystających z sieci gazowej na tym terenie. Z sieci tej w 2023 r. korzystało 69,3 % ogółu ludności OF, natomiast średnia dla województwa wyniosła 78,5 %. Średnią dla województwa przekraczała jedynie wartość w gminie Rudnik nad Sanem, gdzie poziom gazyfikacji był najwyższy w OF.
- Na przestrzeni lat 2019-2023 na terenie OF wzrosła ilość odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny oraz ich udział w ilości odpadów zebranych ogółem – z 36,8 % do 43,5 %. Wysokość udziału odpadów zebranych w sposób selektywny w ilości odpadów ogółem w 2023 roku przewyższała średnią dla województwa podkarpackiego – 40,0 %, co świadczy o tym, że system gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie OF działa prawidłowo. Wciąż jednak występują problemy wymagające rozwiązania, spowodowane między innymi zbyt małą świadomością ekologiczną części społeczeństwa w zakresie gospodarki odpadami, w tym ograniczania powstawania odpadów u źródła i selektywnego zbierania odpadów. Istotny jest również fakt, że OF położony jest w obszarze posiadającym walory przyrodniczo-krajobrazowe i występują tu atrakcje turystyczne, przyciągające znaczną liczbę turystów, co ma wpływ na ilość odpadów komunalnych na tym obszarze. Ważną rolę w systemie gospodarowania odpadami komunalnymi w zakresie prawidłowej segregacji pełnią również punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, których na terenie OF funkcjonują 3. Ponadto, w OF zlokalizowana jest instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, która stanowi istotny element systemu gospodarki odpadami w powiecie niżańskim.

4.3. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest powszechnie wykorzystywana przez jednostkach administracji publicznej, jako narzędzie diagnozy strategicznej, opartej na wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowaniach mających wpływ na rozwój danego obszaru. Pozwala ono porównać silne i słabe strony jednostki wynikające z otoczenia wewnętrznego, z szansami i zagrożeniami dla rozwoju płynącymi z otoczenia zewnętrznego, a także określić ich wzajemne oddziaływanie.

Analizy dokonano w oparciu o dane liczbowe, opisowe i przestrzenne pozyskane z gmin oraz ze źródeł zewnętrznych oraz wniosku z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

MOCNE STRONY

- dogodne położenie geograficzne w pobliżu większych ośrodków miejskich oraz występowanie w obrębie OF ośrodka miejskiego;
- wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym na przestrzeni lat 2019-2023;
- rozwinięta infrastruktura oświatowa, którą tworzą szkoły podstawowe, zespoły szkół średnich z szeroką ofertą edukacyjną, szkoła muzyczna I stopnia oraz specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy
- dostęp do infrastruktury kulturalnej, w tym do bibliotek publicznych w każdej z gmin OF;
- aktywnie działające organizacje pozarządowe, realizujące zadania z zakresu kultury i edukacji;
- rozwinięta infrastruktura turystyczna w szczególności wchodząca w skład Ośrodka Sportu i Rekreacji "Błękitny San" w Krzeszowie, dysponująca szeroką ofertą;
- dostęp do placówek podstawowej opieki zdrowotnej w każdej z gmin OF;
- funkcjonująca instytucjonalna pomoc społeczna w formie placówki opiekuńczo-terapeutycznej;
- duże znaczenie zakładów produkujących wyroby z wikliny dla lokalnego rynku pracy;

- objęcie części terenu OF Specjalną Strefą Ekonomiczną EURO-PARK WISŁOSAN oraz występowanie terenów inwestycyjnych na terenie gminy Jeżowe, co może przełożyć się na wzrost aktywności gospodarczej oraz obniżenie bezrobocia;
- potencjał do rozwoju usług turystycznych, wynikający z występujących walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz kulturowych związanych z tradycją rzemiosła wikliniarskiego, regionalnymi produktami i dostępnymi obiektami zabytkowymi;
- rozwinięta sieć turystycznych szlaków rowerowych, a także występujące w OF atrakcje turystyczne;
- istniejąca sieć dróg dla rowerów oraz potencjał do jej rozwoju w ramach koncepcji Niżańskie Trasy Rowerowe;
- wzrost wysokości dochodów budżetowych we wszystkich gminach OF, będący przejawem poprawy sytuacji finansowej, w tym wzrost wartości wskaźnika dochodów na 1 mieszkańca;
- znaczny wzrost udziału dochodów majątkowych oraz wydatków majątkowych w budżetach gmin na przestrzeni lat 2019-2023, wpływając na skalę i rodzaj podejmowanych działań inwestycyjnych, a także występowanie nadwyżki operacyjnej w każdej z gmin OF;
- różnorodność terenu i walory krajobrazowe wynikające z położenia w obrębie czterech mezoregionów;
- występujące złoża surowców energetycznych - gazu ziemnego oraz surowców budowlanych - piasków i żwirów;
- bogate dziedzictwo kulturowe, wynikające z wielokulturowej historii, przejawiające się występowaniem obiektów sakralnej architektury, parku podworskiego oraz cmentarzy wojennych i żydowskich, a także z zachowanych tradycji;
- bardzo dobra dostępność komunikacyjna, zarówno drogowa, jak i kolejowa, wskutek dogodnego połączenia z kluczowymi szlakami komunikacyjnymi w województwie, a także ujęcie w planach inwestycyjnych dalszego rozwoju infrastruktury komunikacyjnej;
- dostępna infrastruktura dedykowana dla kierowców pojazdów elektrycznych;
- wysoki poziom zwodociągowania OF oraz dość wysoki dla tle województwa poziom skanalizowania;
- wzrastający udział odpadów zebranych w sposób selektywny w ogólnej liczbie odpadów;
- funkcjonowanie na terenie OF infrastruktury w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych, stanowiących ważny element systemu gospodarki odpadami województwa.

SLABE STRONY

- niska gęstość zaludnienia większości obszarów wiejskich, wynikająca z uwarunkowań geograficznych;
- utrzymujący się trend spadającej z roku na rok liczby mieszkańców OF, wynikający przede wszystkim z ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji oraz negatywne prognozy dotyczące liczby ludności w perspektywie najbliższych lat;
- postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym kosztem liczby osób w wieku produkcyjnym;

- niski udział liczby dzieci do lat 3 objętych opieką w żłobkach w liczbie dzieci w tej grupie wiekowej ogółem;
- niski udział liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w liczbie dzieci w przedziale od 3 do 6 roku życia w OF;
- konieczność modernizacji części infrastruktury kulturalnej, pozostającej w złym stanie technicznym, celem dostosowania do obowiązujących standardów, w tym dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz zakupu wyposażenia w celu podniesienia jakości usług kulturalnych;
- wyższy udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności OF ogółem niż w przypadku wartości województwa podkarpackiego i całego kraju;
- wysoki udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w stosunku do średniej dla województwa podkarpackiego oraz całego kraju;
- niski udział liczby podmiotów wykonujących działalność gospodarczą w zakresie zakwaterowania i gastronomii, co niekorzystnie wpływa na poziom zagospodarowania turystycznego OF;
- dominacja mikroprzedsiębiorstw i mała liczba średnich przedsiębiorstw, przy braku dużych przedsiębiorstw na terenie OF;
- znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych co wpływa niekorzystnie na strukturę agrarną gruntów w OF;
- niewystarczająca i mało zróżnicowana baza noclegowa w kontekście rozwoju turystyki w OF;
- niezadowalający poziom zagospodarowania ogólnodostępnych przestrzeni publicznych w mieście Rudnik nad Sanem oraz niektórych miejscowości na terenie gminy Jeżowe i gminy Krzeszów;
- niewystarczająca oferta sprzedaży usług i produktów turystycznych;
- niewystarczająca forma promocji oferty i atrakcji OF na zewnątrz;
- występowanie znacznego deficytu budżetowego, co wymaga jego finansowania środkami zewnętrznymi, pochodzącymi m. in. z kredytów lub pożyczek;
- mniejszy stopień zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych (w zakresie dostępności mieszkań) mieszkańców OF w stosunku do innych regionów województwa podkarpackiego oraz znacznie mniejsza dynamika rozwoju mieszkalnictwa na tym obszarze;
- niski odsetek terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- dysproporcje pomiędzy rozwojem sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w poszczególnych gminach OF.

SZANSE

- ograniczenie odpływu oraz napływ nowych mieszkańców do gmin OF poprzez rozwój gospodarczy, rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, prowadzenie atrakcyjnej polityki mieszkaniowej oraz zabezpieczenie infrastruktury towarzyszącej zaspokajającej potrzeby mieszkańców;
- pozyskanie środków zewnętrznych na wspieranie działań rozwoju kapitału ludzkiego;
- rozwój infrastruktury w zakresie zapewnienia opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego;

- podniesienie jakości usług kulturalnych poprzez modernizację infrastruktury kulturalnej oraz rozbudowa oferty, która będzie komplementarna z ofertą sąsiednich gmin;
- poprawa sytuacji na rynku pracy i wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie OF w wyniku pobudzenia aktywności gospodarczej;
- wzrost liczby podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii, wykorzystanie bazy noclegowej w Rudniku nad Sanem do wzrostu jakości i liczby miejsc noclegowych, a także utworzenie kempingów, miejsc obsługi kamperów, pól namiotowych lub pól biwakowych, co wpłynie na stopień zagospodarowania turystycznego oraz potencjał turystyczny OF;
- wykorzystanie potencjału do rozwoju atrakcji turystycznych, wynikający z tradycji rzemiosła wikliniarskiego w oparciu o markę miasta Rudnik nad Sanem, a także z położenia geograficznego i dostępnych walorów przyrodniczo-krajobrazowych;
- wykorzystanie produktów tradycyjnych, lokalnych oraz elementów kultury ludowej do oferty gospodarczej OF i znalezienie zewnętrznej grupy odbiorców;
- pozyskanie klientów zewnętrznych dla usług i towarów (np. aplikacja dla rowerzystów) oferowanych przez OF;
- pozyskanie środków finansowych i realizacja inwestycji w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej;
- utworzenie zintegrowanej sieci punktów informacji turystycznej na bazie funkcjonujących podmiotów na terenie OF (dom kultury, szkoła, NGO), zwiększając możliwości promocji regionu;
- aktywna współpraca samorządów z lokalnymi przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi oraz mieszkańcami ukierunkowana na rozwój infrastruktury turystycznej i zagospodarowania turystycznego OF;
- skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych, w tym z funduszy europejskich na działania inwestycyjne, ukierunkowane na rozwój;
- wprowadzenie rozwiązań legislacyjnych powodujących większą aktywność gmin w sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- rozwój nowych terenów mieszkaniowych, w tym zabudowy jednorodzinnej i wielorodzinnej;
- wykorzystanie istniejącej dostępności komunikacyjnej oraz planowanych inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną dla rozwoju społeczno-gospodarczego OF.

ZAGROŻENIA

- postępujący spadek liczby mieszkańców OF, będący wynikiem odpływu młodych, wykształconych i aktywnych osób;
- utrzymywanie się negatywnych trendów demograficznych, w szczególności starzenia się społeczeństwa;
- wzrost liczby beneficjentów pomocy społecznej;
- niewykorzystanie potencjału rozwojowego OF, wskutek ograniczeń finansowych lub organizacyjnych w poszczególnych gminach;
- rosnące koszty utrzymywania placówek oświatowych, co niekorzystnie wpłynie na budżety gmin;

- pogorszenie się sytuacji na rynku pracy wskutek likwidacji podmiotów gospodarczych w wyniku rosnących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej, co prowadzić będzie do wzrostu bezrobocia na terenie OF;
- wzrost wysokości wydatków bieżących, co może skutkować wystąpieniem deficytu operacyjnego oraz zwiększenia się zadłużenia gmin;
- zanieczyszczenie środowiska naturalnego, w szczególności poprzez wprowadzanie zanieczyszczeń do cieków wodnych oraz nieodpowiedniego zagospodarowania zwiększonej ilości odpadów wytwarzanych przez ruch turystyczny;
- brak działań gmin w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, co skutkować będzie niewykorzystaniem potencjału turystycznego OF;
- pogłębianie się dysproporcji w rozwoju OF, a innymi rozwijającymi się regionami;
- wrażliwość sektora turystycznego na zmiany gospodarcze;
- brak zaangażowania i współpracy z partnerami społeczno-gospodarczymi na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej i zagospodarowania turystycznego;
- rosnące koszty realizacji inwestycji oraz ograniczanie możliwości realizacji inwestycji przez organy i instytucje wykonujące zadania w zakresie ochrony środowiska i ochrony przyrody.

5. Plan operacyjny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 oraz kierunki interwencji rozwoju

Wizja Rozwoju

Długookresowa, strategiczna wizja rozwoju jest istotnym elementem każdej strategii. W przypadku Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030, jest ona opisem pożądanego stanu po zakończeniu obecnej perspektywy finansowej UE, a tym samym na koniec obowiązywania niniejszego dokumentu, przedstawiając kierunki oczekiwanych zmian w wyniku realizacji strategii. Należy zaznaczyć, że wynika ona z uwarunkowań związanych z położeniem OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” oraz trendami rozwojowymi - zarówno globalnymi, np. demograficznymi, klimatycznymi czy technologicznymi, jak i specyficznymi dla przedmiotowego obszaru.

Wizja określona jest w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Można, zatem powiedzieć, że wizja stanowi cel całkowicie nadrzędny, zawierający w sobie pozostałe cele sformułowane w strategii. Jednocześnie spełnia ona zadania związane z inspirowaniem i jednoczeniem Partnerów wokół wspólnej idei. Na podstawie przeprowadzonego procesu diagnostycznego, weryfikując oczekiwania poszczególnych gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” sformułowano następującą wizję:

W 2030 roku Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe”, dzięki współpracy poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, wspólnie tworzących OF oraz umacniającej się marce Polskiej Stolicy Wikliny przez ośrodek miejski Rudnik nad Sanem jest obszarem atrakcyjnym turystycznie o rozwiniętej i konkurencyjnej gospodarce i wysokiej jakości przestrzeni publicznej, charakteryzujący się harmonijnym rozwojem na wielu płaszczyznach. Stanowi silny ośrodek funkcjonalny północnej części województwa podkarpackiego, wpływając na potencjał całego Powiatu Niżańskiego ze znaczącą rolą dziedzictwa kulturowego, tradycji, a także środowiska naturalnego, z dostępem do wysokiej jakości usług oraz infrastruktury społecznej i technicznej.

Cele strategiczne i kierunki działań

Drugim poziomem uszczegółowienia zamierzeń związanych z realizacją strategii są cele strategiczne. Wyznaczono trzy zasadnicze cele, które związane są z priorytetowymi dla Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego

rozwoju” obszarami współpracy. Mają one służyć realizacji zakładanej wizji. Punktem wyjścia do ich wyznaczenia były wnioski z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej oraz sporządzonej na ich podstawie analizy SWOT. Cele strategiczne przedstawione są również jako zamierzenia, które gminy tworzące analizowany obszar, chcą osiągnąć w przyszłości. Główną zasadą, która przyświecała podczas determinowania celów, było ich jasne i przejrzyste określenie, tak aby nie pozostawiały wątpliwości co do zgodności z wizją rozwoju. Należy również zaznaczyć, że zgodnie z metodą SMART są one specyficzne, mierzalne, akceptowalne, realistyczne i określone w czasie.

Cele strategiczne zostały uszczegółowione poprzez kierunki działań, które stanowią kolejny poziom wdrażania niniejszej Strategii. Zbiór tych kierunków pozwala na ogólne określenie zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć. Kierunki działań oznaczają zakres niezbędnych interwencji, które powinny być podejmowane przez gminy, wchodzące w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” oraz partnerów społecznych i gospodarczych. Kierunki działań są zatem podstawą wdrażania Strategii. Wskazanie w Strategii kierunków działań lub, tam gdzie to jest możliwe, konkretnych działań jest zatem bardzo istotnym elementem prac nad dokumentem strategicznym. Działania będą przekładały się na konkretne projekty realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego i inne podmioty zainteresowane udziałem w realizacji Strategii. Lista projektów może ulegać zmianie i powinna być ona aktualizowana jako wynik działań monitoringowych.

Przedstawiona struktura tworzy logicznie powiązany, spójny system. Realizacja działań będzie przyczyniać się do osiągania poszczególnych celów strategicznych. Dzięki realizacji przede wszystkim działań zintegrowanych, odpowiadających na potrzeby mieszkańców OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” w kilku celach możliwe jest uzyskanie efektu synergii, co będzie miało pozytywny wpływ na rozwój obszaru. Poniższa tabela prezentuje układ struktury kierunków rozwoju niniejszej Strategii.

Tabela 1. Cele strategiczne – wizja rozwoju

WIZJA ROZWOJU		
Cele strategiczne		
Wymiar gospodarczy	Wymiar przestrzenny	Wymiar społeczny
1	2	3
Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego	Zrównoważony rozwój poprzez wzmocnienie infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego	Podniesienie jakości życia mieszkańców
Kierunki działań	Kierunki działań	Kierunki działań
OSI I	OSI II	OSI III

Wdrożenie przedstawionych powyżej celów prowadzić będzie do realizacji oczekiwanych rezultatów wynikających z zaproponowanych kierunków działań. W związku z monitorowaniem stopnia wdrożenia oczekiwanych rezultatów zaproponowane zostały wskaźniki ich osiągnięcia, które przedstawione zostały w dalszej

części opracowania, przy charakterystyce przyjętych celów strategicznych. Wartości tych wskaźników monitorowane będą w połowie okresu realizacji Strategii oraz po zakończeniu tego okresu.

Podstawą do wyznaczenia wartości bazowej poszczególnych wskaźników były dane wynikające z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, opracowanej na potrzeby niniejszej Strategii, w tym identyfikacji potrzeb projektowych. Oczekiwane rezultaty mają wskazać, jakie będą przewidywane efekty planowanych działań.

Poniżej przedstawiona została charakterystyka przyjętych celów strategicznych wraz ze wskazaniem kierunków działań w ramach poszczególnych celów oraz oczekiwane rezultaty planowanych działań ze wskaźnikami ich osiągnięcia.

CEL STRATEGICZNY 1

Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego

W ramach celu strategicznego realizowane będą działania, które przyczynią się do wzrostu liczby podmiotów gospodarczych działających na terenie OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, a tym samym do przyrostu miejsc pracy oraz dywersyfikacji oferty istniejących już podmiotów. Jest to o tyle istotne dla rozwoju OF, że oprócz wzmocnienia pozycji rynkowej podmiotów z tego obszaru, działania w tej kwestii wpłyną również w dłuższej perspektywie na strukturę demograficzną OF, poprzez zmniejszenie niekorzystnego salda migracji na tle zarobkowym oraz wzmocnienie atrakcyjności osiedleńczej. Ważną rolę w kontekście rozwoju gospodarczego pełnią tereny inwestycyjne, w odniesieniu do których działania powinny skupić się na inicjowaniu ich rozbudowy oraz pozyskiwaniu inwestorów.

Istotne jest również wykorzystanie potencjału turystycznego OF, w oparciu o walory przyrodniczo-krajobrazowe Doliny Dolnego Sanu, kompleksy leśne Puszczy Sandomierskiej, zbiornik wodny „Kowale” w miejscowości Jeżowe oraz przede wszystkim o potencjały endogeniczne, związane z rzemiosłem wikliniarskim i dziedzictwem kulturowym tego obszaru. Stąd podejmowane będą działania w zakresie budowy spójnej oferty turystycznej, w oparciu o dostępne zasoby, co również pozwoli na wzmocnienie lokalnej gospodarki, wzrost dochodów własnych poszczególnych gmin wchodzących w skład OF, budowę marki i rozpoznawalności OF na szczeblu krajowym, a także podniesienia atrakcyjności osiedleńczej.

Ponadto, realizacja niniejszego celu strategicznego nastąpi wskutek działalności w zakresie rozwoju dostępnej infrastruktury turystycznej z uwzględnieniem wymagań środowiskowych, m. in. poprzez tworzenie i rozwój ponadlokalnych produktów turystycznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, tworzenie i utrzymanie szlaków turystycznych, w szczególności poprzez rozwój dróg dla rowerów, a także rozwój szeroko pojętej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na terenie OF. Warunkiem rozwoju branży turystycznej jest również posiadanie odpowiedniej bazy noclegowej, w kwestii której należy podjąć działania w celu jej rozwoju, a także prowadzenie efektywnych działań promocyjnych, których celem jest przedstawianie wizerunku OF, posiadającego dogodne warunki do rekreacji i wypoczynku oraz realizacji inwestycji w zakresie infrastruktury

turystycznej i rekreacyjnej. Należy przy tym wykorzystać istniejącą już markę miasta Rudnik nad Sanem jako „Stolicy Polskiego Wikliniarstwa”, stanowiącą istotny czynnik wpływający na potencjał regionu. W tej kwestii, istotne będzie utworzenie i zintegrowanie punktów informacji turystycznej przez poszczególne gminy oraz utworzenie spójnego systemu informacji turystycznej w celu promocji całego Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”. Natomiast pogłębienie współpracy samorządowych instytucji kultury w gminach analizowanego obszaru pozwoli na rozwój i tworzenie nowych ponadlokalnych wydarzeń kulturalnych, rozrywkowych i krajoznawczych, przyciągających do uczestnictwa mieszkańców OF, sąsiednich gmin oraz turystów z innych części kraju.

Tabela 2. Cel strategiczny 1

CEL STRATEGICZNY 1 Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego					
KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ	Wartość bazowa (2023 rok)	Źródło danych	Oczekiwany trend
– kreowanie i podejmowanie ponadlokalnych inicjatyw oraz programów poprawiających atrakcyjność inwestycyjną oraz rozwój przedsiębiorczości, – wsparcie osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (szkolenia, doradztwo, monitoring, wsparcie finansowe), – wsparcie i promocja podmiotów, podejmujących działalność w zakresie wypoczynku, turystyki i rekreacji, – tworzenie warunków zachęcających do rozwoju bazy gastronomicznej i noclegowej, – pozyskanie inwestorów dla istniejących terenów inwestycyjnych oraz stworzenie nowych terenów i ich uzbrojenie, – aktywna współpraca z lokalnymi	– zapewnienie warunków do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie OF, – zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie OF, w tym podmiotów prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii, – wzrost zainteresowania inwestorów ofertą OF, – wzrost liczby osób pracujących na	liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych na terenie OF (szt.)	1 959	GUS/BDL	
		Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych na terenie OF, prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii (szt.)	33	GUS/BDL	
		Liczba osób pracujących w gospodarce narodowej na terenie OF (os.)	7 805	GUS/BDL	
		udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)	7,8	GUS/BDL	

przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi oraz mieszkańcami w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej i zagospodarowania turystycznego, - promowanie OF, jako miejsca przyjaznego inwestorom z branży turystycznej, - aktywna promocja rzemiosła wikliniarskiego w oparciu o markę miasta Rudnik nad Sanem oraz pozostałej oferty gospodarczej - tworzenie i promowanie ponadlokalnych produktów turystycznych, - tworzenie atrakcyjnych turystycznie przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowych z wykorzystaniem istniejących walorów przyrodniczych i krajobrazowych wraz z małą infrastrukturą, w szczególności przy istniejących zbiornikach wodnych, - wsparcie rozwoju infrastruktury noclegowej oraz gastronomicznej, - tworzenie nowych i utrzymanie funkcjonujących szlaków turystycznych: pieszych i rowerowych, a także ich integracja z innymi szlakami dostępnymi na terenie OF oraz w sąsiednich gminach,	terenie OF, - spadek poziomu bezrobocia na terenie OF. - zwiększenie atrakcyjności i różnicowanie oferty turystycznej, rekreacyjnej i sportowej, - zwiększenie liczby turystów przybywających do OF, - wzrost udziału dochodów własnych w strukturze dochodów budżetu OF ogółem, - wzrost aktywności ekonomicznej podmiotów społecznych, - uatrakcyjnienie i różnicowanie oferty organizowanych wydarzeń dla mieszkańców i turystów.	udział dochodów własnych w strukturze dochodów budżetu dla OF ogółem (%)	25,81	GUS/BDL	
		Powierzchnia dostępnych terenów inwestycyjnych (ha)	47,84	Źródła własne PAIH	
		liczba zrealizowanych przedsięwzięć w zakresie budowy/rozbudowy infrastruktury turystycznej (szt.)	0	Źródła własne	
		Liczba utworzonych szlaków tematycznych i sportowo-rekreacyjnych (szt.)	0	Źródła własne	
		Liczba nowych wydarzeń kulturalnych, rozrywkowych, sportowych i krajoznawczych (szt.)	0	Źródła własne	

- tworzenie szlaków tematycznych oraz sportowo-rekreacyjnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, - utworzenie zintegrowanej informacji turystycznej OF oraz realizacja działań promocyjnych i informacyjnych, - kontynuacja i tworzenie nowych wydarzeń kulturalnych, rozrywkowych, sportowych i krajoznawczych, promujących OF, przy aktywnej współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, - wsparcie dla rozwoju punktów gastronomicznych z produktami regionalnymi w zakresie ich promocji oraz współpracy przy organizacji wydarzeń kulturalnych, rozrywkowych, sportowych i krajoznawczych, - budowa sieci sprzedaży usług i produktów dla rozwoju turystyki.					
---	--	--	--	--	--

- tendencja rosnąca

- tendencja malejąca

- bez zmian

CEL STRATEGICZNY 2

Zrównoważony rozwój poprzez wzmocnienie infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego

W ramach niniejszego celu strategicznego, zakłada się poprawę stanu oraz poziomu rozwoju infrastruktury technicznej, która jest niezbędna zarówno do poprawy warunków bytowych mieszkańców, wzrostu atrakcyjności osiedleńczej Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” oraz pełnienia przez przestrzeń różnych funkcji na rzecz sfery gospodarczej i społecznej. Infrastruktura ta istotna jest również w kontekście zwiększenia stopnia ochrony środowiska naturalnego, co jest istotne w obliczu zmian klimatu i idących za tym negatywnych skutków. Cel strategiczny ukierunkowany jest m. in. na rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz modernizację tych sieci na terenie poszczególnych gmin, przyczyniając się do eliminacji braków w tym zakresie, w szczególności na terenie gmin Krzeszów i Rudnik nad Sanem. Podjęcie działań w kwestii budowy oraz rozbudowy odnawialnych źródeł energii, przełoży się z kolei na osiągnięcie korzystnych efektów środowiskowych, w postaci redukcji emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Oprócz tego, ważne dla rozwoju OF będą działania na rzecz rozbudowy systemu ścieżek pieszo-rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, a także obiektów park & ride oraz bike & ride. W kontekście rozwoju elektromobilności, planowany jest rozwój dedykowanej na jej rzecz infrastruktury, tj. kolejnych punktów ładowania pojazdów elektrycznych, a także ogólnodostępnych wypożyczalni rowerów elektrycznych wraz z punktami, umożliwiającymi ich ładowanie.

W zakresie wzrostu atrakcyjności osiedleńczej OF, sprzyjałby temu również rozwój budownictwa mieszkaniowego, a podstawą ku temu byłaby działalność deweloperska. W tym przypadku, zadania poszczególnych gmin powinny obejmować działania wspierające przedsiębiorców w dostępie do terenów inwestycyjnych dla budownictwa mieszkaniowego.

Efektem realizacji celu będzie zwiększenie zdolności adaptacyjnych oraz łagodzenie negatywnych skutków zmian klimatu dla środowiska, gospodarki, mieszkańców OF, odwiedzających ten teren turystów, a także dla całego województwa podkarpackiego. Cel wpłynie pozytywnie na zachowanie różnorodności biologicznej, a przez to na jakość życia mieszkańców, a także utrwali wizerunek OF, jako terenu charakteryzującego się czystością środowiska naturalnego, o wysokim poziomie zachowania i ochrony kompleksów przyrodniczych. Wsparcie działań prowadzących do efektywnego wykorzystania i zachowania zasobów naturalnych pozwoli na przeciwdziałanie czynnikom, powodującym zagrożenie i znaczące obniżenie jakości obszarów cennych przyrodniczo.

Tabela 3. Cel strategiczny 2

CEL STRATEGICZNY 2					
Zrównoważony rozwój poprzez wzmocnienie infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego					
KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ	Wartość bazowa (2023 rok)	Źródło danych	Oczekiwany trend
– budowa/modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę z uwzględnieniem ujęcia, uzdatniania oraz przesyłu wody, w tym również wyposażenie w systemy zmniejszające straty w dostawach i zmniejszające ryzyko wystąpienia awarii, – budowa/modernizacja komunalnych sieci kanalizacyjnych oraz budowa, modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych wraz z zagospodarowaniem osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków, – budowa/modernizacja systemów kanalizacji deszczowej, – współpraca z operatorami w zakresie rozbudowy sieci gazociągowej, – tworzenie warunków do rozbudowy instalacji OZE na terenie OF,	– zwiększenie dostępności i jakości usług w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, – zapewnienie alternatywnych dla kanalizacji sieciowej rozwiązań na terenach trudnych i wykluczonych, – ochrona dostępnych zasobów wodnych, – poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, – poprawa bezpieczeństwa	korzystający z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie ludności (%)	88,6	GUS/BDL	
		korzystający z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności (%)	65,8	GUS/BDL	
		liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	306,9	GUS/BDL	
		długość dróg dla rowerów (km)	30,5	GUS/BDL	
		liczba stacji ładowania samochodów elektrycznych	1	Źródła własne	
		wskaźnik lesistości na terenie OF (%)	32,2	GUS/BDL	
		liczba budynków użyteczności publicznych poddanych termomodernizacji w okresie realizacji	0	Źródła własne	

- wsparcie wymiany nieefektywnych źródeł ciepła opartych o paliwa stałe, w tym zastosowanie systemów grzewczych opartych na niskoemisyjnych źródłach energii /OZE wraz z przyłączami budynków do sieci gazowej, - kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej, w tym: instalacja urządzeń OZE, systemów zarządzania energią, przyłączeniem do ciepła systemowego oraz promowaniem energooszczędności, - współpraca z przedsiębiorcami w zakresie rozwoju budownictwa mieszkaniowego, - rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej, - wspieranie, inicjowanie i budowa infrastruktury ładowania pojazdów elektrycznych oraz promowanie idei elektromobilności, - budowa ogólnodostępnych wypożyczalni rowerów elektrycznych oraz punktów ładowania tych rowerów, - zachowanie, ochrona i zrównoważone wykorzystanie systemu przyrodniczego na terenie OF,	w ruchu pieszych i rowerzystów, - rozwój elektromobilności, - ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania zagrożeń antropogenicznych na środowisko naturalne, - wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz turystów.	Strategii (szt.)			
		liczba gospodarstw domowych, które dokonały termomodernizacji i/lub instalacji OZE i/lub wymiany źródła ciepła przy wsparciu publicznym w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	
		udział odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny w ogólnej liczbie zebranych odpadów komunalnych (%)	43,5	GUS/BDL	

- przeciwdziałanie degradacji środowiska leśnego, - działania na rzecz zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców i turystów.					
--	--	--	--	--	--

- tendencja rosnąca

- tendencja malejąca

- bez zmian

CEL STRATEGICZNY 3

Podniesienie jakości życia mieszkańców

Fundamentem i wyznacznikiem rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” są jego mieszkańcy, w związku z tym kluczowe są działania w celu wzmocnienia kapitału społecznego, a także atrakcyjności gmin dla nowych mieszkańców. Wiąże się to z wyzwaniem dla samorządów w kwestii zahamowania negatywnych trendów demograficznych oraz przeciwdziałania ich skutkom. Realizacja niniejszego celu strategicznego odpowiada na potrzeby OF związane z dostępem do odpowiedniej jakości infrastruktury związanej z opieką nad dziećmi do lat 3, wychowaniem przedszkolnym oraz edukacją, a także z rozwojem infrastruktury kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej, co przełoży się na zwiększenie atrakcyjności OF jako miejsca do życia. Sporym wyzwaniem jest również zapewnienie wsparcia dla osób w podeszłym wieku, co wiąże się z ogólną tendencją krajową związaną ze starzeniem się społeczeństwa. Na terenach wiejskich problem ten jest szczególnie odczuwalny ze względu na słabo rozwiniętą sieć wsparcia dla osób starszych oraz z powodu odpływu osób młodych, co dodatkowo pogłębia kryzys demograficzny wsi.

Niniejszy cel realizowany będzie m. in. poprzez działania na rzecz rozwoju dostępnej infrastruktury i usług społecznych, obejmujących placówki oświatowe i ochrony zdrowia, placówki służące integracji, aktywizacji społecznej oraz umożliwiające realizację usług na wysokim poziomie dla osób starszych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, obiekty sportowo-rekreacyjne oraz w szczególności kulturalne, które pozostają w złym stanie technicznym i wymagają podjęcia interwencji, a także działania ukierunkowane na tworzenie i rozwój infrastruktury spędzania wolnego czasu, obejmującej przede wszystkim system przyjaznych i ogólnodostępnych przestrzeni publicznej – tj. skwerów, placów i bulwarów, dostępnych dla osób ze szczególnymi potrzebami, co również generować będzie ruch turystyczny.

Obecnie poziom zagospodarowania przestrzeni publicznej na terenie OF jest na niezadowalającym poziomie, wobec tego podjęcie działań w zakresie jej odpowiedniego zagospodarowania jest istotnym kierunkiem działania w celu podniesienia jakości życia mieszkańców.

Tabela 4. Cel strategiczny 3

CEL STRATEGICZNY 3					
Podniesienie jakości życia mieszkańców					
KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ	Wartość bazowa (2023 rok)	Źródło danych	Oczekiwany trend
- poprawa dostępu do infrastruktury społecznej, poprzez budowę i rozwój infrastruktury służącej zapewnieniu opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowaniu przedszkolnemu, - utrzymanie wysokiej jakości bazy oświatowej oraz jej modernizacja w odpowiedzi na zidentyfikowane potrzeby, - wyposażenie placówki oświatowej w nowoczesny sprzęt komputerowy i multimedialny oraz pomoce dydaktyczno-naukowe, - doposażenie instytucji kultury oraz rozwój i modernizacja infrastruktury kulturalnej w odpowiedzi na zidentyfikowane potrzeby, - wzmocnienie edukacji kulturalnej poprzez	- zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3, - zapewnienie wysokiej jakości i dostępności infrastruktury szkolnej i przedszkolnej, - rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz wzmacnianie ich zdolności, - zapewnienie wysokiej jakości i dostępności infrastruktury kulturalnej, - zwiększenie atrakcyjności oferty kulturalnej, - wzrost dostępności obiektów oraz urządzeń dla aktywności ruchowej, - zwiększenie zainteresowania ofertą sportową i rekreacyjną,	liczba ludności zameldowanej na terenie OF (os.)	23 830	GUS/BDL	
		liczba placówek zapewniających opiekę nad dziećmi do lat 3 (szt.)	1	GUS/BDL	
		liczba zadań inwestycyjnych zrealizowanych w placówkach oświatowych w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	
		udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku od 3 do 6 lat (%)	82,8	GUS/BDL	
		liczba wybudowanych, zmodernizowanych lub doposażonych, obiektów kulturalnych w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	

rozszerzenie oferty edukacyjnej, podnoszenie poziomu wiedzy o kulturze, sztuce i twórcach, - udzielanie wsparcia dla lokalnych twórców kultury, - budowa, przebudowa lub modernizacja obiektów sportowych wraz z zapleczem, - rozwój i modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, tworzącej ofertę zarówno letniego, jak i zimowego spędzania wolnego czasu, - zagospodarowanie przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców oraz zwiększającej możliwość ich wypoczynku oraz aktywności, - rozwój infrastruktury społecznej przeznaczonej dla osób starszych.	- wzrost dostępności urządzeń dla aktywności ruchowej, - rozwój oferty spędzania wolnego czasu, - poprawa atrakcyjności, estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych, - zapewnienie wsparcia dla osób starszych.	liczba zbudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych obiektów sportowych w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	
		liczba utworzonych miejsc spędzania wolnego czasu w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	
		liczba przedsięwzięć kształtujących przestrzenie publiczne, zrealizowanych w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	
		liczba działań inwestycyjnych związanych z infrastrukturą społeczną przeznaczoną dla osób starszych, zrealizowanych w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	

- - tendencja rosnąca
 - tendencja malejąca
 - bez zmian

Spójność kierunków rozwoju ponadlokalnymi z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 wpisuje się w ustalenia nadrzędnego dokumentu na poziomie regionalnym, jakim jest Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030. Poniżej wykazano spójność celów zdefiniowanych w niniejszej Strategii z celami określonymi w strategii na szczeblu wojewódzkim.

Tabela 5. Zgodność celów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 ze Strategią rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024 – 2030	Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030
Cel strategiczny 1 Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego	OBSZAR TEMATYCZNY 1. GOSPODARKA I NAUKA OBSZAR TEMATYCZNY 2. KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY OBSZAR TEMATYCZNY 3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODOWISKA
	Cel szczegółowy priorytetu 1.3. Zapewnienie dobrych warunków i systemu wsparcia podmiotów gospodarczych i rolnictwa w dostosowaniu do wymagań i potrzeb współczesnej otwartej gospodarki Cel szczegółowy priorytetu 2.4 Wsparcie rynku pracy w zakresie aktywizacji zawodowej oraz tworzenia dobrej jakości miejsc pracy Cel szczegółowy priorytetu 2.6. Wzrost adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie Cel szczegółowy priorytetu 3.5 Tworzenie miejsc umożliwiających prowadzenie działalności gospodarczej i rozwój usług turystycznych

Cel strategiczny 2 Zrównoważony rozwój poprzez wzmocnienie infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego	OBSZAR TEMATYCZNY 3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODOWISKA
	Cel szczegółowy priorytetu 3.1 Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu oraz optymalizacji wykorzystania energii i zwiększenie udziału OZE w bilansie energetycznym województwa Cel szczegółowy priorytetu 3.3 Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej zapewniającej spójność przestrzenną regionu oraz integrację obszarów funkcjonalnych Cel szczegółowy priorytetu 3.6 Zwiększenie odporności wszystkich struktur regionalnych na zagrożenia wynikające ze zmian klimatycznych Cel szczegółowy priorytetu 3.7 Ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania rozwoju cywilizacyjnego na stan środowiska Cel szczegółowy priorytetu 3.8 Ochrona środowiska oraz zachowanie różnorodności biologicznej w regionie
Cel strategiczny 3 Podniesienie jakości życia mieszkańców	OBSZAR TEMATYCZNY 2. KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY OBSZAR TEMATYCZNY 4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG
	Cel szczegółowy priorytetu 2.1. Podniesienie jakości edukacji i jej dostosowanie do wyzwań społeczeństwa przyszłości Cel szczegółowy priorytetu 2.2. Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa poprzez poprawę dostępności i jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia Cel szczegółowy priorytetu 2.3 Rozwój form i instytucji kultury z uwzględnieniem dziedzictwa oraz wymagań nowoczesności

	Cel szczegółowy priorytetu 2.7 Kształtowanie postaw prozdrowotnych, promocja aktywności fizycznej i wsparcie sportu kwalifikowanego Cel szczegółowy priorytetu 4.2 Poprawa zarządzania przestrzenią oraz przeciwdziałanie występowaniu wykluczenia osób i obszarów ze względu na ograniczenia ekonomiczne czy infrastrukturalne
--	---

Źródło: Opracowanie własne

6. Kluczowe działania – projekty strategiczne

Proces definiowania projektów pozwolił przejść od fazy diagnostycznej (jakimi potencjałami dysponuje partnerstwo i z jakimi wyzwaniem musi się zmierzyć) do opisu ogólnych założeń projektów (jakie działania należy podjąć). Proces ten przeprowadzony został w kilku etapach:

1. **Refleksja na temat problemów, potrzeb i potencjałów**, która prowadzona była (głównie) w fazie diagnostycznej. Informacje w tym zakresie pozyskiwane były poprzez spotkania strategiczne z przedstawicielami samorządów oraz na podstawie przeprowadzonej *Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej*. Powyższe formy pozwoliły na określenie dziedzin wymagających podjęcia szczególnej interwencji oraz zidentyfikowanie ogólnych pomysłów realizacyjnych.
2. **Zgłaszanie wstępnych propozycji projektowych** przez członków Zespołu Operacyjnego. Wstępne propozycje formułowane były na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz wiedzy i doświadczenia członków Rady Porozumienia i Zespołu Operacyjnego. Możliwość zgłaszania propozycji projektowych mają również partnerzy społeczno-gospodarczy, którzy dokonują zgłoszenia za pośrednictwem gmin.
3. **Analiza i ocena wstępnych propozycji projektowych** pod kątem zgodności z kryteriami oceny projektów strategicznych, a następnie propozycja dokonania uzupełnień i/lub grupowania w zintegrowane wiązki (koncepty projektowe):

Kryteria oceny projektu strategicznego:

- 1) Czy projekt jest **partnerski**, tzn. realizowany **wspólnie** przez uczestników porozumienia lub wytwarzający wspólny rezultat dla całego Partnerstwa?
- 2) Czy projekt jest **zintegrowany**, tzn. rozwiązuje **szerszy zakres** problemów, wykorzystując szerszy zakres potencjałów, odpowiadających na potrzeby różnych grup osób?
- 3) Czy projekt **oddziałuje ponadlokalnie**, tzn. ma wpływ na rozwój **więcej niż jednej** gminy?
- 4) Czy projekt jest zgodny z **celami strategicznymi**, tzn. czy projekt **wpisuje się** w cele strategiczne oraz łączy przynajmniej dwa z czterech **wymiarów** (gospodarczy, społeczny, środowiskowy, przestrzenny)?
- 5) Czy projekt jest **komplementarny**, tzn. wykazuje **powiązanie** z innymi projektami w ramach tworzonej *Strategii* (spójność) oraz innymi projektami na obszarze partnerstwa?

Kryteria dodatkowe projektu strategicznego:

KRYTERIA DODATKOWE	
Jakość usług	Projekt powinien przyczyniać się do poprawy jakości świadczonych usług na obszarze więcej niż jednej gminy
Wpływ finansowy	Projekt powinien przyczyniać się do obniżenia kosztów świadczenia usług publicznych lub zwiększać przychody gmin Partnerstwa
Projekt mieszany	Projekt powinien łączyć w sobie działania inwestycyjne i nieinwestycyjne (tzw. twarde i miękkie)
Projekt mieszany	Projekt powinien łączyć w sobie zróżnicowane zakresy przedmiotowe

4. **Omówienie koncepcji projektowych z interesariuszami** podczas warsztatów tematycznych. W wyniku dyskusji koncepcje projektowe podlegały uzupełnieniu, przeformułowaniu, pojawiły się również propozycje nowych projektów.
5. **Wstępne opracowanie przedsięwzięć** odbywało się w ramach Zespołu Operacyjnego i miało na celu ich rozwinięcie merytoryczne (celowość, potrzeba realizacji, oczekiwane rezultaty, zaangażowania poszczególnych partnerów). Na tym etapie dokonywano łączenia koncepcji projektowych oraz niewielkich modyfikacji pierwotnych założeń niektórych z nich.
6. **Ponowna ocena tak przygotowanych przedsięwzięć**, której efektem było pogrupowanie na projekty strategiczne oraz projekty uzupełniające. Ostateczna wersja listy projektów zostanie przyjęta przez Radę Porozumienia. Jednocześnie w ramach systemu zarządzania *Strategią*, przyjęto zasady **aktualizacji listy projektów**, wynikające z procesu wyłaniania projektów partnerskich oraz weryfikacji obecnych założeń wskazanych w Strategii.

Projekty strategiczne

Projekty strategiczne to **kompleksowe działania mające na celu realizację założonych celów strategicznych**, kluczowe z punktu widzenia całego Partnerstwa i dotyczące szerokiego obszaru wyzwań. Cele strategiczne oraz przyczyniające się do ich realizacji kierunki działań, opisane zostały w poprzednim rozdziale.

Warto dodać, że realizacja poszczególnych działań ujętych w *Strategii* będzie uwzględniać rozwiązania:

- sprzyjające ochronie środowiska, ograniczaniu wpływu zmian klimatu;
- realizowane zgodnie z zasadą równości szans i niedyskryminacji
- przyczyniające się do osiągnięcia oczekiwanych rezultatów planowanych działań, a w konsekwencji określonej wizji rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”.

W wyniku opisanego procesu wyboru strategicznego przygotowane zostały propozycje karty zadań projektów strategicznych, spełniających wymagane warunki projektu partnerskiego, zintegrowanego i komplementarnego, będących jednocześnie najbardziej kompleksową odpowiedzią na zidentyfikowane w ramach diagnozy potrzeby i wyzwania oraz realizujące wypracowane cele strategiczne. Projekty te, zgodnie z dokonanymi ustaleniami, realizowane będą w każdej z gmin, wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, przyczyniając się do realizacji Wizji Rozwoju, która została określona w niniejszej Strategii. Karty zadań projektów strategicznych, służących realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030.

Tabela 6. Projekty strategiczne – Karty zadań

Lp.	Nazwa zadania i zakres	Okres realizacji	Szacunkowa wartość zadania w zł	Źródła finansowania	Cel strategiczny
Karta zadania nr 1	Budowa i utrzymanie szlaków turystycznych – pieszych i rowerowych	2024-2030	5 000 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027; Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych; Środki własne.	I
Karta zadania nr 2	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej, poprzez tworzenie ogólnodostępnych skwerów, placów oraz ścieżek spacerowych wraz z elementami małej architektury	2025-2030	5 000 000	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych; Środki własne	III
Karta zadania nr 3	Inwestycje w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną: - budowa oraz modernizacja sieci wodociągowej,	2024-2030	25 000 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat	II

	- budowa sieci kanalizacyjnej. - budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, - budowa oczyszczalni ścieków, przepompowni ścieków oraz stacji uzdatniania			i Środowisko; Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych; Środki własne.	
Karta zadania nr 4	Podniesienie efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej	2025-2030	5 000 000	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko; Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych; Środki własne.	II
Karta zadania nr 5	Budowa stacji ładowania samochodów elektrycznych, a także rowerów oraz hulajnóg	2024-2030	2 000 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko; Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027; Środki własne.	II

Karta zadania nr 6	Budowa oraz modernizacja infrastruktury zapewniającej opiekę nad dziećmi do lat 3, wychowania przedszkolnego, oświatowej oraz społecznej wraz z doposażeniem placówek oświatowych w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz sprzęt multimedialny	2025-2030	10 000 000	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych; Środki własne.	III
Karta zadania nr 7	Rozwój infrastruktury kulturalnej poprzez jej modernizację oraz doposażenie, a także digitalizację zasobów bibliotecznych i dóbr kultury	2025-2030	5 000 000	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych; Środki własne.	III
Karta zadania nr 8	Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, poprzez budowę i modernizację obiektów sportowych, tematycznych placów zabaw oraz lodowiska	2025-2030	5 000 000	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych; Środki własne.	III

Wskazane w kartach zadań projekty mogą być również realizowane w formule instrumentu IIT w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, zgodnie z art. 36 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079).

Celem szczegółowym 5(ii) jest wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie. Natomiast pozostałe projekty są projektami komplementarnymi realizującymi cele i założenia wskazane w dokumencie. Projekty te przyczynią się do rozwiązania kluczowych problemów, zmniejszą bariery rozwojowe i wzmocnią potencjał rozwojowy obszaru. Projekty strategiczne odnoszą się do kwestii społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych. Projekty zostały przedstawione w formie tabeli wraz z podaniem ich zakresu rzeczowego, szacunkowego kosztu ich realizacji oraz planowanego okresu realizacji.

W ramach IIT realizowane będą następujące cele strategiczne określone w niniejszej Strategii:

- Cel strategiczny nr 1 – *Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego,*
- Cel strategiczny nr 3 – *Podniesienie jakości życia mieszkańców.*

Poniżej przedstawiono listy projektów planowanych do ubiegania się o dofinansowania w sposób konkurencyjny w ramach Instrumentu IIT w CS 5(ii) w FEP 2021-2027.

Lista projektów planowanych do ubiegania się o dofinansowania w sposób konkurencyjny w ramach Instrumentu IIT w CS 5(ii) w FEP 2021-2027

Tabela 7. Fiszka nr 1

Fiszka nr 1		
1.	Tytuł projektu	Rozwój infrastruktury turystycznej - na terenie Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe”
2.	Lider/partner projektu	Lider – Gmina Krzeszów, partnerzy: Gmina Rudnik nad Sanem, Gmina Jeżowe
3.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
4.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki

		i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie
5.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Niniejszy projekt wpisuje się w następujący typ projektu, określony w SZOOP dla działania FEPK.06.02 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i małych miast: - I. ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych. Projekt wpisuje się w określony w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 cel strategiczny nr 1 – <i>Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego.</i> Zakres rzeczowy projektu obejmować będzie: - budowa ścieżek rowerowych w miejscowości Jeżowe przy drodze powiatowej nr 1087R Jeżowe – Wola Raniżowska oraz w miejscowości Krzeszów przy drodze wojewódzkiej nr 863 Kopki – Cieszanów, wraz z infrastrukturą towarzyszącą, obejmującą m. in. miejsca obsługi rowerzystów, wiaty, sanitariaty, tablice informacyjne i oznakowanie – <u>w realizacji przez Gminę Krzeszów oraz Gminę Jeżowe;</u> - budowę infrastruktury turystycznej wokół zbiornika wodnego „Kowale” w Jeżowie poprzez wykonanie alejek spacerowych oraz rowerowych, trasy biegowej i rolkowej, budowę drewnianych kładek, pomostów widokowych oraz molo, utworzenie piaszczystego miejsca do wypoczynku z leżakami, utworzenie stanowisk dla wędkarzy, utworzenie pola namiotowego wraz z zadaszeniem, krzeselkami i ławkami, utworzenie placu zabaw, utworzenie miejsc postojowych, w tym miejsc dla rowerów ze stacją naprawy rowerów, budowę elementów małej architektury, modernizację oświetlenia LED oraz wykonanie monitoringu wizyjnego – <u>w realizacji przez Gminę Jeżowe;</u> - rozbudowę parku linowego w Ośrodku Sportu i Rekreacji „Błękitny San”

		w Krzeszowie poprzez montaż tyrolki oraz budowę nowej trasy linowej, tzw. „małego gaju dla dzieci, sauny, jacuzzi, grotty solnej i siłowni zewnętrznej - <u>w realizacji przez Gminę Krzeszów</u>; - budowa wieży widokowej wraz z dojazdem i miejscami parkingowymi przy górnej stacji wyciągu narciarskiego w miejscowości Krzeszów – <u>w realizacji przez Gminę Krzeszów</u>; - modernizacja budynku Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem poprzez poprawę stanu istniejących miejsc noclegowych, tj. remont pokoi noclegowych i łazienek wraz z zakupem wyposażenia, modernizacja ciągów komunikacyjnych oraz instalacji elektrycznej, wodno-kanalizacyjnej i CO, a także rozbudowę i nadbudowę budynku MOSiR w celu utworzenia nowych miejsc noclegowych, dodatkowych przestrzeni spotkań, miejsc odnowy biologicznej i zaplecza technicznego (szatnie, magazyny, węzły sanitarne) w ramach działalności niekomercyjnej - <u>w realizacji przez Gminę Rudnik nad Sanem</u>.
5.	Budżet projektu	15 000 000,00 zł w tym wydatki kwalifikowalne: 15 000 000,00 zł, dofinansowanie z UE: 12 750 000,00 zł
6.	Okres realizacji projektu	II kw. 2026 r. – II kw. 2027 r.

Tabela 8. Fiszka nr 2

Fiszka nr 2		
1.	Tytuł projektu	Rozwój usług kulturalnych i podniesienie atrakcyjności kulturowej gmin Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe”
2.	Lider/partner projektu	Lider – Gmina Rudnik nad Sanem, partnerzy – Gminne Centrum Kultury w Jeżowie, Gminny Ośrodek Kultury w Krzeszowie
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY

		TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie
4.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Niniejszy projekt wpisuje się w następujący typ projektów, określony w SZOOP dla działania FEPK.06.02 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i małych miast: - II. ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury. Projekt wpisuje się w określone w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 cele strategiczne: nr 1 – <i>Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego</i>, a także nr 3 – <i>Podniesienie jakości życia mieszkańców</i>. Zakres rzeczowy projektu obejmować będzie: - doposażenie budynku Domu Kultury w Rudniku nad Sanem poprzez zakup i montaż wyposażenia, obejmującego zaplecze kinowe wraz z mechanizacją sceny oraz instalacją kinotechniczną, wyposażenie sal do zajęć tanecznych, muzycznych i plastycznych, a także zaplecza szatniowo-garderobianego, wystawienniczego i ekspozycyjnego, biurowego (meble, fotele, krzesła, sprzęt komputerowy i biurowy, urządzenie wielofunkcyjne) - <u>w realizacji przez Gminę Rudnik nad Sanem;</u> - budowa Wiejskiego Centrum Kultury w Przędzeli, w tym utworzenie i wyposażenie pomieszczeń biblioteki, sali widowiskowej, sali ekspozycyjnej, pomieszczenia dla KGW „Przędzelanki”, a także zaplecza kuchennego i sanitarnego - <u>w realizacji przez Gminę Rudnik nad Sanem;</u>

		- remont i modernizacja pomieszczeń świetlicy wiejskiej zlokalizowanej w budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej w Jeżowie wraz z zakupem wyposażenia, a także sceny mobilnej wraz z zadaszeniem i sprzętem nagłośnieniowym i oświetleniem <u>w realizacji przez Gminne Centrum Kultury w Jeżowie;</u> - modernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Krzeszowie wraz z zakupem wyposażenia, oraz zakup m. in. instrumentów muzycznych, oraz sprzętu nagłośnieniowego i oświetleniowego – <u>w realizacji przez Gminny Ośrodek Kultury w Krzeszowie;</u>
5.	Budżet projektu	15 000 000 zł w tym wydatki kwalifikowalne: 15 000 000,00 zł, dofinansowanie z UE: 12 750 000,00 zł
6.	Okres realizacji projektu	II kw. 2026 r. – IV kw. 2027 r.

Tabela 9. Fiszka nr 3

Fiszka nr 3		
1.	Tytuł projektu	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej jako czynnik sprzyjający integracji społecznej mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe”
2.	Lider/partner projektu	Lider – Gmina Jeżowe, partner – Powiat Niżański Gmina Krzeszów
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

4.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Niniejszy projekt wpisuje się w następujący typ projektów, określony w SZOOP dla działania FEPK.06.02 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i małych miast: - IV. fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych. Projekt wpisuje się w określone w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 cele strategiczne: nr 1 – <i>Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego</i>, a także nr 3 – <i>Podniesienie jakości życia mieszkańców</i>. Zakres rzeczowy projektu obejmować będzie: - zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Rudniku nad Sanem poprzez wykonanie sensorycznego placu zabaw dla dzieci i młodzieży, w tym osób z niepełnosprawnościami wraz z budową obiektów małej architektury, ścieżek dla pieszych, ogrodzenia oraz oświetlenia, a także wykonanie nasadzeń zieleni i montaż systemu monitoringu wizyjnego - <u>w realizacji przez Powiat Niżański</u>; - zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy Zespole Szkół im. gen. Władysława Sikorskiego w Rudniku nad Sanem poprzez wykonanie m. in. miejsca obsługi rowerzystów, tężni solankowej wraz z ogrodem kwiatowym, skateparku, pumtracku, lunety obserwacyjnej do obserwacji nocnego nieba, lustra panoramicznego, sceny plenerowej z miejscem na widownię, galerię plenerową do prezentacji sztuki oraz historii regionu, a także obiektów małej architektury, ścieżki edukacyjnej oraz alejki asfaltowej – <u>w realizacji przez Powiat Niżański</u>; - zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy zbiorniku wodnym w Podolszynie Plebańskiej poprzez prace przygotowawcze i porządkowe, obejmujące m.in. prace geodezyjne, ziemne i związane
----	---	---

		z zagospodarowaniem terenu, usunięcie zakrzaczeń i zadrzewień, a także budowę nawierzchni, obejmującej alejki, kładki i podesty, utworzenie plaży, budowę dojazdu do zbiornika oraz obiektów małej architektury - <u>w realizacji przez Gminę Krzeszów;</u> - zagospodarowanie przestrzeni publicznej poprzez II etap modernizacji parku w miejscowości Jeżowe, obejmujący m. in. budowę alejek i uzupełnienie nawierzchni w istniejących alejkach, wykonanie nasadzeń drzew, krzewów, bylin i traw ozdobnych, budowę oświetlenia parkowego i systemu monitoringu, budowę obiektu małej gastronomii, renowację altany, budowę parku linowego, zakup sceny plenerowej oraz budowę miasteczka ruchu drogowego i minirampy - <u>w realizacji przez Gminę Jeżowe;</u> - zagospodarowanie przestrzeni publicznej w miejscowości Krzywdy poprzez wykonanie utwardzonej nawierzchni i nasadzeń zieleni, budowę ścieżek dla pieszych oraz obiektów małej architektury, obejmujących m. in. ławki, leżaki, stojaki na rowery, urządzenia siłowni zewnętrznej oraz placu zabaw, a także urządzenia Street Workoutu wraz z systemem monitoringu - <u>w realizacji przez Gminę Jeżowe;</u> - zagospodarowanie przestrzeni publicznej w sołectwie Jeżowe Podgórze (Grąd), poprzez budowę placu zabaw, boiska sportowego, pumptrucku, obiektów małej architektury, alejek dla pieszych, ogrodzenia oraz oświetlenia, także wykonanie nasadzeń zieleni oraz montaż systemu monitoringu wizyjnego – <u>w realizacji przez Gminę Jeżowe;</u> - zagospodarowanie przestrzeni publicznej w miejscowości Groble, poprzez budowę i wyposażenie placu zabaw, obejmujących m. in. montaż bujaków, huśtawki wagowej i potrójnej huśtawki wahadłowej, systemu zestawu zabawowego, ścieżki zdrowia, zjazdu linowego oraz obiektów małej architektury, wykonanie ogrodzenia placu zabaw, altany, dojścia do terenu
--	--	---

		o nawierzchni z kostki brukowej, a także wykonanie nasadzeń zieleni, miejsc postojowych oraz montaż systemu monitoringu wizyjnego - <u>w realizacji przez Gminę Jeżowe;</u> – budowa, modernizacja i rozbudowa placów zabaw oraz miejsc aktywności lokalnej w sołectwach: Jata, Zalesie, Jeżowe Kameralne, Jeżowe Centrum, Sibigi, Cholewiana Góra, Nowy Nart, Stary Nart oraz Groble - <u>w realizacji przez Gminę Jeżowe.</u>
5.	Budżet projektu	15.000 000 zł w tym wydatki kwalifikowalne: 15 000 000,00 zł, dofinansowanie z UE: 12 750 000,00 zł
6.	Okres realizacji projektu	II kw. 2026 r. – IV kw. 2027 r.

7. Obszary strategicznej interwencji

Biorąc pod uwagę terytorialny wymiar niniejszej Strategii, OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” położony jest w obrębie wydzielonych obszarów specjalnych, które zostały wyznaczone w strategicznych i planistycznych dokumentach krajowych i wojewódzkich. W celu ich identyfikacji zostały przeanalizowane następujące dokumenty:

- **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030),**
- **Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030,**
- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030.**

Przez obszary specjalne rozumie się:

- **OF (obszary funkcjonalne)** – obszary, na których występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego). Szczególnym typem obszaru funkcjonalnego jest miejski obszar funkcjonalny;
- **OSI (obszary strategicznej interwencji)** – określone w strategii rozwoju obszary o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna, łącząca inwestycje – w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub dotyczące zasobów ludzkich, finansowane z różnych źródeł lub przez rozwiązania regulacyjne

1. OSI Krajowe - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030):

- **Wschodnia Polska,**

Wschodnia część kraju w największym stopniu skupia obszary zagrożone marginalizacją, a jej województwa - lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie- znajdują się w grupie regionów o zdecydowanie niższym poziomie konkurencyjności w porównaniu do średniej w Unii Europejskiej. W zasięgu OSI Wschodnia Polska znajduje się OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”.

Mapa 3. Wschodnia Polska

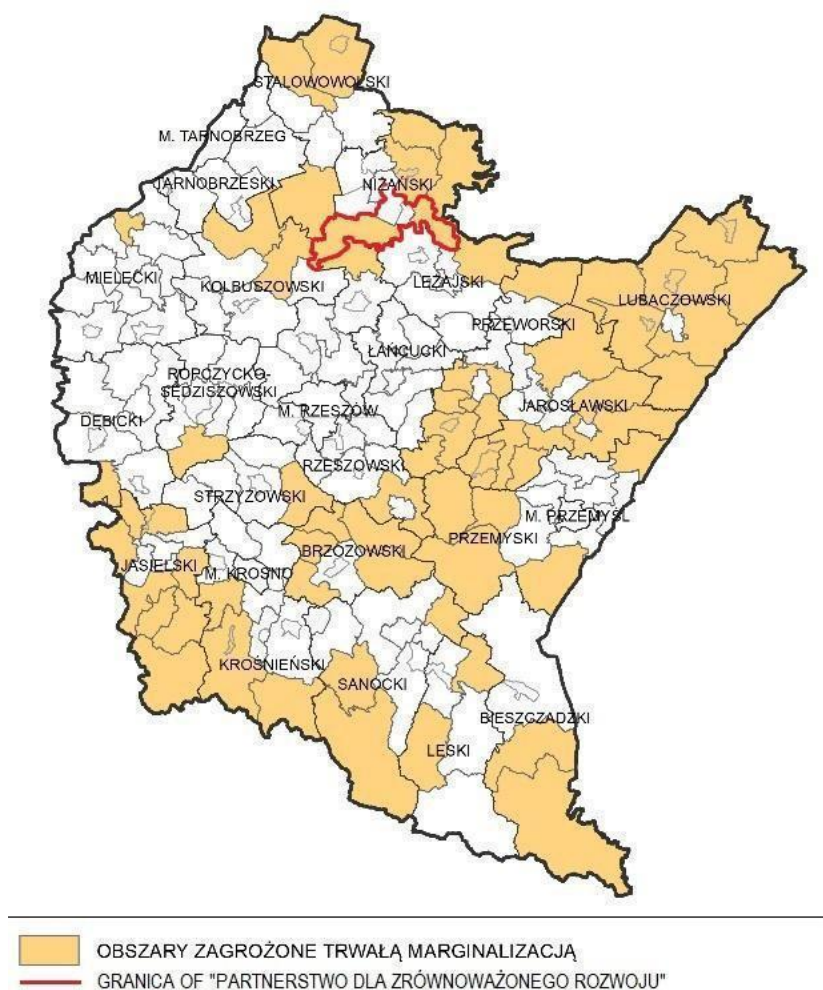
Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

- **Obszary zagrożone trwałą marginalizacją**

Zgodnie z załącznikiem 1. Lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021-2027 do KSRR 2030, wśród gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, które wchodzi w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” znalazły się gminy: Jeżowe i Krzeszów.

Wskazane obszary zagrożone trwałą marginalizacją charakteryzują się peryferyjnym położeniem poza obszarami głównych aglomeracji oraz słabą dostępnością transportową. Głównym problemem tych obszarów jest niekorzystna sytuacja demograficzna, przejawiająca się starzeniem się społeczeństwa i odpływem młodych, wykształconych osób, a także słabym dostępem do podstawowych usług publicznych oraz dużym zapotrzebowaniem na świadczenia pomocy społecznej. Oprócz tego wyróżnia się tu niski poziom przedsiębiorczości, problemy strukturalne w rolnictwie, niski zasób pozarolniczych miejsc pracy oraz niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców, co przekłada się tym samym na niski poziom atrakcyjności inwestycyjnej.

Mapa 4. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

2. OSI Regionalne - Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030:

Oprócz krajowych obszarów strategicznej interwencji, Samorząd Województwa Podkarpackiego wskazał do objęcia specjalnym wsparciem następujące regionalne obszary strategicznej interwencji: subregionalne bieguny wzrostu i miejskie obszary funkcjonalne, miasta powiatowe i małe, Rzeszów i Rzeszowski Obszar Funkcjonalny, obszary wiejskie, obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie, obszar Bieszczad, a także obszar gmin „Błękitnego Sanu”.

Gminy, wchodzące w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” wpisują się w następujące priorytety, określone dla regionalnych obszarów strategicznej interwencji:

- **7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego,**

w szczególności w następujące kierunki działań:

7.1.4. Rozwój miast powiatowych i miast mniejszych – gmina Rudnik nad Sanem (część miejska).

Miasta powiatowe i mniejsze, pełnią istotną rolę w kreowaniu uwarunkowań

społeczno-gospodarczych poza strefami wpływu subregionalnych aglomeracji. Stanowią lokalne centra pełniące funkcje administracyjne oraz gospodarczo-usługowe z ograniczonym zasięgiem oddziaływania. Działania w tym obszarze zostaną nakierowane na wzmacnianie potencjału tych miast i ich roli w strukturze osadniczej m.in.: poprzez wsparcie w tworzeniu stabilnych podstaw rozwoju, wzrost aktywności gospodarczej i przedsiębiorczej, przemodelowanie rynku pracy (wzrost zatrudnienia), stymulowanie aktywności i zdobywania kompetencji przez społeczność lokalną oraz skuteczne budowanie partnerstw. System wsparcia powinien mieć charakter zindywidualizowany i spójny z potrzebami i potencjałem danego terytorium.

Zakładane działania:

- poprawa i rozwój warunków prowadzących do dynamizacji przedsiębiorczości w oparciu o potencjalne specjalizacje gospodarcze ośrodka miejskiego;
- wzmacnianie powiązań funkcjonalnych w celu przywrócenia roli ośrodka w układzie osadniczym;
- zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców poprzez rozwój kompetencji zawodowych;
- modernizacja przestrzeni miejskiej umożliwiającej wykorzystanie potencjałów i zasobów miast, w tym turystycznych i wypoczynkowo-rekreacyjnych;
- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wzrost dostępu do usług publicznych;
- rozwój kapitału społecznego i wzmocnienie tożsamości regionalnej poprzez zaangażowanie mieszkańców w procesy rozwojowe;
- poprawa jakości zarządzania poprzez współpracę z innymi samorządami terytorialnymi;
- podejmowanie działań w zakresie ochrony przyrody i poprawy stanu środowiska;
- poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji oraz związanego z nim zjawiska smogu;
- kreowanie instrumentów przyciągających do osiedlania się w miastach, w szczególności osób młodych i wykształconych;
- wykorzystanie możliwości programowych i finansowych UE w obszarze polityki miejskiej;
- dostosowanie sieci usług i zagospodarowania przestrzennego do zmian demograficznych;
- niwelowanie barier transportowych poprzez rozwój systemów transportu zbiorowego pomiędzy ośrodkami miejskimi a sąsiednimi obszarami wiejskimi oraz innymi ważnymi ośrodkami miejskimi;
- rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych, jako alternatywy dla przemieszczania się.

• 7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju,

w szczególności w następujące kierunki działań:

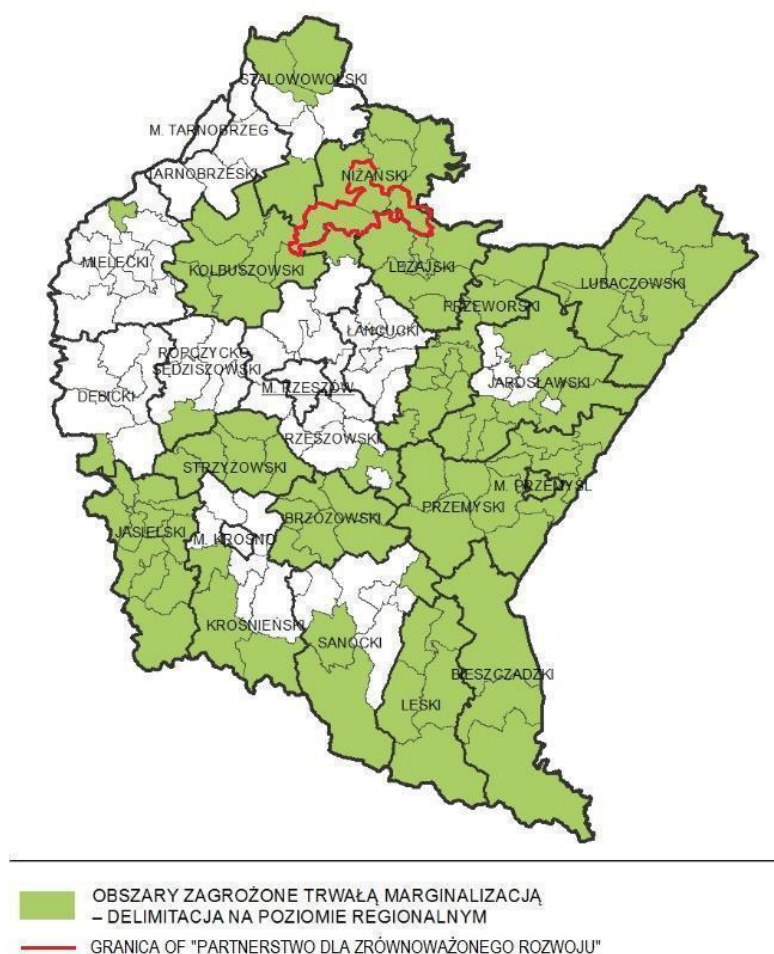
7.3.1. Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie – gminy: Jeżowe, Krzeszów oraz Rudnik nad Sanem. Polityka regionu dąży do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju, która obliuguje do ukierunkowania działań na zapewnienie mieszkańcom pełnego pakietu możliwości rozwojowych niezależnie od miejsca zamieszkania. Podejmowane

działania mają identyfikować i wzmacniać czynniki rozwojowe obszarów o słabszych perspektywach rozwojowych, wynikających ze struktury społeczno-gospodarczej, peryferyjnego położenia bądź utraty dotychczasowych funkcji. Oczekiwany celami będzie m.in. zwiększenie zasobów infrastrukturalnych w strategicznych sektorach, zdynamizowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o lokalne potencjały, rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności, poprawa dostępu do podstawowych usług publicznych, zniwelowanie wykluczenia transportowego.

Zakładane działania:

- rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby;
- aktywizacja lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców;
- poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych;
- pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej;
- włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności;
- dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodno-kanalizacyjnej) i społecznej, warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców;
- wzmocnienie roli instytucji publicznych, jako inicjatora nawiązywania partnerstw, współpracy z innymi instytucjami publicznymi, społeczeństwem i innymi interesariuszami na rzecz rozwoju regionu;
- ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej;
- intensyfikacja działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Mapa 5. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

7.3.3. Rozwój i wspieranie obszaru gmin „Błękitny San” – gminy: Jeżowe, Krzeszów oraz Rudnik nad Sanem.

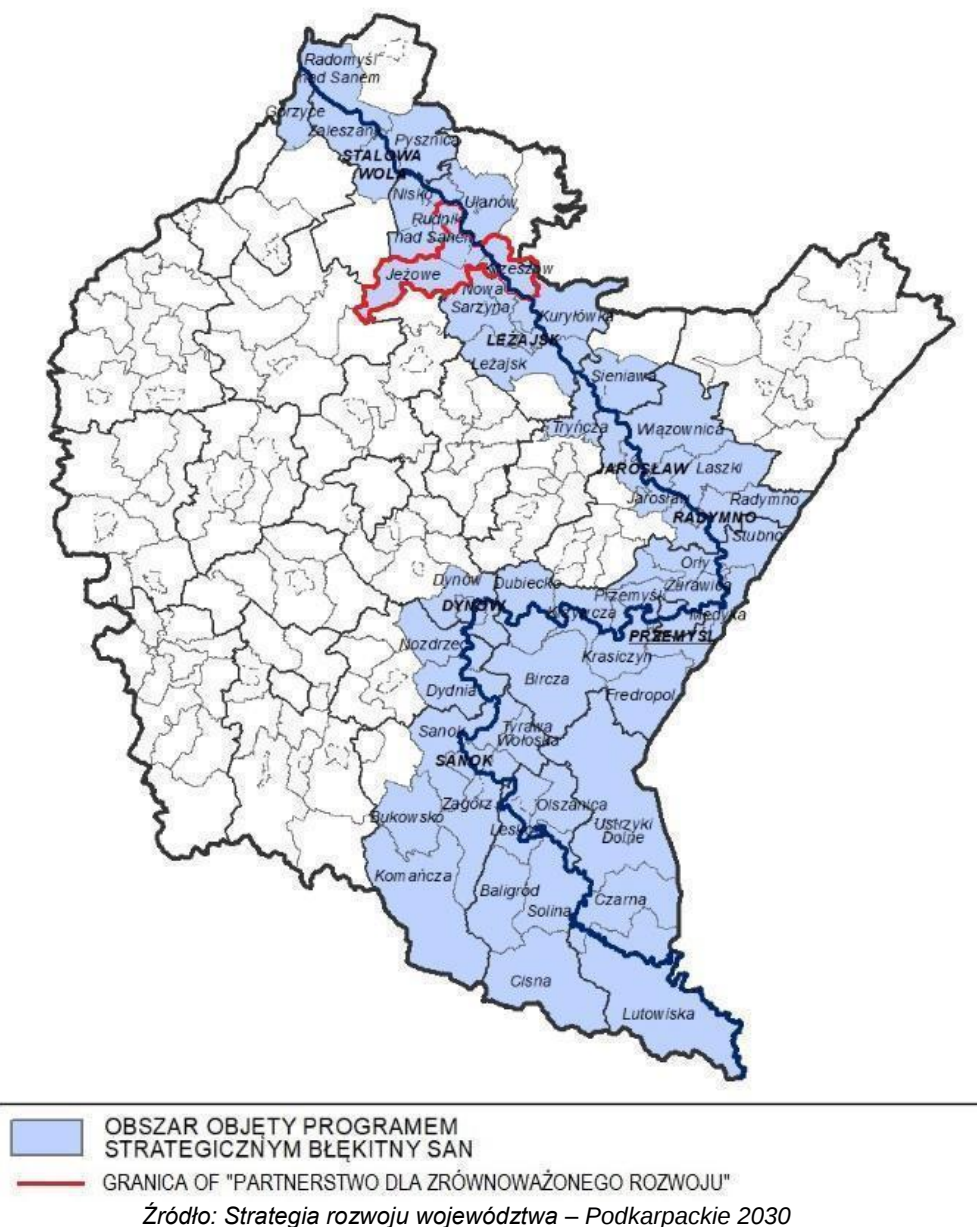
Obszar gmin „Błękitnego Sanu” jest bardzo zróżnicowany pod względem walorów środowiska geograficznego oraz warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Wspólną cechą obszaru jest położenie wzdłuż biegu rzeki San, stąd wyjątkowość obszaru polega na wspólnym koncentrowaniu uwagi na problematyce gospodarki wodno-kanalizacyjnej całej zlewni Sanu oraz możliwości turystycznego wykorzystania rzeki z uwzględnieniem zróżnicowanych warunków przyrodniczych i kulturowych. Podejmowane działania będą miały na celu kompleksowe rozwiązanie problemów gospodarki wodno-kanalizacyjnej oraz wykorzystanie atutów dla pobudzenia rozwoju gospodarczego gmin poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, w celu poprawy jakości życia mieszkańców.

Zakładane działania:

- wykorzystanie biegu rzeki San dla rozwoju przedsiębiorczości i atrakcyjności turystycznej poprzez wielofunkcyjne wykorzystanie i zagospodarowanie jego brzegów i obszarów nadbrzeżnych;
- utrzymanie walorów środowiska przyrodniczego w zlewni rzeki San poprzez rozwiązanie w sposób skoordynowany problemu gospodarki wodno-ściekowej

- i składowania odpadów;
- zabezpieczenia obszaru gmin „Błękitnego Sanu” przed zagrożeniem powodziowym.

Mapa 6. Obszar objęty Programem Strategicznym „Błękitny San”

- **7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku,**

w szczególności w następujące kierunki działań:

7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej – gminy: Jezowe, Krzeszów oraz Rudnik nad Sanem (część wiejska).

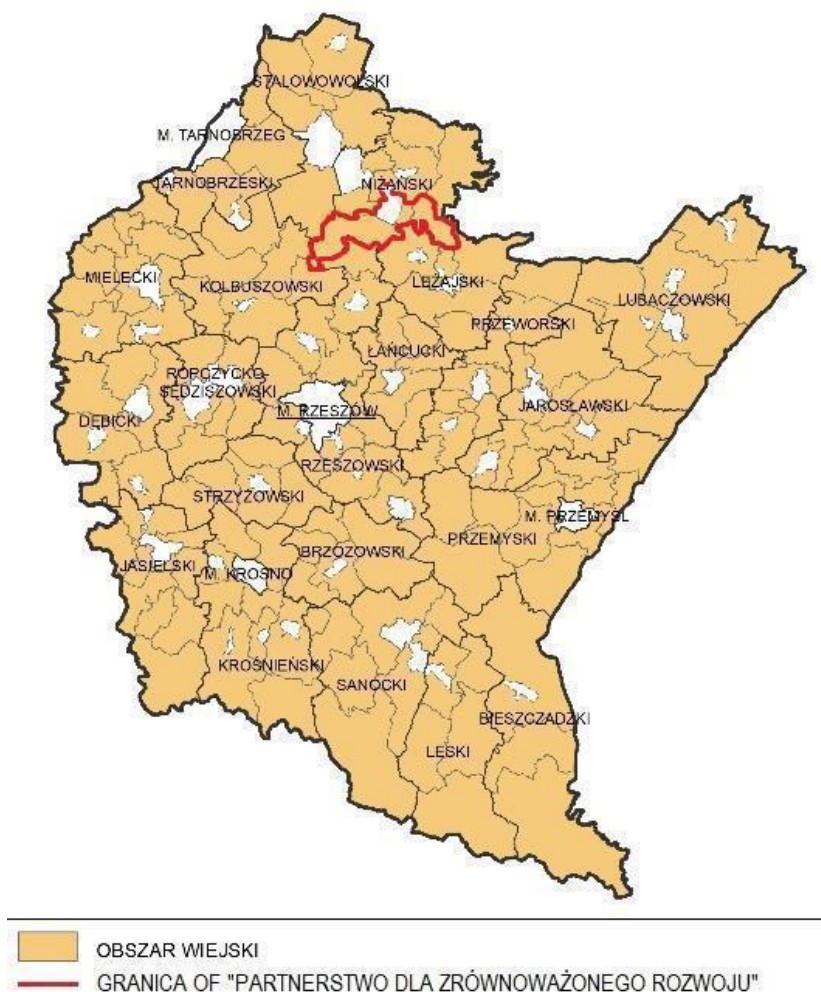
Obszary wiejskie dotyka zjawisko postępującej marginalizacji i niskiego poziomu jakości życia. Kluczową kwestią przeciwdziałającą tym trendom jest rozwój infrastruktury w szczególności: wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej oraz transportowej. Działania należy tak ukierunkować, aby umożliwiała rozwój gospodarki

i przedsiębiorczości w tym powstawanie miejsc pracy w sektorach pozarolniczych, dostępność do usług publicznych, przekwalifikowanie zawodowe oraz mobilność przestrzenną, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego. Realizacja wyzwań regionalnych pozwoli na wielokierunkowy i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Zakładane działania:

- poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;
- zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;
- modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych, jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa;
- rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej;
- poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami;
- tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.

Mapa 7. Obszary wiejskie województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich – gminy: Rudnik nad Sanem (część wiejska), Krzeszów oraz Jeżowe.

Rozwój obszarów wiejskich należy oprzeć na wykorzystaniu zróżnicowanych potencjałów rozwojowych, wzmocnieniu sektora rolnictwa, jak również pozarolniczych specjalizacji gospodarczych. Strategicznym działaniem jest również aktywizowanie społeczności do podejmowania działalności gospodarczej wykorzystującej endogeniczne zasoby obszaru jako elementu konkurencyjności i zwiększenia dochodów ludności.

Zakładane działania:

- promowanie lokalnych zasobów (produktów lokalnych, tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów;
- aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości, jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej;
- kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej;
- wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych,
- rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym – gminy: Rudnik nad Sanem (część wiejska), Krzeszów oraz Jeżowe.

Kluczowym czynnikiem determinującym inicjowanie procesów rozwoju obszarów wiejskich jest wielokierunkowa aktywizacja społeczności lokalnej. Podniesienie poziomu życia zależy od właściwej identyfikacji potrzeb i możliwości danego obszaru, w który to proces należy włączyć lokalną społeczność. Grupy społeczne powinny także współuczestniczyć w zarządzaniu lokalnymi zasobami. Istotne jest również oddolne zaangażowanie się społeczności w partnerstwa regionalne i ponadregionalne, a nawet międzynarodowe.

Zakładane działania:

- wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej;
- podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych (w tym sieciowanie sprzedaży usług i produktów lokalnych);
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego, opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);

- upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej; wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej – gminy: Rudnik nad Sanem (część wiejska), Krzeszów oraz Jeżowe.

Jakość przestrzeni obszarów wiejskich warunkuje możliwość i efektywność działań prorozwojowych. Dlatego też, gospodarka przestrzenna obszarów wiejskich powinna być określona w opracowaniach urbanistycznych, aby zapewnić racjonalne wykorzystanie przestrzeni i zasobów endogenicznych, przy zachowaniu walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Należy również dążyć do zachowania zgodności z dokumentami planistycznymi sporządzonymi dla obszarów sąsiednich.

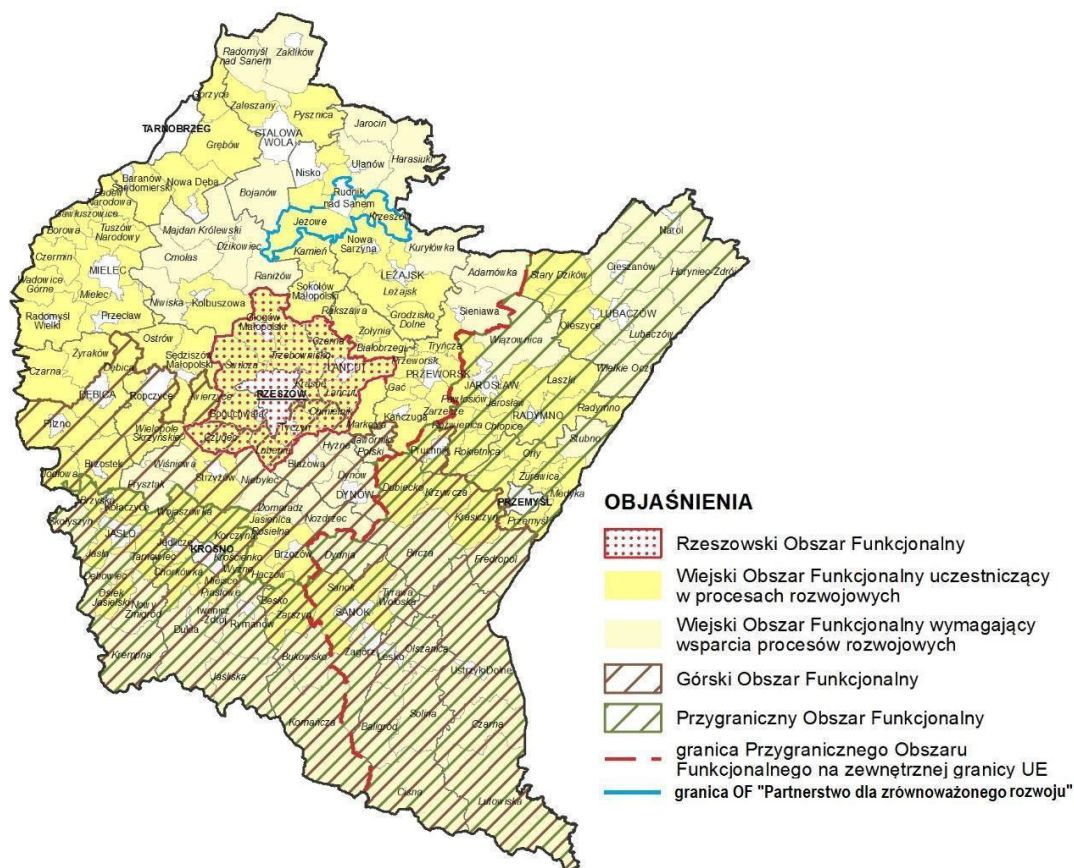
Zakładane działania:

- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców oraz rozwoju turystyki;
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu funkcjonalne urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030:

OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” położony jest na terenie obszaru funkcjonalnego o znaczeniu ponadregionalnym – Wiejskiego Obszaru Funkcjonalnego uczestniczącego w procesach rozwojowych, określonego w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030. Wskazany obszar funkcjonalny obejmuje w całości gminy: Krzeszów i Jeżowe, natomiast w przypadku gminy Rudnik nad Sanem – wyłącznie jej część wiejską.

Mapa 8. Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030

● Wiejski Obszar Funkcjonalny uczestniczący w procesach rozwojowych

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- 1) rozwój gospodarki rolnej, leśnej oraz działalności pozarolniczej;
- 2) rozwój kapitału ludzkiego oraz wzrost poziomu życia mieszkańców;
- 3) poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- 4) wzmocnienie powiązań obszarów wiejskich z ośrodkami miejskimi – włączenie terenów wiejskich otaczających miasta w procesy rozwojowe;
- 5) ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- 6) racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego;
- 7) rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) zagospodarowanie terenów wiejskich umożliwiające wzrost towarowości w rolnictwie;
- 2) rozwój powiązań komunikacyjnych drogowych i kolejowych, poprawiający wewnętrzną i zewnętrzną dostępność obszaru;
- 3) zapobieganie procesom suburbanizacji i rozpraszania zabudowy powodującym degradację otwartych terenów wiejskich przydatnych dla rolnictwa przez intensyfikację użytkowania terenów zainwestowanych;

- Oprócz obszarów funkcjonalnych o charakterze ponadregionalnym, w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 w celu identyfikacji obszarów o różnych priorytetach rozwojowych oraz określenia niezbędnych działań służących optymalnemu wykorzystaniu ich potencjału dla rozwoju województwa, wyznaczone zostały obszary funkcjonalne o charakterze regionalnym, które charakteryzują się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju. OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” położony jest na terenie Obszaru Funkcjonalnego Innowacyjnego Przemysłu oraz Rostoczańsko-Puszczańskiego Obszaru Funkcjonalnego.

OBJAŚNIENIA

- Miejski Obszar Funkcyjny Ośrodka Subregionalnego
- Obszar Funkcyjny Niziny Nadwiślańskiej
- Obszar Funkcyjny Innowacyjno-Przemysłowy
- Obszar Funkcyjny Kotliny Jasielsko-Krośnieńskiej
- Obszar Funkcyjny Pogórze Karpackich
- Obszar Funkcyjny Gospodarki Rolno-Spożywczej
- Różtoczańsko-Puszczański Obszar Funkcyjny
- Bieszczadzko-Beskidzki Obszar Funkcyjny
- granica OF "Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju"

- **Obszar Funkcjonalny Innowacyjnego Przemysłu:**

- 1) rozwój bazy innowacyjnego przemysłu;
- 2) rozwój drobnej przedsiębiorczości;
- 3) rozwój funkcji metropolitalnych Rzeszowa;

- 4) wzmocnienie roli miast, jako ośrodków kreujących wysoką jakość życia mieszkańców;
- 5) rozbudowa infrastruktury technicznej i transportowej;
- 6) rozbudowa infrastruktury przeciwpowodziowej;
- 7) rozwój turystyki w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe;
- 8) rozwój produkcji rolnej oraz bazy przetwórstwa rolno-spożywczego;
- 9) rozwój gospodarki leśnej oraz bazy przetwórstwa drewna.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) rozwój zakładów przemysłowych m. in. w branży lotniczej, elektromaszynowej i chemicznej oraz firm informatycznych, z wykorzystaniem potencjału naukowo-badawczego i zaawansowanych technologii z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju;
- 2) wzmacnianie zewnętrznych i wewnętrznych powiązań komunikacyjnych obszaru;
- 3) poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej i kolejowej;
- 4) rozwój atrakcji turystycznych oraz infrastruktury turystycznej, w tym rozwój gospodarstw agroturystycznych;
- 5) użytkowanie dolin rzecznych Wisły, Sanu, Wisłoki i Wisłoka zapewniające zachowanie drożności i walorów przyrodniczych korytarzy ekologicznych oraz ich zagospodarowanie w dostosowaniu do wymogów ochrony przeciwpowodziowej;
- 6) uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi;
- 7) zapobieganie procesom suburbanizacji i rozpraszania zabudowy, powodującym degradację otwartych terenów wiejskich przydatnych dla rolnictwa, przez intensyfikację użytkowania terenów zainwestowanych;
- 8) rozwój rolnictwa ekologicznego dostosowanego do lokalnych warunków, poprawa struktury agrarnej gospodarstw;
- 9) zagospodarowanie turystyczne w dostosowaniu do chłonności środowiska;
- 10) zachowanie i ochrona zabytkowych obiektów i założeń przestrzennych oraz współczesnego materialnego dziedzictwa kulturowego;
- 11) ochrona i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi, leśnymi i zasobami kopalin;
- 12) rozwój terenów inwestycyjnych przy zapewnieniu wymaganego uzbrojenia.

● Obszar Funkcjonalny Innowacyjnego Przemysłu:

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- 1) rozwój turystyki poznawczo-wypoczynkowej i kwalifikowanej opartej na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych;
- 2) poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru;
- 3) ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
- 4) utrzymanie i rozwój funkcji uzdrowiskowych Roztocza;
- 5) rozwój zrównoważonej gospodarki leśnej i rolnej;
- 6) rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego;
- 7) wznowienie eksploatacji złóż siarki;
- 8) ochrona obszaru przed powodzią.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) rozbudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury turystycznej;
- 2) rozbudowa istniejących oraz budowa nowych szlaków drogowych oraz modernizacja istniejących linii kolejowych;
- 3) rozwój rolnictwa ekologicznego dostosowanego do lokalnych warunków, poprawa struktury agrarnej gospodarstw;
- 4) rewaloryzacja historycznych układów urbanistycznych świadczących o unikatowej historii i kulturze obszaru;
- 5) ochrona krajobrazów i przyrody obszaru;
- 6) zapobieganie procesom suburbanizacji i rozpraszania zabudowy powodującym degradację otwartych terenów wiejskich przydatnych dla rolnictwa przez intensyfikację użytkowania terenów zainwestowanych;
- 7) uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz zagospodarowanie terenów sprzyjające naturalnej retencji wód powierzchniowych;
- 8) uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

4.OSI – Lokalne - Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030

W ramach Strategii wyodrębniono trzy cele strategiczne, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się:

- **Cel strategiczny 1 Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego;**
- **Cel strategiczny 2 Zrównoważony rozwój poprzez wzmocnienie infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego;**
- **Cel strategiczny 3 Podniesienie jakości życia mieszkańców.**

Cele te powiązane są ze zidentyfikowanymi lokalnymi obszarami strategicznej interwencji, co zostało przedstawione w załączniku graficznym, stanowiącym mapę nr 12 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” – Obszary strategicznej interwencji w rozdziale 8 Model strukturalny funkcjonalno – przestrzennej gminy wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej. Z kolei działania planowane do realizacji w ramach wyznaczonych obszarów strategicznym, w ujęciu graficznym przedstawia mapa nr 13 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” – Wieloletni plan inwestycyjny.

8. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Struktura funkcjonalno-przestrzenna obszaru funkcjonalnego to system powiązanych ze sobą różnych elementów zagospodarowania pełniących określone funkcje, które łącznie tworzą jego spójny obraz. Elementami tej struktury są zarówno poszczególne części tego obszaru, które tworzą złożone systemy (np. ośrodki osadnicze, węzły ekologiczne, tereny produkcji rolniczej), tereny różniące się między sobą przeznaczeniem, użytkowaniem, jak i sieci infrastrukturalne (transportowe, elektroenergetyczne), które umożliwiają kontakty i powiązania pomiędzy poszczególnymi częściami obszaru funkcyjnego.

Głównym celem kształtowanego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” jest wykorzystanie wykształconej struktury osadniczej do dynamizacji rozwoju oraz stworzenie warunków do racjonalnego organizowania przestrzeni i egzekwowania ładu przestrzennego dla realizacji działań będących odpowiedzią na wyzwania rozwojowe OF. Model ten będzie sprzyjał zwiększaniu dyfuzji rozwoju z miejsc i ośrodków cechujących się relatywnie wysokim stopniem rozwoju i mających szanse na uzyskanie wysokiej dynamiki wzrostu do obszarów o niższych wskaźnikach rozwojowych, które z ośrodkami tymi mogą być lepiej powiązane dzięki rozwojowi infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, a także dzięki dostępowi do informacji dostępnej w tych ośrodkach i zacieśniania kooperacji z instytucjami i firmami w nich funkcjonującymi.

Zagospodarowanie przestrzenne OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” powinno umożliwiać osiągnięcie trwałego wzrostu gospodarczego, przy zapewnieniu poprawy stanu środowiska przyrodniczego i umożliwieniu obecnym i przyszłym mieszkańcom obszaru dostępu do zasobów przyrody i dóbr kultury. Powinno ono także zwiększać integrację funkcjonalną pomiędzy najważniejszymi ogniwami układu osadniczego i gospodarczego, ich relacje z układem regionalnym oraz powiązania z otoczeniem krajowym i międzynarodowym. Sposób zagospodarowania i rozmieszczenie poszczególnych elementów zagospodarowania sprzyjać powinien również eliminowaniu lub minimalizowaniu konfliktów przestrzennych, które mogą powstać pomiędzy funkcjami społeczno-gospodarczymi i poszczególnymi podmiotami gospodarczymi na tle wykorzystywania ograniczonej przestrzeni i jej zasobów.

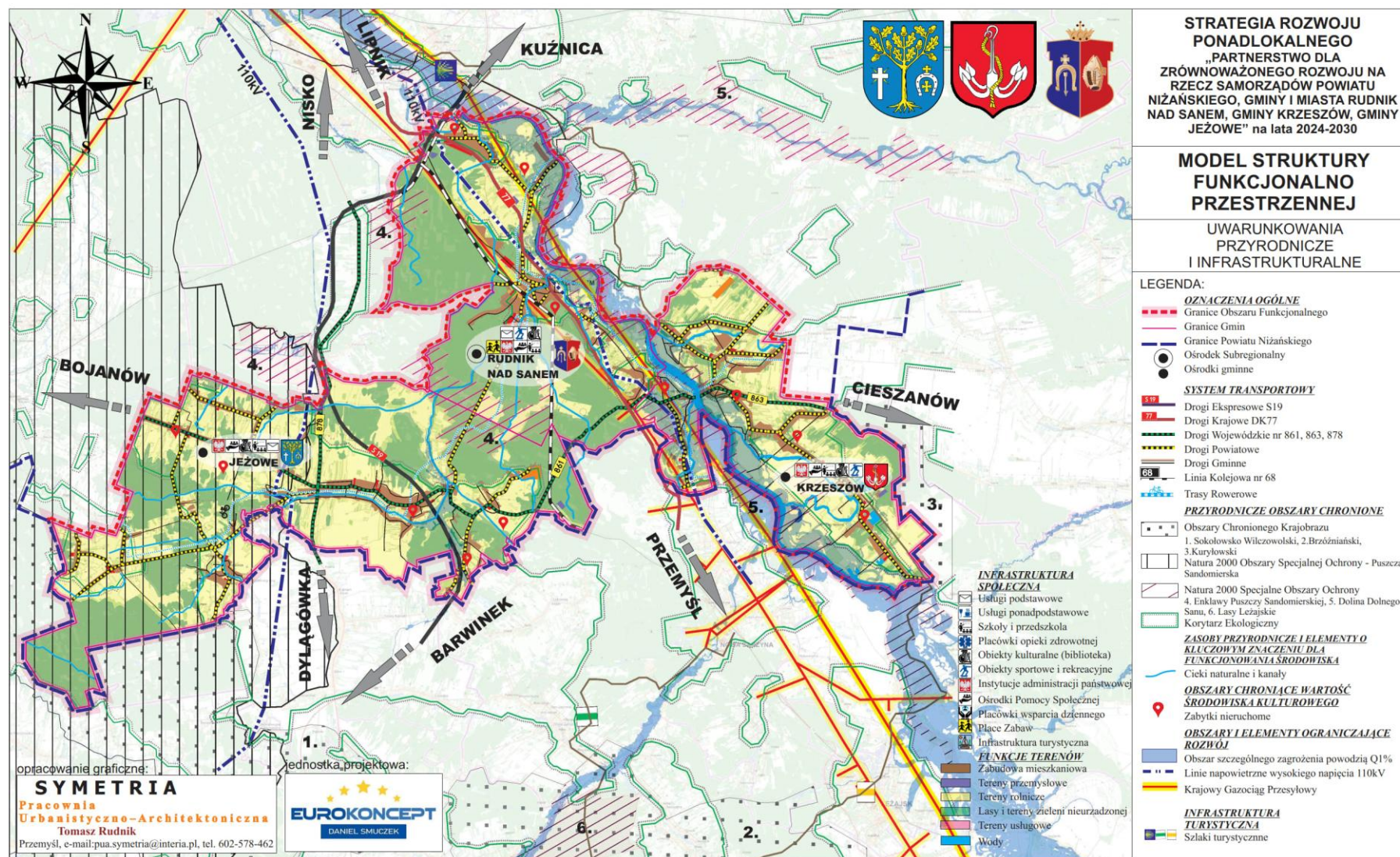
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, uwzględniając regionalną politykę rozwoju określoną w Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030 roku, organizuje warunki przestrzenne dla alokacji funkcji społeczno-gospodarczych i poszczególnych inwestycji. Określone w Strategii inicjatywy lokalne stanowią komplementarne przedsięwzięcia wobec projektów strategicznych i łącznie przyczyniają się do realizacji priorytetów rozwojowych, które są w pełni spójne z celami wyznaczonymi na poziomie regionalnym.

Na strukturę funkcjonalno-przestrzenną OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” składają się elementy stanowiące niezależnie funkcjonujące układy i struktury lub

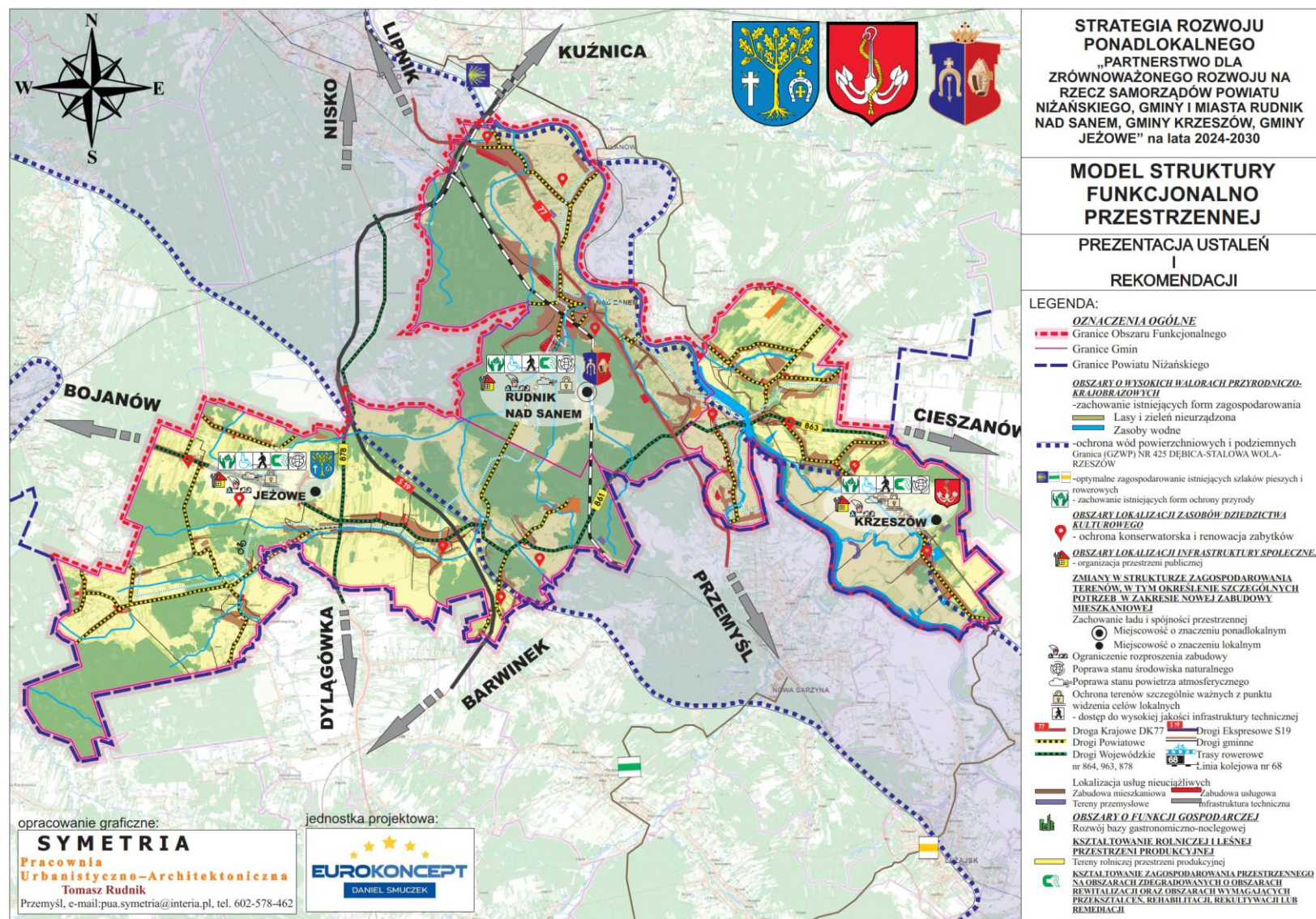
budujące strefy funkcjonalne będące obszarami o zbliżonych bądź powiązanych funkcjach i kierunkach rozwoju, które ukształtowały się w wyniku rozwoju obszaru i działalności człowieka. Funkcjonowanie i rozwój elementów antropogenicznych struktury przestrzennej uzależnione są od warunków przyrodniczych, czyli elementów składających się na układ naturalny współtworzący niniejszą strukturę.

Mapa 10. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Uwarunkowania przyrodnicze i infrastrukturalne

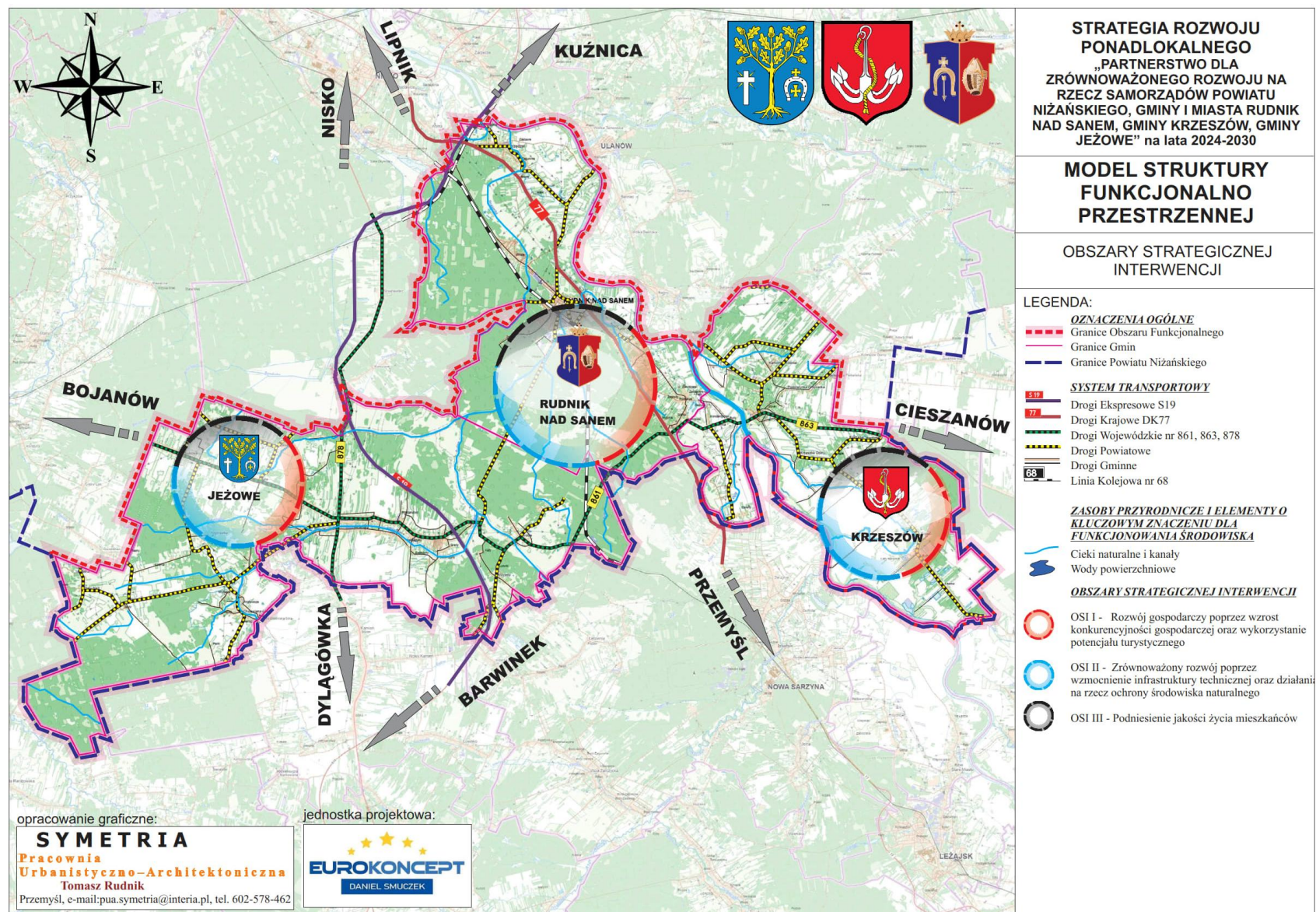
Źródło: Opracowanie własne

Mapa 11. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Ustalenia i rekomendacje

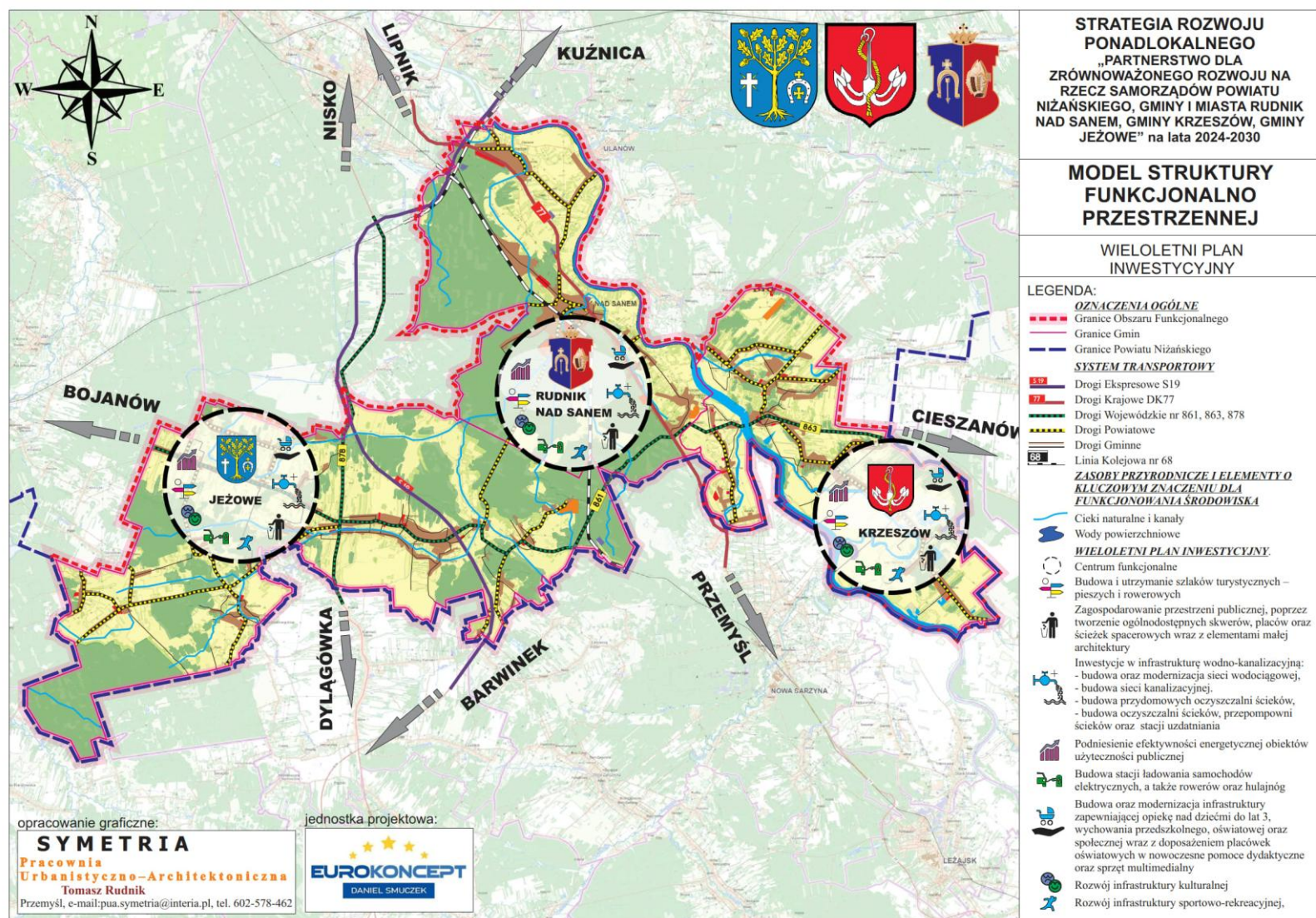

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 12. Model struktury funkcjonalno przestrzennej – Obszary strategicznej interwencji

Mapa 13. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Wieloletni Plan Inwestycyjny

Źródło: Opracowanie własne

Ustalenia i rekomendacje w zakresie lokalnych polityk przestrzennych

Ustalenia i rekomendacje dotyczące prowadzenia polityki przestrzennej w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030, zostały opracowane na podstawie diagnozy stanu obecnego, istniejących uwarunkowań funkcjonalno-przestrzennych oraz zapisów dotyczących polityki przestrzennej w obowiązującym w poszczególnych gminach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Ochrona środowiska i jego zasobów, w tym ochrona powietrza, przyrody i krajobrazu

- zachowanie istniejących form zagospodarowania (lasy, zasoby wodne),
- dążenie do zachowania i odtworzenia naturalnych form krajobrazu leśnego i równowagi ekologicznej podstawowych ekosystemów,
- tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, uwzględniającego i zapewniającego ochronę podstawowych procesów ekologicznych,
- zapobieganie degradacji i zrównoważony rozwój terenów wchodzących w skład obszarów Natura 2000,
- ochrona istniejących zasobów leśnych poprzez racjonalne wykorzystanie i zagospodarowanie w celach rekreacyjnych i turystycznych, ochrona i zachowanie spójności kompleksów leśnych,
- optymalne zagospodarowanie istniejących oraz nowopowstających szlaków pieszych i rowerowych, wyznaczenie miejsc odpoczynku, biwakowania, ścieżek edukacyjnych, punktów widokowych, zgodnie z zasadami ochrony terenów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych.
- odpowiednie oznakowanie miejsc o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych,
- ograniczenie negatywnego wpływu terenów koncentracji usług na środowisko, krajobraz,
- zachowanie istniejących zadrzewień śródpolnych,
- poprawa stanu powietrza atmosferycznego i dbałość o wpływ na zmiany klimatu poprzez zwiększenie stopnia wykorzystania OZE, termomodernizację budynków, obiektów użyteczności publicznej i siedzib przedsiębiorstw,
- ochrona gleb poprzez hamowanie procesów degradacyjnych oraz zakaz zabudowy na terenach o wysokich klasach bonitacyjnych gleb,
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, zgodnie z warunkami stref ochronnych, znajdujących się na terenie OF, w tym uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
- ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych poprzez wdrożenie i przestrzeganie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej, np. nie nawożenie, nie składowanie nawozów i kiszzonek w pobliżu cieków,
- wypracowanie racjonalnej polityki gospodarowania odpadami, niezbędnej przy rozwoju usług turystycznych oraz przy wdrażaniu nowych rozwiązań technicznych - np. sprzęt elektryczny, elektronika),
- dbałość o właściwe stosunki wodne obszaru.

Ochrona dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury

- ochrona konserwatorska i renowacja zabytków,
- eksponowanie i wykorzystywanie zabytków w celach turystycznych w sposób zrównoważony, umożliwiający zachowanie i utrzymanie zabytku,
- zachowanie zieleni w otoczeniu zabytków,
- promowanie zasobów dziedzictwa kulturowego w formie kompleksowej, by stanowiły całościowy zasób kulturowy przekazywany młodym pokoleniom i udostępniony odwiedzającym,
- odpowiednie oznakowanie miejsc, w których zlokalizowane są obiekty zabytkowe.

Zmiany w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenie szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

- zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców poprzez dostęp do wysokiej jakości infrastruktury technicznej: dróg, ścieżek rowerowych, chodników, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- kształtowanie funkcjonalnych układów zabudowy zgodnie z zasadami ładu przestrzennego, dostępnych komunikacyjnych, wyposażonych w niezbędną infrastrukturę i mających dostęp do funkcji pozamieszkaniowych,
- ochrona układu ruralistycznego miasta Rudnik nad Sanem oraz miejscowości Krzeszów.
- zachowanie ładu i spójności przestrzennej poprzez kontynuowanie tradycyjnych form osadnictwa, utrzymanie skali i struktury jednostek osadniczych, kształtowanie formy architektonicznej nowych obiektów w nawiązaniu do istniejącej architektury, aktualizowanie miejscowego planów zagospodarowania przestrzennego,
- dbałość o ład przestrzenny terenów mieszkaniowych, objęcie ich miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego,
- zapobieganie niekontrolowanemu rozpraszaniu się zabudowy, dbałość o optymalne wykorzystanie obecnych terenów zabudowanych, skupianie zabudowy i zachowywanie ciągłości układów przestrzennych,
- ograniczenie zabudowy na obszarach gruntów o wysokich klasach bonitacyjnych poza zwartą zabudową, dopuszczenie w tych miejscach zabudowy gospodarczej związanej z produkcją rolną,
- zapewnienie zieleni oraz dostępu do terenów rekreacji i wypoczynku,
- zwiększenie retencji wodnej na terenach zurbanizowanych poprzez prawidłowe użytkowanie gleb, prowadzenie prac przeciwoerozyjnych, zalesianie, tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych, retencjonowanie wody w już istniejących zbiornikach i rowach oraz zachęcanie do wykonywania nowych zbiorników wodnych,
- organizacja przestrzeni publicznej, miejsc wypoczynku, rekreacji, skwerów, placów, zieleni urządzonej,
- utrzymanie skali i struktury jednostek gospodarczych,
- lokalizacja usług nieuciążliwych, wynikających z uzasadnionych potrzeb mieszkańców, w obrębie istniejących układów przestrzennych.

Lokalizacja obiektów handlu wielkopowierzchniowego

- stworzenie warunków do przestrzennej koncentracji usług,

- zapewnienie miejscom koncentracji usług dostępu do niezbędnej infrastruktury technicznej,
- ograniczenie negatywnego wpływu terenów koncentracji usług na sąsiadujące z nimi tereny mieszkaniowe, środowisko, krajobraz,
- rozwój bazy gastronomiczno-noclegowej na rzecz rozwoju turystyki, zgodnie z zasadami prowadzenia usług, w tym nieuciążliwych na terenach mieszkaniowych,
- tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości.

Lokalizacja kluczowych inwestycji celu publicznego

- ochrona terenów szczególnie ważnych z punktu widzenia publicznych celów ponadlokalnych i lokalnych jak: realizacja inwestycji komunalnych, usług publicznych, infrastruktury technicznej, realizacji dróg,
- analiza różnych wariantów lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz analiza indywidualnych przypadków, uwzględniająca zapotrzebowanie społeczne na daną inwestycję, a także jej wpływ na układ przestrzenny.

Rozwój systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

- likwidacja barier architektonicznych i poprawa dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnościami różnego typu,
- zapewnienie dogodnej dostępności komunikacyjnej obiektów użyteczności publicznej, udogodnienia dla rowerzystów, rodziców z dziećmi na wózkach, bezpieczne przejścia dla pieszych,
- zwiększanie funkcjonalności obiektów użyteczności publicznej i w miarę możliwości łączenie różnych, uzupełniających się funkcji w jednym obiekcie,
- zwiększanie zdolności usługowej obiektów i instytucji infrastruktury społecznej należącej do samorządów, poprzez ich rozwój,
- dbałość o ład przestrzenny i estetykę przestrzeni publicznych wokół obiektów użyteczności publicznej,
- kształtowanie funkcjonalnych układów zabudowy dostępnych komunikacyjnie, wyposażonych w niezbędną infrastrukturę,
- zapobieganie niekontrolowanemu rozpraszaniu się zabudowy, dbałość o optymalne wykorzystanie obecnych terenów zabudowanych, skupianie zabudowy i zachowywanie ciągłości układów przestrzennych,
- poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz gminy,
- lokalizacja usług nieuciążliwych, wynikających z uzasadnionych potrzeb mieszkańców, w obrębie istniejących układów przestrzennych.

Lokalizacja urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

- priorytet dla instalacji odnawialnych źródeł energii zamontowanych na budynkach,
- lokalizowanie urządzeń i infrastruktury towarzyszącej na gruntach niższych klas bonitacyjnych oraz na nieużytkach,
- realizacja inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii z poszanowaniem walorów krajobrazowych.

Lokalizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

- zakaz lokalizacji działalności uciążliwej lub szkodliwej dla rolnictwa na obszarach mieszkalnych,
- zakaz lokalizacji działalności uciążliwej lub szkodliwej dla rolnictwa na obszarach wykorzystywanych rolniczo,
- analiza różnych wariantów lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Kształtowanie rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

- dążenie do zachowania i odtworzenia naturalnych form krajobrazu leśnego i równowagi ekologicznej podstawowych ekosystemów,
- ochrona istniejących zasobów leśnych poprzez racjonalne wykorzystanie i zagospodarowanie, ochrona i zachowanie spójności kompleksów leśnych,
- ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych poprzez wdrożenie i przestrzeganie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej, np. nie nawożenie, nie składowanie nawozów i kiszzonek w pobliżu cieków,
- zwiększenie retencji wodnej na terenach rolniczych poprzez prawidłowe użytkowanie rolnicze gleb, prowadzenie prac przeciwoerozyjnych, zalesianie, tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych i mokradeł, retencjonowanie wody w już istniejących zbiornikach i rowach oraz zachęcanie do wykonywania nowych zbiorników wodnych.
- rozwój drobnego przetwórstwa rolno-spożywczego, opartego na ekologicznych technologiach produkcji,
- ochrona gleb poprzez hamowanie procesów degradacyjnych oraz zakaz zabudowy na terenach o wysokich klasach bonitacyjnych gleb, dopuszczenie w tych miejscach zabudowy gospodarczej związanej z produkcją rolną,
- wyposażenie obszarów produkcji rolnej w niezbędną infrastrukturę,
- zachowanie istniejących zadrzewień śródpolnych,
- dbałość o właściwe stosunki wodne obszaru,
- wspieranie zwiększania areалу gospodarstw,
- wspieranie rozwoju gospodarstw specjalistycznych,
- zakaz lokalizacji działalności uciążliwej lub szkodliwej dla rolnictwa na obszarach wykorzystywanych rolniczo.

Kształtowanie zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

- obszary zdegradowane winny zostać wyznaczone na podstawie gminnych programów rewitalizacji, gdzie wskazane zostaną jednostki referencyjne charakteryzujące się problemami w sferze społecznej, przy jednoczesnym występowaniu problemów przynajmniej w jednej innej sferze oraz największą liczbą zidentyfikowanych negatywnych zjawisk.
- powinny zostać wyznaczone podobszary, na których występuje wysokie natężenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej a jednocześnie mający istotne znaczenie dla rozwoju gminy i planowane jest na nim przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych,

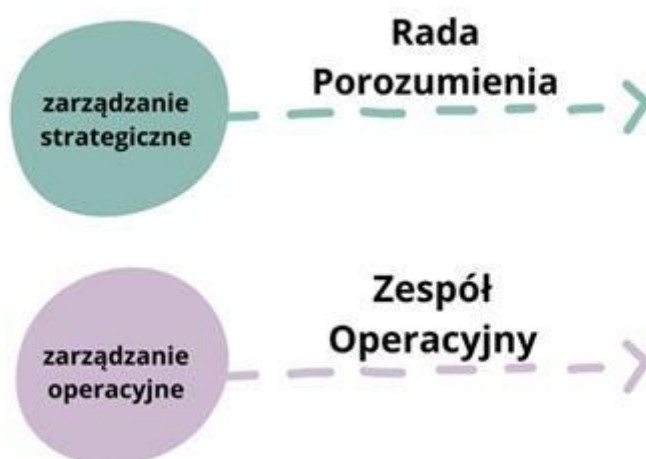
- powinno się planować uporządkowanie istniejącej zabudowy mieszkaniowej, rekreacyjnej, usługowej i przemysłowej na podstawie wniosków z bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę z zapewnieniem właściwego układu komunikacyjnego.
- powinno się zapewnić takie formowanie zabudowy w zakresie gabarytów, spadków dachów, ich kolorystyki oraz wskaźników zabudowy, które stanowią kontynuację oraz uzupełnienie walorów krajobrazowych OF.

9. System realizacji strategii oraz jej monitoring i ewaluacja

Wdrożenie Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe na lata 2024-2030”, wymaga wypracowania mechanizmów umożliwiających sprawne współdziałanie zaangażowanych jednostek samorządu terytorialnego. Nie mniej istotnym wymiarem jest ustanowienie płaszczyzny dialogu władz lokalnych (sygnatariuszy porozumienia) oraz partnerów społecznych i gospodarczych, aby zapewnić włączenie w realizację zapisów Strategii również przedsiębiorców, organizacje pozarządowe oraz indywidualnych mieszkańców.

9.1. Struktura organizacyjna zarządzania Strategią

Partnerstwo nie posiada zinstytucjonalizowanej formy prawnej ani wyodrębnionej formalnie struktury organizacyjnej, tym samym działa w oparciu o funkcjonalną strukturę organizacyjną.

Najwyższym organem decyzyjnym partnerstwa jest Rada Porozumienia. Podstawową rolą Rady jest budowanie klimatu współpracy pomiędzy różnymi podmiotami na rzecz realizacji ustaleń Strategii, a także podejmowanie decyzji strategicznych dla rozwoju partnerstwa (jako obszaru i jako organizacji współpracy). Rada Porozumienia współpracuje na bieżąco z Zespołem Operacyjnym.

Posiedzenia Rady Porozumienia mają charakter cykliczny, odbywają się niezwłocznie w razie wystąpienia potrzeby. Szczegóły funkcjonowania Rady Porozumienia określa samo porozumienie

Tabela 10. Skład i zadania Rady Porozumienia

Skład	Najważniejsze zadania
Przedstawiciele władz wykonawczych wszystkich jednostek samorządu terytorialnego tworzących partnerstwo	– opiniowanie i zatwierdzanie projektu Strategii, – opiniowanie i zatwierdzanie projektów

(Starosta Niżański, Burmistrz Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Wójt Gminy Krzeszów oraz Wójt Gminy Jeżowe) lub osoby je reprezentujące. Pracami Rady Porozumienia kieruje Przewodniczący wybrany przez Radę na roczną kadencję	zawartych w Strategii, – opiniowanie i zatwierdzanie projektów zmian Strategii, – opiniowanie rozwiązań wdrożeniowych Strategii, – opiniowanie i zatwierdzanie dokumentów niezbędnych w procesie przygotowania i wdrażania Strategii, – podejmowanie decyzji niezbędnych do bieżącego funkcjonowania struktur Porozumienia, – określenie zasad finansowania realizacji Strategii, – powoływanie członków Zespołu Operacyjnego, – inicjowanie dodatkowych działań, porozumień i dokumentów rozwijających współpracę gmin, – powoływanie i rozwiązywanie dodatkowych struktur roboczych służących realizacji strategii, np. zespołów roboczych dla poszczególnych projektów.
---	--

Źródło: Opracowanie własne

Zarządzanie operacyjne powierzono Zespołowi Operacyjnemu. Zasadniczym jego zadaniem jest rozwijanie koncepcji projektowych zawartych w Strategii oraz realizacja projektów, koordynowanie działań podejmowanych przez poszczególnych partnerów, monitorowanie oraz informowanie o postępach we wdrażaniu Strategii. Ponadto Zespół proponuje optymalne ścieżki i mechanizmy osiągania opisanych w niej celów oraz zapewnienie wymiany informacji pomiędzy podmiotami bezpośrednio zaangażowanymi we wdrażanie ustaleń zawartych w dokumencie.

Spotkania Zespołu odbywają się w razie wystąpienia potrzeby jednak nie rzadziej niż raz na kwartał. Członkowie Zespołu współpracują na bieżąco z przedstawicielami Powiatu Niżańskiego oraz gmin tworzących porozumienie i zapewniają ich zaangażowanie w przygotowane projekty wynikające ze Strategii.

Tabela 11. Skład i zadania Zespołu Operacyjnego

Skład	Najważniejsze zadania
Przedstawiciele gmin, wybierani przez Radę Porozumienia. Pracami Zespołu Operacyjnego kieruje Lider Porozumienia – Powiat Niżański	– koordynacja opracowania i wdrażanie Strategii, – koordynacja współpracy między gminami – Stronami Porozumienia, – współpraca z wykonawcą Strategii, – koordynacja identyfikacji i realizacji projektów oraz zapewnienie

	komplementarności realizowanych zadań w ramach Porozumienia, - monitorowanie wdrażania Strategii w oparciu o system wskaźników realizacji, - przygotowanie raportów z realizacji strategii przekazywanych Radzie Porozumienia, - bieżący kontakt z osobami odpowiedzialnymi za realizację projektów w ramach Strategii, - roboczy kontakt z innymi instytucjami zaangażowanymi w realizację Strategii, - formułowanie „zasad działania” w przypadku, gdy takie zasady służą realizacji projektów, - prowadzenie działań informacyjnych i konsultacyjnych skierowanych do interesariuszy, - formułowanie wniosków i opinii dla Rady Porozumienia.
--	---

Źródło: Opracowanie własne

Ze względu na istotną rolę osób zajmujących się w poszczególnych urzędach pozyskiwaniem środków ze źródeł zewnętrznych, zakłada się ich systematyczną współpracę w ramach Zespołu Operacyjnego.

W uzasadnionych przypadkach, dla projektów złożonych, wielowymiarowych i wieloletnich, Rada Porozumienia może podjąć decyzję o powołaniu operatora zarządzającego efektami projektu np. daną placówkę oświatową lub instytucję kultury – zgodnie z zadaniami określonymi przy powołaniu tych jednostek. Na każdym etapie wdrażania Strategii, wraz z jej ewaluacją i monitoringiem, rekomendowana jest stała analiza funkcjonowania systemu organizacyjnego i podjęcie decyzji kierunkowych o utrzymaniu bądź zmianach np. reorganizacji Zespołu Operacyjnego, lub w kierunku dalszej instytucjonalizacji w celu poprawienia sprawności organizacyjnej, technicznej, koordynacyjnej, w tym również zmiany wszelkiego rodzaju zmiany organizacyjne (formalne).

9.2. Uzgodnienia projektu Strategii

W ramach procesu strategicznego dokonano również szeregu uzgodnień strategicznych, wynikających przede wszystkim z przepisów ogólnych, ale także i przyjętych założeń w zakresie partycypacji.

W dniach od 7 sierpnia 2025 r. do 11 września 2025 r., przeprowadzone zostały konsultacje społeczne, których głównym celem było uspołecznienie wniosków i założeń strategicznych, przekazanie do zaopiniowania przez przedstawicieli lokalnego środowiska i wypracowanie wspólnej, społecznie akceptowanej, wersji

strategii terytorialnej. Z uwagi na drobne korekty, poprawki, modyfikacje naniesione do projektu dokumentu pod nazwą „**Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024 – 2030**”, które nie wpływają na elementy kluczowe dokumentu strategii oraz główne kierunki strategiczne projektu, konsultacje społeczne zostały przedłużone do 15 września 2025 r. do godz. 13:00. W ramach konsultacji w dniu 12 września 2025 r. zgłoszono uwagę dotyczącą realizacji zadania ujętego w projekcie Nr 3, w typie IV *Zagospodarowanie przestrzeni publicznej jako czynnik sprzyjający integracji społecznej mieszkańców. Uwaga dotyczyła* usunięcia budowy chodnika przy drodze powiatowej Nr 1081R Groble-Sibigi. Uwaga została uwzględniona, co ma odzwierciedlenie w fiszce Nr 3 dokumentu Strategii.

Opracowany projekt Strategii oraz zawarte z nim projekty strategiczne, w tym projekty do realizacji w ramach Instrumentu IIT, został pozytywnie zaopiniowany przez Zespół Operacyjny, a następnie przekazany do zaopiniowania i zatwierdzenia przez Radę Porozumienia, która w dniu 5 sierpnia 2025 r. podjęła uchwałę w tej kwestii.

Na podstawie art. 10g ust. 5 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, pismem z dnia 12 września 2025 r. Starosta Niżański zawnioskował do Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie o zaopiniowanie projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla Zrównoważonego Rozwoju na Rzecz Samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024 – 2030. Opinia miała dotyczyć sposobu wprowadzenia w życie i działania Strategii Partnerstwo dla Zrównoważonego Rozwoju na Rzecz Samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024 – 2030, uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w strategii rozwoju województwa.

Wydanie opinii powinno nastąpić w ciągu 30 dni od dnia doręczenia pisma wraz z projektem dokumentu. W dniu 16 września 2025 r. Zarząd Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie podjął Uchwałę Nr 136/3279/25 w sprawie zaopiniowania projektu Strategii Rozwoju Ponadlokalnego w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030. Opinia stanowi załącznik do ww. uchwały. Zarząd Województwa wydał pozytywną opinię projektu *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030*.

W ramach formalnego procesu dokonano uzgodnień w zakresie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Rzeszowie przesyłając do tego organu w dniu 10 września 2025 r. projekt Strategii.

W dniu 12 września 2025 r. została wydana opinia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie w tymże zakresie.

Na podstawie otrzymanej w dniu 11 września 2025 r. opinii Dyrektora

Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, realizowane przedsięwzięcia będą uwzględniać dokumenty planistyczne dla obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, tj.:

- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły,
- Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły,
- Plan przeciwdziałania skutkom suszy

9.3. Aktualizacja Strategii

Decyzja o aktualizacji Strategii podejmowana jest przez Radę Porozumienia. Proces może przyjąć formę:

- aktualizacji systemowej, gdzie zmiana dotyczy celów, rozwiązań dotyczących wdrażania i/lub monitorowania Strategii. Konieczność zmian wynika z wniosków z monitorowania oraz ewaluacji, analizy zmian sytuacji społeczno-gospodarczej lub innych o charakterze systemowym (zmiany prawne, wytyczne programowe, itp.);
- aktualizacji listy projektów, która wynika z procesu wyłaniania projektów partnerskich oraz weryfikacji listy wskazanej w Strategii.

Przyjęto, iż w uzasadnionych przypadkach, nie rzadziej niż raz w trakcie obowiązywania, Strategia będzie przedmiotem kompleksowej i pogłębionej oceny wszystkich jej elementów, z uwzględnieniem aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, systemu finansowania, warunków formalnych i prawnych i innych mających wpływ na jej efektywną realizację. Na podstawie przeprowadzonej analizy formułuje się wnioski będące podstawą do podjęcia decyzji strategicznych przez Radę Porozumienia w zakresie utrzymania lub zmiany kierunków strategicznych.

Rada Porozumienia podejmuje decyzję, a następnie ogłasza możliwość zgłaszania propozycji projektowych realizujących cele i kierunki działań. Zebrane propozycje poddawane są ocenie przez Zespół Operacyjny zgodnie z przyjętymi w Strategii kryteriami. Wyniki oceny przedstawiane są Radzie Porozumienia, która podejmuje decyzję o uzupełnieniu listy. Raz do roku (w drugim półroczu danego roku) Zespół Operacyjny dokonuje przeglądu stopnia realizacji projektów wskazanych w Strategii. Na podstawie informacji uzyskanych od koordynatorów gminnych - formułuje opinię dot. utrzymania bądź usunięcia projektu. Opinia przedstawiana jest Radzie Porozumienia, która podejmuje ostateczną decyzję w zakresie pozytywnego zaopiniowania dokumentu Strategii.

9.4. Zmiana składu porozumienia

Zmiana składu porozumienia może nastąpić poprzez:

- **przystąpienie do partnerstwa nowego członka.** W tym przypadku zainteresowany podmiot składa do przewodniczącego Rady Porozumienia wniosek o dołączenie do partnerstwa składając jednocześnie deklarację o akceptacji obowiązującej strategii ponadlokalnej i włączeniu się w realizację jej postanowień. Rada Porozumienia podejmuje decyzję zgodnie z porozumieniem i regulaminem,
- **rezygnację partnera ze współpracy.** W tym przypadku członek partnerstwa

składa do przewodniczącego Rady Porozumienia deklarację o rezygnacji z członkostwa w partnerstwie, a ostateczna decyzja zapada na kolejnym posiedzeniu Rady Porozumienia. Rezygnacja nie powinna nieść za sobą negatywnych skutków dla wcześniej uruchomionych strategicznych przedsięwzięć rozwojowych;

- **usunięcie partnera.** W przypadku uporczywego uchylania się od obowiązków przez okres minimum jednego roku (brak uczestnictwa w posiedzeniach Rady Porozumienia, brak lub nikłe zaangażowanie pracowników w działania Zespołu Operacyjnego) Rada Porozumienia może wezwać partnera do zaangażowania w działania partnerstwa wyznaczając 3 miesięczny termin. W przypadku braku pozytywnej reakcji Rada podejmuje decyzję o usunięciu partnera z porozumienia i powiadamia o tym niezwłocznie władze danej JST.

9.5. System monitoringu i oceny skuteczności realizacji Strategii

Planowanie strategiczne jest ciągłym procesem i aby osiągnąć zamierzone wyzwania strategiczne wymagane jest stworzenie efektywnych mechanizmów gwarantujących konsekwentne i skuteczne wdrażanie, monitorowanie i ewaluację efektów Strategii. Systematyczne gromadzenie danych pozwala na:

- wczesne dostrzeżenie ewentualnych zagrożeń dla realizacji zaplanowanych działań;
- dokonanie oceny skuteczności prowadzonej polityki oraz
- przygotowanie rekomendacji dotyczących ewentualnych zmian przyjętych założeń strategicznych.

W proces monitorowania zostaną zaangażowane wskazane organy partnerstwa oraz interesariusze (jako głos doradczy).

9.6. Monitorowanie procesu wdrażania Strategii

Za monitorowanie realizacji Strategii odpowiada Rada Porozumienia. Niezbędne dane będą gromadzone przez Zespół Operacyjny, częściowo samodzielnie, częściowo poprzez informacje przekazywane przez koordynatorów gminnych. Jednocześnie Zespół Operacyjny jest odpowiedzialny za zarządzanie ryzykiem, tj. identyfikację faktycznych i potencjalnych ryzyk, wraz z określaniem ich prawdopodobieństwa wystąpienia oraz skutków następstw (istotności).

W celu operacjonalizacji powyższych założeń zakłada się opracowywanie rocznych raportów o stanie realizacji Strategii, zawierających:

- informacje na temat postępów w realizacji projektów (wzór karty monitoringu projektu wypełnianej przy realizacji każdego projektu zostanie wypracowany przez Zespół Operacyjny i będzie uwzględniał wskaźniki określone w Strategii);
- informacje na temat wskaźników realizacji celów strategicznych;
- informacje na temat kontekstu realizacji Strategii w danym roku (np. zmian systemowych, przyczyn opóźnień realizacji działań, zmian organizacyjnych partnerstwa) z elementami oceny bieżącej;
- przegląd dostępnych źródeł finansowania aktualizowanych z uwagi na ich zmienność i dostępność;
- podsumowanie z rekomendacjami dotyczącymi następnego okresu.

Raport będzie sporządzany przez Zespół Operacyjny. Po przedyskutowaniu wyników Rada Porozumienia będzie go zatwierdzać i przekazywać do publicznej wiadomości. Raport będzie przygotowywany w czasie umożliwiającym wykorzystanie danych do opracowania raportów o stanie gmin.

Wnioski płynące z raportu (monitoringu) będą stanowiły podstawę do ewentualnej aktualizacji Strategii poprzez modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych, w tym dokonywanie korekt wartości wskaźników w procesie realizacji zamierzonych działań.

9.7. Ocena (ewaluacja) stopnia osiągnięcia celów strategicznych

Istotnym elementem procesu zarządzania strategicznego jest ocena wdrażania *Strategii*, w tym analiza osiągniętych zamierzeń i rezultatów oraz ich wpływu na sytuację społeczno-gospodarczą partnerstwa. W procesie ewaluacji kluczowy jest komentarz i pogłębiona refleksja na temat skuteczności podjętych działań z perspektywy czasu oraz możliwych sugestii i praktyk na przyszłość.

Ewaluacja zostanie przeprowadzona:

- a) w połowie okresu realizacji strategii (mid-term). Jej przedmiotem będzie ocena dotychczas podjętych działań na rzecz osiągnięcia celów
- b) na zakończenie okresu obowiązywania strategii (ex-post). Jej przedmiotem będzie ocena długoterminowych efektów wdrażania strategii ponadlokalnej oraz rekomendacje dla kolejnej edycji dokumentu strategicznego dla partnerstwa

Przedmiotem ewaluacji będzie przede wszystkim stopień osiągnięcia celów strategicznych, skuteczność osiągania rezultatów bezpośrednich, wpływ na środowisko społeczno-gospodarcze oraz zmian (trwałości). W systemie oceny uwzględnia się stosowanie poniższych kryteriów oceny:

- Skuteczność - kryterium, które pozwala ocenić, w jakim stopniu zostały osiągnięte cele dokumentu opracowane na etapie planowania,
- Efektywność - kryterium, które pozwala ocenić stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów, czyli określić poziom „ekonomiczności” zrealizowanych projektów,
- Użyteczność - kryterium, które pozwala ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie strategii odpowiada zdiagnozowanym potrzebom grupy docelowej,
- Trafność - kryterium, które pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele określone w strategii odpowiadają potrzebom wskazanym w odniesieniu do obszaru partnerstwa.
- Trwałość - kryterium, które pozwala ocenić, w jakim stopniu pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem *Strategii* będą nadal widoczne po zakończeniu jej realizacji.

Za ewaluację *Strategii* odpowiada Rada Porozumienia. Jej wyniki są poddawane omówieniu, m.in. z partnerami społecznymi, w celu uzyskania uwag i rekomendacji. Niezbędne dane wyjściowe są gromadzone przez Zespół Operacyjny i przekazywane do Rady Porozumienia.

9.8. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

Zgodnie z prawem podmiotami uprawnionymi na poziomie lokalnym do prowadzenia polityki rozwoju są władze gmin. Przygotowanie dokumentów strategicznych (czy to strategii lokalnej czy ponadlokalnej), których zapisy będą oddziaływały na ogół społeczeństwa, wymaga udziału mieszkańców. Partycypacja społeczna pozwala na udoskonalenie przygotowywanej polityki, a następnie uzyskanie lepszych efektów jej realizacji, ponieważ:

- pozwala na trafniejsze określenie potrzeb, potencjałów i wyzwań, które bardzo często „wymykają się” statystyce publicznej oraz danych o charakterze ilościowym;
- pozwala na poznanie oczekiwań i preferencji mieszkańców, celów ich działań, punktów widzenia, i na tej podstawie przyjęcie hierarchii działań kluczowych dla całej społeczności;
- daje poczucie sprawczości mieszkańcom, co zachęca do zwiększonej integracji, aktywności i kreatywności;
- daje poczucie „uwspólnienia” celów, a nawet współodpowiedzialności za przygotowaną politykę, co zapewnia włączenie się mieszkańców w realizację jej postanowień, oraz ogranicza potencjalne konflikty;
- sprzyja wzrostowi świadomości społecznej na temat celów i zasadności działań podejmowanych przez władze lokalne;
- stanowi element edukacyjny dla społeczności lokalnej wpływając na budowanie relacji opartej na otwartości, poszanowaniu poglądów i potrzeb wszystkich mieszkańców;
- zapewnia informowanie mieszkańców nie tylko na temat planów, ale i efektów realizowanych działań.

Niniejsza Strategia zakłada współuczestnictwo różnych interesariuszy, w tym partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie m. in. działających na rzecz ochrony środowiska czy promowania włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnością, równości płci i niedyskryminacji. Zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych przyczyniło się do skuteczniejszej realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030, a ich udział został przewidziany w procesie strategicznym w różnych formach. Przedstawia je poniższy schemat:

Partnerzy społeczno-gospodarczy w szczególności zaangażowani zostali w proces przygotowania Strategii poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych, które odbyły się w dniach od 7 sierpnia 2025 r. do 15 września 2025 r. do godz. 13:00. Głównym celem tych konsultacji było uspołecznienie wniosków i założeń strategicznych, przekazanie do zaopiniowania przez przedstawicieli lokalnego środowiska i wypracowanie wspólnej, społecznie akceptowanej, wersji strategii terytorialnej, która następnie przyjęta została przez poszczególne gminy oraz Powiat Niżański.

W ramach realizacji niniejszej Strategii, powołany zostanie przez Radę Porozumienia Komitet Doradczy, składający się z przedstawicieli lokalnych środowisk, reprezentujących sektor publiczny, prywatny oraz pozarządowy, z terenu całego OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, co umożliwi efektywną współpracę samorządów i partnerów społeczno-gospodarczych. Komitet będzie pełnił ważną rolę opiniującą na etapie wdrażania Strategii, a ponadto będzie mógł składać propozycje projektów, które przyczynią się do osiągnięcia zakładanych celów strategicznych oraz wizji rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, zgodnie z procedurą wskazaną w rozdziale 6. Kluczowe działania – projekty strategiczne. Projekty te będą musiały wynikać z celów i kierunków działań Strategii oraz mieć charakter ponadlokalny, aby ich oddziaływanie wykraczało poza teren jednej gminy.

9.9. Partycypacja społeczna na etapie realizacji Strategii i oceny efektów Strategii

Zmieniające się uwarunkowania, zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne, powodują konieczność modyfikacji zaplanowanych działań. Tak jak w przypadku przygotowania

polityki rozwojowej również etap realizacji i wprowadzania ewentualnych zmian wymaga aktywnej współpracy ze społecznością lokalną, a także instytucjami, których funkcjonowanie i decyzje wpływają na sytuację społeczno-gospodarczą gmin objętych Strategią.

Głównym ciałem formalnym, które będzie swoistym łącznikiem pomiędzy Radą Porozumienia a mieszkańcami, będzie powołany Komitet Doradczy. Będzie to forum gromadzące przedstawicieli sektora gospodarczego, organizacji społecznych, lokalne autorytety, a także przedstawicieli instytucji ważnych z punktu widzenia realizacji ustaleń Strategii. Głównym zadaniem Komitetu będzie prowadzenie strategicznej dyskusji na temat perspektyw obszaru partnerstwa oraz proponowanie rozwiązań oraz nowych przedsięwzięć realizacyjnych.

Oprócz funkcjonowania Komitetu Doradczego kontakt z mieszkańcami będzie utrzymywany dzięki innym, mniej sformalizowanym mechanizmom, które będą uruchamiane w sposób elastyczny, w zależności od potrzeb. Należą do nich:

1. Działania informacyjne partnerstwa:

- informacje zamieszczane na stronach internetowych partnerów oraz social mediach;
- informacje w materiałach drukowanych (np. biuletyny gminne);
- współpraca z lokalnymi mediami.

2. Spotkania, warsztaty i debaty:

- planowane do wdrożenia (w ramach niniejszej Strategii) spotkania Rady Porozumienia z przedsiębiorcami, rolnikami, organizacjami pozarządowymi; spotkania te umożliwią dyskusję na tematy bieżące, ale również na temat kierunków rozwoju partnerstwa;
- dyskusje nad raportami o stanie gminy, których elementem będzie również informacja o stanie realizacji strategii ponadlokalnej,
- dyskusje podczas organizowanych spotkań (np. spotkania w sołectwach);

3. Badania opinii i gromadzenie informacji:

- organizowanie badań ankietowych na temat oceny procesów, które zaszły na obszarze partnerstwa w trakcie wdrażania *Strategii*,
- okresowe badania opinii mieszkańców dotyczące oceny efektów realizowanych projektów;
- zbieranie opinii o realizacji *Strategii* zgłaszanych różnymi kanałami, zarówno do przedstawicieli poszczególnych partnerów (samorządów), jak i bezpośrednio do organów partnerstwa;

4. Włączenie w działania:

- możliwość zgłaszania pomysłów projektowych w ustalonej procedurze;
- włączanie mieszkańców w dyskusje dotyczące projektowania szczegółowych rozwiązań w ramach wybranych projektów (np. urządzanie przestrzeni publicznych);
- system zbierania, selekcji i wsparcia realizacji wartościowych przedsięwzięć lokalnych wzmacniających efekty realizacji projektów strategicznych (np. partnerski budżet obywatelski, fundusz sołecki).

Dla poszerzenia dialogu nt. stojących przed porozumieniem wyzwań i dla nadania im wymiaru ponadlokalnego, a nawet ponadregionalnego, rekomenduje się organizację cyklicznego wydarzenia poświęconego wdrażaniu strategii ponadlokalnej, poszukiwaniu nowych pomysłów na współpracę ponadlokalną oraz wypracowaniu rekomendacji do aktualizacji *Strategii*.

9.10. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia rozwoju gminy – poradnik praktyczny” luty 2021 r.) jako dokumenty wykonawcze względem strategii rozwoju, należy rozumieć obowiązkowe lub fakultatywne plany i programy funkcjonujące w gminie.

Należy także pamiętać i podkreślić, iż podczas tworzenia nowych, bądź aktualizacji istniejących sektorowych gminnych planów i programów, powinny być one spójne ze Strategią Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030. Zaleca się również wykorzystanie odpowiednich wskaźników niniejszej Strategii w procedurze monitorowania strategii rozwoju gminy.

Do dokumentów wykonawczych dla Strategii Rozwoju Ponadlokalnego należą m.in.:

- Strategia rozwoju gminy
- Plan ogólny gminy,
- Lokalny program rewitalizacji/Gminny program rewitalizacji,
- Program ochrony środowiska,
- Plan gospodarki niskoemisyjnej,
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych,
- Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Gminny program opieki nad zabytkami,
- Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

10. Ramy finansowe i źródła finansowania Strategii

Ramy finansowe Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 posiadają jedynie charakter prognostyczny oraz zależy od szeregu zmiennych, które w praktyce mogą zupełnie zmieniać dane kwoty. Po analizie zebranych danych z rozdziału 6 Kluczowe działania – Projekty strategiczne, szacunkowo określono ramy finansowe w poszczególnych obszarach:

Tabela 12. Ramy finansowe

Cel strategiczny nr 1 Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego 10 000 000 zł	Cel strategiczny nr 2 Zrównoważony rozwój poprzez wzmocnienie infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego 32 000 000 zł
Cel strategiczny nr 3 Podniesienie jakości życia mieszkańców 22 000 000 zł	

Cele strategiczne i operacyjne wypracowane w ramach niniejszej Strategii, które stanowią podstawę do podejmowania i realizacji konkretnych projektów, mogą być finansowane z dochodów własnych gmin oraz ze środków zewnętrznych. Wśród tych ostatnich wyróżnić możemy m.in. środki z:

- Funduszy Europejskich dla Podkarpacia na lata 2021-2027,
- krajowych programów w zakresie funduszy europejskich,
- Wspólnej Polityki Rolnej (WPR 2021-2027),
- Krajowego Planu Odbudowy (KPO),
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych,
- dofinansowania od Wojewody Podkarpackiego,
- Powiatowego Urzędu Pracy,
- pożyczek i kredytów bankowych,
- środków własnych.

Obecnie obowiązujący okres programowania środków unijnych stwarza możliwość pozyskania dotacji na działania służące stricte realizacji celów zawartych w przedmiotowym dokumencie strategicznym. Wykorzystanie tych możliwości w istotnym stopniu uzależnione jest od aktywności władz samorządowych i ich aktywności w pozyskiwaniu nowych środków zewnętrznych. Poniżej zaprezentowane są poszczególne programy mogące stanowić źródło finansowania projektów opisanych w Strategii.

- **Instrumenty wynikające z polityk rozwojowych Unii Europejskiej:**

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS),
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG),
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS),
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC),
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW),
- Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027,
- Krajowy Plan Odbudowy,
- inicjatywy zarządzane z poziomu europejskiego (np. Erasmus+, LIFE, Cyfrowa Europa, Interreg) lub dostępne na podstawie umów międzynarodowych (Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego).

- **Instrumenty finansowane z budżetu państwa, funduszy celowych i innych krajowych środków publicznych**

Poza środkami wsparcia UE samorządy i ich interesariusze (m.in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy) będą mogli ubiegać się o dofinansowanie działań w ramach dostępnych instrumentów krajowych. Do najważniejszych należą:

- **Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych**, mający na celu bezzwrotne dofinansowanie projektów inwestycyjnych realizowanych przez gminy, powiaty i miasta lub ich związki w całej Polsce;
- **Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg**, w ramach którego finansowane będą projekty związane z budową, przebudową, remontem dróg powiatowych lub dróg gminnych oraz przebudową dróg wewnętrznych, które po uzyskaniu właściwych parametrów technicznych będzie można zaliczyć do odpowiedniej kategorii dróg publicznych;
- **Program Rozwoju Elektromobilności**, w ramach którego finansowane będą projekty związane z rozwojem elektromobilności oraz transportem opartym na paliwach alternatywnych;
- **Program Społecznych Inicjatyw Mieszkaniowych** – to instrument wsparcia samorządów, które będą mogły realizować inwestycje w formule społecznego budownictwa czynszowego;
- pozostałe programy finansowane z budżetu państwa, m.in.: w zakresie ochrony środowiska - realizowane przez NFOŚiGW, właściwy WFOŚiGW; w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi – realizowane przez PFRON, a także **Program Senior+**, **Program „Aktywni+” na lata 2021-2025**; w zakresie kultury, itd.

Wskazane powyżej źródła finansowania należy rozpatrywać jako katalog otwarty, który może ulec zmianom. Tym samym należy zakładać, że w tym okresie pojawią się również inne programy dofinansowujące skierowane na rozwój inwestycji w samorządach. Identyfikacja i wybór potencjalnych źródeł, z których mogą być finansowane poszczególne

przedsięwzięcia w ramach *Strategii* wymaga właściwej organizacji i koordynacji procesu pozyskiwania tych środków. W związku z powyższym zakłada się bieżące monitorowanie źródeł finansowania przez pracowników poszczególnych urzędów, co daje gwarancję ciągłej aktualizacji i dostosowywania najlepszych źródeł finansowych do realizacji zamierzonych inwestycji.

Spis tabel

Tabela 1.	Cele strategiczne – wizja rozwoju.....	36
Tabela 2.	Cel strategiczny	39
Tabela 3.	Cel strategiczny 2	43
Tabela 4.	Cel strategiczny 3	47
Tabela 5.	Zgodność celów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 ze Strategią rozwoju województwa - Podkarpackie 2030.....	49
Tabela 6.	Projekty strategiczne – Karty zadań.....	54
Tabela 7.	Fiszka nr 1	57
Tabela 8.	Fiszka nr 2	59
Tabela 9.	Fiszka nr 3	61
Tabela 10.	Skład i zadania Rady Porozumienia.....	90
Tabela 11.	Skład i zadania Zespołu Operacyjnego.....	91
Tabela 12.	Ramy finansowe.....	101

Spis map

Mapa 1.	Zasięg terytorialny gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”	7
Mapa 2.	Lokalizacja OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego.....	7
Mapa 3.	Wschodnia Polska	666
Mapa 4.	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.....	67
Mapa 5.	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny	70
Mapa 6.	Obszar objęty Programem Strategicznym „Błękitny San”	71
Mapa 7.	Obszary wiejskie województwa podkarpackiego	72
Mapa 8.	Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym	75
Mapa 9.	Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym.....	76
Mapa 10.	Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Uwarunkowania przyrodnicze i infrastrukturalne	81
Mapa 11.	Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Ustalenia i rekomendacje.....	82
Mapa 12.	Model struktury funkcjonalno przestrzennej – Obszary strategicznej interwencji...	83
Mapa 13.	Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Wieloletni Plan Inwestycyjny	84

Załącznik do Strategii Rozwoju Ponadlokalnego
„Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz
samorządów Powiatu Nizkańskiego, Gminy i Miasta
Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów i Gminy
Jeżowe” na lata 2024-2030

DIAGNOZA

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego "Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizkańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe " na lata 2024-2030

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

wykonana na potrzeby Strategii Rozwoju Ponadlokalnego
„Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy
i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024 – 2030

opracowana przez:

EUROKONCEPT Daniel Smuczek

przy współpracy:

Urzędu Gminy Jeżowe

Urzędu Gminy Krzeszów

Urzędu Gminy i Miasta w Rudniku nad Sanem

przy udziale:

Powiatu Nizańskiego

Listopad 2024

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	4
2.1. Ogólna charakterystyka gmin OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”	4
2.2. Sfera społeczna	10
2.2.1. Sytuacja demograficzna	10
2.2.2. Edukacja i wychowanie	22
2.2.3. Infrastruktura kulturalna i sportowa	29
2.2.4. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	36
2.3. Sfera gospodarcza	41
2.3.1. Rynek pracy i bezrobocie	41
2.3.2. Przedsiębiorczość i rolnictwo	46
2.3.3. Potencjał turystyczny oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznej	62
2.3.4. Gospodarka finansowa	72
2.4. Sfera przestrzenno-środowiskowa	82
2.4.1. Środowisko naturalne i formy ochrony przyrody	82
2.4.2. Dziedzictwo kulturowe	89
2.4.3. Mieszkalnictwo i planowanie przestrzenne	97
2.4.4. Infrastruktura techniczna i gospodarka odpadami	106
Spis tabel	118
Spis map	121
Spis wykresów	122
Spis zdjęć	124

1. Wstęp

Niniejsze opracowanie stanowi punkt wyjścia oraz podstawę opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030, która jest istotnym narzędziem planowania i zarządzania procesami rozwoju dla Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” (dalej OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”). Obszar ten powstał w wyniku nawiązania współpracy i następnie zawarcia porozumienia międzygminnego przez 3 gminy z powiatu nizańskiego, które ze sobą sąsiadują i są ze sobą powiązane funkcjonalnie oraz Powiat Nizański.

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej ma fundamentalne znaczenie dla opracowania strategii rozwoju ponadlokalnego, będąc kluczowym etapem w kompleksowej ocenie ponadlokalnych zasobów oraz do wypracowania strategicznych rozwiązań. Jej celem jest przedstawienie problemów oraz potencjałów rozwojowych, które poprowadzą do wypracowania wizji, celów oraz kierunków działań, a w efekcie do podniesienia poziomu życia i zaspokojenia potrzeb lokalnej społeczności.

Na strukturę diagnozy Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, oprócz ogólnej charakterystyki gmin wchodzących w skład analizowanego obszaru, składają się trzy sfery: społeczna, gospodarcza oraz przestrzenno-środowiskowa, które z kolei obejmują następujące obszary:

- sytuację demograficzną;
- edukację i wychowanie;
- infrastrukturę kulturalną i sportową;
- ochronę zdrowia i pomoc społeczną;
- rynek pracy;
- przedsiębiorczość oraz rolnictwo;
- potencjał turystyczny;
- finanse komunalne;
- środowisko przyrodnicze oraz formy jego ochrony;
- dziedzictwo kulturowe;
- mieszkalnictwo i politykę przestrzenną;
- infrastrukturę techniczną: drogową, kolejową, wodno-kanalizacyjną i gazową oraz gospodarkę odpadami komunalnymi.

Do analizy wyżej przedstawionych zagadnień, wykorzystano przede wszystkim dane Głównego Urzędu Statystycznego, zawarte w Banku Danych Lokalnych. Oprócz tego, wykorzystano również dane pozyskiwane bezpośrednio od urzędów gmin, dostępne na ich stronach internetowych oraz w publikowanych przez nie dokumentach. Pomocne przy pracach nad niniejszym opracowaniem były

również dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Państwowego Instytutu Geologicznego oraz szereg innych opracowań naukowych.

Jako rok bazowy niniejszego opracowania, przyjęto rok 2023, a w przypadku braku danych dla tego okresu – rok 2022. W celu analizy trendu przedstawionych danych, dokonywano zestawień na przestrzeni lat 2019-2023.

2. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

2.1. Ogólna charakterystyka gmin OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”

Zasięg terytorialny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 oraz zawartego w celu jej opracowania porozumienia powiatowo-gminnego, dotyczy obszarów następujących gmin, wchodzących w skład powiatu nizańskiego:

- 1) Gmina Jeżowe,
- 2) Gmina Krzeszów,
- 3) Gmina i Miasto Rudnik nad Sanem.

Obszar gmin będących przedmiotem niniejszego opracowania, przedstawiony został w ujęciu graficznym przy pomocy poniższej mapy.

Mapa 1. Zasięg terytorialny gmin wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na lata 2024-2030

Źródło: Opracowanie własne

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, powstały na mocy zawartego porozumienia powiatowo-gminnego, zajmuje łączną powierzchnię 264,85 km², co stanowi 1,48 % powierzchni województwa podkarpackiego. Największą gminą wchodzącą w skład OF jest gmina wiejska Jeżowe, zajmując powierzchnię 123,94 km², przez co stanowi 46,8 % powierzchni ogólnej OF. Drugą pod względem wielkości jest gmina miejsko-wiejska Rudnik nad Sanem o powierzchni 78,69 km², stanowiąc 29,7 % powierzchni ogólnej obszaru, z kolei najmniejszą gminą OF jest gmina Krzeszów o powierzchni 62,22 km², tj. 23,5 % powierzchni ogólnej.

Powierzchnię gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz ich udział w powierzchni ogólnej obszaru funkcjonalnego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Powierzchnia gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Nazwa gminy	Powierzchnia w km ²	Udział w powierzchni ogólnej OF w %
Gmina Jeżowe	123,94	46,8
Gmina Krzeszów	62,22	23,5
Gmina Rudnik nad Sanem	78,69	29,7
RAZEM	264,85	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Lokalizację gmin, wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego, przedstawia poniższa mapa.

Mapa 2. Lokalizacja gmin, wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.wikipedia.org

Poniżej została przedstawiona krótka charakterystyka poszczególnych gmin, tworzących analizowany obszar, w zakresie położenia, powierzchni oraz układu osadniczego.

Gmina Jeżowe

Gmina Jeżowe jest gminą wiejską, położoną w południowej części powiatu nizańskiego, w obszarze Równiny Tarnobrzkiej oraz Płaskowyżu Kolbuszowskiego.

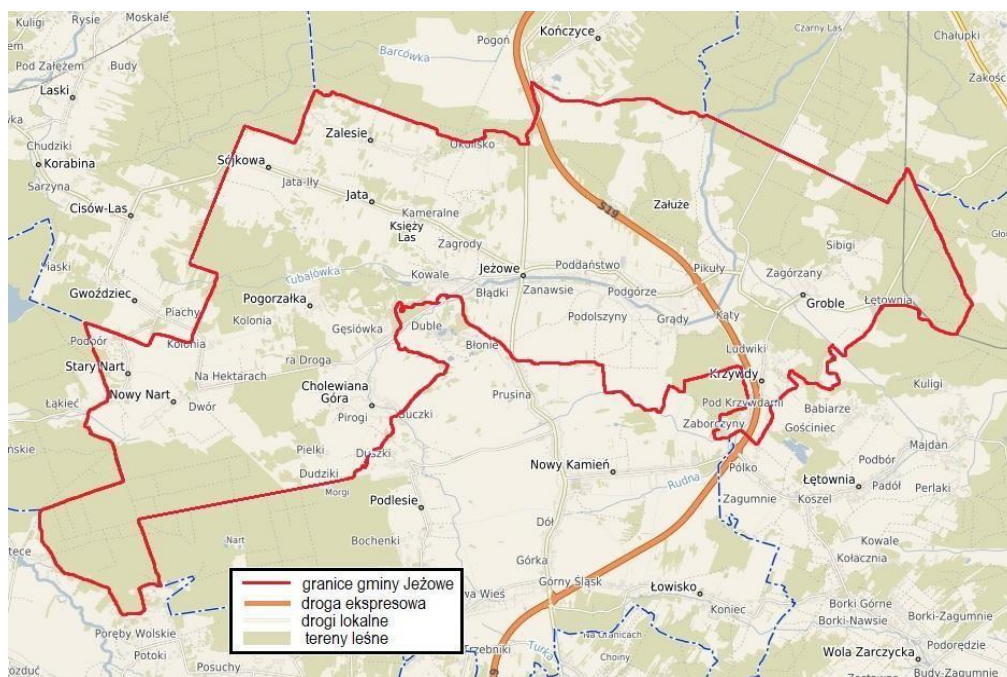
Gmina graniczy:

- od strony północnej z gminą Nisko,
- od strony północno-wschodniej z gminą Rudnik nad Sanem,
- od strony wschodniej z gminą Nowa Sarzyna,
- od strony południowej z gminą Kamień,
- od strony południowo-zachodniej z gminą Raniżów,
- od strony zachodniej z gminą Dzikowiec,
- od strony północno-zachodniej z gminą Bojanów.

Obszar gminy zajmuje powierzchnię 123,94 km², stanowiąc 15,8 % powierzchni powiatu nizańskiego oraz 46,8 % powierzchni OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Przez teren gminy przebiegają: droga ekspresowa S19 Kuźnica - Barwinek, droga wojewódzka nr 878 Janów Lubelski – Dylągówka oraz droga wojewódzka nr 861 Bojanów - Kopki, a także linia kolejowa nr 68 Lublin Główny – Przeworsk. Sieć wodną na obszarze gminy tworzą między innymi rzeki Rudnia i Głęboka oraz inne mniejsze ciek wodne. Siedzibą władz samorządowych oraz centrum usługowo-administracyjnym gminy jest miejscowość Jeżowe.

Układ osadniczy gminy Jeżowe, przedstawiony na poniższej mapie, tworzy 10 miejscowości, które administracyjnie dzieli się na 15 sołectw: Cholewiana Góra, Groble, Jata, Jeżowe Centrum, Jeżowe Kameralne, Jeżowe Podgórze, Jeżowe Zagoście, Jeżowe Zaborczyny, Krzywdy, Nowy Nart, Pogorzałka, Sójkowa, Stary Nart i Zalesie.

Mapa 3. Układ osadniczy gminy Jeżowe

Źródło: www.jezowe.e-mapa.net

Gmina Krzeszów

Gmina Krzeszów jest gminą wiejską, położoną w południowo-wschodniej części powiatu nizańskiego na obszarze Doliny Dolnego Sanu oraz Płaskowyżu Tarnogrodzkiego. Przez teren gminy przepływa rzeka San. Gmina graniczy:

- od strony północnej z gminą Ulanów,
- od strony północno-wschodniej z gminą Harasiuki
- od strony wschodniej z gminą Potok Górny i gminą Kuryłówka,
- od strony południowej z Leżajsk,
- od strony południowo-zachodniej z gminą Nowa Sarzyna,
- od strony zachodniej z gminą Rudnik nad Sanem.

Obszar gminy zajmuje powierzchnię 62,22 km², co stanowi 7,9 % powierzchni powiatu nizańskiego oraz 23,5 % powierzchni ogólnej OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Podstawą komunikacji na terenie gminy są droga wojewódzka nr 863 Kopki – Cieszanów, drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Pod względem administracyjnym gmina dzieli się na 12 sołectw: Bystre, Kamionka Dolna, Kamionka Górna, Koziarnia I, Koziarnia II, Krzeszów, Krzeszów Dolny, Kustrawa, Podolszynka Ordynacka, Podolszynka Plebańska, Sigielki oraz Łazów. Siedzibą władz gminnych i zarazem centrum usługowo administracyjnym dla obszaru gminy jest miejscowość Krzeszów. Układ osadniczy na terenie gminy przedstawia poniższa mapa.

Mapa 4. Układ osadniczy gminy Krzeszów

Źródło: <http://www.geoserwis.gdos.gov.pl>

Gmina i Miasto Rudnik nad Sanem

Gmina i Miasto Rudnik nad Sanem jest gminą miejsko-wiejską, położoną w środkowej części powiatu nizańskiego na obszarze Doliny Dolnego Sanu oraz Równiny Tarnobrzskiej. Przez teren gminy przepływają rzeki: San, Rudnia i Stróżanka oraz mniejsze ciek wodne. Gmina graniczy:

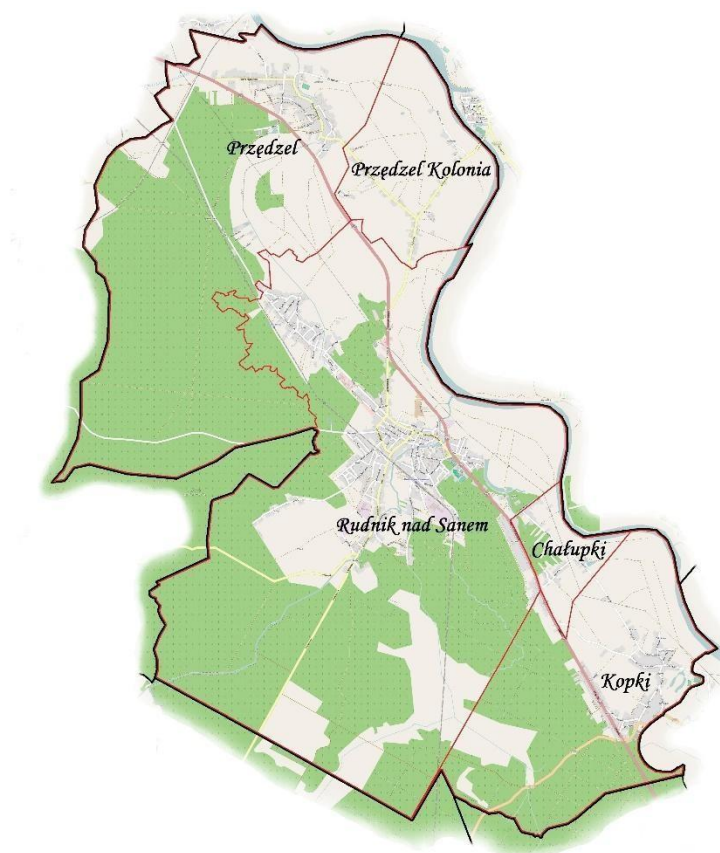
- od strony północnej i zachodniej z gminą Nisko,
- od strony wschodniej z gminą Ulanów,
- od strony południowo-wschodniej z gminą Krzeszów
- od strony południowej z gminą Nowa Sarzyna i gminą Jeżowe.

Obszar gminy zajmuje powierzchnię 78,69 km², co stanowi 10 % powierzchni powiatu nizańskiego oraz 29,7 % powierzchni OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 77 Lipnik - Przemyśl oraz droga wojewódzka nr 861 Bojanów - Kopki, a także linia kolejowa nr 68 Lublin Główny – Przeworsk.

Pod względem administracyjnym, gmina dzieli się na miasto Rudnik nad Sanem oraz 4 sołectwa: Chałupki, Kopki, Przędzel i Przędzel Kolonia.

Układ jednostek pomocniczych gminy, przedstawia poniższa mapa.

Mapa 5. Układ osadniczy gminy Rudnik nad Sanem

Źródło: www.bip.rudnik.pl

2.2. Sfera społeczna

2.2.1. Sytuacja demograficzna

Uwarunkowania demograficzne są jednym z kluczowych czynników mających wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą oraz kształtujących procesy rozwojowe na danym obszarze. Procesy demograficzne zachodzące w danym obszarze można analizować w oparciu o dane dotyczące liczby ludności, migracji i przyrostu naturalnego, strukturę ludności, procesami starzenia się społeczeństwa, a także prognozą demograficzną.

Na przestrzeni ostatnich lat, zarówno na obszarze województwa podkarpackiego, jak i pozostałej części kraju, zauważyć można niekorzystne trendy demograficzne, które przejawiają się m.in. w spadającej liczbie ludności czy też we wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Badany obszar, obejmujący swym zasięgiem 2 gminy wiejskie oraz 1 gminę miejsko-wiejską, na koniec 2023 roku zamieszkiwało 23 830 osób, co stanowiło 1,15 % ogólnej liczby ludności województwa podkarpackiego. Średnia gęstość zaludnienia na tym obszarze wynosiła 90 osób na km², natomiast dla województwa podkarpackiego kształtowała się ona na poziomie 116 osób na km².

Dane dotyczące liczby ludności oraz gęstości zaludnienia w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na koniec 2023 r., przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Liczba ludności oraz gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na koniec 2023 r.

Nazwa gminy	Liczba ludności	Gęstość zaludnienia (os/km²)	Udział w liczbie ogólnej ludności OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”
Gmina Jeżowe	9 907	80	41,6
Gmina Krzeszów	4 096	66	17,2
Gmina Rudnik nad Sanem	9 827	125	41,2
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	23 830	90	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wskazują powyższe dane, gminą z największą liczbą mieszkańców spośród gmin analizowanego obszaru na koniec 2023 roku była gmina Jeżowe z 9 907 mieszkańcami, co stanowiło 41,6 % ogólnej liczby ludności w OF. Nieznacznie mniej, bo 9 827 mieszkańców liczyła gmina Rudnik nad Sanem, co stanowiło 41,2 % ogólnej liczby ludności OF, będąc zarazem gminą z największą gęstością zaludnienia – 125 osób na km². Najmniej mieszkańców w OF miała natomiast gmina Krzeszów – 4 096 osób, tj. 17,2 % ogólnej liczby ludności OF, posiadając przy tym również najmniejszą gęstość zaludnienia spośród wszystkich gmin – 66 osób na km².

Analizując zmiany liczby mieszkańców OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, zauważyć można występowanie tendencji spadkowej w tej kwestii. Spadek

liczby mieszkańców w wyżej wskazanych latach nastąpił we wszystkich gminach, wchodzących w skład OF. Największy ubytek nastąpił w gminie Rudnik nad Sanem – o 346 osób, natomiast najmniejszy w gminie Krzeszów – o 165 osób.

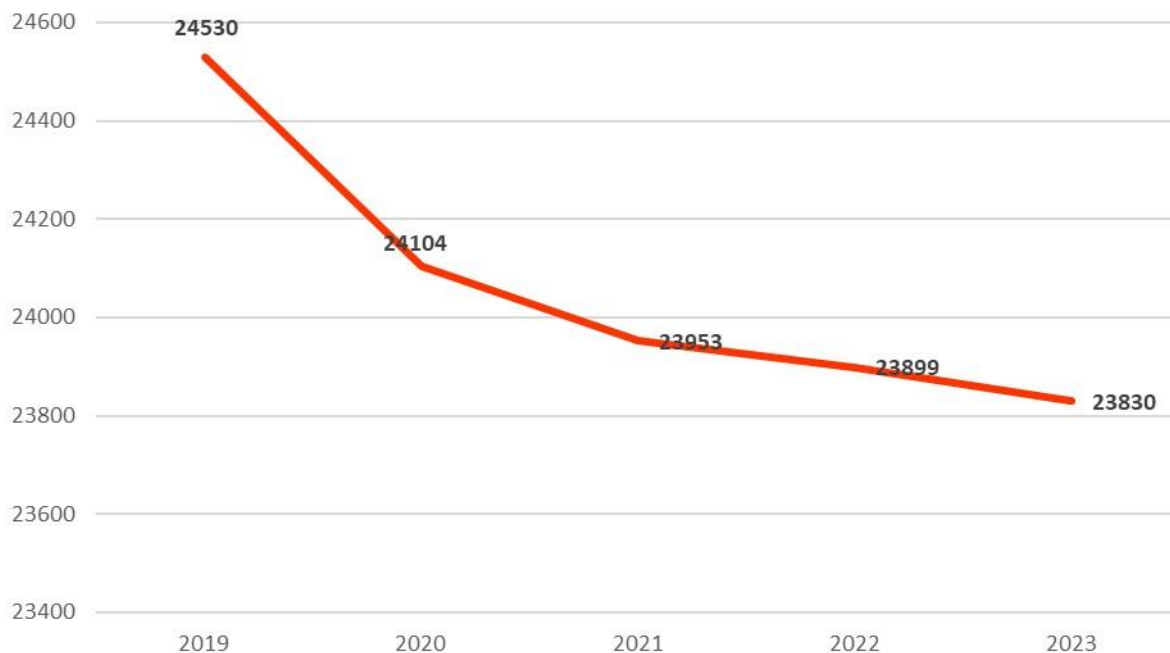
Ogólnie w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, liczba mieszkańców spadła o 700 osób – z 24 530 w 2019 roku do 23830 w 2023 roku. Liczbę ludności w poszczególnych gminach na przestrzeni lat 2019-2023, a także zmiany w liczbie ludności ogółem w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 3. Zmiany w liczbie ludności w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Nazwa gminy	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina Jeżowe	10096	9921	9872	9867	9 907
Gmina Krzeszów	4261	4157	4142	4112	4 096
Gmina Rudnik nad Sanem	10173	10026	9939	9920	9 827
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	24530	24104	23953	23899	23 830

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 1. Zmiany w liczbie ludności w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2018-2022

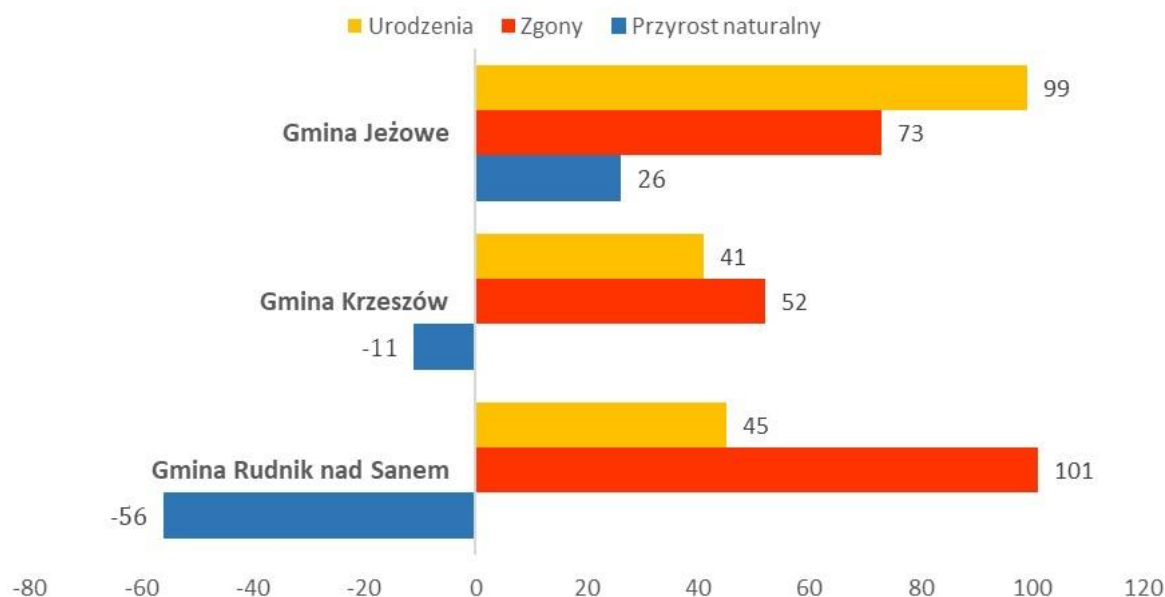
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jednym z kluczowych czynników mających wpływ na zmiany liczby ludności jest ruch naturalny ludności i wynikający z niego przyrost naturalny. Przyrost naturalny stanowi różnicę pomiędzy urodzeniami, a zgonami na danym obszarze. Analizując dane dla omawianego obszaru w roku 2023 zauważyć można, że jedynie w gminie Jeżowe wystąpił w tym okresie dodatni przyrost naturalny, spowodowany większą

liczbą urodzeń niż zgonów, a jego wartość wyniosła 26. Najniższa wartość wystąpiła natomiast w gminie Rudnik nad Sanem, tj. -56.

Ogólnie dla całego OF, liczba urodzeń w 2023 roku wyniosła 185, podczas gdy liczba zgonów – 226 przez co wartość przyrostu naturalnego wyniosła -41. Dane dotyczące urodzeń i zgonów w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2. Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni lat 2019-2023, w OF urodziło się łącznie 1 018 dzieci, natomiast liczba zmarłych w owym okresie wyniosła 1 339, w związku z czym przyrost naturalny przybrał wartość -321. W analizowanym okresie, największa liczba urodzeń wystąpiła w gminie Jeżowe – 494, a zgonów w gminie Rudnik nad Sanem – 563, natomiast najmniejsza liczba urodzeń i zgonów w gminie Krzeszów – odpowiednio 182 i 258. Biorąc pod uwagę skumulowaną liczbę urodzeń i zgonów w latach 2019 - 2023, we wszystkich gminach OF wystąpił ujemny przyrost naturalny.

Dane dotyczące łącznej liczby urodzeń, zgonów oraz wartości przyrostu naturalnego dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w latach 2019-2022, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

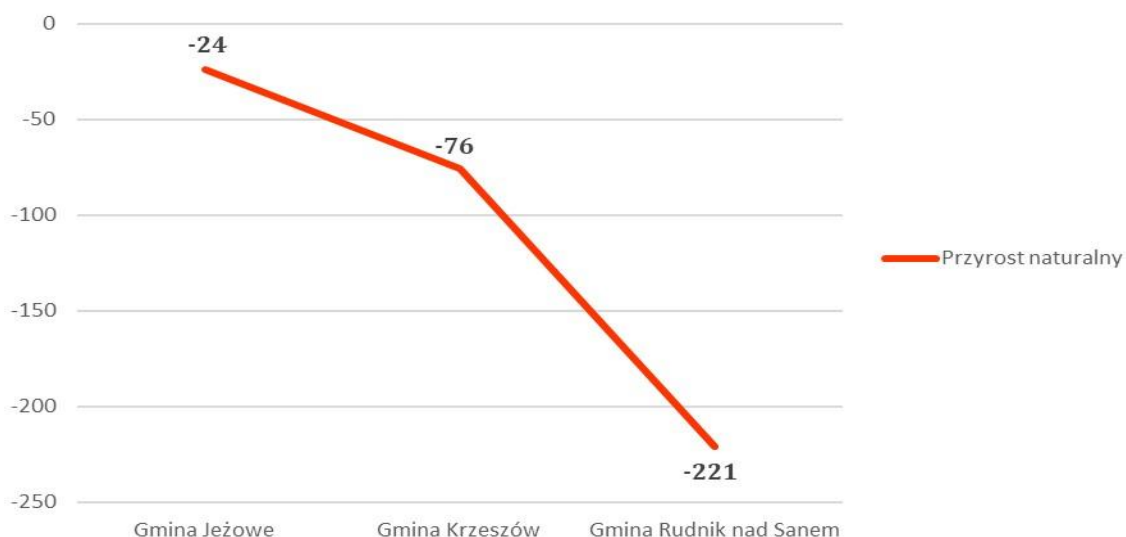
Nazwa gminy	Liczba urodzeń	Liczba zgonów	Wartość przyrostu naturalnego
Gmina Jeżowe	494	518	-24

Gmina Krzeszów	182	258	-76
Gmina Rudnik nad Sanem	342	563	-221
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	1 018	1 339	-321

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując przedstawione powyżej dane, można zauważyć, że najwyższa skumulowana wartość przyrostu naturalnego w okresie od 2019 do 2023 roku wystąpiła w gminie Jeżowe, gdzie wyniosła - 24, z kolei najmniejsza jego wartość wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem - 221, co zostało zobrazowane na poniższym wykresie.

Tabela 5. Skumulowany przyrost naturalny w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w okresie od 2019 do 2023 roku

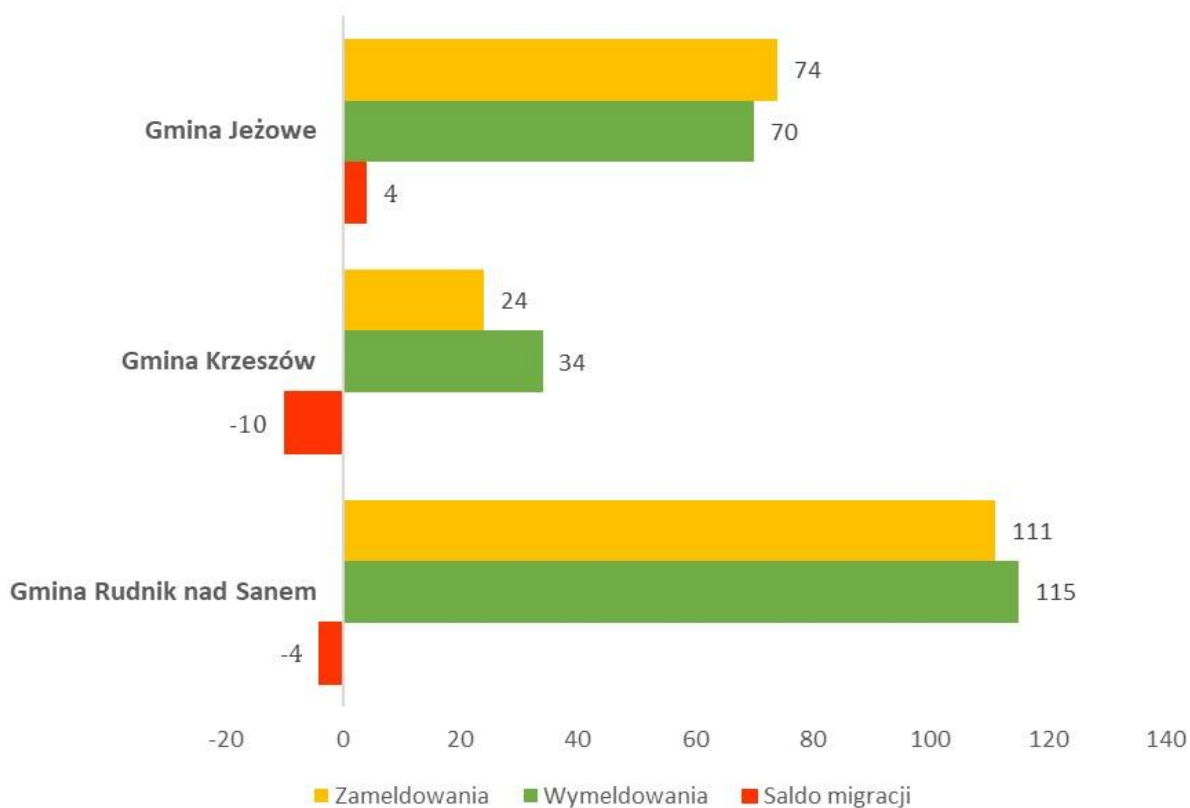
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Zasadniczy wpływ na procesy demograficzne na danym obszarze ma również kwestia migracji ludności. Migracją określa się przemieszczanie ludzi, które ma na celu zmianę miejsca zamieszkania. Ze względu na kierunek migracji, wyróżnia się migracje wewnętrzne – w obrębie własnego kraju, oraz migracje zagraniczne – do innego kraju. Można również wyróżnić typy migracji ze względu na jej przyczynę, tj. m. in. migracje ekonomiczne, związane np. z pracą zawodową, migracje edukacyjne, które spowodowane są np. wyjazdem na studia, lub też migracje społeczne, wynikające np. z chęci zmiany otoczenia.

Zjawisko migracji na danym obszarze mierzy się liczbą zameldowań oraz wymeldowań, których różnica stanowi saldo migracji. Na badanym obszarze, w 2023 roku odnotowano 209 zameldowań oraz 219 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wyniosło -10. Dodatnia wartość salda migracji w tym czasie wystąpiła jedynie w gminie Jeżowe.

Dane dotyczące liczby zameldowań wymeldowań oraz wartość salda migracji w 2023 r. na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3. Liczba zameldowań i wymeldowań oraz wartość salda migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni lat 2019-2023 na obszarze gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, zameldowało się łącznie 1 009 osób, natomiast wymeldowało się 1 110 osób, w wyniku czego saldo migracji wyniosło -101. Świadczy to o tym, że największy wpływ na zmniejszającą się liczbę mieszkańców omawianego obszaru ma ujemny przyrost naturalny. Dane meldunkowe nie są jednak najbardziej rzetelnym źródłem danych, a rzeczywista liczba mieszkańców gmin i ich aktualnego miejsca pobytu może być jeszcze bardziej niekorzystna.

Największa liczba osób w latach 2019-2023 zameldowała i wymeldowała się w gminie Rudnik nad Sanem – odpowiednio 503 i 543, natomiast najmniejsza liczba zameldowań i wymeldowań wystąpiła w gminie Krzeszów – odpowiednio 169 i 189.

Dane dotyczące łącznej liczby zameldowań i wymeldowań, a także salda migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższa tabela.

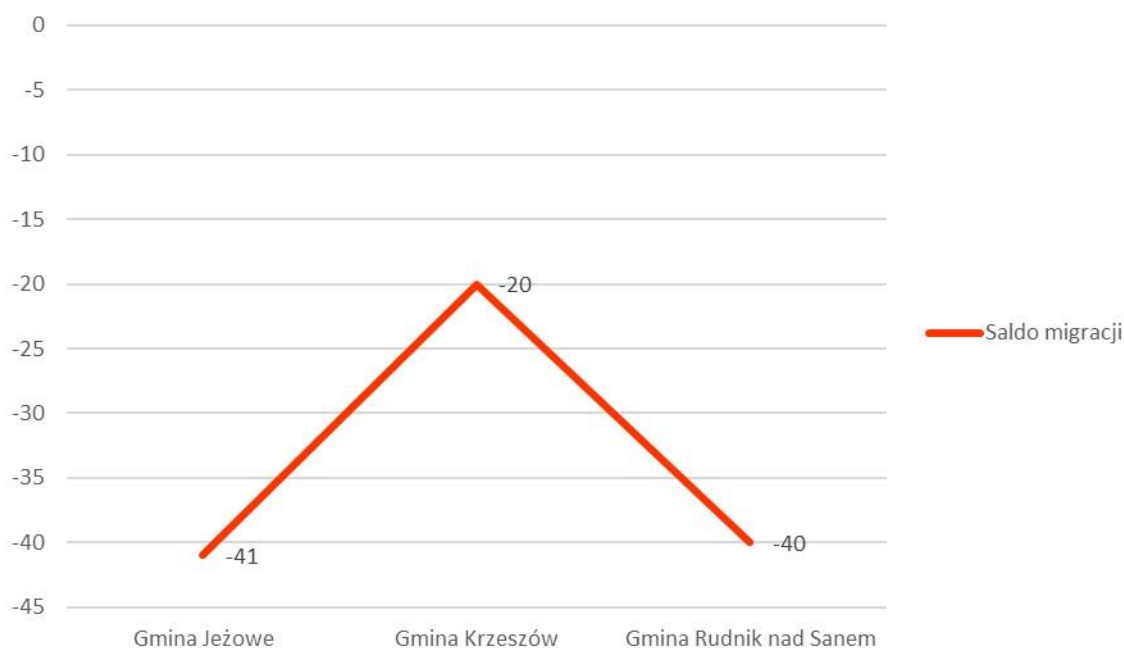
Tabela 6. Liczba zameldowań, wymeldowań oraz wartość salda migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2018-2022

Nazwa gminy	Liczba zameldowań	Liczba wymeldowań	Wartość salda migracji
Gmina Jeżowe	337	378	-41
Gmina Krzeszów	169	189	-20
Gmina Rudnik nad Sanem	503	543	-40
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	1 009	1 110	-101

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując powyższe dane, możemy zauważyć, że w każdej z gmin OF występowała ujemna wartość salda migracji, biorąc pod uwagę łączną liczbę zameldowań i wymeldowań na przestrzeni lat 2019-2023. Najniższa wartość salda migracji wystąpiła w tym okresie w gminie Jeżowe - 41, natomiast najwyższa w gminie Krzeszów - 20. Dane dotyczące salda migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4. Skumulowane saldo migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Spadek liczby mieszkańców, który wynika z ruchu migracyjnego może prowadzić do stagnacji demograficznej oraz ekonomicznej danego obszaru. Odpływ mieszkańców dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, wykształconych, innowacyjnych i aktywnych, co przyczynia się do zmniejszenia zasobów pracy, a także obniżenia ich jakości. Podstawową przyczyną ruchów migracyjnych są przede wszystkim względy ekonomiczne i niekorzystne położenie geograficzne.

We wszystkich gminach omawianego obszaru zdecydowanie przeważa grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni w wieku 18-64 lata) – według danych GUS z 2023 roku ich liczba wynosiła 14 536 osób, tj. 61,0 % ogółu mieszkańców OF. Największy udział mieszkańców w tej grupie wiekowej w liczbie ludności ogółem występował w 2023 roku w gminie Jeżowe – 62,6 %, a najmniejszy w gminie Krzeszów – 59,4 %.

Na przestrzeni lat 2019-2023, można zauważyć wzrost udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (kobiety i mężczyźni poniżej 18 roku życia) – z 17,7 % ogółu mieszkańców w 2019 roku do 18,1 % w roku 2023 oraz wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 lat i więcej oraz mężczyźni w wieku 65 lat i więcej) w ogólnej liczbie ludności – z 19,0 % w roku 2019 do 20,9 % w 2023 roku. Jednocześnie nastąpił przy tym spadek udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności – z 63,3 % w 2019 roku do 61,0 % w 2023 roku. Należy również wskazać, że na przestrzeni lat 2019-2023 doszło do spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (o 48) oraz w wieku produkcyjnym (o 991), przy wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym (o 339).

Strukturę mieszkańców według trzech grup wiekowych w roku 2019 i 2023 w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

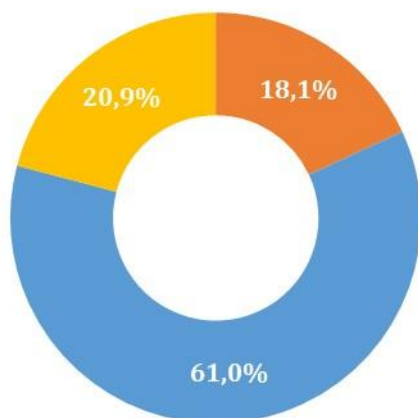
Tabela 7. Struktura mieszkańców w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według trzech grup wiekowych w 2019 oraz 2023 roku

Nazwa gminy	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Gmina Jeżowe	1 961	1 990	6 523	6 197	1 612	1 720
%	19,4 %	20,1 %	64,6 %	62,6 %	16,0 %	17,4 %
Gmina Krzeszów	681	680	2 650	2 431	930	985
%	16,0 %	16,6 %	62,2 %	59,4 %	21,8 %	24,0 %
Gmina Rudnik nad Sanem	1 708	1 632	6 354	5 908	2 111	2 287
%	16,8 %	16,6 %	62,5 %	60,1 %	20,8 %	23,3 %
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	4 350	4 302	15 527	14 536	4 653	4 992
%	17,7 %	18,1 %	63,3 %	61,0 %	19,0 %	20,9 %

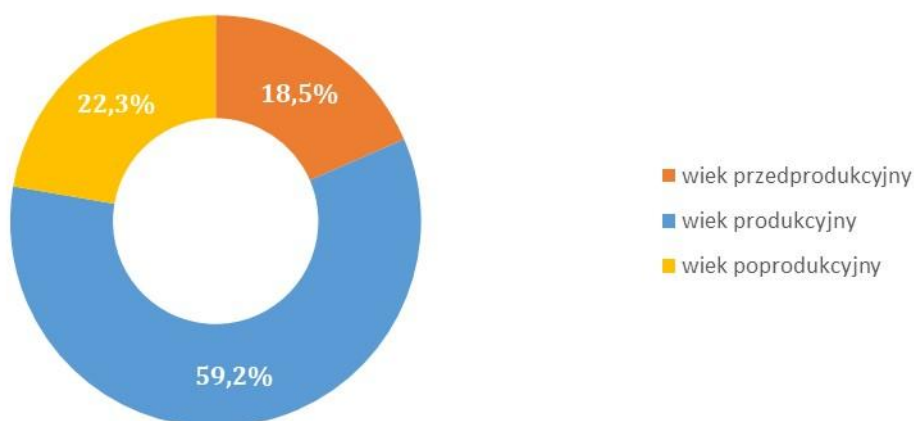
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych w roku 2023 na omawianym obszarze nie odbiegała znacząco od sytuacji w całym województwie podkarpackim, a udział poszczególnych grup wiekowych był zbliżony. Nieznaczna różnica dotyczyła mniejszego udziału osób w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym w OF niż w województwie, przy czym w OF występował większy udział osób w wieku produkcyjnym.

Wykres 5. Struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w 2023 roku

OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” Województwo podkarpackie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Liczebność poszczególnych grup wiekowych przekłada się na wartość wskaźnika obciążenia demograficznego, którym określa się stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (wiek przedprodukcyjny i poprodukcyjny) do liczby osób w wieku produkcyjnym. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, wskaźnik liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym dla całego OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku wyniósł 64,9, natomiast dla województwa podkarpackiego – 68,9. Największa wartość wskaźnika wystąpiła w tym czasie na obszarze gminy Krzeszów – 68,5, a najmniejsza w gminie Jeżowe – 59,9. Biorąc pod uwagę współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (65 i więcej lat) w OF w 2023 roku kształtował się na poziomie 27,5 osób (największa wartość w gminie Krzeszów – 31,6, najmniejsza w gminie Jeżowe – 21,5), z kolei w województwie podkarpackim – 28,9. Innym wskaźnikiem określającym procesy demograficzne na danym obszarze jest odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w populacji ogółem, który łącznie na terenie

omawianych gmin wyniósł 18,4 (największa wartość w gminie Krzeszów – 20,7, najmniejsza w gminie Jeżowe – 14,8), natomiast ogólnie na terenie województwa podkarpackiego – 19,0.

Liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wartość współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi oraz odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w populacji ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w roku 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Wskaźniki obciążenia demograficznego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz ogólnie w województwie podkarpackim w 2023 roku

Nazwa gminy	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	Odsetek osób w wieku 65 i więcej lat w populacji ogółem
Gmina Jeżowe	59,9	21,5	14,8
Gmina Krzeszów	68,5	31,6	20,7
Gmina Rudnik nad Sanem	66,3	29,4	19,6
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	64,9	27,5	18,4
Województwo podkarpackie	68,9	28,9	19,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, wskaźniki obciążenia demograficznego na obszarze analizowanego obszaru w każdym przypadku przybierały niższe wartości niż średnia województwa podkarpackiego, co świadczy o mniejszym obciążeniu lokalnej gospodarki i osób pracujących. Średnią zaniżały jednak wyniki dla gminy Jeżowe, gdzie wartości wskaźników kształtowały się znacznie poniżej wyników dla województwa podkarpackiego. Najwyższe wartości wskaźników, na terenie OF występowały w gminie Krzeszów, przekraczając przy tym w większości przypadków średnią dla województwa.

Ogólnie na analizowanym obszarze można zauważyć przejawiający się proces starzenia się społeczeństwa, przejawiający się wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku produkcyjnym. To z kolei w perspektywie czasu negatywnie wpływać będzie na rozwój demograficzny i ekonomiczny.

W 2023 roku, Główny Urząd Statystyczny zaprezentował „Prognozę ludności dla gmin na lata 2023-2040”, będącą opracowaniem stanowiącym uzupełnienie „Prognozy ludności na lata 2023-2060”, uszczegółowioną na poziomie gminnym, w której punktem wyjścia był stan ludności w gminach w dniu 31 grudnia 2022 roku. Z uwagi na dużą zmienność kształtowania się procesów demograficznych pod wpływem trudnych do przewidzenia czynników, które określają sytuację społeczną, ekonomiczną i zdrowotną i w konsekwencji wpływają na indywidualne decyzje ludności (w kwestii założenia rodziny, ruchów migracyjnych itp.), w niniejsza prognoza odbiegać może od danych uzyskanych w aktualnych badaniach oraz wyników bilansów ludności. Niemniej, celem prognozy jest wskazanie kierunków przyszłych zmian w rozwoju demograficznym oraz potencjalnych negatywnych zjawisk, wymagających podjęcia interwencji przez odpowiednie organy pomocy społecznej.

Analizując dane dotyczące prognozy ludności dla poszczególnych gmin, wchodzących w skład obszaru będącego przedmiotem niniejszego opracowania, można zauważyć, że w każdej z gmin prognozowany jest spadek liczby mieszkańców, w tym również spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (do 17 roku życia), przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (powyżej 60 roku życia w przypadku kobiet oraz powyżej 65 roku życia w przypadku mężczyzn).

Prognozę ludności dla poszczególnych gmin analizowanego obszaru na przestrzeni lat 2022 – 2030, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Prognoza ludności poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na lata 2022-2030

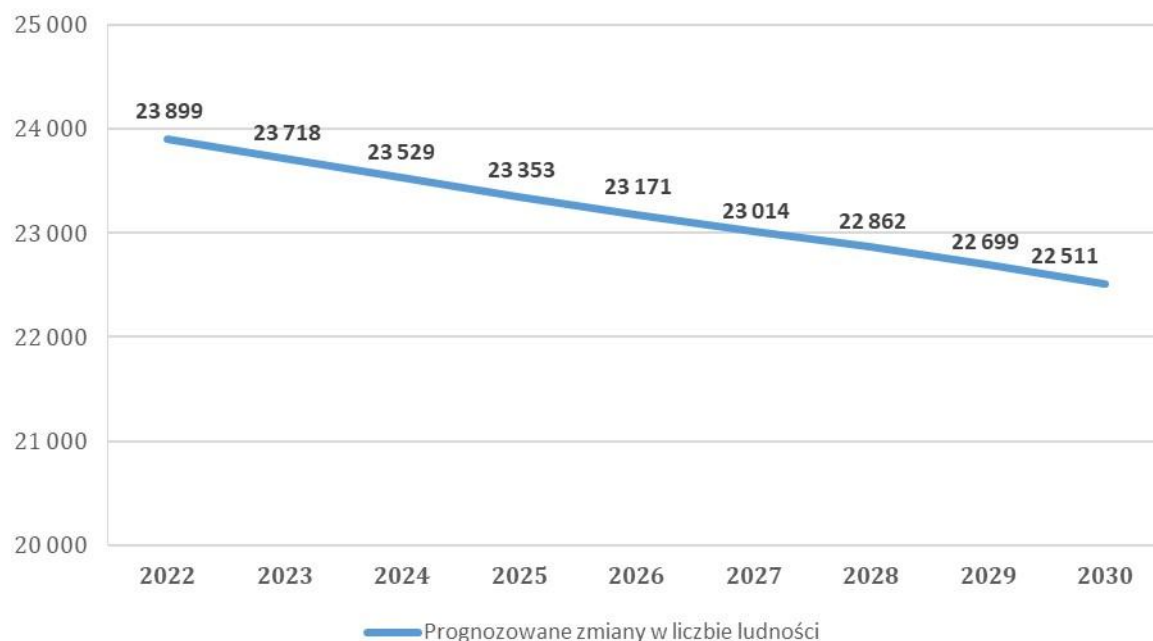
Nazwa gminy	Rok Wiek	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Gmina Jeżowe	Ogółem	9 867	9 799	9 741	9 698	9 657	9 627	9 585	9 547	9 502
	przedprodukcyjny 0-17	1 981	1 927	1 886	1 838	1 788	1 733	1 696	1 645	1 597
	poprodukcyjny 60+/65+	1 663	1 709	1 743	1 806	1 840	1 905	1 954	2 023	2 115
Gmina Krzeszów	Ogółem	4 112	4 058	3 992	3 922	3 862	3 802	3 754	3 698	3 636
	przedprodukcyjny 0-17	700	665	647	632	609	593	577	557	527
	poprodukcyjny 60+/65+	973	982	995	1 006	1 018	1 016	1 021	1 028	1 020
Gmina Rudnik nad Sanem	Ogółem	9 920	9 861	9 796	9 733	9 652	9 585	9 523	9 454	9 373
	przedprodukcyjny 0-17	1 683	1 650	1 622	1 577	1 510	1 461	1 425	1 370	1 333
	poprodukcyjny 60+/65+	2 219	2 288	2 345	2 374	2 424	2 458	2 507	2 553	2 586
Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	Ogółem	23 899	23 718	23 529	23 353	23 171	23 014	22 862	22 699	22 511
	przedprodukcyjny 0-17	4 364	4 242	4 155	4 047	3 907	3 787	3 698	3 572	3 457
	poprodukcyjny 60+/65+	4 855	4 979	5 083	5 186	5 282	5 379	5 482	5 604	5 721

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Ogólnie dla analizowanego obszaru, prognozowany jest na przestrzeni lat 2022-2030 spadek liczby ludności o 1 388 osób, w tym spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w wieku do 17 lat o 907 osób oraz wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym o 866 osób.

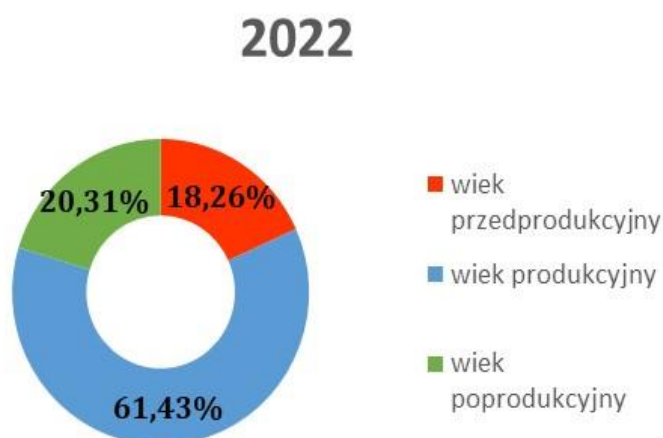
Prognozowane zmiany w liczbie ludności na przestrzeni lat 2022-2030 na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz strukturę wiekową ludności obszaru w roku 2022 oraz 2030, obrazują poniższe wykresy.

Wykres 6. Prognozowane zmiany w liczbie ludności na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2022-2030

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Wykres 7. Prognozowana struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2022 oraz 2030

2030

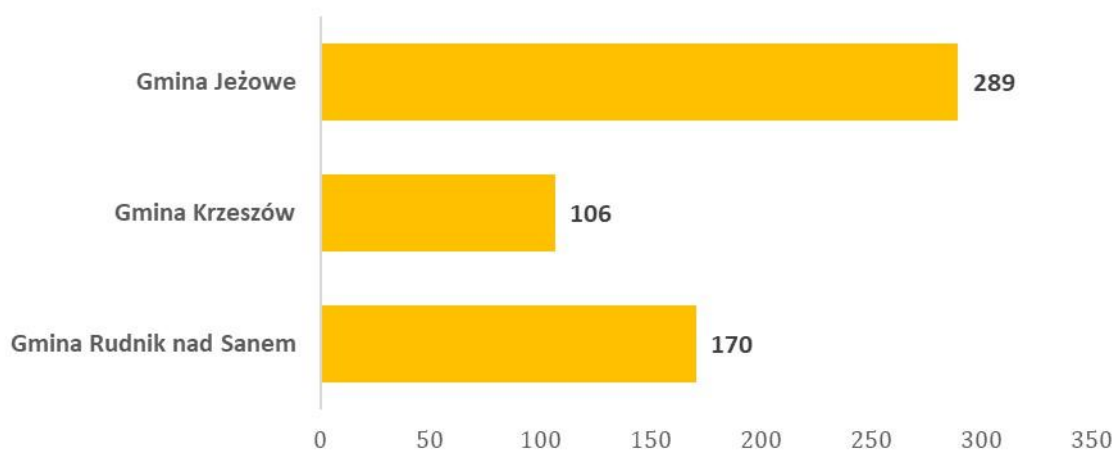
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

2.2.2. Edukacja i wychowanie

Edukacja wraz z wychowaniem pełnią niezwykle ważną rolę w sferze społecznej oraz w kształtowaniu kapitału ludzkiego, mając kluczowe znaczenie dla szans rozwojowych społeczeństwa. Jakość kapitału ludzkiego, na którą wpływ ma system edukacji, zasadniczo wpływa m. in. na rynek pracy. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców w zakresie edukacji publicznej należy do zadań własnych gminy, a wydatki przeznaczane na kwestie z nią związane stanowią znaczną część budżetu każdej gminy.

Ważną rolę w wychowaniu dzieci pełnią instytucjonalne formy opieki nad najmłodszymi dziećmi. Do form opieki nad dziećmi do lat trzech możemy zaliczyć żłobki oraz kluby dziecięce, w ramach których realizowane są funkcje: opiekuńcza, wychowawcza oraz edukacyjna. Korzystanie z tego typu placówek ma również pozytywny wpływ na rynek pracy, dzięki możliwości uczestnictwa w nim rodziców dzieci. W 2023 roku na terenie analizowanego obszaru, liczba dzieci w wieku do lat 3 wynosiła łącznie 565 – najwięcej w gminie Jeżowe, tj. 289, natomiast najmniej w gminie Krzeszów – 106 dzieci. Liczbę dzieci w wieku do lat 3 według danych z 2023 roku w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8. Liczba dzieci w wieku do lat 3 w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Źródło:

Opracowanie własne na podstawie BDL

Usługi w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” zapewnia jedynie jeden podmiot: Żłobek Miejski w Rudniku nad Sanem, znajdujący się w nowym kompleksie wraz z Przedszkolem Miejskim i dysponujący łącznie 43 miejscami. Żłobek charakteryzuje się bogatym wyposażeniem oraz szerokimi udogodnieniami. W gminach: Jeżowe oraz Krzeszów w momencie opracowywania niniejszej diagnozy, nie funkcjonowały żłobki oraz kluby dziecięce. Według danych GUS z 2023 r., opieką w żłobkach na terenie OF objętych zostało jedynie 34 dzieci w wieku do lat 3, co stanowiło 6,0 % ogółu dzieci w tej grupie wiekowej.

Ze względu na ograniczoną dostępność do usług opieki nad dziećmi do lat 3, część mieszkańców OF zapewnia opiekę nad dziećmi w domach, kosztem własnej pracy zawodowej, co niekorzystnie wpływa również na rynek pracy. Jest to jednak zjawisko, które występuje w wielu gminach województwa podkarpackiego. Z tego względu, konieczne może być podjęcie

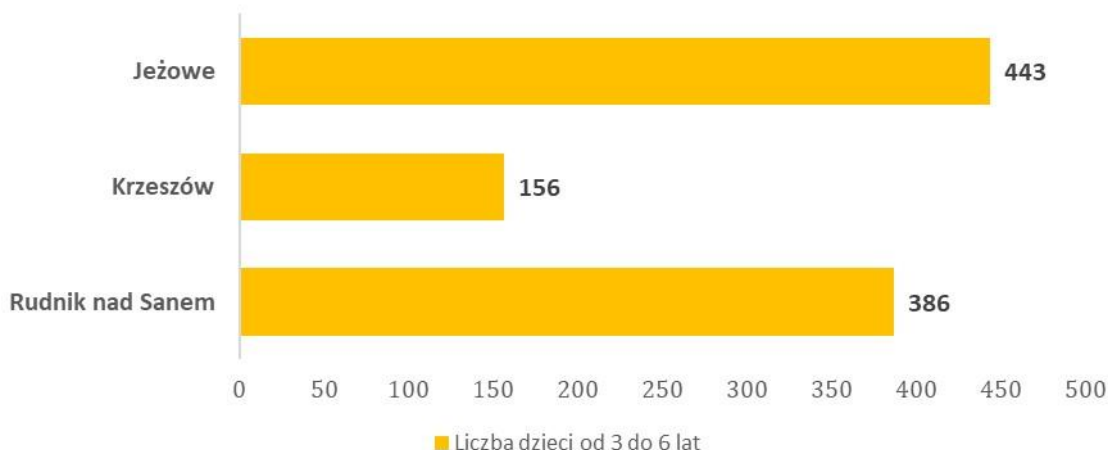
str. 22

działań przez samorządy w zakresie inwestycji w infrastrukturę i stworzenia miejsc opieki, po uprzednim określeniu zapotrzebowania na te miejsca w poszczególnych gminach.

Wychowanie przedszkolne realizowane jest w placówkach wychowania przedszkolnego, do których zalicza się przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne. Ma ono na celu zapewnienie dzieciom opieki, wspomaganie indywidualnego rozwoju i wypełnienie podstawy programowej oraz obejmujące dzieci w wieku od 3 do 6 roku życia.

Tak samo jak w przypadku wskazywanej powyżej liczby dzieci w wieku do lat 3, na terenie analizowanych gmin w 2023 roku, największa liczba dzieci od 3 do 6 roku życia występowała w gminie Jeżowe - 443, z kolei najmniejsza w gminie Krzeszów - 156. Łącznie na analizowanym obszarze, liczba dzieci w tym przedziale wiekowym wynosiła 985. Dane dotyczące liczby dzieci w wieku od 3 do 6 lat w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 9. Liczba dzieci w wieku od 3 do 6 lat w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego z 2023 roku, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” funkcjonowało 6 przedszkoli oraz 23 oddziały przedszkolne w 12 szkołach podstawowych. Wychowaniem przedszkolnym objętych zostało 816 dzieci, co stanowiło 82,8 % ogółu dzieci w tym przedziale wiekowym (tj. 985 osoby).

Największa liczba dzieci objętym wychowaniem przedszkolnym wystąpiła w gminie Jeżowe – 377, co stanowiło 85,1 % ogółu dzieci w wieku od 3 do 6 lat, zameldowanych w tej gminie, natomiast największy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku od 3 do 6 lat wystąpił w gminie Rudnik nad Sanem – 87,3 %. Najmniejszy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wystąpił z kolei w gminie Krzeszów – 65,4 %.

Liczbę placówek wychowania przedszkolnego oraz liczbę i odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Liczba placówek wychowania przedszkolnego oraz liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Gmina	Liczba przedszkoli (obiekty)	Liczba oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych (obiekty/oddziały)	Liczba dzieci w wieku przedszkolnym - 3-6 lat (os.)	Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat (os.)	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat (w %)
Jeżowe	3	6/9	443	377	85,1
Krzeszów	1	1/2	156	102	65,4
Rudnik nad Sanem	2	5/12	386	337	87,3
RAZEM	6	12/23	985	816	82,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Pierwszym etapem zorganizowanej edukacji jest szkolnictwo podstawowe. Od 2017 roku, w wyniku przeprowadzonej reformy oświaty, okres nauki w szkole podstawowej został wydłużony z 6 do 8 lat, a następnym etapem edukacji stało się do wyboru 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3letni szkoła branżowa I stopnia i 2-letnia szkoła branżowa II stopnia.

Na terenie omawianego obszaru, według danych z 2023 roku funkcjonowało łącznie 14 szkół podstawowych, do których uczęszczało łącznie 1 650 uczniów. Na jeden oddział w szkole przypadało średnio 14 uczniów, natomiast zatrudnionych nauczycieli (pełnozatrudnionych oraz niepełnozatrudnionych) w przeliczeniu na etaty było 166,13. Największa liczba uczniów uczęszczała do szkół w gminie Jeżowe – 804 uczniów (tj. 48,7 % ogólnej liczby uczniów w OF). W gminie tej funkcjonowało również najwięcej szkół podstawowych – tj. 7 szkół, co stanowiło 50 % ogółu szkół z terenu OF. Najmniej uczniów uczęszczało natomiast do szkół w gminie Krzeszów – 204, gdzie liczba szkół wyniosła 2.

Liczbę szkół podstawowych oraz uczniów, a także liczbę uczniów na 1 oddział w szkole i liczbę nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Liczba szkół, uczniów oraz etatów nauczycieli w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według danych z 2023 roku

Gmina	Liczba szkół podstawowych (wraz z filiami)	Liczba uczniów	Uczniowie na 1 oddział	Nauczyciele pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w przeliczeniu na etaty
Jeżowe	7	804	14	84,94
Krzeszów	2	204	13	23,31
Rudnik nad Sanem	5	642	16	57,88
Razem	14	1 650	14	166,13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na terenie OF, jako jednostka organizacyjna Powiatu Nizańskiego funkcjonuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Rudniku nad Sanem, przeznaczony dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnością intelektualną, ruchową, sprzężoną i autyzmem. Ośrodek jest znany daleko poza granicami powiatu z kompetentnych i pełnych pasji pedagogów oraz terapeutów, a także z ciekawych przedsięwzięć. W 2023 roku, zgodnie z danymi GUS, do placówki uczęszczało 112 uczniów w 24 oddziałach.

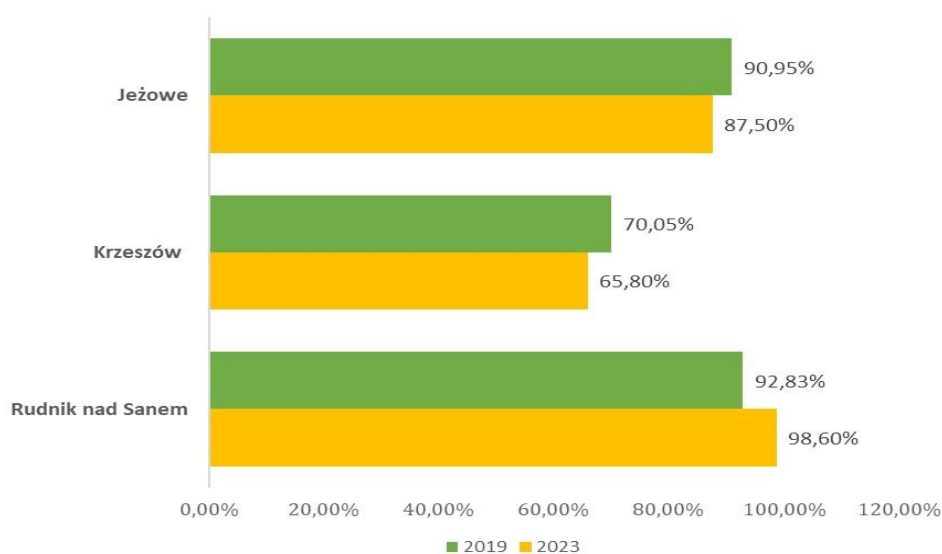
Miarą powszechności nauczania, służącą do oceny aktywności edukacyjnej ludności jest tzw. współczynnik skolaryzacji, którego analizy dokonuje się z uwzględnieniem poziomu nauczania. W statystyce stosuje się dwa rodzaje tego współczynnika: brutto, określający relację liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby osób w grupie wieku odpowiadającej temu poziomowi nauczania; oraz netto, określający relację liczby osób w danej grupie wiekowej, uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby osób w grupie wieku odpowiadającej danemu poziomowi kształcenia.

Spadek wartości współczynnika skolaryzacji jest przede wszystkim wynikiem uczęszczania przez uczniów z terenu gminy do placówki w innej gminie i jest zjawiskiem niekorzystnym, ponieważ świadczy o spadającej liczbie uczniów na terenie danej gminy. Spadająca liczba dzieci uczęszczających do szkół stanowi istotny problem dla gmin, ze względu na rosnące koszty utrzymania szkół oraz malejącą z tego powodu subwencję oświatową. Środki z subwencji oświatowej, w niektórych gminach pokrywają zaledwie 40-60 % kosztów funkcjonowania placówek oświatowych, przez co pozostałą część gminy muszą wydatkować z własnego budżetu, co wpływa z kolei na ilość działań inwestycyjnych.

Analizując współczynnik skolaryzacji brutto dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, zauważyć można, że w przypadku gmin: Jeżowe i Krzeszów na przestrzeni lat 2019-2023 nastąpił spadek wartości tego współczynnika - odpowiednio o 3,45 pp oraz 4,25 pp. Wzrost wartości współczynnika nastąpił natomiast w gminie Rudnik nad Sanem – o 5,77 pp, gdzie w roku 2022 wystąpiła również najwyższa wartość współczynnika – 98,60 %. Najniższa wartość współczynnika w 2022 roku kształtowała się w gminie Krzeszów – zaledwie 65,80 %, znacznie zaniżając średnią dla całego OF.

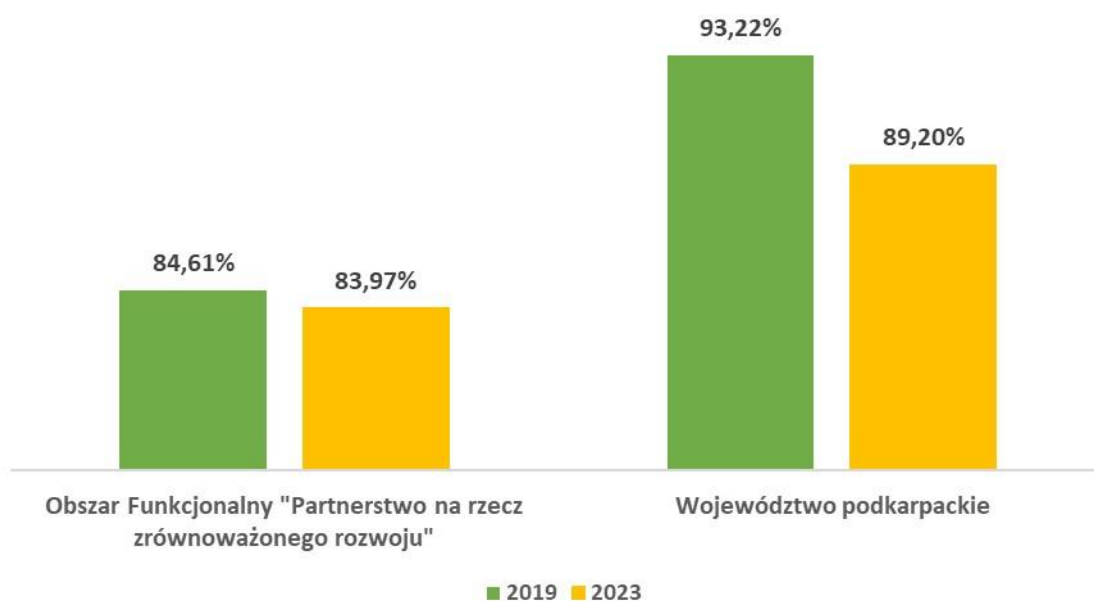
Ogólnie na terenie analizowanego obszaru w 2023 roku, wskaźnik skolaryzacji brutto wyniósł 83,97 %, ulegając nieznacznemu spadkowi o 0,64 pp. w stosunku do roku 2019 (84,61 %). Wartość wskaźnika w roku 2023 kształtowała znacznie poniżej średniej w województwie podkarpackim, gdzie wynosiła 89,20. Dane dotyczące wskaźnika skolaryzacji brutto w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, a także wartość wskaźnika w OF ogółem oraz w województwie podkarpackim w 2019 i 2023 roku, przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 10. Współczynniki skolaryzacji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 11. Współczynniki skolaryzacji na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w roku 2019 oraz 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jakość edukacji na poziomie podstawowym ocenić można na podstawie wyników egzaminu ósmoklasisty, do którego przystąpienie jest warunkiem ukończenia szkoły. Egzamin obejmuje wiadomości i umiejętności zawarte w wymaganiach określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego w odniesieniu do trzech kluczowych przedmiotów nauczania: języka polskiego, matematyki i języka obcego nowożytnego.

Na terenie omawianego obszaru w 2023 roku do egzaminu ósmoklasisty przystąpiło 223 uczniów, w 14 szkołach podstawowych funkcjonujących w OF. Średnie wyniki z języka polskiego w OF wyniosły 70 % (najwyższy średni wynik w gminie Rudnik nad Sanem – 72 %, najniższy w gminie Jeżowe – 68 %), z matematyki – 49 % (najwyższy średni wynik w gminie Krzeszów – 52 %, najniższy w gminie Jeżowe – 47 %), natomiast z języka angielskiego – 56 % (najwyższy średni wynik w gminie Rudnik nad Sanem – 60 %, najniższy w gminie Jeżowe – 52 %). W przypadku egzaminu z matematyki i języka angielskiego średnie wyniki w OF kształtowały się poniżej średniej dla województwa podkarpackiego.

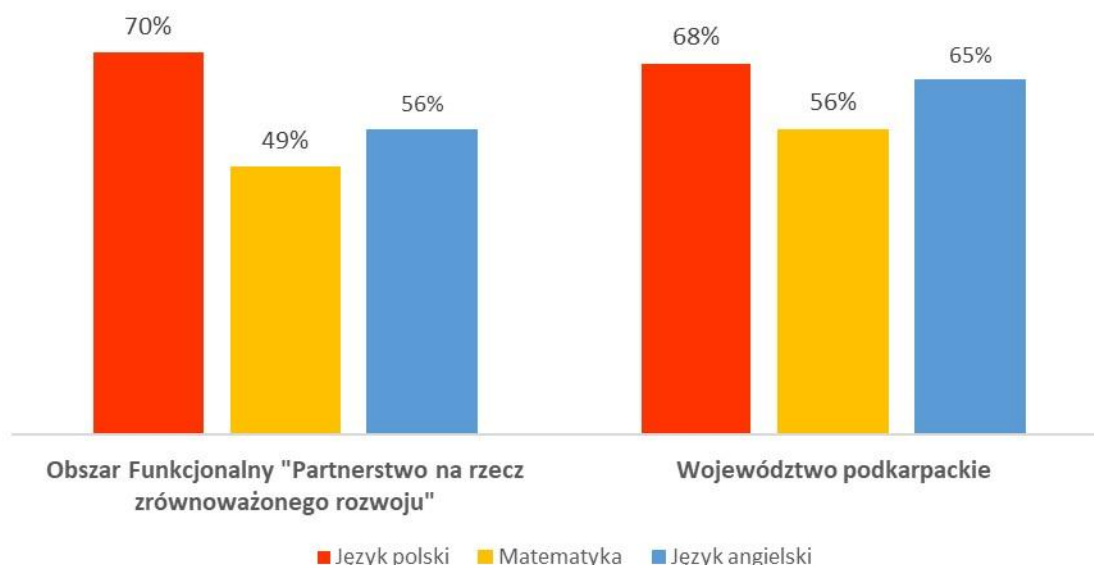
Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2023 r. w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, a także ogólnie w OF i w województwie podkarpackim, przedstawiają poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 12. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Nazwa gminy	Język polski		Matematyka		Język angielski	
	Liczba piszących	Średni wynik (%)	Liczba piszących	Średni wynik (%)	Liczba piszących	Średni wynik (%)
Gmina Jeżowe	110	68	110	47	110	52
Gmina Krzeszów	22	69	22	52	22	57
Gmina Rudnik nad Sanem	91	72	91	49	91	60
Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	223	70	223	49	223	56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Wykres 12. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Należy wskazać również, że na terenie OF funkcjonuje również Samorządowa Szkoła Muzyczna I stopnia w Jeżowie, jako szkoła artystyczna bez kształcenia ogólnokształcącego, dla której organem prowadzącym jest Gmina Jeżowe, a nadzór pedagogiczny sprawuje Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie przy Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Szkoła kształci w cyklu 4- i 6-letnim na takich specjalnościach instrumentalnych jak: fortepian, skrzypce, altówka, wiolonczela, flet, klarnet, saksofon, trąbka, waltornia, puzon, gitara, akordeon i perkusja.

Oprócz tego, na terenie OF działalność prowadzi Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Rudniku nad Sanem, jako jednostka organizacyjna Powiatu Nizańskiego funkcjonuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Rudniku nad Sanem, ukierunkowany na dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnością intelektualną, ruchową, sprzężoną i autyzmem. W 2023 roku, zgodnie z danymi GUS, do placówki uczęszczało 112 uczniów w 24 oddziałach.

W zakresie kształcenia ponadpodstawowego, na terenie OF funkcjonują dwie tego typu placówki:

- 1) Zespół Szkół w Jeżowie, którego oferta dotyczy kształcenia w liceum ogólnokształcącym, technikum (na kierunkach: technik fotografii i multimediiów, technik budownictwa, technik usług fryzjerskich, technik przemysłu mody, technik organizacji reklamy) oraz szkoły branżowej I stopnia (na kierunkach: murarz-tylnikarz, monter zabudowy, fryzjer);
- 2) Zespół Szkół im. gen. Władysława Sikorskiego w Rudniku nad Sanem, w ramach którego działalność prowadzą: liceum ogólnokształcące dla młodzieży, liceum ogólnokształcące dla dorosłych, technikum (na kierunkach: technik logistyki, technik mechaniki, technik pojazdów samochodowych, technik handlowiec, technik technologii drewna) oraz szkoła branżowa I stopnia (na kierunkach: mechanik pojazdów samochodowych, operator obrabiarek skrawających,

stolarz, sprzedawca). Ponadto, w placówce realizowane są kwalifikowane kursy zawodowe.

Oprócz tego, młodzież z terenu gmin wchodzących w skład OF, korzysta również z placówek zlokalizowanych w miastach: Stalowa Wola, Nisko oraz Leżajsk. Istotną kwestią przy wyborze danej szkoły jest możliwość dojazdu poprzez funkcjonujące połączenia komunikacyjne.

2.2.3. Infrastruktura kulturalna i sportowa

Kultura ma zasadniczy wpływ na jakość życia, tworząc relacje społeczne i pomagając w zaspokajaniu indywidualnych potrzeb niematerialnych, musi być jednak stale rozwijana. Duże znaczenie w tym aspekcie ma funkcjonująca infrastruktura kulturalna. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Gminy organizują działalność kulturalną poprzez tworzenie samorządowych instytucji kultury, dla których prowadzenie tego typu działalności jest głównym celem statutowym. Poniżej przedstawione zostały instytucje kultury wraz z dostępną infrastrukturą kulturalną w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”.

Gmina Jeżowe

Działalność kulturalną na terenie gminy Jeżowe prowadzi Gminne Centrum Kultury w Jeżowie (dalej „GCK”), w oparciu o infrastrukturę kulturalną, którą tworzą:

- Dom Kultury w Jeżowie;
- Świetlice wiejskie w miejscowościach: Cholewiana Góra, Groble, Jata, Jeżowe, Krzywdy, Sibigi, Sójkowa oraz Zalesie;
- Biblioteki publiczne w miejscowościach: Cholewiana Góra, Groble, Jata, Jeżowe oraz Nowy Nart.

W Domu Kultury w Jeżowie prowadzone są zajęcia taneczne, plastyczne, ceramiczne, wokalne, muzyczne, teatralne, z zakresu akrobatyki i fitnessu, których odbiorcami są mieszkańcy gminy Jeżowe, a także odbywają się próby Chóru Parafialnego Gaudeamus oraz Zespołu Śpiewaczego Jeżowianie. Ponadto w budynku Domu Kultury codziennie dostępna dla mieszkańców jest kawiarenka internetowa. W ramach Gminnego Centrum Kultury działa sześć zespołów/grup taneczno – śpiewaczo - teatralnych:

- Zespół Taneczny Sardian w 4 grupach tanecznych dla osób od 5 do 20 lat;
- Dziecięcy Taneczny Zespół Ludowy, w ramach którego dla dzieci w świetlicy wiejskiej w Groblach prowadzone są zajęcia taneczne;
- Zespół Taneczny Mażoretki FORTIS, w ramach którego zajęcia taneczne prowadzone są w ZS w Jacie, z zakresu zespołu mażoretek, tańca towarzyskiego oraz tańca cheerleaderes;
- Orkiestra Dęta Gminy Jeżowe, prowadzona przez Kapelmistrza, zajęcia odbywają się w budynku remizy w Jeżowie;
- Kapela Ludowa Jeżowianie, w której aktywnie uczestniczą mieszkańcy gminy Jeżowe w wieku 17 – 60 lat;
- Grupa teatralna, która spotyka się okazjonalnie, przygotowując się do inscenizacji teatralnych w trakcie ważnych imprez okolicznościowych.

Budynek Domu Kultury w Jeżowie powstał w latach 70. XX wieku i aktualnie nie spełnia standardów dotyczących obiektu kulturalnego. Istniejąca infrastruktura pozostaje w niezadowalającym stanie technicznym, co ogranicza jej pełne wykorzystanie i utrudnia rozwój atrakcyjnej oferty kulturalnoturystycznej, stanowiącej istotny element budowania konkurencyjności gospodarczej gminy. W budynku brak jest sali widowiskowej, pomieszczeń na potrzeby prowadzenia zajęć, zaplecza kuchennego, a przy budynku brakuje miejsc parkingowych. Z uwagi na dużą ilość i zaangażowanie zespołów tanecznych oraz wokalnych działających przy Gminnym Centrum Kultury w Jeżowie niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do poprawy warunków lokalnych i stworzenia odpowiedniego zaplecza do prowadzenia regularnych prób i zajęć, gdyż obecnie nie dysponują one ani odpowiednim miejscem, ani zapleczem technicznym umożliwiającym dalszy rozwój. Inwestycja w infrastrukturę kulturalną stanowi nie tylko odpowiedź na realne potrzeby społeczności, ale także szansę na umocnienie potencjału artystycznego gminy i stworzenie trwałych fundamentów dla rozwoju młodych talentów. Stworzenie takiej przestrzeni będzie ważnym elementem kulturalnym tożsamości regionu, który zyska na atrakcyjności w oczach odwiedzających ją turystów. W związku z tym aktualnie wymagana jest adaptacja pomieszczeń świetlicy wiejskiej funkcjonującej w budynku remizy OSP Jeżowe, w którym konieczny byłby gruntowny remont oraz rozbudowa, aby zwiększyć funkcjonalność obiektu.

Bardzo ważną częścią prowadzonej działalności społeczno-kulturalnej i edukacyjnej GCK w lokalnym społeczeństwie jest prowadzenie zajęć świetlicowych dla dzieci w świetlicach wiejskich, a głównymi odbiorcami zajęć świetlicowych są dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym. Kolejnym istotnym punktem działania GCK jest realizacja imprez i inicjatyw kulturalnych w głównej mierze kierowanych do mieszkańców gminy Jeżowe. Część świetlic wiejskich została wyremontowana, jednak wciąż znajdują się w gminie obiekty, które należy poddać modernizacji, jak m.in. świetlice w Krzywdach, w Jeżowie- Centrum i Jeżowie - Kameralnem, Sibigach i Zagościńcu. W niektórych obiektach istnieje również potrzeba doposażenia kuchni lub wyposażenia pomieszczeń.

Drugim bardzo ważnym obszarem działania Gminnego Centrum Kultury w Jeżowie jest prowadzenie działalności edukacyjno – bibliotecznej. GCK zarządza pięcioma zlokalizowanymi na terenie gminy Jeżowe placówkami bibliotecznymi: w Jeżowie, Jacie, Groblach, Cholewianej Górze i w Nowym Narcie. Część obiektów, m.in. w Cholewianej Górze, Groblach, Jacie i w Nowym Narcie wymaga przeprowadzenia prac remontowych, w szczególności w celu dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.

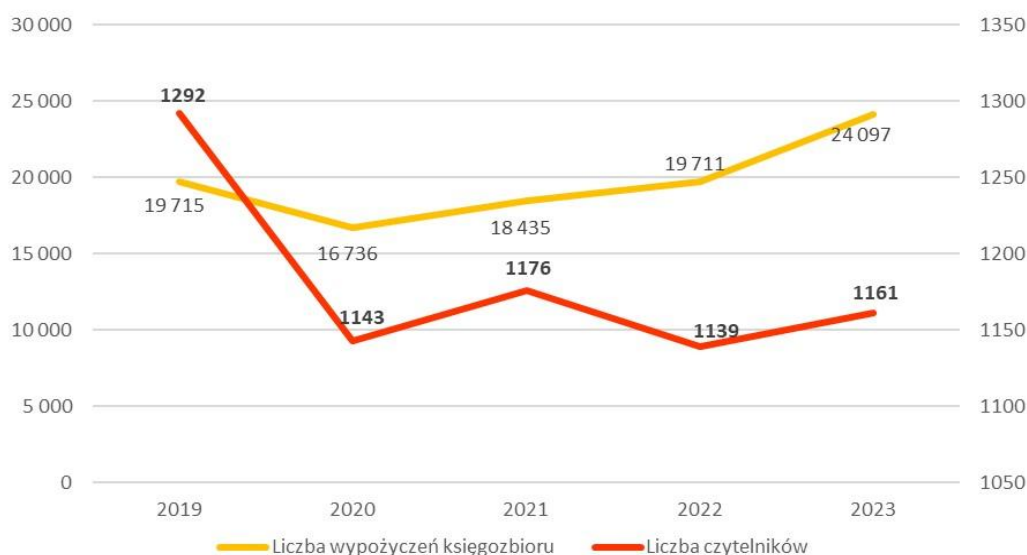
Do podstawowego zakresu działania gminnych bibliotek publicznych należy gromadzenie i wypożyczanie oraz udostępnianie na miejscu księgozbioru oraz prenumerowanych czasopism, udzielanie czytelnikom informacji na podstawie zgromadzonych zbiorów. Dodatkową ofertą każdej z bibliotek jest możliwość korzystania z Internetu przez mieszkańców oraz udostępnianie elektronicznych wersji książek i publikacji. Każda z bibliotek prowadzi elektroniczny rejestr użytkowników i oferuje możliwość elektronicznego wypożyczania książek. Księgozbiory poszczególnych bibliotek corocznie powiększają się o nowe pozycje książkowe, które finansowane są ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, z budżetu Gminy Jeżowe i środków pozyskanych przez placówki.

Księgozbiór biblioteczny w 2023 roku liczył 53 333 woluminy, z kolei liczba czytelników w ciągu roku wyniosła 1 161, natomiast liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz – 24 097. W stosunku do roku 2019 nastąpił spadek liczby czytelników przy jednoczesnym wzroście liczby wypożyczeń księgozbioru.

Liczbę czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 13. Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w gminie Jeżów

w latach 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Gmina Krzeszów

W gminie Krzeszów jako instytucja kultury funkcjonuje Gminny Ośrodek Kultury w Krzeszowie (dalej „GOK”), w skład którego wchodzi Gminna Biblioteka Publiczna w Krzeszowie. GOK prowadzi różnego rodzaju zajęcia przeznaczone dla dzieci, młodzieży i dorosłych, zamieszkujących teren gminy Krzeszów, realizowane w zakresie sztuk plastycznych, tańca, muzyki, sportu oraz czytelnictwa.

Do podstawowej działalności placówki należy rozpoznanie i rozbudzanie zainteresowań oraz potrzeb kulturalnych społeczności lokalnej, przygotowanie do odbioru i tworzenia wartości kulturalnych, kształtowanie wzorów i nawyków aktywnego uczestnictwa w kulturze, współpraca ze społecznym i amatorskim ruchem kulturalnym, promowanie twórczych i indywidualnych artystów oraz koordynacja działalności kulturalno-wychowawczych na terenie gminy Krzeszów. W GOK prowadzone są zajęcia teatralne, taneczno-ruchowe, plastyczne oraz warsztaty bibliotekarskie, a także działają przy nim Młodzieżowa Grupa teatralna „Pasja” oraz Amatorski Teatr Dramatyczny „Kuźnia”. Ponadto w GOK’u prowadzone są zajęcia taneczne dla dzieci, taniec jazzowy, akrobatyka sportowa, kickboxing, fitness, kółka plastyczne.

Celem działania GOK jest szerokie włączenie społeczności gminy w aktywne uczestniczenie w życiu kulturalnym oraz pomnażanie właściwie pojmowanych wartości kultury i podejmowanie różnorodnych form edukacji kulturalnej, jak również koordynacja przedsięwzięć kulturalnych. GOK organizuje imprezy plenerowe i stacjonarne o charakterze rekreacyjno-turystycznym, jubileuszowym, patriotycznym czy też religijnym. Oprócz tego w ramach działalności, organizowane są m. in. koncerty, wystawy, turnieje, konkursy plastyczne, wernisaże, przedstawienia, projekcje filmów, kiermasze, warsztaty muzyczne, spotkania autorskie. GOK jest organizatorem bądź współorganizatorem kilku stałych imprez na terenie gminy.

W ubiegłych latach odbyło się wiele imprez kulturalnych, organizowanych i współorganizowanych przez gminę. Wiele z nich odbywa się cyklicznie, z częstotliwością coroczną, a niektóre z okazji przypadających rocznic. Imprezy kulturalne odbywają się zarówno na świeżym powietrzu, jak również w Gminnym Ośrodku Kultury, są wśród nich m.in. Plenery malarskie oraz „Powidlaki”, cykliczna impreza dotycząca tradycji smażenia powideł.

Budynek Gminnego Ośrodka Kultury w Krzeszowie z uwagi na swój stan techniczny wymaga gruntownego remontu, modernizacji i poprawy warunków lokalowych i sanitarnych. Gmina Krzeszów w planach inwestycyjnych na lata 2025-2026, ujęła prace związane z termomodernizacją budynku i wymianą źródła ciepła. Niestety eksploatowany od wielu lat budynek wymaga ciągle remontu pomieszczeń i dostosowania do standardów obiektu kulturalnego. Oprócz tego, ww. budynek w celu rozwoju usług kulturalnych wymaga wymiany wyposażenia i zakupu profesjonalnego sprzętu muzycznego, oświetleniowego i nagłośnieniowego.

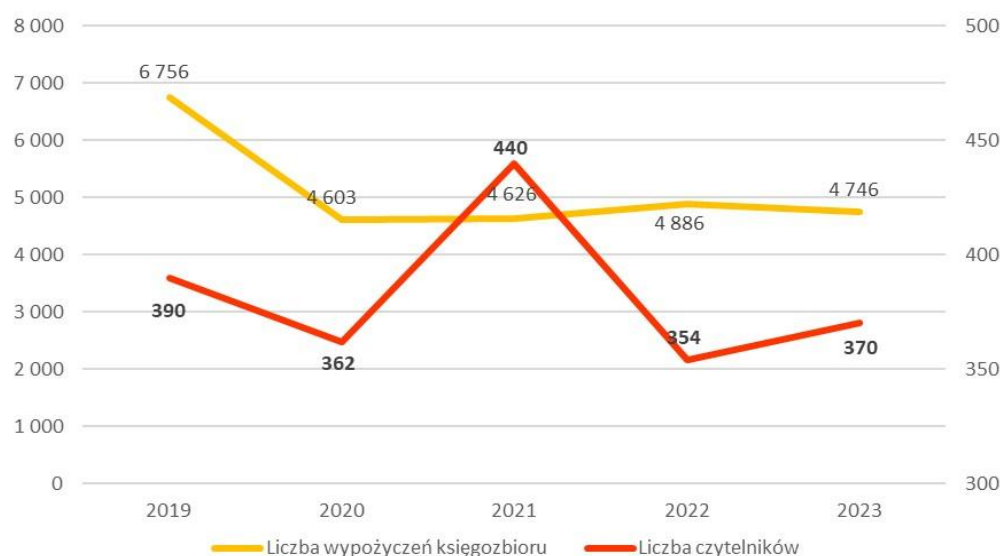
Na terenie gminy funkcjonują dwa domy ludowe oraz remizy strażackie, w których znajdują się świetlice. Przy tych obiektach odbywa się działalność kulturalna i społeczna danych społeczności.

Biblioteka służy zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych gminnej społeczności oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy, kultury i promocji czytelnictwa. W ramach jej działalności organizowane są m.in. spotkania autorskie, lekcje biblioteczne, bierze udział w kampaniach społecznych propagujących czytelnictwo.

Księgozbiór Biblioteki w 2023 roku liczył 13 709 woluminów, z kolei liczba czytelników w ciągu roku wyniosła 370, natomiast liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz – 4 746. Na przestrzeni lat 2019-2023 nie występowała jednolita tendencja wzrostowa lub spadkowa w kwestii liczby czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru, zauważalny jest natomiast znaczny spadek liczby wypożyczeń porównując rok 2023 do roku 2019.

Liczbę czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Gminnej Bibliotece Publicznej w Krzeszowie w okresie od 2019 do 2023 roku, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 14. Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Gminnej Bibliotece Publicznej w Krzeszowie w latach 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Gmina Rudnik nad Sanem

W gminie Rudnik nad Sanem, zadania związane z upowszechnianiem kultury i prowadzeniem działalności kulturalnej, a także organizacją imprez i zajęć kulturalnych, realizuje Miejski Ośrodek Kultury w Rudniku nad Sanem (dalej „MOK”). Oprócz działalności kulturalnej, MOK prowadzi również działalność rozrywkową, kinową, oświatową, czytelniczą, wystawienniczą, koncertową i plastyczną, a także odpowiada za promocję gminy i miasta Rudnik nad Sanem.

MOK funkcjonuje w oparciu o trzy placówki:

1. Dom Kultury w Rudniku nad Sanem, który oferuje zajęcia plastyczne, edukacyjne i warsztatowe dla dzieci, organizację wystaw, wernisaży plastycznych, koncertów, działań dla seniorów, spektakli teatralnych oraz programów artystycznych i patriotycznych;
2. Centrum Wikliniarstwa, stanowiące gminną instytucję edukacyjno-wystawienniczą, dbającą o wizerunek rzemiosła wikliniarskiego i promocję gminy i miasta Rudnik nad Sanem, która oferuje zwiedzanie wystaw z przewodnikiem, pokazy wyplatania, naukę wyplatania, warsztaty wikliniarskie, wycieczkę szlakiem wiklinowych rzeźb oraz wiklinowy plac zabaw i altanę;
3. Bibliotekę Publiczną w Rudniku nad Sanem wraz z filiami w Kopkach i Przędzeli, która prowadzi zajęcia edukacyjne i oświatowe oraz wypożycza publikacje książkowe.

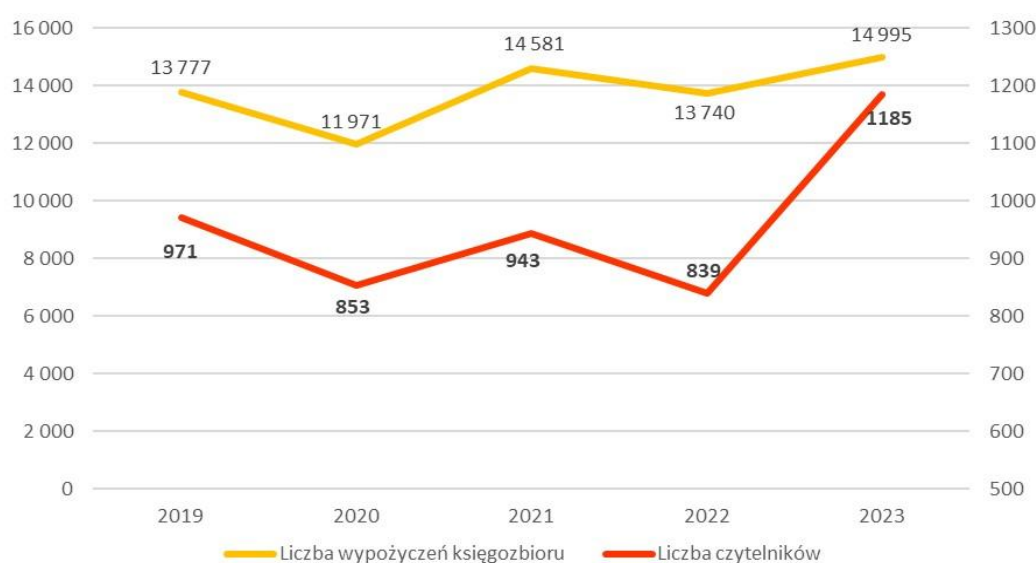
Budynek Domu Kultury w Rudniku nad Sanem jest budynkiem zabytkowym, wpisanym do gminnej ewidencji zabytków (karta 11/2123) oraz znajduje się w strefie B układu urbanistyczno-architektoniczno-krajobrazowego miasta, wpisanego do rejestru zabytków decyzją nr A - 309 z dnia 11 czerwca 1987 r., który obecnie jest od 2024 r. przebudowywany i będzie wymagał stosownego doposażenia, dzięki któremu zyska nowe oblicze i można będzie rozszerzyć jego działalność. Potrzeby w tym zakresie dotyczą przede wszystkim zakupu wyposażenia dla zaplecza kinowego wraz z mechanizacją sceny i instalacją kinotechniczną, zaplecza szatniowo-garderobianego, a także dla sal do zajęć tanecznych, muzycznych, plastycznych. Ponadto planuje się zakup wyposażenia

wystawienniczego i ekspozycyjnego, biurowego (meble, fotele, krzesła, sprzęt komputerowy i biurowy, urządzenie wielofunkcyjne).

W celu rozwoju usług kulturalnych, w tym zwiększenia dostępności do oferty kulturalnej dla mieszkańców Gminy Rudnik nad Sanem, od dawna w planach gminy znajduje się budowa Wiejskiego Centrum Kultury w Przędzeli, które weszłoby w skład Miejskiego Ośrodka Kultury w Rudniku nad Sanem. Mieszkańcy miejscowości Przędzel z uwagi na istniejące braki w infrastrukturze kulturalnej dotychczas nie mają dostępu do oferty kulturalnej, a także miejsca, w którym mogliby się wspólnie spotykać, integrować oraz realizować projekty i wydarzenia kulturalne, a najbliższym takim miejscem jest Dom Kultury w Rudniku nad Sanem, oddalony o ok. 6 km do miejscowości Przędzel. Ponadto, istniejąca w Przędzeli filia Biblioteki Publicznej, której powierzchnia wynosi 52 m², z czego wypożyczalnia 42 m², a liczba aktywnych czytelników według danych z 2023 r. wynosiła 173 osoby i ogólna liczba odwiedzin wynosiła 741, z uwagi na małą powierzchnię posiada ograniczoną ofertę kulturalną (liczba wypożyczeń książek na zewnątrz w 2023 roku było 1720 przy księgozbiorze liczącym 6342 wolumionów). Utworzenie nowego Wiejskiego Centrum Kultury w Przędzeli stworzy mieszkańcom miejscowości możliwość udziału w warsztatach i zajęciach oraz będzie miejscem prezentacji lokalnej historii, kultury i tradycji kulinarnych - potraw z kaszy i rękodzielniczych (przędzalnictwa) związanych z sołectwem Przędzel, co zapewni promocję lokalnego dziedzictwa i zapewni możliwość rozwoju lokalnej społeczności. Ponadto, będzie sprzyjać integracji i wzmocnieniu więzi sąsiedzkich. W obiekcie będą mogły działać stowarzyszenia i grupy nieformalne istniejące w sołectwie: KGW „Przędzelanki”, Stowarzyszenie Ziemi Przędzelskiej oraz Stowarzyszenie Koło Wędkarskie „OAZA”.

Księgozbiór Biblioteki Publicznej w Rudniku nad Sanem w 2023 roku wynosił 27 820 woluminów, a liczba czytelników wyniosła 1 185, przy czym liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz – 14 995. Liczba czytelników w 2023 roku znacznie wzrosła w stosunku do roku 2019, nastąpił również nieznaczny wzrost liczby wypożyczeń księgozbioru w tym okresie. Liczbę czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Bibliotece Publicznej w Rudniku nad Sanem na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 15. Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Bibliotece Publicznej w Rudniku nad Sanem w latach 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Budynki Biblioteki Publicznej w Rudniku nad Sanem oraz jej filii w Kopkach są generalnie w dobrym stanie technicznym, a problem występuje natomiast w przypadku budynki filii

w Przędzeli. W budynku brak jest instalacji CO i CWU, a także wentylacji i izolacji termicznej ścian. Pomieszczenia biblioteki ogrzewane są drewnem i węglem w piecu kaflowym. Dalsze przebywanie księgozbioru w tym miejscu w takich warunkach może doprowadzić do jego zniszczenia. Ponadto, układ funkcjonalny budynku w postaci jednego pomieszczenia uniemożliwia prawidłowe funkcjonowanie biblioteki - nie ma odpowiedniej powierzchni na utworzenie czytelnicy, zgodnie z obowiązującymi standardami. Oprócz tego, w budynku brakuje węzła sanitarnego, a przenośna nieogrzewana toaleta zlokalizowana jest na zewnątrz.

Jednym z zadań własnych gminy jest zaspokajanie potrzeb lokalnej społeczności w zakresie kultury fizycznej, w tym tworzenie terenów rekreacyjnych oraz urządzeń sportowych. Służy temu rozbudowana infrastruktura sportowa, która obejmuje m. in. boiska sportowe, hale sportowe, sale gimnastyczne, baseny, korty tenisowe, stoki i skocznie narciarskie, czy też skateparki. Infrastrukturę sportową występującą w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawiono poniżej. Część z przedstawionych elementów infrastruktury wymaga modernizacji, występuje również potrzeba rozwoju dostępnej infrastruktury.

Gmina Jeżowe

- Boisko sportowe w miejscowościach Groble, Cholewiana Góra oraz Stary Nart,
- Sale gimnastyczne w szkołach podstawowych i w zespołach szkół – 8 sal.

Gmina Krzeszów

- Zespół boisk w Krzeszowie,
- Wiejskie boiska piłkarskie w miejscowościach: Łazów, Sigiełki i Kamionka Górna,
- Boisko przyszkolne do piłki nożnej w miejscowości Bystre,
- Kompleks sportowy „ORLIK” w Krzeszowie,
- Sale gimnastyczne w szkołach podstawowych – 2 sale, kort tenisowy, – park linowy.

Gmina Rudnik nad Sanem

- Stadion sportowy w Rudniku nad Sanem
- Boiska sportowe w miejscowościach: Kopki i Przędzel,
- Boiska wielofunkcyjne przy szkołach podstawowych w Rudniku nad Sanem i w miejscowościach Kopki i Przędzel, Sale gimnastyczne w szkołach podstawowych – 5 sal.

2.2.4. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Ochrona zdrowia

Dostęp do opieki zdrowotnej jest jednym z istotnych czynników wpływających na sytuację zdrowotną i jakość życia mieszkańców gminy. Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 146), świadczeniobiorcy mają prawo do świadczeń opieki zdrowotnej, których celem jest zachowanie zdrowia, zapobieganie chorobom i urazom, wczesne wykrywanie chorób, leczenie, pielęgnacja oraz zapobieganie niepełnosprawności i jej ograniczanie. Między innymi, mieszkańcom gminy przysługują gwarantowane świadczenia z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej.

Zgodnie z danymi GUS, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” opiekę zdrowotną w 2023 roku zapewniało mieszkańcom 8 podmiotów, w tym 7 niepublicznych. Placówki te świadczyły opiekę zdrowotną w oparciu o kontrakty z Narodowym Funduszem Zdrowia i realizowały działania związane m. in. z badaniem i poradą lekarską w zakresie kompetencji lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej, opieką ginekologiczno-położniczą, stomatologią, fizjoterapią, pielęgniarstwem środowiskowo rodzinnym i szkolno-wychowawczym, a także szczepieniami ochronnymi i działaniami profilaktycznymi. W stosunku do roku 2019, liczba podmiotów spadła o 2. Oprócz tego na terenie OF w 2023 roku funkcjonowało 8 aptek ogólnodostępnych, a także funkcjonował zespół ratownictwa medycznego Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Rzeszowie, który stacjonował w miejscowości Krzeszów.

Dane dotyczące liczby przychodni, praktyk lekarskich, aptek oraz porad lekarskich na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Dane dotyczące opieki zdrowotnej w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 oraz 2023 roku

Wyszczególnienie	2019	2023
Przychodnie ogółem	10	8
- w tym niepubliczne	9	7
- w tym podległe samorządowi terytorialnemu	1	1
Praktyki lekarskie	4	2
Ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie	98 085	107 343
Podstawowa opieka zdrowotna – porady lekarskie	94 969	104 240
Apteki ogólnodostępne	8	8
Punkty apteczne	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Biorąc pod uwagę dane GUS dotyczące opieki zdrowotnej w 2019 i 2023 roku w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” można zauważyć, że liczba przychodni zmniejszyła się w gminach Jeżowe i Rudnik nad Sanem – o 1. Ponadto, w gminie Rudnik nad Sanem na przestrzeni lat 2019-2023 zmniejszyła się o 2 liczba praktyk lekarskich.

Dane dotyczące liczby przychodni, praktyk lekarskich, aptek i punktów aptecznych, a także porad lekarskich na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Dane dotyczące opieki zdrowotnej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 oraz 2023 roku

Wyszczególnienie	Gmina Jeżowe		Gmina Krzeszów		Gmina Rudnik nad Sanem	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Przychodnie ogółem	4	3	2	2	4	3
- w tym niepubliczne	4	3	2	2	3	2
- w tym podległe samorządowi terytorialnemu	0	0	0	0	1	1
Praktyki lekarskie	0	0	1	1	3	1
Ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie	40 305	35 682	30 992	31 676	26 788	39 985
Podstawowa opieka zdrowotna – porady lekarskie	40 305	35 682	28 517	28 870	26 147	39 688
Apteki ogólnodostępne	2	2	2	2	4	4
Punkty apteczne	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W zakresie badań specjalistycznych, pacjenci z terenu OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” korzystają przede wszystkim z placówek medycznych zlokalizowanych w miastach Nisko, Stalowa Wola i Rzeszów.

Pomoc społeczna

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283), pomocą społeczną określa się instytucję polityki społecznej państwa, która ma na celu wspieranie osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, przy wykorzystaniu własnych możliwości i uprawnień. Wsparcie osobom oraz rodzinom w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życia w godnych warunkach, udzielane jest w formie finansowej, rzeczowej oraz w formie usług. Sprawy obejmujące zagadnienia z zakresu pomocy społecznej należą do zadań własnych gminy.

Na analizowanym obszarze, działania z zakresu pomocy społecznej w gminach realizowane są przez:

- 1) Gmina Jeżowe – Ośrodek Pomocy Społecznej w Jeżowie,
- 2) Gmina Krzeszów – Ośrodek Pomocy Społecznej w Krzeszowie,
- 3) Gmina Rudnik nad – Ośrodek Pomocy Społecznej w Rudniku nad Sanem.
Sanem

Oprócz wskazanej powyżej ustawy o pomocy społecznej, ośrodki wykonują swoje zadania również na podstawie innych ustaw, tj. m. in.:

- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2024 r. poz. 177 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 323 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 7 września 2007 r. pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2023 r. poz. 1993),
- ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem" (Dz. U. z 2023 r. poz. 1923),
- ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2024 r. poz. 246),
- ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2024 r. poz. 421 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 424 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 146 z późn. zm.),
- ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2024 r. poz. 1512),
- ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2024 r. poz. 917), ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 2241).

Ośrodki pomocy społecznej udzielają pomocy pieniężnej i niepieniężnej, tj. tzw. środowiskowej pomocy społecznej, osobom mającym problemy z samodzielnym funkcjonowaniem w środowisku. Prawo do świadczeń pieniężnych w ramach społecznej przysługuje osobom i rodzinom, których dochód nie przekracza określonego w przepisach kryterium dochodowego. Od dnia 1 stycznia 2022 r. kwota kryterium dochodowego wynosi dla osoby samotnie gospodarującej 776 zł, a dla osoby w rodzinie 600 zł. Nowe kwoty kryteriów obowiązywać będą od dnia 1 stycznia 2025 r. i wyniosą odpowiednio 1 010 zł i 823 zł.

Pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodków pomocy społecznej określana jest jako środowiskowa pomoc społeczna. Beneficjentami pomocy środowiskowej są wszyscy członkowie gospodarstw domowych, którzy w danym roku przynajmniej raz otrzymali jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej, a także osoby bezdomne korzystające z pomocy gminy. Z kolei zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej to udział beneficjentów tejże pomocy w liczbie ludności ogółem, co pozwala określić skalę problemu w tej kwestii.

Liczbę gospodarstw domowych i osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach analizowanego obszaru, a także zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w roku 2019 oraz 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Liczba rodzin oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Nazwa gminy	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej		Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej		Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Gmina Jeżowe	383	294	1 346	928	13,3 %	9,4 %
Gmina Krzeszów	126	101	384	280	9,0 %	6,8 %
Gmina Rudnik nad Sanem	415	249	1 098	629	10,8 %	6,4 %
Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	924	644	2 828	1 837	11,5	7,7

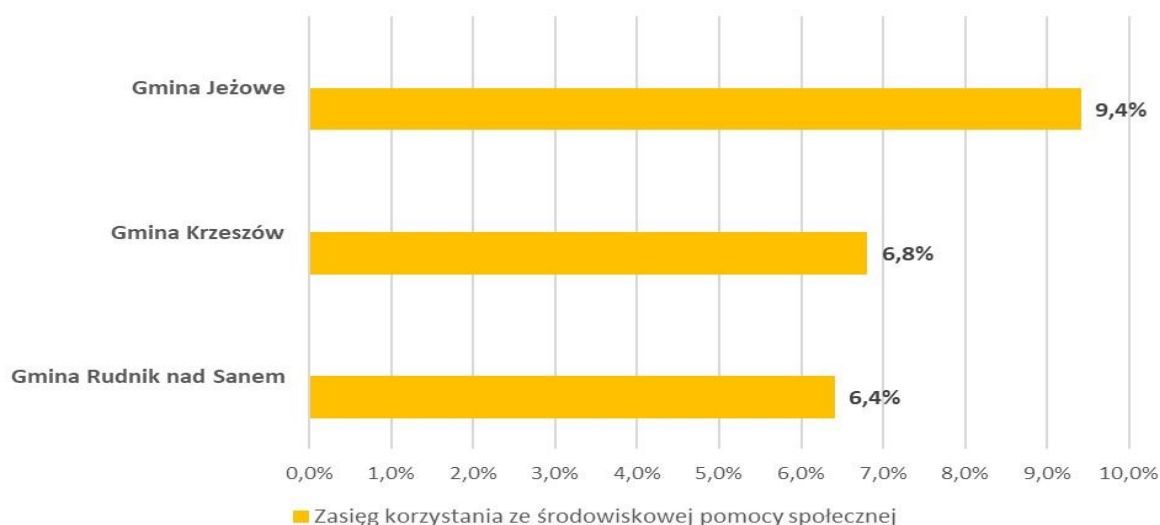
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Powyższe dane wskazują, że w każdej z gmin, wchodzących w skład OF nastąpił spadek liczby gospodarstw domowych oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, porównując dane dla roku 2023 z danymi dla roku 2019. W 2023 roku największa liczba gospodarstw domowych i osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wystąpiła w gminie Jeżowe, natomiast najmniejsza w gminie Krzeszów. Odmiennie sytuacja przedstawiała się w roku 2019, gdy największa liczba gospodarstw korzystających z pomocy występowała w gminie Rudnik nad Sanem.

Biorąc natomiast pod uwagę zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej, tj. udział korzystających z pomocy ośrodka pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem, najwyższa wartość wskaźnika występowała w 2019 i 2023 roku w gminie Jeżowe, a najniższa w 2019 roku w gminie Krzeszów, a w 2023 roku w gminie Rudnik nad Sanem. Ogólnie w OF, liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w 2023 roku w stosunku do roku 2019 spadła o 280, natomiast osób korzystających z pomocy o 991.

Dane dotyczące zasięgu środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023, przedstawia poniższy wykres.

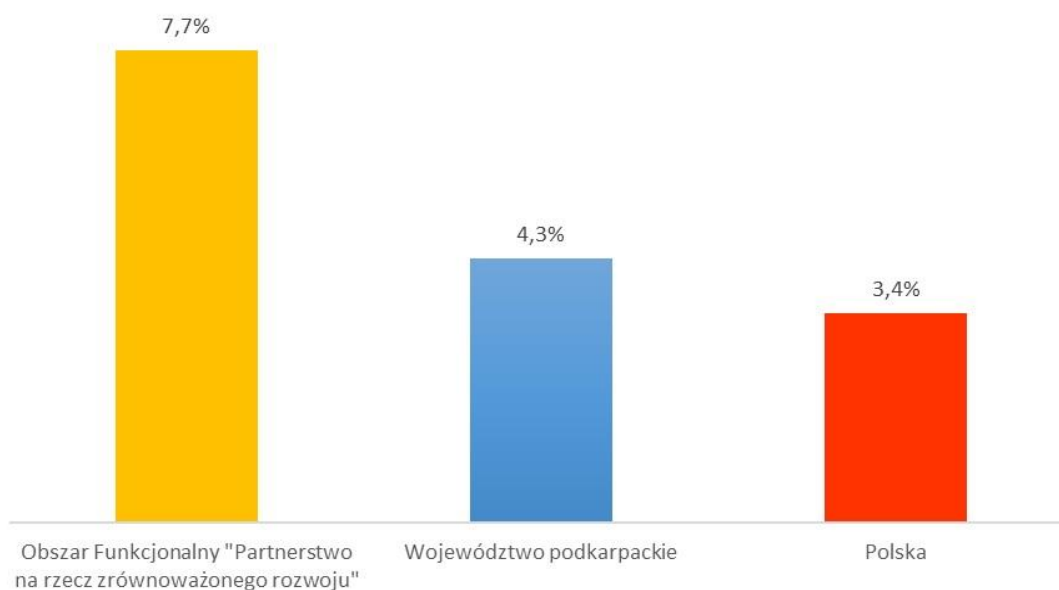
Wykres 16. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na terenie omawianego obszaru, wskaźnik dotyczący udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem – 7,7 %, kształtował się powyżej średniej dla województwa podkarpackiego, gdzie wyniósł w 2023 roku - 4,3 %, a także średniej dla całego kraju (3,4 %), co może świadczyć o występowaniu większej liczby ludności, które wymagają pomocy ośrodków pomocy społecznej niż w innych częściach województwa, większym zasięgu ubóstwa czy też wykluczenia społecznego. Wskazane dane zostały przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 17. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w roku 2023 w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, w województwie podkarpackim oraz ogólnie na terenie kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W ramach instytucjonalnej pomocy społecznej, w miejscowości Rudnik nad Sanem, Caritas Diecezji Sandomierskiej prowadzi placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, która działa m.

in. w formie pomocy psychologicznej, prawnej, pedagogicznej i socjalnej w ramach Ośrodka Interwencji Kryzysowej, współpracując z kuratorami sądowymi oraz Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nisku. Placówka prowadzi również warsztaty terapii zajęciowej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Dom Samotnej Matki, Schronisko dla Bezdomnych Kobiet, Punkt Świadczenia Usług Rehabilitacyjnych oraz ognisko wychowawcze dla dzieci.

Ponadto, w gminie Jeżowe w miejscowości Nowy Nart, utworzony został Dzienny Dom Pomocy w Gminie Jeżowe, którego oferta skierowana jest do osób niesamodzielnych, seniorów w wieku od 60 lat dla kobiet i od 65 roku życia dla mężczyzn. Do pracy z seniorami zatrudnione są trzy wykwalifikowane opiekunki osób starszych oraz terapeuci zajęciowi. Uczestnicy w trakcie pobytu korzystają z szeregu zajęć usprawniających ich zdrowie, zainteresowania, a także mają możliwość nabycia nowych umiejętności oraz zapewniony dowóz ze swojego miejsca zamieszkania i dwa posiłki w ciągu dnia.

2.3. Sfera gospodarcza

2.3.1. Rynek pracy i bezrobocie

Jednym z czynników określających stan gospodarki, a także jej potencjał jest rynek pracy. Zasadniczy wpływ na rynek pracy na danym obszarze mają zarówno występująca tu liczba osób w wieku produkcyjnym, jak i ilość dostępnych miejsc pracy, które kształtują podaż i popyt pracy. Nierównowaga pomiędzy popytem, a podażą pracy wpływa z kolei na poziom bezrobocia.

Jak wspomniano powyżej, podaż pracy kształtowana jest przez liczbę osób w wieku produkcyjnym. Wiek produkcyjny określamy jako wiek zdolności do pracy, tj. w przypadku mężczyzn jest to grupa w wieku 18-64 lat, z kolei w przypadku kobiet – 18-59 lat. W ramach wieku produkcyjnego możemy jeszcze wyróżnić wiek mobilny, który dotyczy osób w wieku od 18 do 44 roku życia bez względu na płeć, zdolnych i gotowych do ewentualnego przekwalifikowania się oraz zmiany stanowiska lub pracy, a także wiek niemobilny, który obejmuje mężczyzn w wieku od 45 do 64 lat oraz kobiety w wieku od 45 do 59 lat.

Jak przedstawiono już we wcześniejszej części niniejszego opracowania – w podrozdziale 2.2.1 *Sytuacja demograficzna*, według danych GUS z 2023 roku, Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” zamieszkiwało łącznie 14 536 osób w wieku produkcyjnym, co stanowiło 61,0% ogółu ludności na tym obszarze. Największa liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym występowała na terenie gminy Jeżowe – 6 197 osób (62,6 % ogółu mieszkańców gminy), a kolei najmniejsza – w gminie Krzeszów, tj. 2 431 (59,4 % ogółu mieszkańców gminy).

Liczbę osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2018-2022, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16. Liczba osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Gmina	2019	2020	2021	2022	2023
Jeżowe	6 523	6 239	6 210	6 223	6 197
% ogółu mieszkańców	64,6 %	62,9 %	62,9 %	63,1 %	62,6 %
Krzeszów	2 650	2 485	2 456	2 439	2 431
% ogółu mieszkańców	62,2 %	59,8 %	59,3 %	59,3 %	59,4 %
Rudnik nad Sanem	6 354	6 155	6 086	6 018	5 908
% ogółu mieszkańców	62,5 %	61,4 %	61,2 %	60,7 %	60,1 %
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	15 527	14 879	14 752	14 680	14 536
% ogółu mieszkańców	63,3 %	61,7 %	61,6 %	61,4 %	61,0 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni lat 2018-2022, liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym zmniejszyła się w każdej gminie, wchodzącej w skład OF (największy ubytek mieszkańców w tej grupie wiekowej wystąpił w gminie Rudnik nad Sanem – tj. spadek o 446 osób), w związku z czym ogólnie na terenie OF, liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejszyła się o 991 osób.

Kształtowanie się liczby osób w wieku produkcyjnym na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 18. Zmiany liczby osób w wieku produkcyjnym na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wśród osób w wieku produkcyjnym, teren OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według danych GUS z 2023 roku zamieszkiwało 8 732 osoby w wieku mobilnym, co stanowiło 60,1 % liczby osób w wieku produkcyjnym oraz 36,6 % ludności OF ogółem. W stosunku do roku 2019, liczba osób w wieku mobilnym zmniejszyła się o 1 049.

Liczbę osób w wieku mobilnym w podziale na płeć w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 17. Liczba osób w wieku mobilnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023

Gmina	2019			2023		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Jeżowe	4 212	2 179	2 033	3 799	1 960	1 839
Krzeszów	1 661	870	791	1 477	781	696
Rudnik nad Sanem	3 908	2 025	1 883	3 456	1 801	1 655
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	9 781	5 074	4 707	8 732	4 542	4 190

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, w każdej z gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” doszło do zmniejszenia się liczby osób w wieku mobilnym na przestrzeni lat 2019-2023. Najwięcej osób w tej grupie, tak jak w przypadku liczby osób w wieku produkcyjnym, znajdowało się w gminie Jeżowe – 3 799 osób, z kolei najmniej w gminie Krzeszów – 1 477 osób. Zauważyć również można, że na terenie OF występowała przewaga mężczyzn w wieku mobilnym, którzy w 2023 stanowili 52,1 % ogółu liczby mieszkańców OF w wieku mobilnym.

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” obejmuje zarówno tereny wiejskie, jak i miejskie w granicach miasta Rudnik nad Sanem, a także w części tereny leśne. Znaczna część mieszkańców ukierunkowana jest na działalność związaną z działalnością usługową, w tym handel, ponadto funkcjonuje tu kilka zakładów produkcyjnych. Duży wpływ na lokalny rynek pracy mają występujące na tym obszarze tradycje wikliniarskie, stąd występują tu zakłady produkujące wyroby z wikliny.

Zgodnie z danymi GUS odnośnie liczby osób pracujących gospodarce narodowej, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na koniec grudnia 2023 r. pracowało łącznie 7 805 osób (53,7 % ogółu liczby osób w wieku produkcyjnym w OF), w tym 4 419 mężczyzn (56,6 % ogółu pracujących), oraz 3 386 kobiet (43,4 % ogółu pracujących). Liczba osób pracujących na terenie OF stanowiła zaledwie 1,0 % ogółu osób pracujących w województwie podkarpackim. Średnia wieku osób pracujących w OF wyniosła natomiast 42,9, co było wartością nieznacznie niższą niż średnia wieku w województwie podkarpackim ogółem – tj. 43,0.

Dane dotyczące liczby osób pracujących w gospodarce narodowej według płci oraz średni wiek osób pracujących w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, a także w OF i w województwie podkarpackim ogółem, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 18. Liczba osób pracujących w gospodarce narodowej według płci oraz średnia wieku osób pracujących w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według stanu na 31.12.2023 r.

Gmina	Liczba pracujących ogółem	Liczba pracujących mężczyzn	Liczba pracujących kobiet	Średnia wieku osób pracujących ogółem	Udział w liczbie osób w wieku produkcyjnym
Jeżowe	3 411	1 963	1 448	41,6	55,0 %
Krzeszów	1 409	809	600	43,3	58,0 %
Rudnik nad Sanem	2 985	1 647	1 338	43,8	50,5 %
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	7 805	4 419	3 386	42,9	53,7 %
Woj. podkarpackie	758 852	410 479	348 373	43,0	61,9 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej dane, największa liczba osób pracowała na koniec 2023 r. w gminie Jeżowe – 3 411 osób (43,7 % ogółu pracujących w OF), a najmniejsza w gminie Krzeszów (18,0 % ogółu pracujących w OF).

Należy wspomnieć, że od 2023 roku nastąpiła zmiana źródeł danych pozyskiwanych przez GUS dotyczących liczby osób pracujących w gospodarce narodowej. Dotychczas podstawowym źródłem danych były sprawozdania podmiotów gospodarki narodowej, natomiast od 2023 roku głównym źródłem są rejestry i systemy informacyjne Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Ministerstwa Finansów, a pierwsza prezentacja danych pozyskanych z nowych źródeł nastąpiła według stanu na koniec grudnia 2022 r.

Jak wcześniej wspomniano, gdy liczba osób w wieku produkcyjnym na danym obszarze przewyższa liczbę miejsc pracy, możemy mieć do czynienia ze zjawiskiem bezrobocia. Jest to zjawisko, które ma duży wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą dla danego obszaru. Według danych GUS z 2023 roku, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” zarejestrowane jako osoby bezrobotne były 1 163 osoby, a w stosunku do roku 2019, liczba ta zmniejszyła się o 216 osób. Spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych na przestrzeni lat 2019-2023 przełożył się na spadek wartości udziału zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym - z 8,7 % w roku 2019 do 7,8 % w roku 2023.

Dane dotyczące liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych oraz udziału tej liczby w liczbie osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 19. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Gmina	2019	2020	2021	2022	2023
Jeżowe	557	578	486	435	480
Krzeszów	210	210	185	193	176
Rudnik nad Sanem	612	660	575	540	507
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	1 379	1 448	1 246	1 168	1 163

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 20. Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

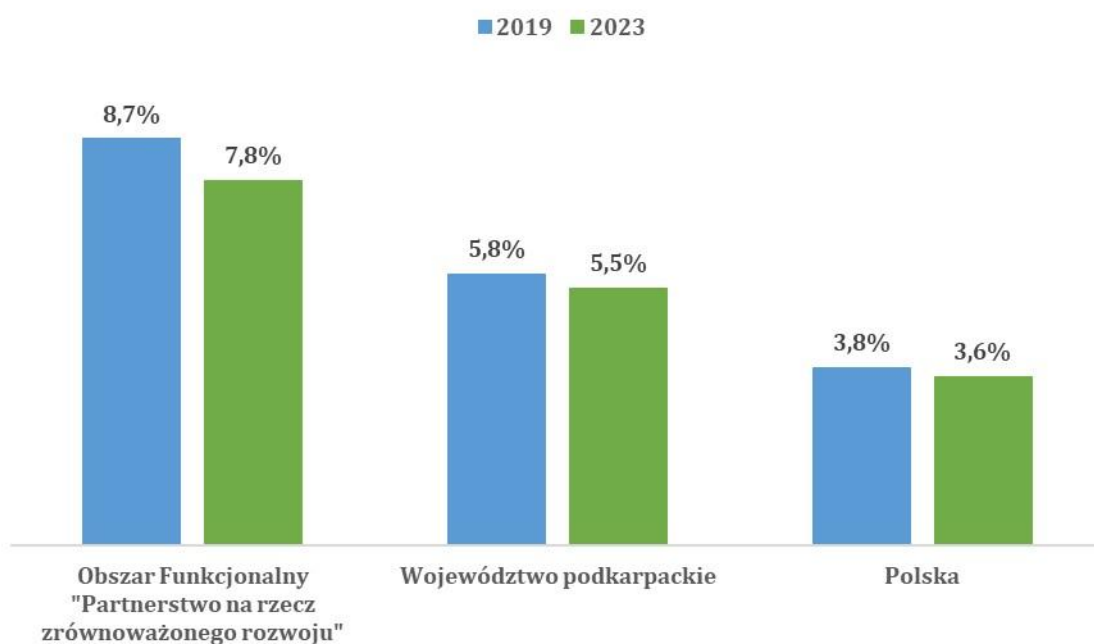
Gmina	2019	2020	2021	2022	2023
Jeżowe	8,5 %	9,3 %	7,8 %	7,0 %	7,7 %
Krzeszów	7,9 %	8,5 %	7,5 %	7,9 %	7,2 %
Rudnik nad Sanem	9,6 %	10,7 %	9,4 %	9,0 %	8,6 %
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	8,7 %	9,5 %	8,2 %	8,0 %	7,8 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując wyżej przedstawione dane, że największa liczba zarejestrowanych bezrobotnych w 2023 roku wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem – 507 osób, natomiast najmniejsza w gminie Krzeszów – 176 osób. Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku wskaźnika udziału zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach - najwyższy wskaźnik wystąpił w 2023 roku również w gminie Rudnik nad Sanem – 8,6 %, a najniższy w gminie Krzeszów – 7,2 %.

Wartość wskaźnika udziału zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla OF wyniosła w 2023 roku 7,8 % i kształtowała się znacznie powyżej średniej dla województwa podkarpackiego (5,5 %) oraz powyżej średniej dla całego kraju (3,6 %). Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w 2019 i 2023 roku w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, w województwie podkarpackim oraz w Polsce, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 19. Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, w województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2019 i 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Zmniejszenie bezrobocia wymaga zdecydowanych działań powiatowych urzędów pracy, centrów doradztwa zawodowego oraz kształcenia ustawicznego. Ważne w tej kwestii jest również dopasowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb lokalnych pracodawców, co pomoże zniwelować braki wykwalifikowanych pracowników na lokalnym rynku pracy. Teren OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znajduje się we właściwości Powiatowego Urzędu Pracy w Nisku.

2.3.2. Przedsiębiorczość i rolnictwo

Sytuacja gospodarcza danego obszaru wiąże się w dużej mierze ze zjawiskiem przedsiębiorczości. Przedsiębiorczość można definiować jako skłonność do tworzenia nowych przedsiębiorstw lub innych form prowadzenia działalności gospodarczej, a także jako aktywność do rozwijania już istniejących, poprzez realizację różnego rodzaju inwestycji. Stopień rozwoju przedsiębiorczości na danym obszarze wynika przede wszystkim z liczby podmiotów gospodarki narodowej, do których zalicza się osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Podmioty te zobowiązane są do rejestracji w odpowiednim rejestrze, w tym również w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej (rejestr REGON), który prowadzi Prezes Głównego Urzędu Statystycznego.

Na przestrzeni lat 2019-2023 można zaobserwować pozytywne zjawisko rozwoju przedsiębiorczości zarówno na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, jak i w skali całego kraju. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2023 roku na terenie omawianego obszaru funkcjonowało 1 959 podmiotów gospodarczych. W stosunku do roku 2019, liczba tych podmiotów wzrosła o 282.

Dane dotyczące liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON na terenie gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023 w podziale na sektor publiczny i sektor prywatny, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Gmina	Ogółem			Sektor publiczny		Sektor prywatny	
	2019	2023	Wzrost/ spadek w %	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	646	800	23,8	22	22	624	778
Krzeszów	295	330	11,9	10	9	286	322
Rudnik nad Sanem	736	829	12,6	23	23	713	806
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	1 677	1 959	16,8	55	54	1 623	1 906

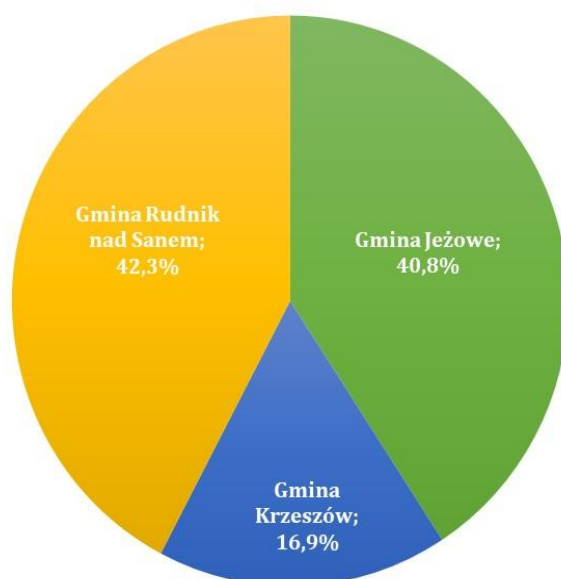
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując przedstawione powyżej dane, można zauważyć, że we wszystkich gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023 nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Wzrost ten dotyczył jedynie sektora prywatnego, gdzie przybyło 283 podmioty. Największy przyrost ogólnej liczby podmiotów gospodarczych nastąpił w gminie Jeżowe – o 23,8 %, z kolei najmniejszy w gminie Krzeszów – o 11,9 %.

W 2023 roku najwięcej podmiotów gospodarki narodowej znajdowało się na terenie gminy Rudnik nad Sanem – 829, stanowiąc 42,3 % liczby podmiotów gospodarczych ogółem w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Najmniej podmiotów zarejestrowanych było natomiast na terenie gminy Krzeszów – 330, co wynika przede wszystkim z uwarunkowań demograficznych oraz gospodarczych występujących w tej gminie.

Udział podmiotów gospodarczych w poszczególnych gminach w liczbie podmiotów gospodarki ogółem na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według danych z 2023 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 20. Udział podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych gminach w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W sektorze prywatnym, w ramach podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON, Główny Urząd Statystyczny wyszczególnia osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, spółki handlowe, w tym również spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego, spółdzielnie, fundacje, oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne. Zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zarejestrowane w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, których w 2023 roku na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” było 1 606, tj. 82,0 % ogółu podmiotów zarejestrowanych na tym obszarze, a w stosunku do 2019 roku przybyło ich 228. Na przestrzeni lat 2019-2023 wzrosła również liczba spółek handlowych, spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego oraz liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych³⁷, zmalała natomiast liczba spółdzielni. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22. Rodzaje podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Rodzaje podmiotów		2019	2023
Sektor publiczny	Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	47	46
	Spółki handlowe	1	1
	Nieokreślone formy prawne*	7	7
Sektor prywatny	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1 378	1 606
	Spółki handlowe	34	58

	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2	7
	Spółdzielnie	5	4
	Fundacje	3	8
	Stowarzyszenia i organizacje społeczne	72	80
	Nieokreślone formy prawne*	129	143
	RAZEM	1 677	1 959

*W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby/zamieszkania, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. Z tego względu dane mogą nie być zgodne z danymi przedstawionymi w tabeli nr 19.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analiza struktury działających podmiotów gospodarczych według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) pokazuje, że najwięcej podmiotów w 2023 roku wykonywało działalność gospodarczą związaną z budownictwem (25,7 % ogólnej liczby podmiotów). Znaczna część przedsiębiorców prowadziła działalność w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, w tym naprawie pojazdów samochodowych, włączając motocykle (19,8 % ogólnej liczby podmiotów), a także w zakresie przetwórstwa przemysłowego (14,4 % ogólnej liczby podmiotów). W okresie od 2019 do 2023 roku, największy wzrost ilości działających firm wystąpił w sekcji F – Budownictwo, gdzie na koniec 2023 roku funkcjonowały 504 podmioty, podczas gdy w 2019 roku ich liczba wynosiła 386.

W kontekście rozwoju turystyki, istotną kwestią jest liczba podmiotów prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii. Na przestrzeni lat 2019-2023 liczba podmiotów świadczących tego typu usługi na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” spadła o 5, tj. o 13,2 %, w 2023 roku osiągając wartość 33, co stanowiło zaledwie 1,7 % wszystkich podmiotów zarejestrowanych na tym obszarze.

Liczbę zarejestrowanych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w 2019 oraz 2023 roku, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD zarejestrowane na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023

Sekcja PKD	Wyszczególnienie	Ogółem*	
		2019	2023
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	37	33
B	Górnictwo i wydobywanie	2	2
C	Przetwórstwo przemysłowe	259	282

D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	2
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	9	8
F	Budownictwo	386	504
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	361	388
H	Transport i gospodarka magazynowa	84	108
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	38	33
J	Informacja i komunikacja	37	52
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	27	28
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	13	20
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	89	95
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	25	45
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	27	27
P	Edukacja	47	56
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	68	86
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	29	33
S, T	Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	134	148
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0
RAZEM		1 673	1 950

* W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji moga nie sumować się na liczbę ogółem.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Największą część działających na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” podmiotów gospodarczych stanowiły zarówno w 2019, jak i w 2023 roku mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 osób, których liczba wyniosła odpowiednio 1 611 i 1 897 podmioty. Na przestrzeni lat 2018-2022 liczba mikroprzedsiębiorstw zwiększyła się o 286, małych przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 osób zmalała o 4 podmioty, natomiast liczba średnich przedsiębiorstw, zatrudniających od 50 do 249 osób pozostała bez zmian. Na omawianym obszarze na koniec 2023 roku nie znajdowały się podmioty gospodarcze zatrudniające powyżej 250 osób.

Dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej według klas wielkości w 2019 oraz 2023 roku na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 24. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 oraz 2023 roku

Liczba pracujących	0-9		10-49		50-249	
Rok	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Gmina Jeżowe	621	778	23	20	2	2
Gmina Krzeszów	286	320	9	10	0	0
Gmina Rudnik nad Sanem	704	799	27	25	5	5
OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	1 611	1 897	59	55	7	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

O pozytywnym rozwoju przedsiębiorczości na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” świadczą również wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej, opracowane przez Główny Urząd Statystyczny. Analizując poszczególne wskaźniki, które zaprezentowane zostały w poniższej tabeli, można w większości zauważyć ich wzrost, a spadek przy wskaźnikach dotyczących jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1000 ludności, a także udziału fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej.

Biorąc pod uwagę wskaźnik dotyczący podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności, najwyższa wartość wystąpiła zarówno w roku 2019, jak i 2023 w gminie Rudnik nad Sanem oraz identycznie przedstawiała się sytuacja w przypadku wskaźnika dotyczącego podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Jeśli chodzi o jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców, najwyższa wartość wskaźnika w 2023 roku wystąpiła w gminie Jeżowe, co może świadczyć o większym niż w pozostałych gminach stopniu rozwoju przedsiębiorczości. Wzrost wskaźnika dotyczącego liczby fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych na 1000 mieszkańców, wpływa znacząco na kapitał społeczny danego obszaru oraz świadczy o aktywności społecznej mieszkańców. Najwyższa wartość tego wskaźnika wśród wszystkich gmin, wystąpiła zarówno w 2019, jak i w 2023 roku w gminie Krzeszów, najniższa wartość wystąpiła natomiast w gminie Jeżowe.

Porównując wskaźniki dla OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” ze wskaźnikami dla województwa podkarpackiego, zauważalne jest, że kształtowały się one w części przypadków poniżej średniej dla województwa. W przypadku zarejestrowanych podmiotów na 1000 mieszkańców, wskaźnik dla OF w 2023 roku wynosił 82, przy 101 dla województwa. Jeszcze wyraźniejsza różnica jest przy wskaźniku podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym – 135,0 w OF przy 170,5 w województwie.

Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w 2019 i 2023 roku w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, a także zbiorcze wskaźniki dla OF i województwa podkarpackiego przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 25. Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Wskaźniki	Rok	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności	2019	64	69	72
	2023	81	81	84
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	2019	99	111,3	115,8
	2023	129,1	135,7	140,3
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności	2019	8,86	8,9	6,52
	2023	8	6,81	6,27
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	2019	54	56	58
	2023	68	66	67
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2019	2,87	3,75	2,95
	2023	3,63	3,91	3,66
Udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (%)	2019	3,1	4,1	6,5
	2023	6,9	3,3	5,7
Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem (%)	2019	84,4	80,7	80,8
	2023	84,5	81,8	79,6
Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (%)	2019	96,1	96,9	95,7
	2023	97,3	97	96,4

Udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej (%)	2019	4,5	5,4	4,1
	2023	4,5	4,8	4,3
Podmioty gospodarki narodowej działające w sektorze rolnospożywczym	2019	6	3	10
	2023	4	2	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Tabela 26. Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej dla OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” i województwa podkarpackiego w 2019 i 2023 roku

Wskaźniki	OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”		Województwo podkarpackie	
	2019	2023	2019	2023
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności	68	82	85	101
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	108,7	135,0	138,6	170,5
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności	8,09	7,03	7,15	7,6
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	56	67	63	76
Fundacje, stowarzyszenia, i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	3,19	3,73	3,69	4,41
Udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (%)	4,6	5,3	4,6	4,5
Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem (%)	82,0	82,0	74,4	74,9
Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (%)	96,2	96,9	96,1	96,7
Udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej (%)	4,67	4,5	4,3	4,4

Podmioty gospodarki narodowej działające w sektorze rolnospożywczym	19	15	1 487	1 514
--	----	----	-------	-------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jednym z istotnych stymulatorów rozwoju i wzrostu gospodarczego na danym obszarze są inwestycje realizowane w celu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, które przynoszą korzyści w postaci nowych miejsc pracy, aktywizacji społeczności oraz napływu nowych technologii. W celu prowadzenia aktywności gospodarczej (usługowej lub produkcyjnej) tworzone są tereny inwestycyjne, oddzielone od terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe oraz rolnictwo, które oferowane są inwestorom.

W szczególności atrakcyjne są tereny inwestycyjne uzbrojone, posiadające dostęp do drogi publicznej oraz podłączenie do sieci elektroenergetycznej i wodno-kanalizacyjnej.

Na terenie gminy Rudnik nad Sanem funkcjonuje podstrefa Tarnobrzskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN - Stalowa Wola Kompleks 3, obejmująca teren działek o pow. 4,3829 ha, położonych w Rudniku nad Sanem przy ul. Stalowej obok Zakładu Konstrukcji Stalowych POLIMEX – MOSTOSTAL S.A.

Również w gminie Jeżowe wyznaczono obszar o powierzchni 43,46 ha, który dedykowany jest pod działalność inwestycyjną dla firm lokalnych lub podmiotów zewnętrznych. Obszar ten może zostać również powiększony o kolejne działki do niego przylegające, obejmujące zarówno działki prywatnych właścicieli, jak i działkę, której właścicielem jest gmina Jeżowe. W ten sposób Gmina Jeżowe dysponuje terenem 43,46 ha i potencjałem do rozwoju inwestycyjnego o kolejne minimum 23,64 ha terenów. Obszar charakteryzuje się dobrą dostępnością komunikacyjną, a potencjalni inwestorzy mają zapewnioną dostępność do sieci elektrycznej, sieci gazowej, sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacyjnej, a w budowie jest również sieć światłowodowa. Teren nie jest objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” stanowi w dużej mierze teren o charakterze rolniczym, w którym użytki rolne obejmują ok 50 % powierzchni terytorium. Podstawowych informacji na temat rolnictwa, w tym liczby i powierzchni gospodarstw rolnych, dostarczają przeprowadzane co 10 lat powszechne spisy rolne. Ostatni taki spis przeprowadzony został w terminie od 1 września do 30 listopada 2020 r., według stanu na dzień 1 czerwca 2020 r. Jego podstawowym celem było dostarczenie informacji na potrzeby realizacji Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej, a także i na potrzeby krajowych baz danych. Badaniem zostały objęte gospodarstwa rolne, których użytkownikami były osoby fizyczne (gospodarstwa indywidualne), osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

Zgodnie z opublikowanymi wstępnymi wynikami Powszechnego Spisu Rolnego 2020, najwięcej gospodarstw rolnych spośród gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znajdowało się na terenie gminy Jeżowe – w liczbie 1 068, tj. 54,3 % ogółu gospodarstw w OF, zajmując przy tym powierzchnię 4 834,01 ha, tj. 47,3 % ogółu powierzchni gospodarstw w OF. Najmniej gospodarstw rolnych znajdowało się z kolei w gminie Rudnik nad Sanem, gdzie ich liczba wynosiła 397, tj. 20,2 % ogółu gospodarstw w OF, zajmując przy tym powierzchnię 1 969,97 ha, tj. 19,3 % ogółu powierzchni gospodarstw w OF, co wynikało z faktu, że znaczną część terenu gminy obejmują zurbanizowane tereny miejskie.

Liczbę gospodarstw rolnych, ich powierzchnię oraz powierzchnię użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw w poszczególnych gminach wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, według wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27. Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych			
Gospodarstwa rolne ogółem	1 068	501	397
do 1 ha włącznie	8	13	10
1-5 ha	833	325	325
5-10 ha	200	120	39
10-15 ha	15	20	12
15 ha i więcej	12	23	11
Powierzchnia gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych			
Gospodarstwa rolne ogółem	4 834,01	3 421,39	1 969,97
do 1 ha włącznie	13,21	23,29	13,67
1-5 ha	2 765,2	1 258,44	928,89
5-10 ha	1 452,89	1 005,99	265,27
10-15 ha	182,44	268,63	157,97
15 ha i więcej	420,27	865,04	604,17
Powierzchnia użytków rolnych według grup obszarowych użytków rolnych			
Gospodarstwa rolne ogółem	4 192,58	2 700,84	1 750,5
do 1 ha włącznie	7,86	12,05	9,88
1-5 ha	2 322,2	889,82	754,86
5-10 ha	1 284,46	798,38	242,08
10-15 ha	169,70	237,06	147,51
15 ha i więcej	408,36	763,53	596,17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Powyższe dane wskazują, że w każdej gminie znacznie przeważały gospodarstwa rolne o powierzchni od 1 do 5 ha, a następnie od 5 do 10 ha. Najmniej liczne były natomiast gospodarstwa liczące do 1 ha włącznie. Podobnie sytuacja przedstawiała się w przypadku

powierzchni gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych, a różnica występowała jedynie w danych dla gminy Rudnik nad Sanem, gdzie największą powierzchnię zajmowały gospodarstwa rolne o powierzchni 1-5 ha oraz 15 ha i więcej.

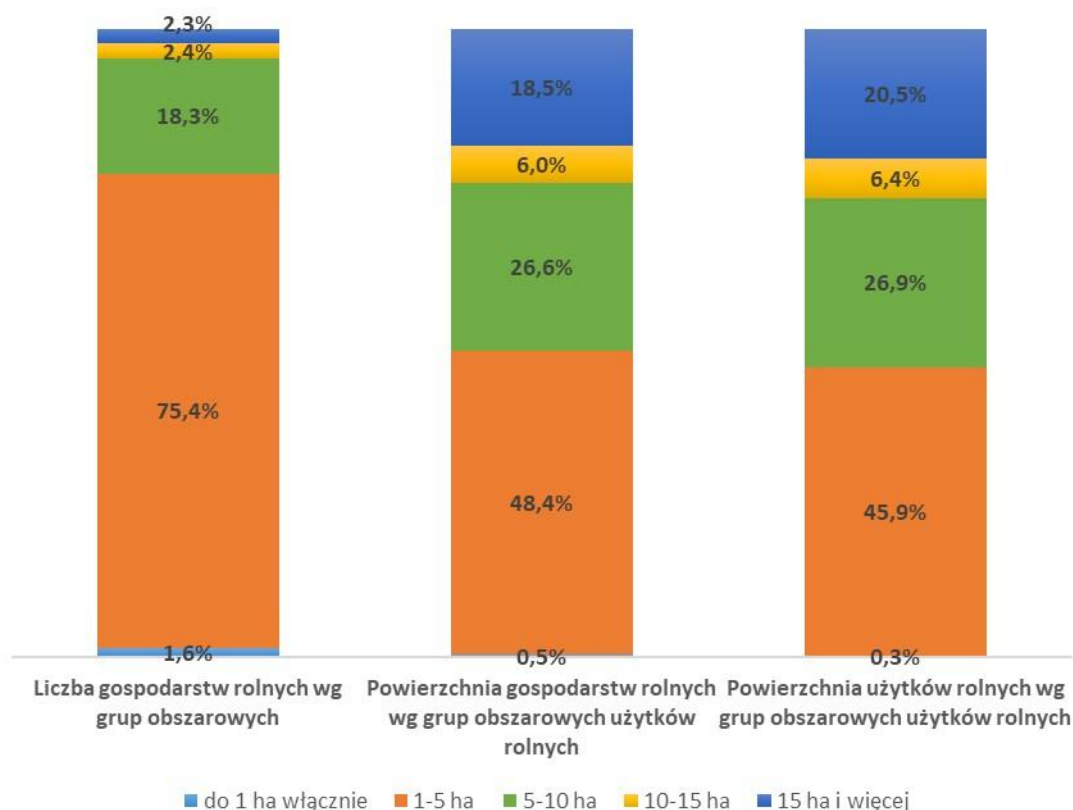
Ogółem na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2020 roku znajdowało się 1 966 gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni 10 225,37 ha, z czego 8 643,92 ha (tj. 84,5 %) stanowiły użytki rolne. Największą część tych gospodarstw stanowiły gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych w grupie od 1 do 5 ha – ich liczba wyniosła 1 483 (tj. 75,4 % ogółu gospodarstw rolnych), które zajmowały również największą powierzchnię – 4 952,53 ha (tj. 48,4 % powierzchni ogólnej gospodarstw rolnych).. Dane dotyczące liczby gospodarstw rolnych, ich powierzchnię oraz powierzchnię użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela oraz poniższy wykres.

Tabela 28. Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych		
Gospodarstwa rolne ogółem	1 966	100 %
do 1 ha włącznie	31	1,6 %
1-5 ha	1 483	75,4 %
5-10 ha	359	18,3 %
10-15 ha	47	2,4 %
15 ha i więcej	46	2,3 %
Powierzchnia gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych (w ha)		
Gospodarstwa rolne ogółem	10 225,37	100 %
do 1 ha włącznie	50,17	0,5 %
1-5 ha	4 952,53	48,4 %
5-10 ha	2 724,15	26,6 %
10-15 ha	609,04	6,0 %
15 ha i więcej	1 889,48	18,5 %
Powierzchnia użytków rolnych według grup obszarowych użytków rolnych (w ha)		
Gospodarstwa rolne ogółem	8 643,92	100 %
do 1 ha włącznie	29,79	0,3 %
1-5 ha	3 966,88	45,9 %
5-10 ha	2 324,92	26,9 %
10-15 ha	554,27	6,4 %
15 ha i więcej	1 768,06	20,5 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Wykres 21. Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Liczba gospodarstw rolnych, znajdujących się na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” stanowiła 1,72 % liczby gospodarstw rolnych ogółem w województwie podkarpackim, natomiast ich powierzchnia – 2,72 % powierzchni gospodarstw ogółem w województwie. Biorąc pod uwagę liczbę gospodarstw rolnych w poszczególnych grupach obszarowych, zarówno na terenie OF jak i ogółem w województwie, struktura gospodarstw wygląda podobnie – najczęściej gospodarstw występowała w grupie obszarowej „1-5 ha”, z kolei najmniej w grupie „do 1 ha włącznie”. Różnica występowała natomiast przy udziale poszczególnych grup obszarowych w strukturze gospodarstw – w OF nieco większy udział niż w województwie miały gospodarstwa w grupie „5-10 ha”, natomiast mniejszy gospodarstwa w grupie obszarowej „do 1 ha włącznie”, „10-15 ha” oraz „15 ha i więcej”.

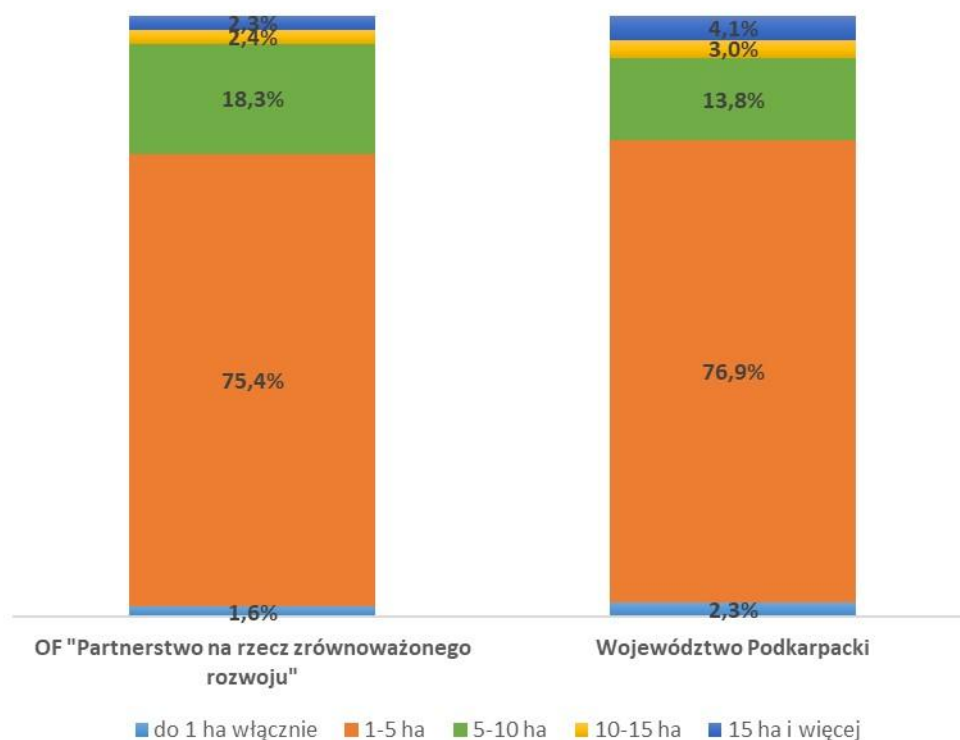
Porównując z kolei powierzchnię gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych, zauważalna jest znaczna różnica tej powierzchni według grup obszarowych dla OF oraz województwa podkarpackiego, co świadczy o większym stopniu rozdrobnienia gospodarstw w OF. W strukturze gospodarstw rolnych w OF, zdecydowanie największą powierzchnię zajmowały gospodarstwa w grupie „1-15 ha”, stanowiąc 48,4 % powierzchni wszystkich gospodarstw rolnych, natomiast najmniejszą powierzchnię zajmowały gospodarstwa w grupie „do 1 ha włącznie”, które stanowiły zaledwie 0,5 % powierzchni ogólnej gospodarstw. Różnica w OF w stosunku do województwa dotyczyła przede wszystkim większego udziału gospodarstw rolnych w grupach obszarowych „1-5 ha” i „5-10 ha” w liczbie gospodarstw ogółem

oraz mniejszego udziału gospodarstw w grupach „10-15 ha” oraz „15 ha i więcej”. W województwie podkarpackim, największą powierzchnię stanowiły wprawdzie gospodarstwa w grupie obszarowej „1-5 ha”, stanowiąc 40,2 % powierzchni ogólnej gospodarstw, jednak gospodarstwa w grupie „15 ha i więcej” stanowiły aż 33,7 % ogólnej liczby gospodarstw..

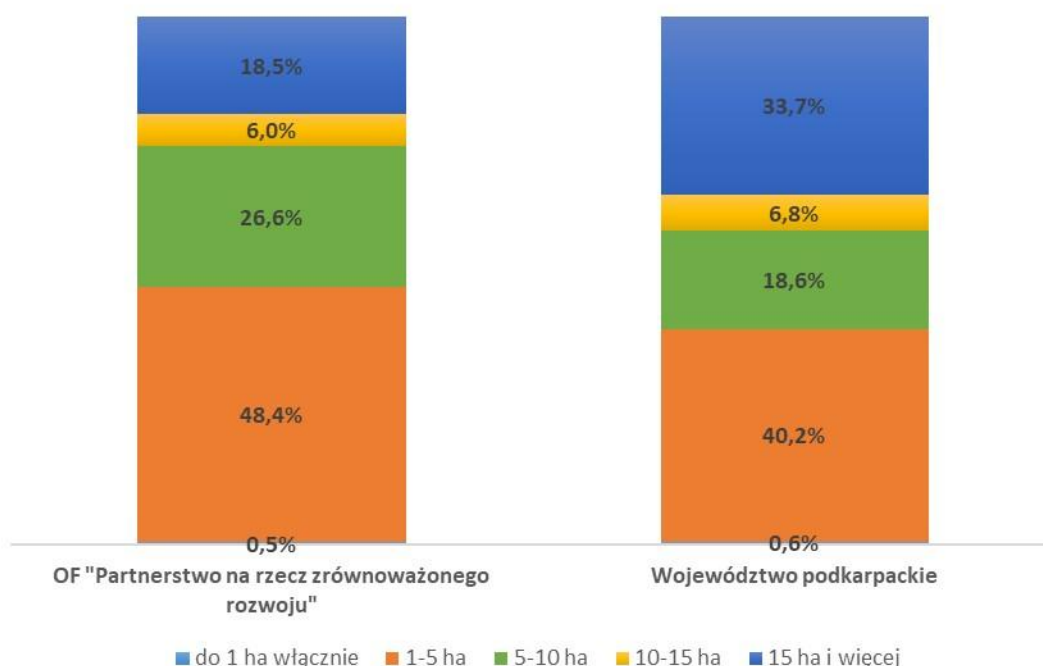
Dane dotyczące liczby gospodarstw rolnych według grup obszarowych oraz ich powierzchni według grup obszarowych użytków rolnych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 22. Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych oraz ich powierzchnia według grup obszarowych użytków rolnych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz województwa podkarpackiego

Liczba gospodarstw rolnych wg grup obszarowych

Powierzchnia gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Wśród gospodarstw rolnych znajdujących się na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, 204 z nich utrzymywało jako zwierzęta gospodarskie bydło, w tym 190 krowy, natomiast 1 115 gospodarstwa utrzymywały drób, w tym 1 109 drób kurzy. Największą ilość bydła ogółem utrzymywały gospodarstwa rolne, znajdujące się na terenie gminy Jeżowe – 117 gospodarstw utrzymywało 494 sztuk bydła. W przypadku drobiu, największą ilość również utrzymywały gospodarstwa rolne z terenu gminy Jeżowe – 674 gospodarstwa utrzymywały 19 683 sztuk drobiu. Dane te dla poszczególnych gmin wchodzących w skład OF, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 29. Pogłowia zwierząt gospodarskich w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Bydło ogółem (szt.)	494	275	241
Bydło – krowy (szt.)	320	159	123
Drób ogółem (szt.)	19 683	8 813	6 602
Drób kurzy (szt.)	15 571	6 452	4 910
gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie - bydło ogółem	117	51	36
gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie - bydło krowy	110	45	35

<i>gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie - drób ogółem</i>	674	250	191
<i>gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie - drób kurzy</i>	672	248	189

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Średnia powierzchnia gruntów gospodarstw rolnych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wynosiła 5,44 ha, natomiast średnia powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw – 4,58 ha. Wartości te kształtowały się poniżej średniej dla województwa podkarpackiego, gdzie wynosiły odpowiednio 5,97 ha i 5,07 ha. Największa średnia, jeśli chodzi o powierzchnię gospodarstw występowała w gminie Krzeszów – 6,83 ha, natomiast najniższa średnia w gminie Jeżowe, gdzie wynosiła 4,53 ha.

W kwestii użytkowania gruntów, użytki rolne stanowiły 84,5 % powierzchni gospodarstw rolnych, znajdujących się na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”. 95,5 % tych użytków stanowiły użytki rolne w dobrej kulturze rolnej, tzn. grunty wykorzystywane rolniczo, na których stosowane są zabiegi uprawne i mogą kwalifikować do otrzymania dopłat obszarowych. Pod zasiewami znalazło się z kolei 40,0 % powierzchni użytków rolnych, a największą część użytków rolnych w ramach zasiewów stanowiły zboża, tj. 79,6 % powierzchni zasiewów. Największą część użytków rolnych stanowiły łąki trwałe – 44,67 % użytków rolnych ogółem.

Biorąc pod uwagę liczbę pracujących w gospodarstwach rolnych, na terenie całego OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” pracowało łącznie 4 494 osób, tj. 18,6 % ogółu mieszkańców OF w 2020 roku, w tym 2 404 mężczyzn oraz 2 090 kobiet. Najwięcej osób pracowało w gospodarstwach rolnych w gminie Jeżowe – 2 457 osób, natomiast najmniej w gminie Krzeszów – 967 osób.

Według źródeł dochodów, najwięcej gospodarstw rolnych na terenie OF utrzymywało się działalności rolniczej – 1 961, natomiast najmniej z pozarolniczej działalności gospodarczej - 328. Najliczniej, gospodarstwa rolne ze źródłem dochodów z działalności rolniczej, występowały w gminie Jeżowe – 1 065 gospodarstw, z kolei najmniej w gminie Rudnik nad Sanem - 395.

Dane dotyczące średniej powierzchni gruntów gospodarstw rolnych i średniej powierzchni użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw, struktury użytkowania gruntów przez gospodarstwa rolne i powierzchni zasiewów wybranych upraw, a także liczby pracujących w gospodarstwach rolnych oraz źródeł dochodów gospodarstw domowych objętych spisem rolnym na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 30. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych i użytków rolnych wchodzących w ich skład, struktura użytkowania gruntów przez gospodarstwa rolne, powierzchnia zasiewów wybranych upraw oraz liczba pracujących w gospodarstwach rolnych i źródła dochodów gospodarstw domowych objętych spisem rolnym na terenie poszczególnych gmin OF "Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju"

<i>Wyszczególnienie</i>	<i>Jeżowe</i>	<i>Krzeszów</i>	<i>Rudnik nad Sanem</i>
<i>Średnia powierzchnia gruntów ogółem i użytków rolnych ogółem</i>			
<i>Grunty ogółem</i>	4,53	6,83	4,96

<i>Użytki rolne ogółem</i>	3,93	5,39	4,41
Użytkowanie gruntów			
<i>Grunty ogółem</i>	4 834,01	3 421,39	1 969,97
<i>Użytki rolne ogółem</i>	4 192,58	2 700,84	1 750,5
<i>Użytki rolne w dobrej kulturze</i>	3 996,33	2 580,48	1 682,87
<i>Pod zasiewami</i>	910,34	1 725,4	820,34
<i>Grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi</i>	187,9	140,66	84,62
<i>Uprawy trwałe</i>	110,78	137,61	117
<i>Łąki trwałe</i>	2 695,14	523,68	642,08
<i>Pastwiska trwałe</i>	65,49	47,48	13,81
<i>Pozostałe użytki rolne</i>	196,25	120,36	67,63
<i>Lasy i grunty leśne</i>	302,49	448,78	117,04
<i>Pozostałe grunty</i>	338,94	271,77	102,43
Powierzchnia zasiewów wybranych upraw			
<i>Powierzchnia zasiewów ogółem</i>	910,34	1 725,40	820,34
<i>Zboża</i>	784,15	1 337,9	630,34
<i>Ziemniaki</i>	31,93	78,45	40,27
<i>Buraki cukrowe</i>	0	0	0
<i>Rzepak i rzepik</i>	0	56,65	0
<i>Warzywa gruntowe</i>	0,69	34,92	0
Pracujący w gospodarstwach rolnych			
<i>Ogółem</i>	2 457	967	1 070
<i>Mężczyźni</i>	1 307	534	563
<i>Kobiety</i>	1 150	433	507
Gospodarstwa domowe według źródeł dochodów			
<i>Działalność rolnicza</i>	1065	501	395
<i>Pozarolnicza działalność gospodarcza</i>	200	64	64

Praca najemna	581	293	237
Emerytura i renta	468	211	233
Inne niezarobkowe źródła poza emeryturą i rentą	335	56	91

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników wstępnych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

2.3.3. Potencjał turystyczny oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznej

Turystyka stanowi znaczący czynnik lokalnego rozwoju, a na atrakcyjność turystyczną danego obszaru składają się przede wszystkim walory przyrodnicze i antropogeniczne oraz zagospodarowanie turystyczne, tj. baza noclegowa, gastronomia i dostępność komunikacyjna, uzupełniane przez obiekty społeczno-techniczne, jak np. sklepy i apteki. Na walory przyrodnicze, wpływające na atrakcyjność turystyczną składają się elementy środowiska przyrodniczego, interesujące dla turystów i występujące np. w rezerwach przyrody, parkach krajobrazowych lub też poza tymi formami ochrony przyrody. Walory antropogeniczne związane są z działalnością człowieka i dotyczą m. in. zabytków architektury, muzeów, miejsc pamięci narodowej i kultu religijnego oraz wydarzeń kulturalno-sportowych. Zagospodarowanie turystyczne dotyczy przede wszystkim liczby i jakości miejsc noclegowych oraz lokali lub obiektów gastronomicznych, a także sieci drogowej, kolejowej oraz szlaków turystycznych.

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, posiada walory przyrodnicze i krajobrazowe, wynikające przede wszystkim z przepływającej rzeki San, występujących tu kompleksów leśnych oraz zbiorników wodnych, a także płaskiego, lecz zróżnicowanego terenu, które umożliwiają uprawianie turystyki aktywnej i rekreacyjnej. Obok walorów przyrodniczych, OF cechują również duże walory antropogeniczne, dotyczące opisanego w dalszej części diagnozy dziedzictwa kulturowego, związanego z historią tego regionu, co daje możliwość uprawiania turystyki kulturowej. Walory te dotyczą przede wszystkim występujących na tym obszarze zabytków architektury sakralnej i parki podworskie. Elementami krajobrazu są również przydrożne kapliczki oraz zabytkowe cmentarze. Szczególnie istotny wpływ na potencjał turystyczny OF mają tradycje związane z uprawianym wcześniej na terenie dzisiejszej gminy Rudnik nad Sanem rzemiosłem wikliniarskim, które stanowią podstawę do utworzenia własnej marki, jako Stolicy Polskiego Wikliniarstwa oraz promowania wyrobów wiklinowych jako produktu lokalnego.

Uzupełnieniem walorów przyrodniczych i antropogenicznych, wspólnie tworząc atrakcyjność turystyczną OF, jest wspomniane powyżej zagospodarowanie turystyczne, które wiąże się ściśle z pojęciem infrastruktury turystycznej. Podstawowym elementem zagospodarowania turystycznego jest baza noclegowa, która z jednej strony wpływa na rozwój turystyki na danym terenie, a z drugiej umożliwia uprawianie różnych rodzajów turystyki, a tym samym zaspokajaniem potrzeb turystów. Ważna jest w tej kwestii wielkość bazy noclegowej, która świadczy o poziomie rozwoju turystycznego, a tym samym o potencjale turystycznym.

Baza noclegowa stanowi podstawowy element infrastruktury turystycznej, z której korzystają wyłącznie turyści, umożliwiając korzystanie z walorów turystycznych gminy i regionu, a jej wielkość i stan wpływa na rozwój turystyki. W ostatnich latach zauważalny jest wzrost liczby obiektów noclegowych znajdujących się na atrakcyjnych turystycznie terenach

oraz w ich bliskim sąsiedztwie. W przypadku OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, nie jest jednak zauważalny wzrost tego typu obiektów, a baza noclegowa opiera się przede wszystkim na dwóch hotelach z zapleczem gastronomicznym w gminie Jeżowe, hotelu w miejscowości Krzeszów, miejscach noclegowych z zapleczem gastronomicznym w budynku Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem oraz nielicznych gospodarstwach agroturystycznych i kwaterach prywatnych. Z uwagi na to, dostęp do bazy noclegowej w OF uznać można za niewystarczający w kontekście zagospodarowania turystycznego i możliwości rozwoju turystyki.

Problem ten jest widoczny przede wszystkim w przypadku gminy Rudnik nad Sanem, do której przybywa znaczna część turystów, chcących skorzystać z oferty Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem, a deficyt miejsc noclegowych dostępnych dla turystów hamuje rozwój turystyki na tym terenie. Wykorzystanie dotychczas dostępnych miejsc noclegowych w budynku Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem poprzez ich modernizację i dostosowanie do obowiązujących standardów oraz rozbudowę budynku w celu utworzenia nowych miejsc noclegowych powinny pozytywnie wpłynąć na rozwój bazy noclegowej, a tym samym rozwój turystyki. Należy wskazać, że wskazana baza noclegowa nie miałaby charakteru komercyjnego, będąc zarządzana przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem, do którego podstawowej działalności należy m.in. organizowanie, utrzymanie i udostępnianie bazy noclegowej. W takim przypadku przychody z wykorzystania nowopowstałej bazy noclegowej byłyby generowane na takim poziomie, aby pokryć koszty bieżącego funkcjonowania, nie będąc przy tym nastawione na zysk.

Tereny znajdujące się w obrębie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” z uwagi na wskazane powyżej walory przyrodnicze i krajobrazowe są atrakcyjnym obszarem do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej, a także spływów kajakowych na rzece San, która w tym rejonie ma charakter rzeki nizinnej o szerokim korycie i łagodnych zakolach, przepływającej przez malownicze łąki i lasy.

Na terenie OF znajduje się wiele tras, na których można uprawiać turystykę rowerową i pieszą oraz spędzać czas rekreacyjnie. Szczególnie malownicze są trasy położone nad rzeką San, przebiegające wśród upraw wikliny. Jeśli chodzi o turystykę pieszą, przez teren omawianego obszaru, w granicach gminy Krzeszów przebiega wyznaczony przez PTTK żółty szlak turystyczny Sandomierz – Leżajsk, tj. tzw. „Szlak Doliny Sanu”. Ponadto, miejscowość Krzeszów, za sprawą Kościoła pw. Narodzenia NMP z 1728 roku znalazła się na trasie IX tarnobrzeko-niżańskiej Szlaku Architektury Drewnianej.

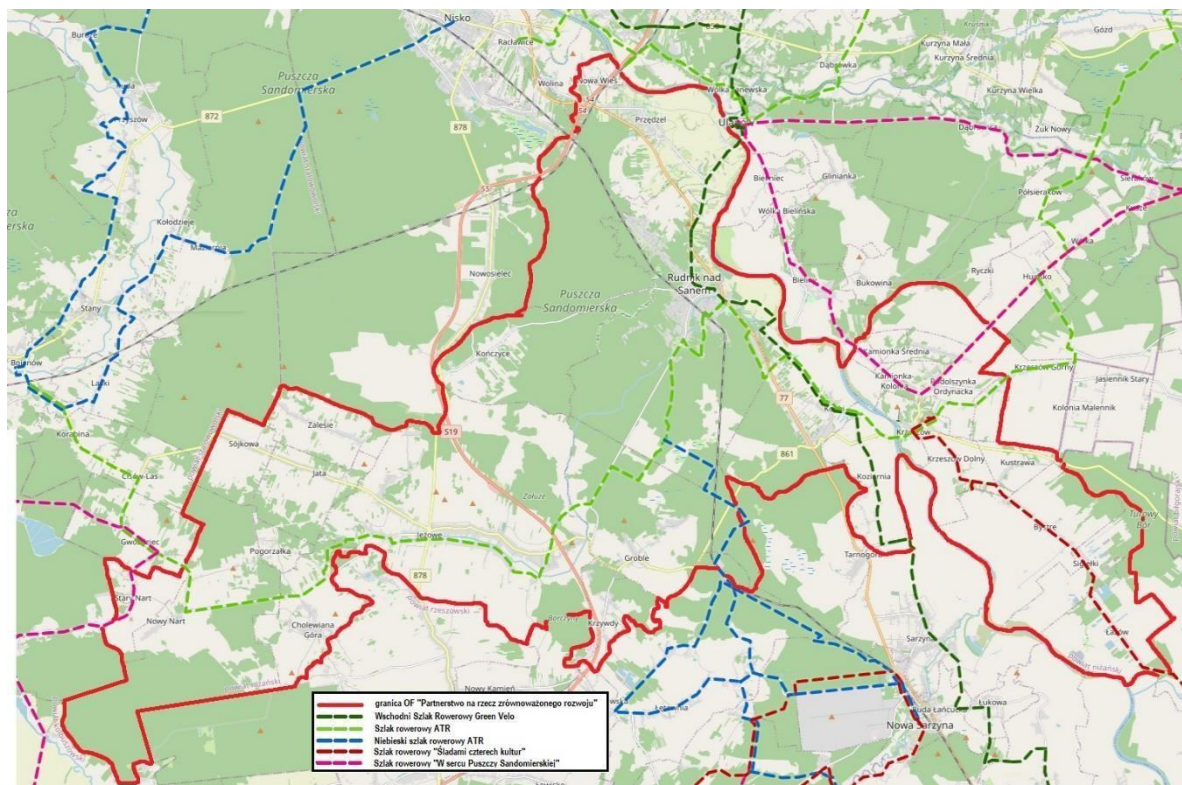
Oprócz tego na terenie gminy Rudnik nad Sanem, utworzona została przez Nadleśnictwo Rudnik Leśna ścieżka przyrodniczo-edukacyjna w Leśnictwie Kopki. Trasa liczy 3 km i biegnie przez wiele leśnych atrakcji przyrodniczych, o których można poczytać na postawionych tu tablicach informacyjnych. Na trasie występuje również pomnik przyrody - 360-letni dąb, przy którym wyznaczone jest miejsce odpoczynku.

Jak już wspomniano, OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” stanowi ciekawy i atrakcyjny region dla rowerzystów, na co wpływ ma m. in. malownicza sceneria pośród lasów Puszczy Sandomierskiej, interesujące zabytki, oznakowane szlaki rowerowe oraz występujące tu drogi o dobrej nawierzchni i małym natężeniu ruchu, dzięki czemu trasy są idealne na rekreacyjną wycieczkę w teren. Wśród tras rowerowych przebiegających przez OF możemy wyróżnić m. in.:

- Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo, który stanowi najdłuższy, spójnie oznakowany szlak rowerowy w Polsce, przebiegający przez obszar pięciu województw wschodniej części kraju. Na terenie OF, szlak ten przebiega przez obszar gmin: Rudnik nad Sanem oraz Krzeszów;
- Szlak rowerowy ATR – rozpoczynający się w miejscowości Raclawice, obok miasta Nisko i kończący swoją trasę w miejscowości Bojanów, a w OF przebiega przez teren każdej z gmin tworzących analizowany obszar, w tym przez miejscowości Jeżowe i Krzeszów oraz miasto Rudnik nad Sanem;
- Szlak rowerowy „Od stolicy flisaków po stolicę grzybiarzy”, który rozpoczyna i kończy swój bieg w miejscowości Ulanów, tworząc pętlę przebiegającą przez takie miejscowości jak Harasiuki, Hucisko i Krzeszów. Głównymi atrakcjami szlaku są miasto Ulanów, słynące z wielowiekowych tradycji flisaków oraz malownicze lasy w pobliżu miejscowości Harasiuki, które znane są jako „królestwo grzybiarzy”;
- Szlak rowerowy „Śladami Czterech Kultur”, którego nazwa ma związek z położeniem na jego trasie obiektów sakralnych, związanych z czterema obrządkami religijnymi, tj. trzema odłamami chrześcijańskimi – katolicyzmem, prawosławiem i wyznaniem grekokatolickim, a także dziedzictwem żydowskim. Szlak rozpoczyna się przy drewnianym kościele pw. NMP w Krzeszowie, natomiast kończy w miejscowości Kuryłówka w powiecie leżajskim;
- Szlak rowerowy „W sercu Puszczy Sandomierskiej”, prowadzący po mało znanych zakątkach Puszczy Sandomierskiej, wśród lasów oraz obok zalewu w Wilczej Woli, a całości dopełniają występujące na trasie atrakcje w postaci zespołu dworsko-parkowego w Dzikowcu oraz wielowiekowej zagrody bartniczej w Zembrzy. W granicach OF, szlak przebiega jedynie przez zachodnią część terenu gminy Jeżowe, przez miejscowości Stary Nart i Nowy Nart;
- Szlak rowerowy „Szlakiem Angielskich Lotników – Rita”, przebiegający przez obszar 5 gmin, tj. gminy Nowa Sarzyna, gminy Krzeszów, gminy Ulanów, gminy Jarocin i gminy Harasiuki. Szlak rozpoczyna się w miejscowości Tarnogóra, w miejscu upadku angielskiego bombowca HALIFAX JP 224, a kończy w miejscowości Huta Podgórna, skąd w 1944 roku z lotniska polowego ewakuowano 4 ocalałych członków załogi samolotu.

Przebieg szlaków turystycznych PTTK na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa mapa.

Mapa 6. Przebieg szlaków turystycznych PTTK na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

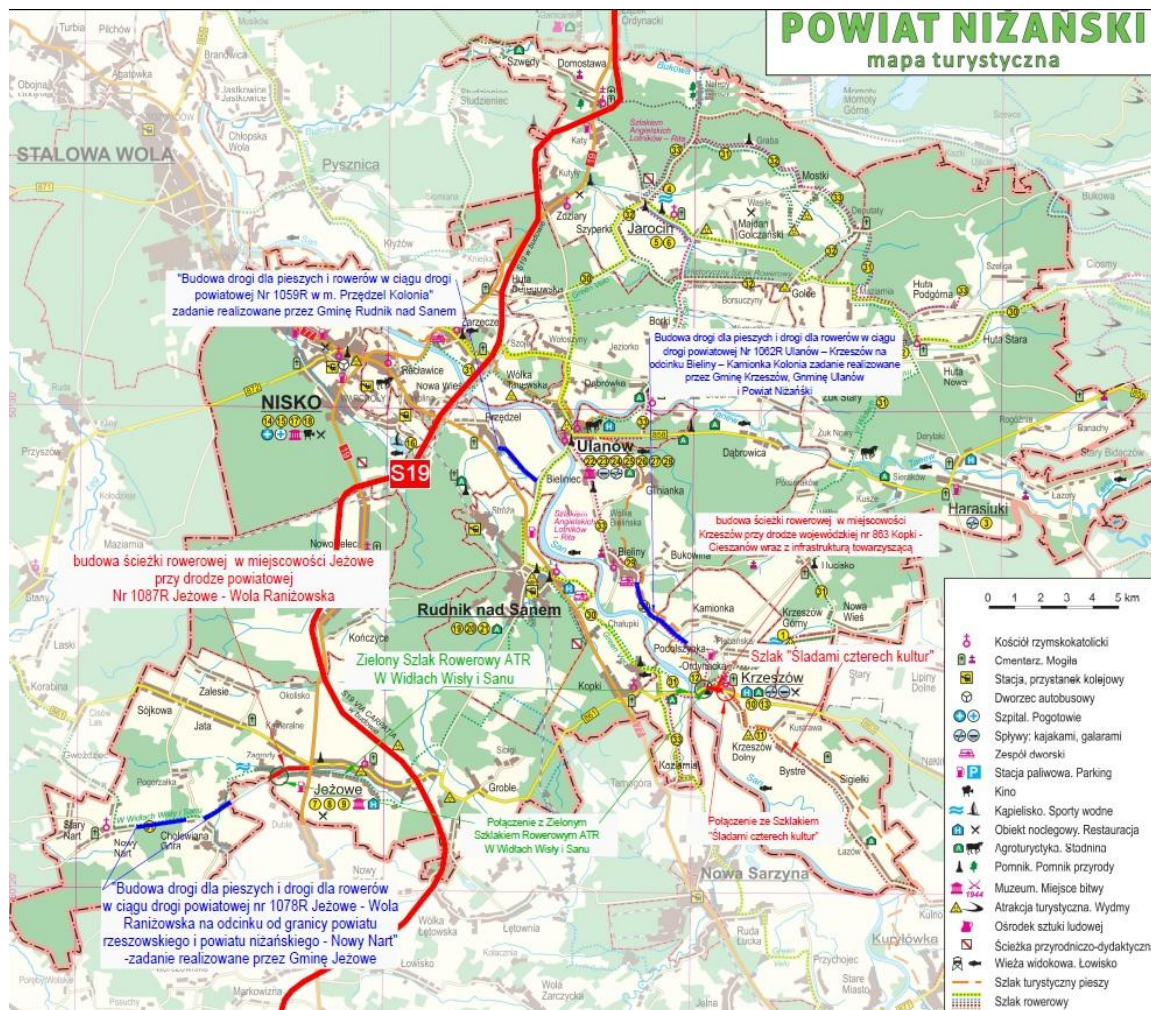
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.gorybezgranic.pttk.pl

W celu wykorzystania potencjału do uprawiania turystyki rowerowej w poszczególnych gminach OF utworzone zostały drogi dla rowerów, których łącznie na terenie OF występuje aktualnie 24,99 km. Są to zarówno drogi rowerowe o nawierzchni bitumicznej jak i ścieżki rowerowe w ramach ciągów pieszo rowerowych przy drogach publicznych, pozostające w dobrym stanie technicznym. Powiat Nizański na bieżąco również podejmuje działania w kwestii budowy nowych ścieżek rowerowych. Stanowi to element szerokiej koncepcji utworzenia produktu turystycznego, jakim są Nizańskie Trasy Rowerowe, umożliwiając dostęp do najciekawszych miejsc całego powiatu nizańskiego, zarówno pod względem przyrodniczym, jak i historyczno-kulturowym, którego celem jest stworzenie nowoczesnej, bezpiecznej i komfortowej infrastruktury sprzyjającej turystyce rowerowej i przyciągającej turystów z różnych części kraju. Projektowane w ramach koncepcji trasy mają być dostosowane do potrzeb różnego rodzaju użytkowników, począwszy od rodzin z dziećmi, po zaawansowanych rowerzystów. Wzdłuż tras znajdą się specjalnie zaprojektowane punkty odpoczynkowe, wyposażone w infrastrukturę pożądaną przez rowerzystów, tj. m. in. stojaki na rowery, ławki, zadaszenia, kosze na śmieci, punkty naprawcze, a w wybranych lokalizacjach również dostęp do wody pitnej. Zaplanowane zostaną także miejsca widokowe oraz tablice informacyjne prezentujące walory przyrodnicze i kulturowe regionu. Trasy te mają zostać poprowadzone w sposób umożliwiający dostęp do najciekawszych miejsc powiatu, zarówno pod względem przyrodniczym, jak i historyczno-kulturowym, wykorzystując obecne na tym terenie obiekty dziedzictwa kulturowego, dzięki czemu trasy te będą również pełniły funkcję edukacyjną i promocyjną dla całego powiatu. Istotnym elementem koncepcji jest właściwe i czytelne oznakowanie całej sieci tras, zarówno na nawierzchni, jak i w formie znaków pionowych. Dodatkowo planuje się stworzenie dedykowanej aplikacji mobilnej z mapą Nizańskich Tras Rowerowych, umożliwiającej łatwą nawigację, planowanie wycieczek, a także poznawanie lokalnych atrakcji i punktów usługowych, jak np. gastronomia, noclegi, serwisy rowerowe itp. Oprócz tego, Powiat Nizański na bieżąco podejmuje działania informacyjno-promocyjne,

mające na celu popularyzację turystyki rowerowej oraz zachęcanie turystów do aktywnego spędzania czasu w regionie.

W związku z powyższym, w celu realizacji założonej koncepcji w zakresie tworzenia Niżańskich Tras Rowerowych, wskazany jest dalszy rozwój infrastruktury turystycznej poprzez budowę nowych ścieżek rowerowych, które połączą istniejące już trasy rowerowe, zwiększą ich atrakcyjność i dostępność dla osób odwiedzających ten region oraz przyczynią się do popularyzacji turystyki. W szczególności, działania te należy podjąć w przypadku budowy oznakowanych ścieżek rowerowych w miejscowości Jeżowe przy drodze powiatowej nr 1087R Jeżowe – Wola Raniżowska oraz w miejscowości Krzeszów przy drodze wojewódzkiej nr 863 Kopki – Cieszanów wraz z budową stosownej infrastruktury towarzyszącej przeznaczonej do obsługi rowerzystów, co z pewnością wpłynie na rozwój turystyki na tym obszarze oraz zachęci większą liczbę osób do jazdy rowerem. Wskazane odcinki stanowią będą uzupełnienie istniejących lub będących w realizacji ścieżek rowerowych. W przypadku ścieżki przy drodze powiatowej nr 1087R Jeżowe – Wola Raniżowska powiązana ona będzie z realizowaną aktualnie budową ścieżek w miejscowości Nowy Nart, zapewniając jej ciągłość i dostęp do atrakcji turystycznych zlokalizowanych na tym obszarze, w szczególności do parku podworskiego w Nowym Narcie, czy Muzeum Figur Chrystusa Frasobliwego w Jeżowie. Z kolei planowana ścieżka rowerowa w Krzeszowie przy drodze wojewódzkiej nr 863 Kopki – Cieszanów stanowić będzie uzupełnienie brakującego odcinka dla istniejącej już ścieżki, dzięki której zapewnione zostanie połączenie rowerowe Szlakiem rowerowym ATR do atrakcji, takich jak drewniany kościół pw. Narodzenia NMP w Krzeszowie, kirkut, Ośrodek Sportu i Rekreacji „Błękitny San” w Krzeszowie, a także do planowanej nowej atrakcji, jaką będzie wieża widokowa. Ponadto, ścieżka umożliwi połączenie ze szlakiem rowerowym „Śladami czterech kultur”, promującym dziedzictwo kulturowe tego obszaru. Rozbudowa infrastruktury rowerowej jest zatem w pełni uzasadniona z punktu widzenia rozwoju turystyki oraz powinna stanowić integralny element polityki wspierania atrakcyjności regionu. Planowane do utworzenia trasy rowerowe oraz ich powiązanie z istniejącymi trasami przedstawia poniższa mapa.

Mapa 7. Przebieg planowanych nowych ścieżek na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Źródło: Opracowanie własne

Z uwagi na swoje położenie, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” jedynym miejscem do uprawiania turystyki zimowej jest wzniesienie w miejscowości Krzeszów, którego wysokość sięga 225 m n.p.m., w związku z czym jego południowe zbocze wykorzystywane jest jako stok narciarski. Stok ten dysponuje jedną trasą zjazdową o długości pół kilometra, która jest w pełni oświetlona i posiada system sztucznego naśnieżania. Przy stoku funkcjonuje w sezonie zimowym wyciąg teleskopowotalerzykowy, szkoła narciarska, a także wypożyczalnia sprzętu narciarskiego.

Na analizowanym obszarze znajduje się również naturalny zbiornik wodny „Kowale” w Jezowie, który ze względu na swoje położenie i dostępność terenów przyległych posiada potencjał, aby stać się atrakcyjnym punktem turystycznym w północnej części województwa podkarpackiego. Zbiornik, którego pow. wynosi ok. 2,0 ha, obecnie pełni funkcję retencyjną, a oprócz tego posiada również walory rekreacyjne dla wędkarzy. Realizacja inwestycji w zakresie budowy infrastruktury turystycznej wokół zbiornika „Kowale”, poprowadzi do utworzenia kompleksowego produktu turystycznego o charakterze ponadlokalnym, którego osią będzie turystyka wodna oraz aktywna. Powstałoby tu nowoczesne centrum turystyki weekendowej łączące bazę dla turystyki rowerowej i pieszej, a także przestrzeń dla turystyki rodzinnej i wędkarskiej. Projektowana infrastruktura, obejmująca m. in. alejki pieszo-rowerowe, biegowe i rolkowe, pomosty, molo, plażę, pole namiotowe oraz strefę zabaw i zaplecze dla rowerzystów, pozwoli na stworzenie atrakcji turystycznej zdolnej do przyciągania odwiedzających z całego regionu, uzupełniającej sieć szlaków turystycznych OF. Tym samym inwestycja odpowiada na

str. 67

zidentyfikowaną lukę w ofercie turystycznej północnego Podkarpacia, zwiększając ruch turystyczny, wydłużając czas pobytu odwiedzających i wzmacniając konkurencyjność całego OF. Zbiornik „Kowale” należy zatem postrzegać jako strategiczny element infrastruktury turystycznej regionu, którego rozwój umożliwi wykreowanie rozpoznawalnego produktu turystycznego o znaczeniu ponadlokalnym, wzmacniającego potencjał gospodarczy i społeczny gminy oraz całego regionu. Jest to miejsce z wyraźną perspektywą rozwoju, które w kolejnych etapach inwestycyjnych będzie systematycznie udoskonalane i poszerzane, tak aby stać się jednym z głównych punktów turystycznych regionu, oferującym odwiedzającym atrakcyjne warunki wypoczynku oraz promującym jego walory przyrodnicze i rekreacyjne.

Rozważyć należy również utworzenie przy Zbiorniku „Kowale” lub też w innych lokalizacjach, miejsc kempingowych lub do obsługi kamperów, czy też pól namiotowych lub biwakowych, co miałyby przełożenie również na stan omawianej już wcześniej bazy noclegowej, co do której wskazano występujące deficyty i braki.

W kwestii zagospodarowania turystycznego, istotną kwestią wpływającą na potencjał turystyczny danego obszaru są występujące na jego terenie atrakcje turystyczne. Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” występuje kilka tego typu atrakcji oraz planowane są działania w celu zwiększenia potencjału turystycznego, tworząc nowe produkty turystyczne, ukierunkowane na przyciągnięcie większej liczby turystów.

Największą atrakcją turystyczną w OF jest bez wątpienia Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem, stanowiące placówkę edukacyjno-wystawienniczą będącą wizytówką miasta i całej gminy Rudnik nad Sanem, związaną ze wspomnianymi wcześniej tradycjami dotyczącymi rzemiosła wikliniarskiego. Siedziba Centrum znajduje się w zabytkowym budynku z XIX wieku, w którym kiedyś znajdowała się szkoła, a po opuszczeniu budynku w 1998 r., zaczął on stopniowo popadać w ruinę. Jednak dzięki pozyskanym środkom z funduszy europejskich w 2007 r. w odrestaurowanym i zaadaptowanym budynku, otwarte zostało Centrum Wikliniarstwa, którego głównym celem działalności stała się promocja rzemiosła wikliniarskiego, jego wyrobów oraz miasta Rudnik nad Sanem jako Polskiej Stolicy Wikliny. Miejsce to zostało już kilkakrotnie docenione, m.in. w ramach konkursu „Polska Pięknieje – 7 Cudów Unijnych Funduszy” w 2008 roku, a także otrzymało tytuł „Najlepszego Produktu Turystycznego Podkarpacia 2010”. Oprócz ekspozycji stałych i czasowych, w centrum organizowane są warsztaty wikliniarskie, pokazy wyplatania oraz pokazy wiklinowej mody i biżuterii. Ponadto, w całym mieście spotkać można rzeźby, tworzące szlak wiklinowych rzeźb zdobiący miejskie skwery, które wytwarzane są w Centrum.

W gminie Krzeszów, w okresie zimowym do głównych atrakcji turystycznych zaliczyć można przedstawiony wcześniej stok narciarski w Krzeszowie. W pobliżu stoku narciarskiego znajduje się natomiast główna atrakcja turystyczna gminy Krzeszów, jakim jest Ośrodek Sportu i Rekreacji „Błękitny San”, zlokalizowany nad rzeką San, który stanowi rezultat działań, jakie Gmina Krzeszów podejmowała na przestrzeni ostatnich lat, aby turystów do gminy przyciągać również latem. Ośrodek posiada przystań wodną, kort tenisowy, pole namiotowe, boisko do siatkówki plażowej oraz wiatę grillową, która może pomieścić ok. 50 osób. Na zboczu krzeszowskiego wzniesienia usytuowany jest park linowy, z trzema trasami o zróżnicowanym poziomie trudności. Park linowy jest najbardziej uczęszczaną przez turystów atrakcją i w związku z tym wymaga ciągłej renowacji i rozbudowy. Obok parku linowego znajduje się pole do gry w paintball, którego wyróżnikiem jest ciekawe naturalne ukształtowanie terenu, poprzecinane strumykami, które wypływają z 568 bijących na tym terenie źródeł. Dzięki przystani wodnej, turyści mają możliwość brania udziału w spływach rzeką San stylowymi galarami oraz kajakami.

W pobliżu ośrodka znajduje się obszar położony wśród nadszańskiej przyrody, na terenie którego planowana jest lokalizacja pola obsługującego kampery. Doskonałym uzupełnieniem oferty turystycznej ośrodka byłoby zaplecze do odnowy biologicznej dla osób, które korzystają z noclegów na polu namiotowym lub w okolicznej agroturystyce.

Należy również wskazać, że krzeszowskie wzgórze, na którym zlokalizowany jest stok narciarski od lat przyciąga wiele osób. Sportowcy i kolarze wykorzystują malownicze trasy o zróżnicowanej wysokości do ćwiczenia kondycji i wytrzymałości, natomiast turyści podziwiają widok doliny Sanu i okolic z jego szczytu. Niestety najlepsze miejsce widokowe, dzięki któremu możliwe byłoby eksponowanie widoków Doliny Dolnego Sanu, jest niezagospodarowane ze względu na czynne osuwisko. W tej sytuacji zasadnym byłoby wybudowanie wieży widokowej w bezpiecznym miejscu na wzniesieniu, która stanowiłaby nową atrakcję turystyczną, zwiększyłaby ruch turystyczny w całej gminie i OF, a także stanowiłaby korelację z pozostałą infrastrukturą turystyczną tego obszaru, połączoną siecią turystycznych szlaków rowerowych.

Gmina Krzeszów jest również znana jako ośrodek tradycji smażenia powideł, a co roku we wrześniu organizowana jest impreza zwana „Powidlakami”, która jest doskonałą okazją do promocji produktów regionalnych oraz podtrzymywania tradycji przekazywanej z pokolenia na pokolenie. Podczas imprezy, charakteryzującej się niepowtarzalną atmosferą, można wziąć udział w zbiorowym smażeniu powideł oraz poznać kulturalno-kulinarne walory tego regionu podczas organizowanych kursów kulinarnych, zajęć edukacyjnych oraz stoisk wystawienniczych. O wyjątkowej jakości oraz znaczeniu dla kultury świadczy wpisanie krzeszowskich powideł na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Do innych atrakcji w gminie Krzeszów zaliczyć można kapliczkę przy cudownym źródleku na Komanowej Górze, izbę pamięci „Wikarówka”, a także mały skansen „Krzeszowska Chata”, zlokalizowany w piwnicach Gminnego Ośrodka Kultury. Znajduje się tam również punkt informacji turystycznej, w którym można zakupić pamiątki z Krzeszowa, pocztówki, przewodniki oraz książki miejscowych autorów.

Oferta turystyczna gminy Jeżowe ukierunkowana jest przede wszystkim na uprawianie turystyki rowerowej czemu sprzyjają wyznaczone tu trasy turystyczne oraz walory przyrodnicze, związane z występowaniem na tym terenie kompleksów leśnych Puszczy Sandomierskiej, co stanowi zarazem atrakcję turystyczną tej gminy. Turystów przyciąga również zrewitalizowany zabytkowy park podworski w Nowym Narcie z charakterystycznym starodrzewiem. W ramach rewitalizacji urządzono staw, zadaszono miejsca do grillowania, wykonano plac zabaw, oświetlenie parku oraz chodniki wraz z elementami małej architektury.

Ponadto, w miejscowości Jeżowe funkcjonuje Muzeum Figur Chrystusa Frasobliwego, będące jedyną tego typu placówką w Polsce. W zbiorach muzeum znajduje się ponad 400 eksponatów, w tym ok. 300 prezentujących wizerunek Chrystusa Frasobliwego. Do najcenniejszych dzieł należą pochodzące z XVIII w. figury Jezusa, Matki Bożej i świętych, kopie dzieł pochodzących z 1450 r., przedstawiających Maryję oraz ikona Dobrego Pasterza z 1850 r. Muzeum znajduje się w zabytkowym budynku, pochodzącym z XIX wieku, w którym kiedyś znajdowała się plebania.

Podobnie jak w przypadku gminy Krzeszów, również w gminie Jeżowe znana jest z produktów tradycyjnych, które mają wpływ na turystykę kulinarną tego regionu. Na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi wpisane są Jeżowskie Kapuśniaki z Kaszą Tatarską, Jeżowskie Pierogi z Kaszą Jaglaną i Twarogiem, a także Jeżowski Miód Nawłociowy.

Ważną rolę w promocji turystycznej gmin oraz danego regionu, a także w udzielaniu informacji turystom przybywającym do gmin, pełnią punkty informacji turystycznych. Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” funkcjonują dwa punkty informacji turystyczne – Informacja Turystyczna w Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem oraz „Krzeszowska Chata” – Punkt Informacji Turystycznej, funkcjonujący w ramach Gminnego Ośrodka Kultury w Krzeszowie.

Turystyka ma kluczowy wpływ na rozwój gospodarczy OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, ze względu na występujące walory przyrodnicze i krajobrazowe, wynikające z położenia nad rzeką San oraz kompleksów leśnych Puszczy Sandomierskiej, a także przed wszystkim występujące na danym terenie produkty turystyczne – w szczególności Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem, przyciągające turystów z różnych części kraju oraz z zagranicy, znacząco wpływają na dochody zarówno gminy, jak i dla jej mieszkańców, przede wszystkim właścicieli obiektów noclegowych, sklepów spożywczych oraz lokalnych przedsiębiorców. Z tego względu, ważny jest rozwój infrastruktury turystycznej na terenie poszczególnych gmin oraz tworzenie nowych produktów, które sprawią, że obszar będzie atrakcyjnym kierunkiem podróży o każdej porze roku, co z kolei skutkować będzie tworzeniem nowych miejsc pracy oraz napływem nowych mieszkańców.

Jednym z aspektów wpływających na możliwość spędzania wolnego czasu przez mieszkańców oraz na atrakcyjność osiedleńczą i turystyczną danego obszaru jest jakość ogólnodostępnych przestrzeni publicznych. Na terenie gmin objętych strategią ponadlokalną zgodnie z dokonaną inwentaryzacją istnieje wiele ogólnodostępnych miejsc przestrzeni publicznej, które mogłyby służyć zaspokojeniu lokalnych potrzeb w zakresie spędzania wolnego czasu, pod warunkiem ich odpowiedniego zagospodarowania oraz podniesienia standardu ich użyteczności. Obecnie są one mało funkcjonalne i nieatrakcyjne dla mieszkańców. Wśród takich miejsc wskazać należy przestrzeń publiczną przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Rudniku nad Sanem, gdzie istnieje jedynie infrastruktura parkingowa. Odpowiednie zagospodarowanie tej przestrzeni służyłoby ogółowi społeczeństwa, a w szczególności stanowiłoby ciekawą ofertę spędzania wolnego czasu dla rodziców z dziećmi, z uwzględnieniem dzieci ze szczególnymi potrzebami. Rodzice dzieci z dysfunkcjami poszukują miejsc bezpiecznie urządzonej i ogrodzonej, aby mogli wspólnie z dziećmi odpocząć. Wskazane miejsce jest w niedalekiej odległości od kilku znaczących obiektów turystycznych m.in. Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem. W niedalekiej okolicy znajduje się również planowana do zagospodarowania przestrzeń publiczna przy Zespole Szkół im. W. Sikorskiego, która również adresowana byłaby całej społeczności OF, ale też przede wszystkim osobom oczekującym unikatowych aktywności rekreacyjnych w mieście, poprzez zamontowanie w tej przestrzeni atrakcyjnych urządzeń do rekreacji na świeżym powietrzu oraz przyczyniłaby się do propagowania bogatej historii miasta i gminy Rudnik nad Sanem oraz działalności kulturalnej lokalnych artystów.

Podobnie znaczenie mają przestrzenie publiczne znajdujące się w miejscowościach na terenie gminy Jeżowe: w Krzywdach, Groblach oraz w Jeżowie, które przy odpowiednim zagospodarowaniu stanowiłyby kompleks zróżnicowanych miejsc rekreacji położonych na obrzeżach kompleksów leśnych przy istniejących trasach ścieżkach rowerowych oraz przy zjeździe z S19 znajdującym się na terenie OF, w bliskiej odległości od atrakcji turystycznych zlokalizowanych na tym obszarze. Wyżej wymienione miejsca zostały wskazane do zagospodarowania z uwagi na ich szczególne potrzeby w zakresie modernizacji przestrzeni publicznej, które mają na celu poprawę jakości życia mieszkańców i dostosowanie tych przestrzeni do bieżących potrzeb społeczności. Przestrzenie te charakteryzują się

str. 70

niedostateczną infrastrukturą rekreacyjną, służącą integracji społecznej. Ich obecny stan nie spełnia w pełni oczekiwań użytkowników oraz stwarza lukę w ofercie dla mieszkańców i odwiedzających, szczególnie wśród dzieci i młodzieży. Wybór tych lokalizacji podyktowany jest potencjałem społecznym i kulturowym, który może zostać wzmocniony poprzez odpowiednie inwestycje.

W miejscowości Jeżowe park w swoim obecnym stanie oraz dostępna infrastruktura rekreacyjna wymagają gruntownej modernizacji, w tym budowy nowych alejek, instalacji oświetlenia i monitoringu, nasadzeń roślinności oraz elementów umożliwiających różnorodne formy rekreacji, takich jak miasteczko ruchu drogowego czy minirampa. Tego rodzaju inwestycje, oprócz funkcji lokalnych, mogą przyczynić się również do zwiększenia atrakcyjności turystycznej miejscowości, zachęcając odwiedzających do zatrzymania się i korzystania z przyjaznych przestrzeni publicznych. Podobne potrzeby występują w Krzywdach, gdzie brak odpowiedniego zagospodarowania przestrzeni ogranicza możliwość aktywności fizycznej mieszkańców i turystów pragnących aktywnie spędzać czas na świeżym powietrzu. W sołectwie Jeżowe Podgórze brakuje natomiast elementów, które stanowiłyby ważne punkty rekreacji i aktywności fizycznej, szczególnie dla dzieci i młodzieży. Zagospodarowanie przestrzeni poprzez wykonanie boiska sportowego czy pumptrucku stworzy przestrzeń do aktywności i integracji różnych grup wiekowych. Rozwój tego typu infrastruktury będzie sprzyjał rozwojowi tzw. mikroturystyki, skierowanej do rodzin z dziećmi, rowerzystów czy amatorów sportów terenowych.

W miejscowości Groble, istniejąca przestrzeń publiczna nie zapewnia odpowiednich miejsc do aktywności fizycznej, zabawy oraz wypoczynku. Planowane inwestycje obejmują budowę placu zabaw, ścieżki zdrowia, zjazdu linowego, altany oraz nasadzenia zieleni, co poprawi atrakcyjność i funkcjonalność przestrzeni dla dzieci i dorosłych. Istotna jest również kwestia bezpieczeństwa w dostępie do zagospodarowanej przestrzeni publicznej, co przełoży się na jej ogólnodostępność. Powstaną także miejsca postojowe, które uporządkują ruch samochodowy w rejonie boiska i placu zabaw. Inwestycja przyczyni się do zwiększenia dostępności przestrzeni publicznej dla wszystkich grup mieszkańców, a dzięki jej realizacji miejscowość Groble zyska nowoczesną i bezpieczną infrastrukturę, która podniesie jakość życia mieszkańców, wzmocni funkcje rekreacyjne i społeczne, a także zwiększy atrakcyjność przestrzeni publicznej.

Zapotrzebowanie na modernizację oraz rozbudowę istniejących placów zabaw, jak również budowę nowych obiektów rekreacyjnych w poszczególnych miejscowościach, wynika z rosnących potrzeb mieszkańców, w szczególności dzieci i młodzieży, a także z konieczności dostosowania infrastruktury do współczesnych standardów. Każda z miejscowości analizowanego obszaru posiada szczególne potrzeby, które w pełni uzasadniają objęcie ich wsparciem, co pozwoli na stworzenie nowoczesnych, bezpiecznych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, dostosowanych do potrzeb różnych grup wiekowych.

W przypadku gminy Krzeszów, spośród miejsc, które powinny zostać poddane fizycznej odnowie oraz odpowiedniemu zagospodarowaniu, aby sprzyjać integracji mieszkańców oraz zwiększyć możliwość ich wypoczynku, wskazać należy przestrzeń publiczną przy zbiorniku wodnym w Podolszynie Plebańskiej. Zbiornik ten, którego powierzchnia wraz z terenem przyległym wynosi ok. 2 ha, utworzony został w 2014 r., a jego głównym zadaniem jest ochrona okolicznych terenów przed powodzią. Ze względu na swoje położenie, posiadane walory turystyczne i rekreacyjne oraz brak innych tego typu miejsc w gminie Krzeszów, kwestia

zagospodarowania przestrzeni publicznej w tym miejscu ma szczególne znaczenie w kontekście zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców, a zarazem stanowić może punkt wypoczynkowy dla turystów, korzystających z turystycznych szlaków rowerowych na tym obszarze.

W chwili obecnej, zbiornik w Podolszynie Plebańskiej wraz z terenem przyległym, stanowią obszar działalności miejscowego koła wędkarskiego, które opiekuje się tym terenem i udostępnia go wędkarzom jako łowisko. Otoczenie zbiornika jest już w niewielkiej części zagospodarowane, tj. utworzono tu obiekty małej architektury, obejmujące alejkę parkową z oświetleniem latarniami parkowymi, ławeczki, 2 altany, miejsce na ognisko oraz grill betonowy. Należy wskazać, że aktualnie jest to miejsce spotkań mieszkańców i organizacji lokalnych imprez i okolicznościowych pikników. Oprócz tego, miejsce to stanowi przestrzeń do integracji młodzieży i członków różnych grup, jak wskazani wcześniej wędkarze, strażacy oraz koła gospodyń wiejskich. Pozostała część otoczenia zbiornika pozostaje natomiast niezagospodarowana, przez co potencjał tego terenu nie jest obecnie w pełni wykorzystany. Budowa stosownej infrastruktury, sprzyjającej wypoczynkowi i aktywności mieszkańców przy wyżej wymienionym zbiorniku, obejmująca m.in. wykonanie ścieżek pieszo-rowerowych, miejsc parkingowych, utwardzenia dojazdu, wymianę drewnianych pomostów, wykonanie pływającego moła, piaszczystej plaży, boiska do siatkówki plażowej, obiektów małej architektury oraz oświetlenia solarnego i monitoringu wizyjnego, wpłynęłaby na jakość życia mieszkańców gminy oraz atrakcyjność osiedleńczą oraz turystyczną.

Realizacja inwestycji w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznej na obszarze OF, umożliwi stworzenie takiej przestrzeni, która będzie wspierała aktywność fizyczną, integrację społeczną oraz poprawę jakości życia lokalnej społeczności. Co więcej, rozwój estetycznych, funkcjonalnych i atrakcyjnych przestrzeni rekreacyjnych pozytywnie wpłynie na wizerunek OF oraz rozwój społeczno-gospodarczy miejscowości, przyciągając odwiedzających oraz wspierając rozwój turystyki lokalnej i regionalnej.

2.3.4. Gospodarka finansowa

Jednym z kluczowych czynników, które warunkują rozwój lokalny i regionalny są zasoby finansowe danej jednostki samorządu terytorialnego. Gospodarka finansowa tych jednostek realizowana jest w oparciu o ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530), określającą m. in. zakres, zasady oraz tryb planowania, uchwalania i wykonywania budżetów tych jednostek. Zgodnie z uchwałą budżetową, określane są planowane dochody i wydatki danej jednostki samorządu terytorialnego w danym roku budżetowym, których kwoty wyszczególnia się w układzie działów klasyfikacji budżetowej.

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych, w ramach dochodów wyróżnia się dochody bieżące, które definiowane są jako dochody nie będące dochodami majątkowymi, które z kolei obejmują dotacje i środki przeznaczone na inwestycje, dochody ze sprzedaży majątku oraz dochody z przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności. Podobnie przedstawia się kwestia wydatków budżetowych, które również dzielą się na wydatki bieżące, niebędące wydatkami majątkowymi oraz wydatki majątkowe, którymi są inwestycje i zakupy inwestycyjne, w tym również programy finansowane z udziałem środków zewnętrznych, zakup i objęcie akcji i udziałów, a także wniesienie udziałów do spółek prawa handlowego. Różnica

pomiędzy dochodami a wydatkami budżetu jednostki samorządu terytorialnego określana jest mianem nadwyżki budżetu lub deficytu budżetu.

Potencjał zasobów finansowych OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według danych GUS z 2023 roku, wynosił 174 574 677,38 zł, co stanowiło 1,2 % ogółu dochodów województwa podkarpackiego. W stosunku do roku 2019, wysokość dochodów na terenie OF zwiększyła się o 45 998 959,33 zł, tj. o 35,8 %, z kolei w tym samym czasie, wysokość dochodów w województwie ogółem wzrosła o 24,6 %. Największą część dochodów w OF stanowiły dochody gminy Jeżowe – 75 865 528,60 tj. 43,5 % ogółu dochodów OF. Duży wpływ na to miał przede wszystkim potencjał demograficzny i gospodarczy gminy, generując znaczne wpływy podatkowe do budżetu, ale także otrzymane dotacje i subwencja ogólna, co zostanie przedstawione w dalszej części opracowania. Najmniejsza wysokość dochodów występowała natomiast w gminie Krzeszów – 34 545 262,27 zł, tj. 19,8 % ogółu dochodów OF.

Jeśli chodzi o wydatki, ich wysokość w 2023 roku na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wyniosła 183 573 639,99 zł, wskutek czego deficyt budżetowy wyniósł dla całego obszaru -8 998 962,61 zł. Wskazana kwota wydatków stanowiła 1,18 % ogółu wydatków w województwie podkarpackim. W stosunku do roku 2019, wysokość wydatków na terenie OF zwiększyła się o 44 102 744,82 zł, tj. o 31,6 %. Największy udział w wydatkach ogółem OF, miała gmina Jeżowe – 79 084 902,40 zł, tj. 43,1 % ogółu wydatków OF.

Realizację budżetu w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 31. Realizacja budżetu gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Gmina	Dochody (w zł)		Wydatki (w zł)		Nadwyżka/deficyt (w zł)	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	60 306 526,30	75 865 528,60	69 006 457,67	79 084 902,40	-8 699 931,37	-3 219 373,80
Krzeszów	24 927 208,57	34 545 262,27	29 205 163,13	33 087 585,49	-4 277 954,56	1 457 676,78
Rudnik nad Sanem	43 341 983,18	64 163 886,51	41 259 274,37	71 401 152,10	2 082 708,81	-7 237 265,59
Ogółem OF	128 575 718,05	174 574 677,38	139 470 895,17	183 573 639,99	-10 865 177,12	-8 998 962,61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

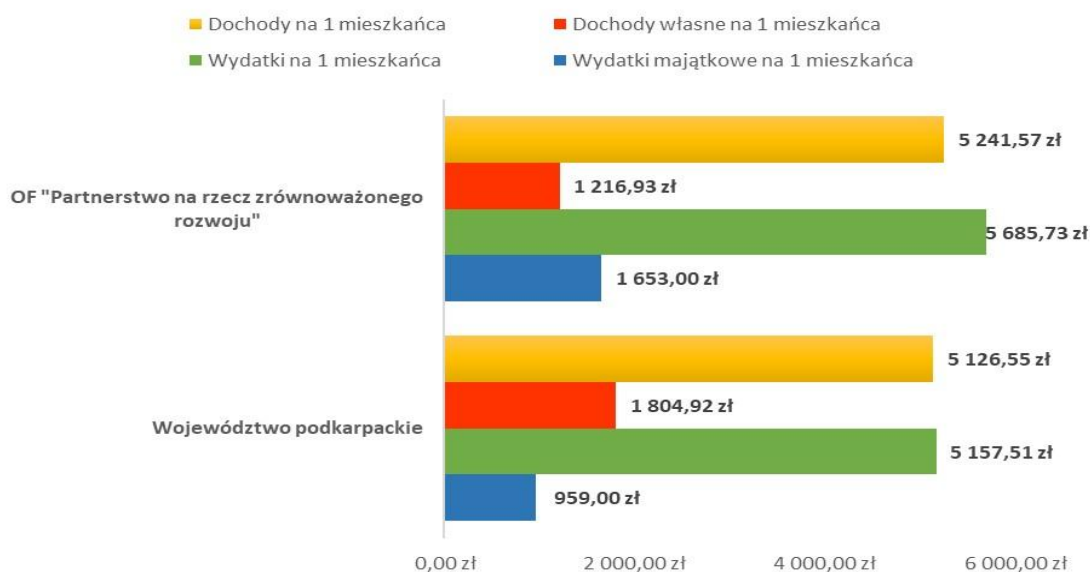
Analizując wyżej przedstawione dane, możemy zauważyć, że we wszystkich gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” występuje jednakowy trend w zakresie kształtowania wielkości dochodów i wydatków – na przestrzeni lat 2018-2022 nastąpił zarówno znaczny wzrost dochodów, jak i wydatków. W dwóch gminach – Jeżowe i Rudnik nad Sanem, na koniec 2023 roku wystąpił deficyt budżetowy o łącznej wysokości 10 456 639,40 zł, a jedynie w gminie Krzeszów nadwyżka budżetowa w wysokości 1 457 676,78 zł. Na koniec 2019 roku, deficyt budżetowy wystąpił w gminach Jeżowe i Krzeszów – łącznie w wysokości 12 977 885,93 zł, a nadwyżka w gminie Rudnik nad Sanem w wysokości 2 082 708,81 zł.

Duże znaczenie w analizie sytuacji finansowej poszczególnych gmin mają wskaźniki dotyczące dochodów oraz wydatków na 1 mieszkańca. Średnia dochodów na 1 mieszkańca w gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według danych z 2023 roku

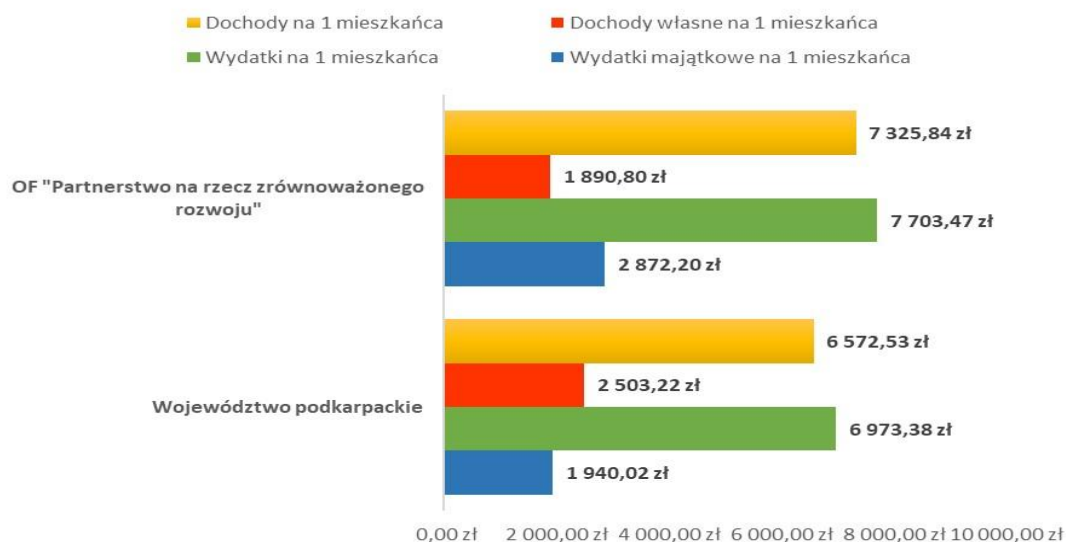
wyniosła 7 376,48 zł, w tym dochodów własnych – 2 412,06 zł, z kolei średnia wydatków na 1 mieszkańca wyniosła 7 240,62 zł, w tym wydatków majątkowych – 1 473,48 zł. Porównując te dane z danymi dla województwa podkarpackiego w 2023 roku, nie uwzględniając przy tym miast na prawach powiatu, można zauważyć, że zarówno dochody na 1 mieszkańca, jak i wydatki na 1 mieszkańca w OF są znacznie wyższe niż średnia dla województwa. Wyższe w OF niż w województwie były również wydatki majątkowe na 1 mieszkańca, niższe natomiast dochody własne na 1 mieszkańca. Dane te zobrazowane zostały na poniższym wykresie.

Wykres 23. Dochody na 1 mieszkańca oraz wydatki na 1 mieszkańca w 2019 i 2023 w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim (bez miast na prawach powiatu)

2019

2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W związku ze wzrostem dochodów oraz wydatków jednostek samorządu terytorialnego na przestrzeni ostatnich lat, ale również i wskutek zmniejszającej się liczby mieszkańców zarówno w województwie, jak i ogólnie w skali całego kraju, wskaźniki dochodów na 1 mieszkańca oraz wydatków na 1 mieszkańca mają tendencję wzrostową. Fakt ten potwierdzają przedstawione powyżej dane, zgodnie z którymi wskaźnik dochodów na 1 mieszkańca w OF „Partnerstwo na

str. 74

rzecz zrównoważonego rozwoju” wzrósł w 2023 roku w stosunku do roku 2019 o 40,7 %, natomiast wskaźnik wydatków na 1 mieszkańca o 50,24 %. Z kolei w skali całego województwa (nie uwzględniając miast na prawach powiatu), wartość tych wskaźników wzrosła odpowiednio o 25,1 % i 27,3 %. Znaczny wzrost omawianych wskaźników zauważalny jest również we wszystkich gminach wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32. Wskaźniki dochodów na 1 mieszkańca oraz wydatków na 1 mieszkańca w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023

Gmina	Dochody na 1 mieszkańca (w zł)		Dochody własne na 1 mieszkańca (w zł)		Wydatki na 1 mieszkańca (w zł)		Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca (w zł)	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	5 938,60	7 684,14	940,63	1 408,53	6 795,32	8 010,22	2 139,00	2 355,63
Krzeszów	5 836,39	8 403,13	1 552,11	2 104,87	6 838,02	8 048,55	2 997,00	3 220,18
Rudnik nad Sanem	4 282,38	6 483,82	1 350,67	2 273,47	4 076,60	7 215,15	596,00	3 228,49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak przedstawiają powyższe dane, najwyższa wartość wskaźnika dochodów na 1 mieszkańca w 2023 roku, występowała w gminie Krzeszów, znacznie wykraczając ponad średnią dla całego OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, a także województwa podkarpackiego (nie uwzględniając miast na prawach powiatu), z kolei wskaźnika dochodów własnych na 1 mieszkańca w gminie Rudnik nad Sanem. Powyżej średniej OF kształtowała się również wartość dochodów na 1 mieszkańca dla gminy Jeżowe oraz wartość dochodów własnych na 1 mieszkańca dla gminy Krzeszów. W przypadku wskaźnika wydatków na 1 mieszkańca najwyższa jego wartość w 2023 r. wystąpiła również w gminie Krzeszów, natomiast wartość wskaźnika wydatków majątkowych na 1 mieszkańca najwyższa była w gminie Rudnik nad Sanem. Wartości wskaźników dotyczących wydatków na 1 mieszkańca oraz wydatków majątkowych na 1 mieszkańca w każdej z gmin OF były wyższe niż średnia dla województwa podkarpackiego (nie uwzględniając miast na prawach powiatu).

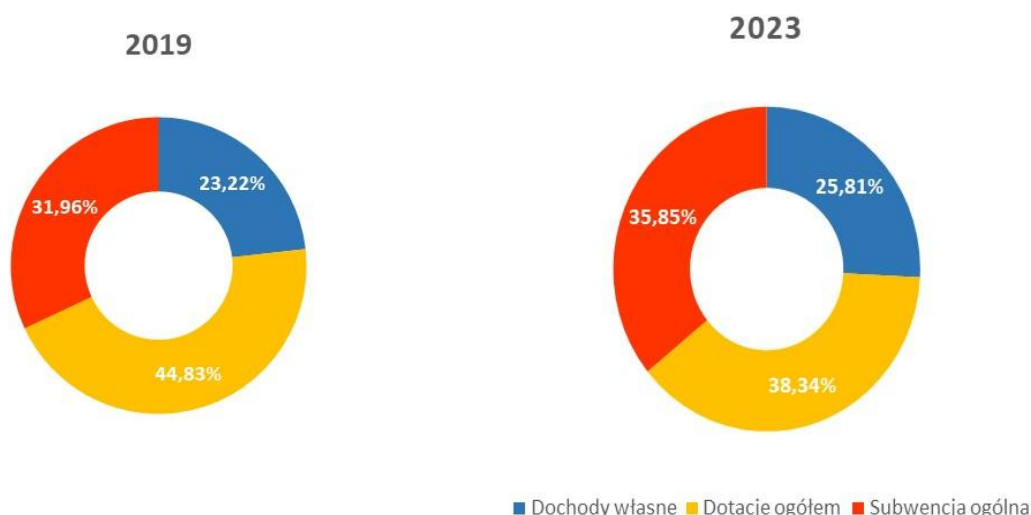
W strukturze dochodów jednostek samorządu terytorialnego, wyróżnia się dochody własne, dotacje ogółem oraz subwencję ogólną. Źródłami dochodów własnych są przede wszystkim wpływy z podatków i opłat lokalnych, a także udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz podatku dochodowego od osób prawnych. Dotacje ogółem obejmują m. in. dotacje celowe z budżetu państwa na realizację zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań zleconych przez ustawy, na finansowanie lub dofinansowanie zadań własnych oraz dotacje i płatności budżetu środków europejskich, a także dotacje celowe przekazane w ramach programów finansowanych ze środków europejskich oraz innych środków zagranicznych. Z kolei subwencja oświatowa to świadczenie pieniężne z budżetu państwa, obejmujące części: oświatową, wyrównawczą, równoważącą oraz regionalną i rekompensującą.

Według danych GUS z 2023 roku, największą część dochodów na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” stanowiły dotacje ogółem – 38,34 % ogółu dochodów, natomiast najmniejszą część – dochody własne – 25,81 % dochodów ogółem. W stosunku do roku 2019 doszło do niewielkiego wzrostu udziału dochodów własnych

w strukturze dochodów budżetu oraz wzrostu udziału subwencji ogólnej w tej strukturze, zmniejszył się natomiast udział dotacji ogółem.

Dane dotyczące struktury dochodów budżetu na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 24. Struktura dochodów budżetu OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując strukturę dochodów budżetowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, zauważalne jest, że w każdej z gmin na przestrzeni lat 2019-2023 doszło do spadku udziału dotacji ogółem w dochodach ogółem, przy jednoczesnym wzroście udziału subwencji ogólnej, a także w przypadku gmin Jeżowe i Rudnik nad Sanem – wzroście udziału dochodów własnych.

Dane dotyczące struktury dochodów w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 33. Struktura dochodów budżetu w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Gmina	Dochody własne (w zł)		Dotacje ogółem (w zł)		Subwencja ogólna (w zł)	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	9 552 145,94	13 906 442,43	28 824 604,36	29 222 650,97	21 929 776,00	32 736 435,20
Krzeszów	6 629 053,15	8 653 116,95	11 516 617,42	15 847 011,47	6 781 538,00	10 045 133,85
Rudnik nad Sanem	13 670 090,28	22 498 291,17	17 293 901,90	21 869 695,79	2 377 991,00	19 795 899,55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, w 2023 roku największa wysokość dochodów własnych wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem – 22 498 291,17 zł, gdzie doszło również do największego wzrostu wysokości tego rodzaju dochodów w stosunku do roku 2019 – o 8 828 200,89 zł, z kolei najmniejsza wysokość dochodów własnych w 2023 roku wystąpiła w gminie Krzeszów – 8 653 116,95 zł. Wysokość dotacji ogółem, zarówno w 2019, jak i 2023 r.

największa była w gminie Jeżowe – odpowiednio 28 824 604,36 zł oraz 29 222 650,97 zł, natomiast najmniejsza w gminie Krzeszów – odpowiednio 11 516 617,42 zł i 15 847 011,47, zaś biorąc pod uwagę wysokość subwencji ogólnej, najwięcej środków w 2019 i 2023 roku otrzymała również gmina Jeżowe – odpowiednio 21 929 776,00 zł i 32 736 435,20, a najmniej gmina Krzeszów – odpowiednio 6 781 538,00 zł i 10 045 133,85 zł.

Jak wspomniano już wcześniej, dochody budżetu dzieli się na dochody bieżące i dochody majątkowe. Największą część dochodów gmin stanowią dochody bieżące, których wysokość znacznie wzrosła na przestrzeni ostatnich lat. Wzrost w tym czasie dotyczył również dochodów majątkowych, które obejmowały przede wszystkim środki na inwestycje. W 2023 roku, w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wysokość dochodów majątkowych wyniosła 47 199 679,68 zł, co stanowiło 27,04 % dochodów ogółem, natomiast w 2018 roku ich wysokość kształtowała się na poziomie 18 475 077,39 zł, co stanowiło 14,48 % dochodów ogółem. Największą część dochodów majątkowych, stanowiły dotacje oraz środki przeznaczone na inwestycje, których źródłem były środki zewnętrzne z budżetu państwa w ramach różnego rodzaju programów rządowych, w tym Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych oraz Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, a także środki pochodzące z funduszy europejskich.

Wysokość dochodów majątkowych, w tym wysokość dotacji i środków przeznaczonych na inwestycje oraz wpływów ze sprzedaży składników majątkowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 i 2023 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 34. Wysokość dochodów majątkowych, w tym wysokość dotacji i środków przeznaczonych na inwestycje oraz wpływów ze sprzedaży składników majątkowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Gmina	Dotacje oraz środki przeznaczone na inwestycje (w zł)		Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych (w zł)		Dochody majątkowe ogółem (w zł)	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	9 082 571,33	16 515 818,47	139 471,76	9 911,92	9 222 043,09	16 525 730,39
Krzeszów	4 763 016,32	12 567 491,97	0,00	0,00	4 763 016,32	12 567 491,97
Rudnik nad Sanem	4 629 489,74	18 116 369,24	2 724,61	1 370,35	4 632 214,35	18 117 739,59
Ogółem OF	18 475 077,39	47 199 679,68	142 196,37	11 282,27	18 617 273,76	47 210 961,95

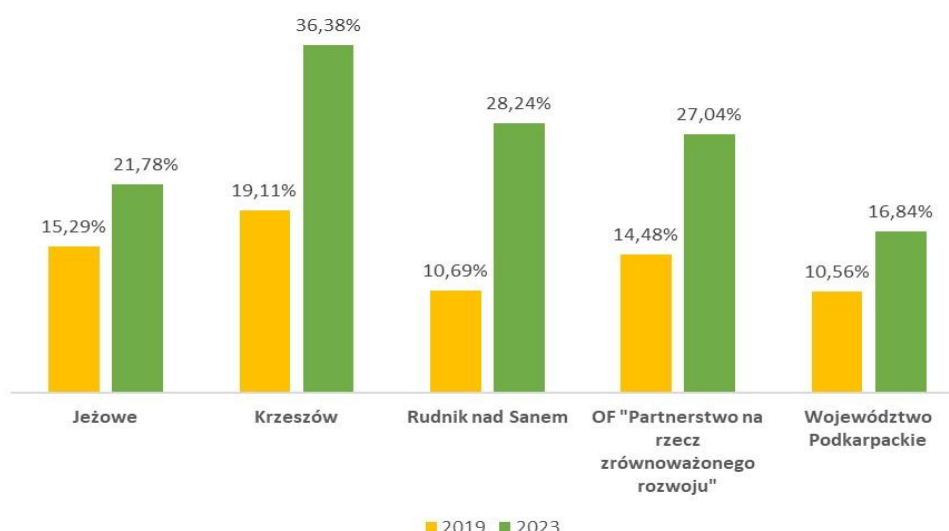
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Największa wysokość dochodów majątkowych w 2023 roku wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem – 18 117 739,59 zł, co stanowiło 38,4 % dochodów majątkowych ogółem w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Najmniejsze dochody majątkowe wystąpiły natomiast w gminie Krzeszów – 12 567 491,97 zł, tj. 26,6 % dochodów majątkowych ogółem w OF.

Biorąc pod uwagę wskaźnik udziału dochodów majątkowych w dochodach budżetu ogółem, zarówno w 2019, jak i w 2023 roku najwyższa jego wartość wystąpiła w gminie

Krzeszów – odpowiednio 19,11 % i 36,38 %, natomiast najniższa wartość wystąpiła w roku 2019 w gminie Rudnik nad Sanem – 10,69 %, a w 2023 w gminie Jeżowe – 21,78 %. Ogółem w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wartość wskaźnika w 2019 roku wynosiła 14,48 %, a w roku 2023 – 27,04 %, w obu przypadkach kształtując się powyżej średniej dla województwa podkarpackiego, która wynosiła odpowiednio 10,56 % i 16,84 %. Dane w tym zakresie, dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 25. Udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Podobnie jak w przypadku dochodów, obok wydatków bieżących ważną rolę w kształtowaniu budżetu pełnią wydatki majątkowe, które obejmują wydatki na inwestycje i zakupy inwestycyjne. Realizacja inwestycji przez gminę stanowi główny element jej rozwoju, wyrażany przede wszystkim poprzez wzrost konkurencyjności i zaspokajanie potrzeb społeczeństwa. Wydatki inwestycyjne w tym kontekście mają zasadnicze znaczenie, wpływają one w istotny sposób zarówno na skalę, jak i rodzaj podejmowanych działań inwestycyjnych, zalicza się je do najbardziej efektywnych narzędzi wpływania na rozwój regionalny. W swej istocie wydatki inwestycyjne umożliwiają oddziaływanie na skuteczność wypełniania zadań publicznych przez jednostki samorządu terytorialnego. Wnioskować można, że niezbędność realizacji inwestycji przez gminę w kluczowy sposób wpływa na strukturę ponoszonych przez nią wydatków.

W 2023 roku, ogółem w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, wysokość wydatków majątkowych wyniosła 68 444 493,83 zł, stanowiąc 37,3 % wydatków ogółem, a w stosunku do roku 2019, ich wysokość wzrosła o 27 897 491,69 zł. Najwyższa wysokość wydatków majątkowych w 2023 roku wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem – 31 949 173,42 zł, z kolei najmniejsza w gminie Krzeszów – 13 238 170,08 zł. W 2019 roku, wydatki majątkowe najwyższe były w gminie Jeżowe – 21 719 966,05 zł, a najniższe w gminie Rudnik nad Sanem – 6 027 949,79 zł.

Dane dotyczące wysokości wydatków majątkowych w roku 2019 i 2023 w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Wykres 26. Wysokość wydatków majątkowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

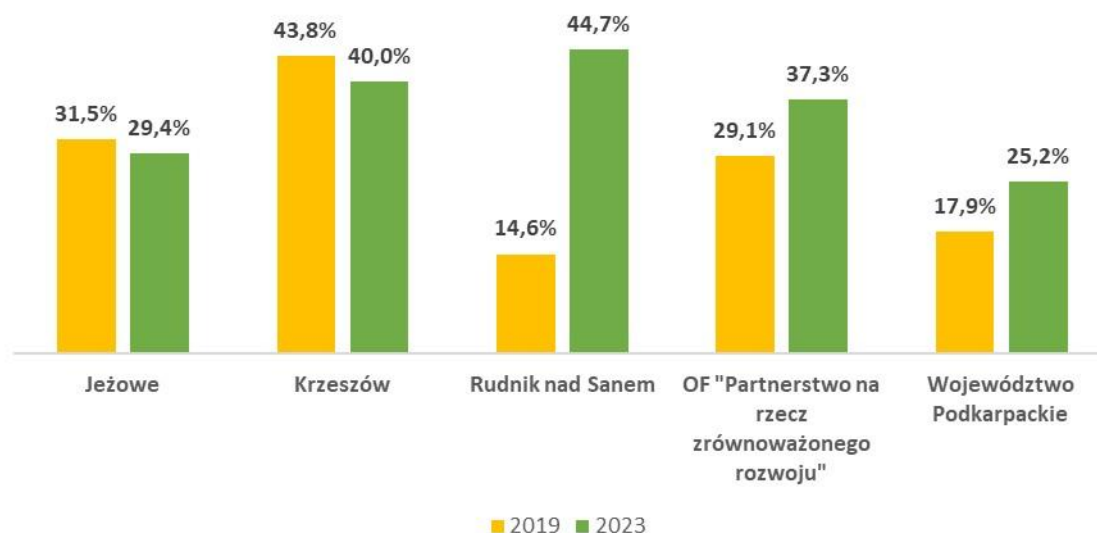
Gmina	Wysokość wydatków majątkowych (w zł)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	21 719 966,05	23 257 150,33	31,5	29,4
Krzeszów	12 799 086,30	13 238 170,08	43,8	40,0
Rudnik nad Sanem	6 027 949,79	31 949 173,42	14,6	44,7
Ogółem OF	40 547 002,14	68 444 493,83	29,1	37,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W kwestii wskaźnika udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem, na podstawie wyżej przedstawionych danych możemy zauważyć, że w 2018, najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w gminie Krzeszów – 43,8 %, a w 2023 roku w gminie Rudnik nad Sanem – 44,7 %. Najniższa wartość wskaźnika wystąpiła w 2018 roku w gminie Rudnik nad Sanem – 14,6 %, a w 2023 roku w gminie Jeżowe – 29,4 %. Ogółem w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wartość wskaźnika udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w 2019 roku wynosiła 29,1 %, a w roku 2023 – 37,3 %, co w obu przypadkach wynosiło więcej niż wartości dla województwa podkarpackiego, gdzie wynosiły odpowiednio – 17,9 % i 25,2 %

Dane w tym zakresie, dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 27. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Cennym wskaźnikiem w zakresie możliwości inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego jest wartość wyniku bieżącego, tj. różnica między dochodami bieżącymi i wydatkami bieżącymi. Wynik bieżący budżetu wskazuje, czy gmina jest w stanie pokryć wydatki bieżące dochodami bieżącymi. Dodatni wynik, nazywany nadwyżką operacyjną, daje gminie możliwość realizacji nowych przedsięwzięć, przeznaczając daną kwotę na inwestycje lub spłacając wcześniej zaciągnięte zobowiązania na cele inwestycyjne. Ujemny wynik bieżący, zwany deficytem operacyjnym, wskazuje na to, że bieżące wydatki gminy przekraczają poziom jej dochodów bieżących, co może być wynikiem niższego, niż zakładano, wzrostu dochodów budżetu lub nadmiernym wzrostem zadłużenia wraz z kosztami jego obsługi. Wówczas, bieżące zadania gminy mogą być realizowane poprzez jej sprzedaż majątku lub poprzez zaciąganie nowych zobowiązań.

Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, zarówno w 2019, jak i w 2023 roku, wystąpiła nadwyżka operacyjna odpowiednio w 11 034 551,26 zł oraz 12 234 569,27 zł. W żadnej z gmin, we wskazanym okresie nie wystąpił deficyt operacyjny, przy czym wzrost nadwyżki operacyjnej wystąpił jedynie w gminie Rudnik nad Sanem. Najwyższy wynik bieżący w 2019 roku wystąpił w gminie Jeżowe – 3 797 991,59 zł, a najniższy w gminie Rudnik nad Sanem – 3 478 444,25 zł, natomiast w 2023 roku najwyższa nadwyżka operacyjna wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem – 6 594 168,24 zł, zaś najniższa w gminie Krzeszów – 2 128 354,89 zł.

Dane dotyczące wysokości dochodów i wydatków bieżących, a także wyniki bieżącego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Wykres 28. Wynik bieżący gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Gmina	Dochody bieżące (w zł)		Wydatki bieżące (w zł)		Wynik bieżący (w zł)	
	2019	2023	2019	2023	2019	2023
Jeżowe	51 084 483,21	59 339 798,21	47 286 491,62	55 827 752,07	3 797 991,59	3 512 046,14
Krzeszów	20 164 192,25	21 977 770,30	16 406 076,83	19 849 415,41	3 758 115,42	2 128 354,89
Rudnik nad Sanem	38 709 768,83	46 046 146,92	35 231 324,58	39 451 978,68	3 478 444,25	6 594 168,24
Ogółem OF	109 958 444,29	127 363 715,43	98 923 893,03	115 129 146,16	11 034 551,26	12 234 569,27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Ważnym elementem budżetu są przekazywane gminie środki na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów realizowanych ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE, a także programów ze środków bezzwrotnych pochodzących z Unii Europejskiej oraz na realizację płatności, których źródłem jest budżet środków europejskich. Na przestrzeni lat 2019-2023, w perspektywie finansowej Funduszy Europejskich 2014-2020 oraz 2021-2027 gminy z terenu OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” pozyskały łącznie 45 137 886,63 zł ze środków europejskich. Najwięcej środków na terenie OF, pozyskała gmina Krzeszów, tj. łącznie 17 438 102,14 zł, co stanowiło 38,6 % ogółu pozyskanych w OF środków, z kolei najmniej środków finansowych pozyskała w tym czasie gmina Rudnik nad Sanem – 10 381 708,09 zł, co stanowiło 23,0 % ogółu środków pozyskanych w OF.

W zakresie finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych, wyróżnia się następujące rodzaje dochodów:

- środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych,
- środki z budżetu państwa lub inne przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków UE,
- płatności w zakresie budżetu środków europejskich.

Największą część dochodów, stanowiły płatności w zakresie budżetu środków europejskich, które łącznie na przestrzeni lat 2019-2023 wyniosły 40 176 950,99 zł. Środki z budżetu państwa lub inne, które zostały przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków europejskich, wyniosły z kolei 4 190 722,88 zł, natomiast środki z UE na finansowanie programów i projektów unijnych – 770 212,76 zł

Gminy przede wszystkim realizowały projekty w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2014-2020, którego Instytucją Zarządzającą był Zarząd Województwa Podkarpackiego, a także Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (PROW), którego Instytucją Zarządzającą było Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, natomiast instytucjami wdrażającymi: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Urzędy Marszałkowskie oraz Agencja Rynku Rolnego.

Dane dotyczące finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższa tabela.

Wykres 29. Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w latach 2019-2023

Gmina	Środki z UE na finansowanie programów i projektów unijnych (w zł)	Środki z budżetu państwa lub inne przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE (w zł)	Płatności w zakresie budżetu środków europejskich (w zł)	Dochody razem (w zł)
Jeżowe	0,00	900 651,73	16 417 424,67	17 318 076,40
Krzeszów	246 086,15	85 680,56	17 106 335,43	17 438 102,14
Rudnik nad Sanem	524 126,61	3 204 390,59	6 653 190,89	10 381 708,09
Ogółem OF	770 212,76	4 190 722,88	40 176 950,99	45 137 886,63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

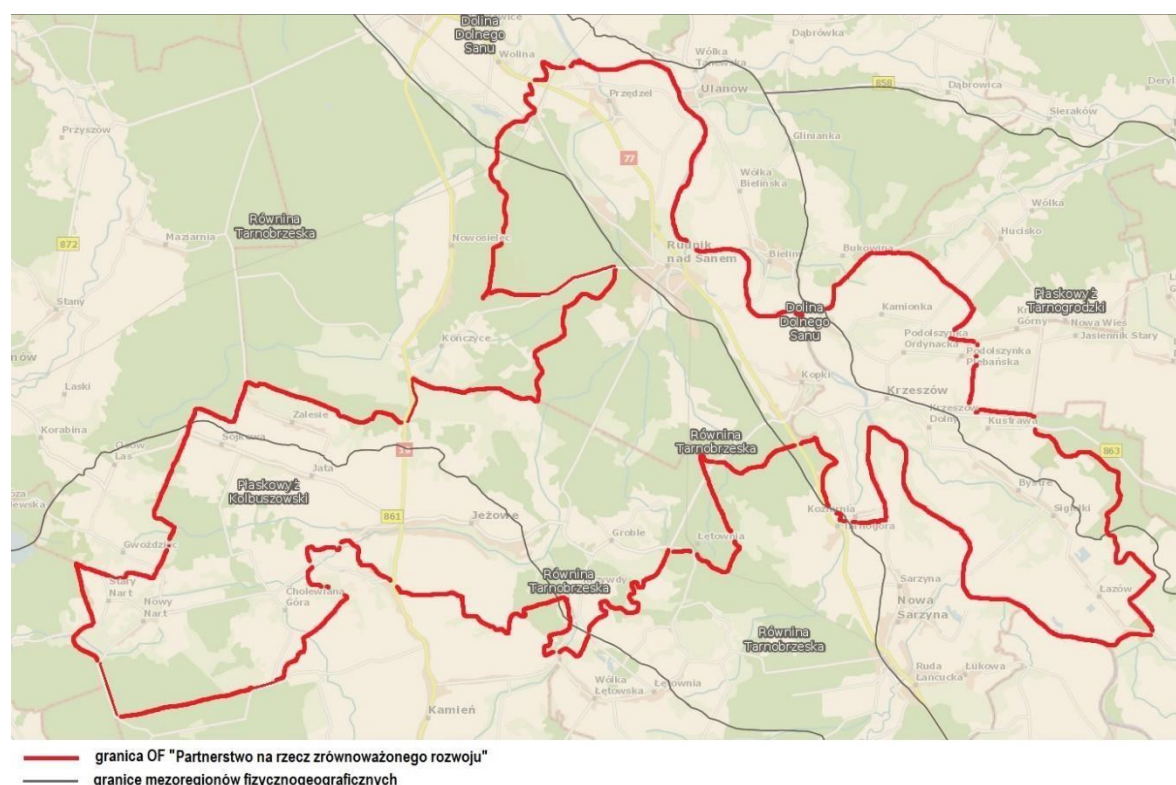
2.4. Sfera przestrzenno-środowiskowa

2.4.1. Środowisko naturalne i formy ochrony przyrody

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54 z późn. zm.), środowiskiem nazywamy ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wodę, powietrze, krajobraz, klimat oraz pozostałe elementy różnorodności biologicznej, a także wzajemne powiązania pomiędzy tymi elementami.

Zgodnie z dokonaną regionalizacją fizycznogeograficzną, mającą na celu wydzielenie obszarów, wykazujących pewien stopień spójności, wynikający m. in z ich położenia geograficznego, historii rozwoju, czy też wzajemnego powiązania poszczególnych elementów, Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” położony jest w obrębie makroregionu Kotliny Sandomierskiej, a ten z kolei składa się z szeregu mniejszych mezoregionów. Analizowany obszar znajduje się w obrębie czterech mezoregionów, tj. Doliny Dolnego Sanu, Płaskowyżu Kolbuszowskiego, Płaskowyżu Tarnogrodzkiego oraz Równiny Tarnobrzeskiej, co zostało zobrazowane na poniższej mapie.

Mapa 8. Położenie fizycznogeograficzne OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według J. Kondrackiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.geoserwis.gdos.gov.pl

Położenie obszaru w obrębie czterech mezoregionów wpływa zasadniczo na różnorodność terenu oraz walory krajobrazowe. Południowo-zachodnia część OF, obejmująca część gminy Jeżowe, znajduje się w zasięgu mezoregionu Płaskowyż Kolbuszowski. Jest to teren płaski, lekko pofałdowany z niewielkimi wzniesieniami od 210 do 260 m n.p.m, o charakterze rolniczym, gdzie występują również kompleksy leśne, a miejscami tworzą się duże kompleksy wydymowe.

Centralna część OF, obejmująca północną i wschodnią część gminy Jeżowe, znajduje się w zasięgu mezoregionu Równina Tarnobrzewska, stanowiącego płaski teren, obejmujący pozostałości dawnej Puszczy Karpackiej, w związku z tym występują tu duże kompleksy obszarów leśnych, w większości bory sosnowe i lasy mieszane.

Mezoregion Dolina Dolnego Sanu obejmuje północną, środkową i południowo-wschodnią część OF w granicach gmin Rudnik nad Sanem oraz Krzeszów. Jest to obszar o bardzo małym stopniu lesistości, jednak występują tu dobre gleby – mady, w związku z czym jest on w głównej mierze wykorzystywany rolniczo. Znajdują się tu również liczne starorzecza, świadczące o meandrowaniu rzeki.

Wschodnia część OF, tj. część obszaru gminy Krzeszów, znajduje się na terenie Płaskowyżu Tarnogrodzkiego. Mezoregion ten cechuje monotonna rzeźba terenu, wznosząca się do wysokości 220-280 m n. p. m., zbudowana z ilów mioceńskich, które przykryte są glinami i piaskami czwartorzędowymi oraz warstwami lessu. Znajdują się tu gleby urodzajne, przez co teren ma głównie charakter rolniczy, a także rozległe kompleksy wielogatunkowych lasów mieszanych.

Analizowany obszar funkcjonalny, tworzą w znacznej części tereny leśne, które zajmują ok. 32 % ogółu powierzchni obszaru, cechujące się dużą bioróżnorodnością. Obszar odznacza

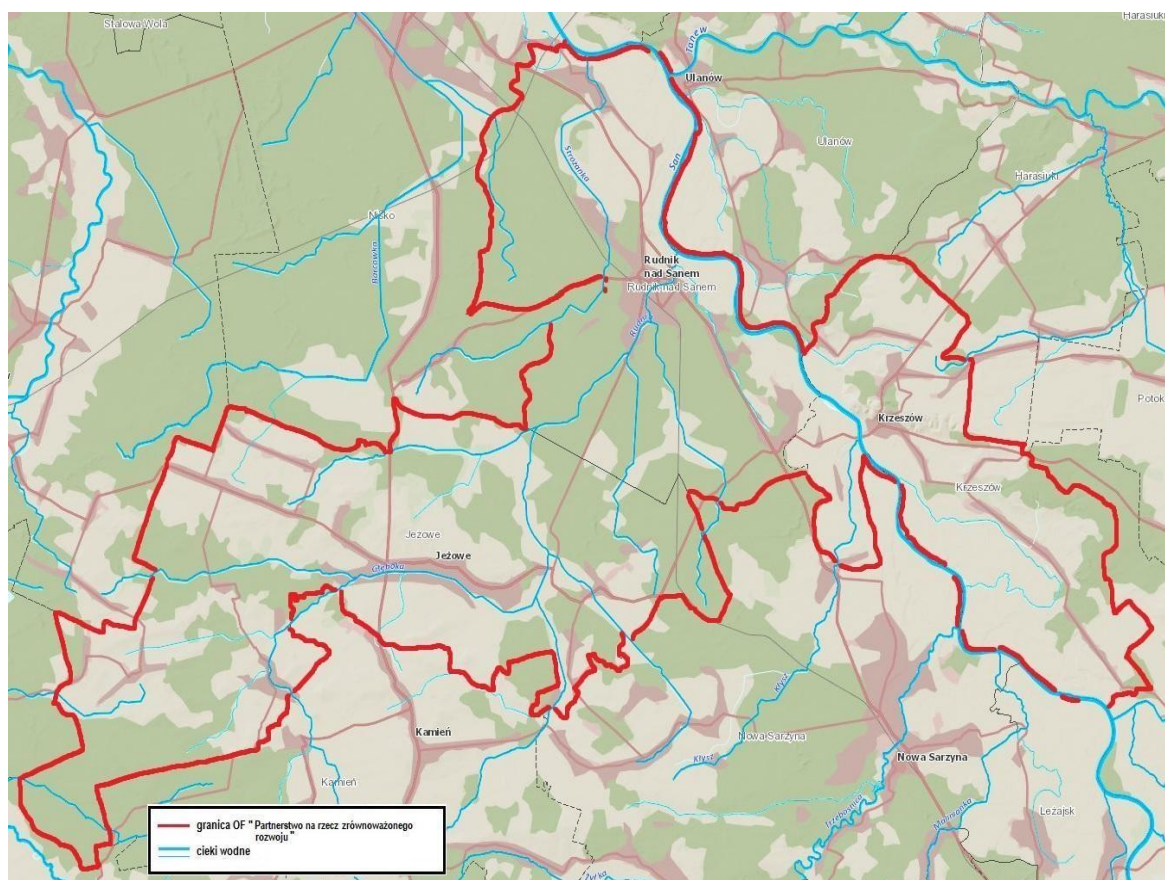
str. 83

się wyjątkowymi walorami przyrodniczymi oraz krajobrazowymi w postaci rozległych kompleksów leśnych, oraz przede wszystkim przepływającą przez ten teren rzeką San, co stwarza warunki do rozwoju turystyki.

Zasadniczy wpływ na uwarunkowania hydrologiczne oraz ukształtowanie terenu w OF ma przepływająca przez niego rzeka San, dzieląca go na dwie części – wyższą prawobrzeżną, obejmującą Płaskowyż Tarnogrodzki oraz niższą lewobrzeżną, gdzie rozpoczyna się Równina Tarnobrzenska. Rzeka San ma szczególne znaczenie, nie tylko ze względu na swój wpływ na zróżnicowanie terenu, ale również ze względu na swoje walory przyrodnicze oraz gospodarcze, gdyż przy rzece zlokalizowane są miasto Rudnik nad Sanem oraz miejscowość Krzeszów, które mają znaczny wpływ na rozwój analizowanego obszaru. Do mniejszych rzek na tym obszarze, będących ważnym elementem układu hydrologicznego należą m.in. Głęboka, Rudnia oraz Stróżanka, występują tu również liczne potoki, stanowiące dopływy wskazanych rzek. Z wód stojących występujących na terenie OF należy wymienić wspomniane już wcześniej zbiorniki wodne - naturalny zbiornik utworzony w obniżeniu terenu w miejscowości Jeżowe – Kowale o pow. 2,0 ha, którego głównym zadaniem zbiornika jest ochrona okolicznych terenów przed powodzią oraz utworzony w 2014 r. sztuczny zbiornik retencyjny w Podolszynie Plebańskiej.

Sieć cieków wodnych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa mapa.

Mapa 9. Sieć wodna na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

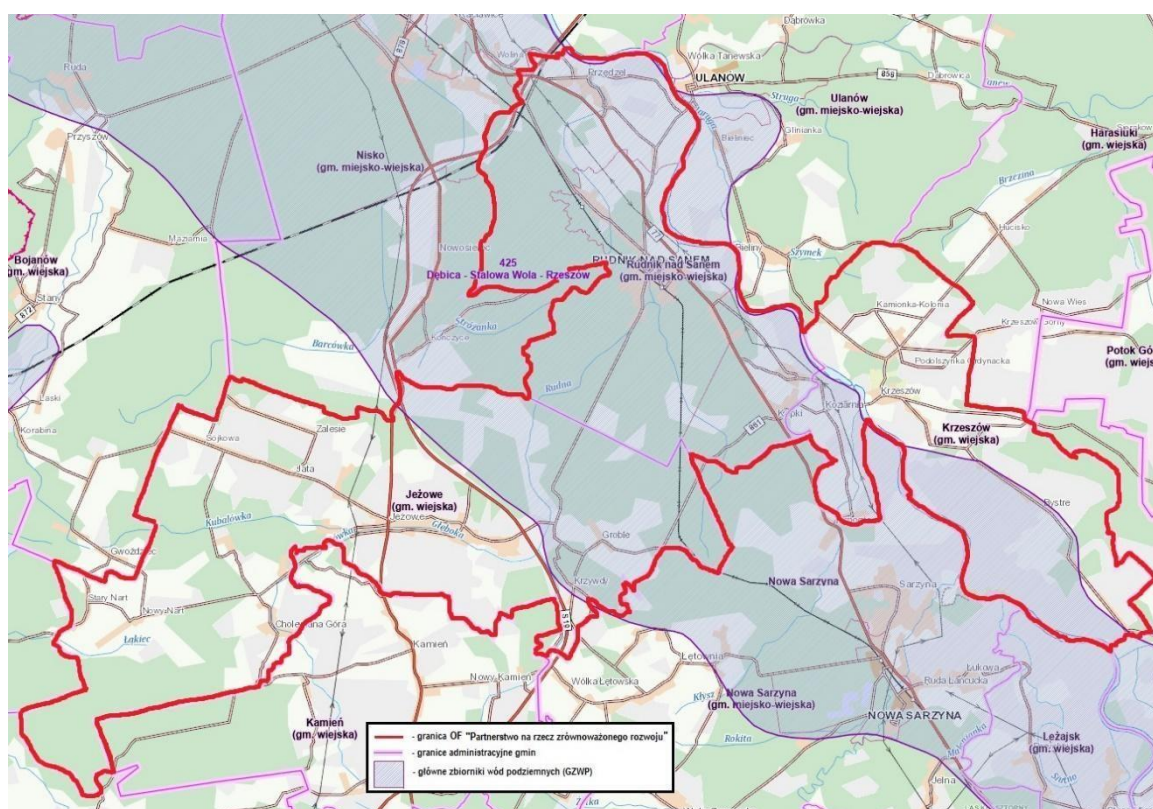
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Hydroportalu: www.wody.isok.gov.pl

Strategiczne znaczenie w gospodarce wodnej danego obszaru mają główne zbiorniki wód podziemnych, stanowiące naturalne zbiorniki wodne, które gromadzą wody podziemne, znajdujące się pod powierzchnią ziemi. W granicach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znajduje się jeden Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP): nr 425 Dębica-Stalowa Wola-Rzeszów, który obejmuje swoim zasięgiem w całości obszar gminy Rudnik nad Sanem oraz część obszaru gmin Jeżowe i Krzeszów.

Szczegółowe znaczenie GZWP wynika przede wszystkim z ich obecnego oraz perspektywicznego zaopatrzenia w wodę w stanie surowym lub po jej ewentualnym prostym uzdatnieniu przy pomocy stosowanych obecnie i uzasadnionych ekonomicznie technologii. Stąd ważna jest jakość zasobów wodnych i przeciwdziałanie zagrożeniom. Wody podziemne narażone są przede wszystkim na zagrożenia związane z działalnością człowieka, a największy wpływ na ich zanieczyszczenie mają ścieki komunalne i przemysłowe oraz składowiska odpadów komunalnych. W obrębie analizowanego obszaru znajdują się również obszary rolnicze, w związku z tym zagrożenie dla wód podziemnych wynika również ze stosowania środków ochrony roślin oraz nawozów mineralnych.

Główne zbiorniki wód podziemnych, występujące na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” ilustruje poniższa mapa.

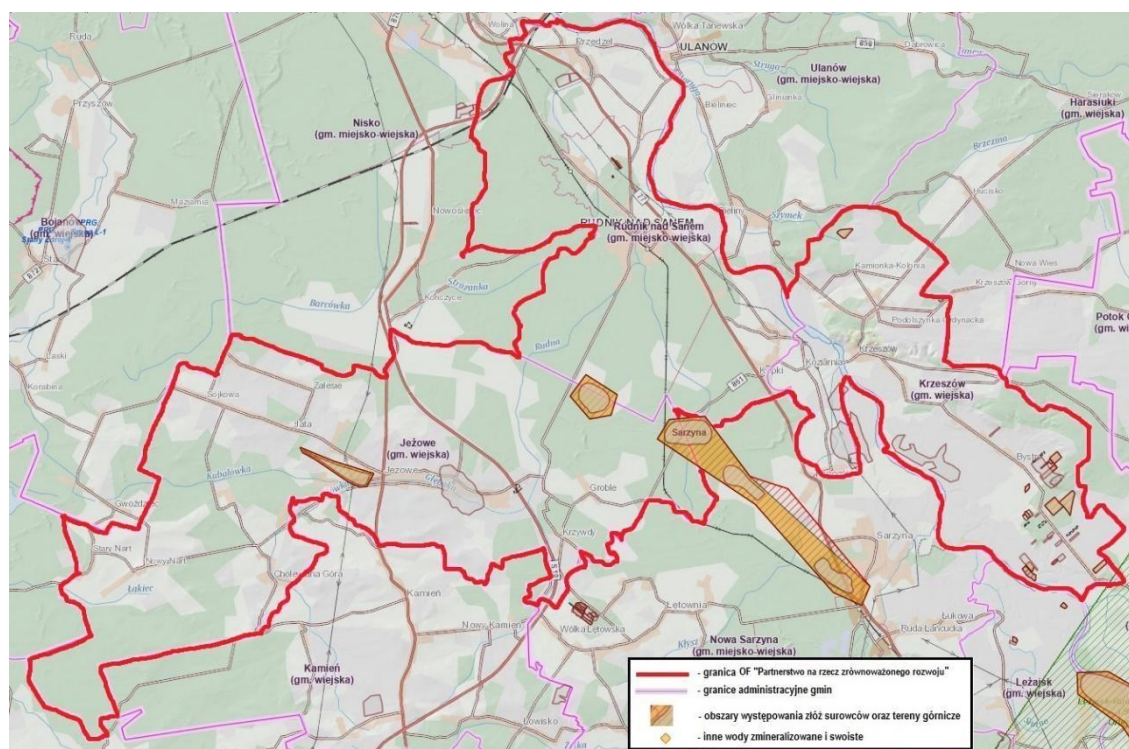
Mapa 10. Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego

Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” występują złoża surowca energetycznego – gazu ziemnego, które mają istotne znaczenie dla lokalnej gospodarki, a koncesję na wydobywanie gazu ziemnego ma spółka ORLEN S.A. Surowiec ten znajduje się głównie w granicach administracyjnych gminy Jeżowe oraz w niewielkiej części gminy Rudnik nad Sanem. Oprócz tego na analizowanym obszarze, w szczególności w granicach gminy Krzeszów, występują liczne złoża piasków i żwirów, stanowiące surowce budowlane.

Mapa 11. Obszary występowania złóż surowców oraz tereny górnicze na OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

Duże znaczenie dla środowiska naturalnego, a także dla atrakcyjności i promocji gminy mają lasy. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2024 r. poz. 530 z późn. zm.), lasem określamy grunt o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, który pokryty jest drzewami, krzewami oraz runem leśnym i przeznaczony jest do produkcji leśnej lub stanowi rezerwat przyrody, czy też wchodzi w skład parku narodowego, albo też wpisany jest do rejestru zabytków. Lasem jest również grunt związany z gospodarką leśną, który zajęty jest przez: budynki, budowle, urządzenia melioracji wodnych, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, tereny pod liniami energetycznymi, szkółki leśne, miejsca składowania drewna - wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej, a także wykorzystywany na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.

Na terenie Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego z 2023 roku, lasy zajmowały powierzchnię 8 542,85 ha, co stanowiło 1,23 % powierzchni ogółu lasów w województwie podkarpackim, a stopień zalesienia wynosił 32,2 %, przy lesistości 38,3 % dla województwa. Największa powierzchnia gruntów leśnych występowała w gminie Rudnik nad Sanem – 3 958,36 ha, co stanowiło 46,34 % powierzchni tych gruntów na terenie całego OF, natomiast lesistość w gminie kształtowała się na poziomie 49,0 %, co również było najwyższą wartością w OF. Najmniejsza powierzchnia gruntów leśnych oraz najniższy stopień lesistości występował z kolei w gminie Krzeszów – odpowiednio 649,05 ha i 10,4 %.

str. 86

Tabela 35. Powierzchnia gruntów leśnych oraz lesistość w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wg stanu na dzień 31 grudnia 2023 r.”

Nazwa gminy	Powierzchnia gruntów leśnych w ha	Powierzchnia gruntów leśnych publicznych w ha	Powierzchnia gruntów leśnych prywatnych w ha	Lesistość w %
Jeżowe	3 935,44	2 741,44	1 194,00	31,2
Krzeszów	649,05	156,05	493,00	10,4
Rudnik nad Sanem	3 958,36	2 980,36	978,00	49,0
Ogółem OF	8 542,85	5 877,85	2 665,00	32,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Kwestie związane z ochroną przyrody regulowane są przez ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478). Zgodnie z niniejszą ustawą formami ochrony przyrody są parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, a także ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów. Każda z tych form spełnia inną rolę w systemie ochrony przyrody i służy innym celom, z tego względu cechuje się odmiennym reżimem ochronnym oraz zakresem ograniczeń w użytkowaniu.

Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” występują następujące formy ochrony przyrody:

- 1) obszary Natura 2000 – ptasie i siedliskowe,
- 2) użytki ekologiczne, 3) pomniki przyrody.

Obszary Natura 2000 objęte są ochroną przyrody w celu zachowania określonych typów siedlisk przyrodniczych, a także gatunków, które są uważane za cenne i zagrożone. W ramach programu Natura 2000 wyznaczone zostały tzw. specjalne obszary ochrony ptaków oraz specjalne obszary ochrony siedlisk. Wyznaczenie obszarów specjalnej ochrony ptaków ma na celu protekcję populacji dziko występujących gatunków ptaków, utrzymanie i zagospodarowanie ich naturalnych siedlisk, z kolei celem wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony siedlisk jest ochrona siedlisk przyrodniczych, populacji i siedlisk roślin oraz zwierząt, a także odtworzenie siedlisk przyrodniczych lub właściwego stanu ochrony gatunków roślin lub zwierząt.

Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” występuje jeden obszar specjalnej ochrony ptaków – Puszcza Sandomierska, powstały w celu ochrony takich gatunków ptaków jak m. in. bocian czarny, bocian biały, derkacz, kraski, podgorzałki oraz czapli białej, a także dwa specjalne obszary ochrony siedlisk – Dolina Dolnego Sanu oraz Enklawy Puszczy Sandomierskiej, których lokalizacje obrazują poniższe mapy.

Jak przedstawiają powyższe mapy, obszary objęte specjalną ochroną ptaków obejmują jedynie zachodnią część gminy Jeżowe, natomiast specjalne obszary ochrony siedlisk występują w każdej z gmin OF, w tym obszar Dolina Dolnego Sanu znajduje się w granicach administracyjnych gmin Krzeszów i Rudnik nad Sanem, natomiast obszar Enklawy Puszczy Sandomierskiej znajduje się w granicach gmin Jeżowe i Rudnik nad Sanem.

Oprócz wyżej wymienionych form przyrody, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” występują liczne pomniki przyrody, obejmujące przede wszystkim pojedyncze drzewa lub skupiska drzew, a także użytki ekologiczne, które są pozostałościami ekosystemów mające znaczenie dla różnorodności biologicznej obszaru.

2.4.2. Dziedzictwo kulturowe

Ważnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego jest również dziedzictwo kulturowe, związane ściśle z tradycją, historia oraz tożsamością danej społeczności i obejmujące elementy materialne, jak np. zabytki architektury oraz niematerialne, jak np. zwyczaje, obrzędy, tradycyjna wiedza i praktyki. Ochrona dziedzictwa jest szczególnie ważna dla zachowania tożsamości i wartości dla przyszłych pokoleń.

Teren OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” położony jest na styku funkcjonujących na przestrzeni XVI i XVIII wieku województw – sandomierskiego i ruskiego. W obrębie dawnego województwa sandomierskiego położone są obecne gminy Jeżowe i Rudnik nad Sanem, natomiast gmina Krzeszów w swoich obecnych granicach zlokalizowana była w północno-zachodniej części województwa ruskiego w obrębie powiatu przemyskiego.

Obszar dzisiejszych gmin Jeżowe i Rudnik nad Sanem w stosunku do pozostałych części województwa sandomierskiego był słabo zaludniony, co wynikało z występowaniem na tym terenie rozległych lasów Puszczy Sandomierskiej, które zajmowały grunty w widłach Wisły i Sanu. Osadnictwo bardziej rozwijało się w przypadku znajdującej się po przeciwnej stronie rzeki San ziemi krzeszowskiej, a pierwsza pisemna wzmianka o Krzeszowie pojawiła się w dokumentach dziedzica Krzeszowa – Jaśka Kustry w 1390 r., gdzie miejscowość występuje w łacińskim brzmieniu Crzeszów. Przeprowadzone po II wojnie światowej badania archeologiczne dowodzą, że na terenie dzisiejszego Krzeszowa we wczesnym średniowieczu istniała osada, należąca najprawdopodobniej do państwa Wiślan. Historycy wywodzą nazwę od staropolskiego imienia Krzesz i zaliczają je do miejscowości znanych już w XII wieku. Potwierdzają to badania Rudolfa Jamki, który natrafił na terenie Krzeszowa na szczątki wczesnośredniowiecznego pieca. Spolszczoną już nazwę Krzeszów zawierają rejestry poborowych, które zostały sporządzone w 1515 roku. Jak podają dostępne dokumenty, w tymże roku królewszczyzna krzeszowska obejmowała pięć pobliskich miejscowości, a w samym Krzeszowie działało wówczas siedem karczm, dwa szynki i młyn. Prawa miejskie Krzeszów uzyskał w 1641 roku za sprawą króla Władysława IV Wazy.

Początki miasta Rudnik nad Sanem sięgają roku 1552, kiedy to aktem erekcyjnym król Zygmunt August pozwolił założyć miasto na gruntach wsi Kopki o nazwie Rudnik, a także ustanowił cotygodniowe targi oraz dwa doroczne jarmarki. Wieś Kopki istniała tu jednak prawdopodobnie od XIV wieku i szybko się rozwijała dzięki położeniu przy rzekach San i Rudna. Utworzenie na gruntach wsi miasta Rudnik wpłynęło na dalszy rozwój, powstały tu prędko karczma, dwa młyny oraz spichlerze zlokalizowane nad rzeką San, a rzemiosło opierało się na cechach – szewskim, piekarskim oraz flisackim. Miasto nie mogło jednak w pełni wykorzystać swojego położenia nad rzeką San i nie

uzyskało większego znaczenia jako port rzeczny czy też ośrodek produkcji statków, z uwagi na silną konkurencję sąsiedniego miasta Ulanów.

W gminie Jeżowe najstarszą miejscowością, po której w dalszej kolejności rozwijały się inne osady i wioski była wieś Jeżowe. Jej początki związane są z wydaniem przez króla Zygmunta Augusta aktu lokacyjnego wsi Jeżów w 1554 roku, który został wydany na prawie magdeburskich, przez co mieszkańcy wyłączeni zostali z sądownictwa królewskiego, a sądy sprawował wójt jako zarządca. Ponadto, mieszkańcy na okres 10 lat zostali zwolnieni z podatków oraz innych powinności na rzecz króla, pozwolono na wzniesienie młyna oraz karczmy zwolnionych z podatków, a także na karczowanie lasów królewskich i założenie trzech barci. Ważnym etapem rozwoju osadnictwa na obszarze dzisiejszej gminy Jeżowe było tworzenie parafii Jeżowe, przez co teren ten został wyłączony z parafii Rudnik. Obok parafii funkcjonował zaś folwark, który znacząco wpływał na rozwój gospodarczy i osadniczy wsi.

Po I rozbiorze Rzeczypospolitej Polskiej, teren obecnego OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znalazł się pod zaborem austriackim, wchodząc w skład Galicji. Po utworzeniu Księstwa Warszawskiego i regulacji jego granic, w 1809 roku do Księstwa przyłączony został obszar dzisiejszej gminy Krzeszów, który wchodził w skład cyrkułu zamojskiego. Spowodowało to spadek znaczenia Krzeszowa, jako ośrodka handlowego, gdyż na krzeszowskie jarmarki nie przybywała już ludność zza rzeki San, z terenów Galicji. W 1815 r. po Kongresie Wiedeńskim, Księstwo Warszawskie przestało istnieć, a w to miejsce utworzone zostało Królestwo Polskie, tzw. Królestwo Kongresowe, połączone unią personalną z Imperium Rosyjskim. W skład Królestwa weszła również obecna gmina Krzeszów, nie powracając już tym samym do Austrii. Po powstaniu styczniowym, w 1863 roku, Krzeszów bezpowrotnie utracił prawa miejskie. Pozostałe tereny dzisiejszego OF, obejmujące obecne gminy Jeżowe i Rudnik nad Sanem nieprzerwanie pozostawały w granicach zaboru austriackiego do czasu odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r.

Kluczowym momentem w historii miasta i gminy Rudnik nad Sanem, a tym samym OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” było zainicjowanie w II poł. XIX wieku, przez ówczesnego właściciela dóbr rudnickich – hrabiego Ferdynanda Hompescha, rzemiosła wikliniarskiego, co trwale powiązało ten obszar z tym rzemiosłem. Hrabia od momentu zakupu majątku rudnickiego, tj. od 1853 roku dbał o rozwój miasta oraz interesował się życiem jego mieszkańców. Gdy zauważył, że tereny nad rzeką San charakteryzują się występowaniem ogromnych ilości wikliny, postanowił to wykorzystać i z czasem założono tu szkołę koszykarską, co poprzedzone zostało wysłaniem kilku mieszkańców Rudnika i Kopek do szkoły koszykarskiej w Wiedniu. Powstał wówczas cały system produkcji oparty na pracy nakładczej i pozyskiwaniu surowca, a także wprowadzono uprawę wikliny i sprzedaż gotowych wyrobów. Przyczyniło się to do wzrostu liczby mieszkańców oraz poprawy ich zamożności. Rozkwit rudnickiego koszykarstwa nastąpił w XX wieku po I wojnie światowej, a miasto Rudnik stało się stolicą polskiego wikliniarstwa o dużym znaczeniu na skalę europejską.

Swoimi działaniami, obszar dzisiejszego OF Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju objęła I wojna światowa, rozegrana też wtedy została bitwa pod Rudnikiem, pomiędzy armią austro-węgierską i rosyjską, która skutkowałą znacznym zniszczeniu zabudowy miasta oraz śmiercią tysięcy żołnierzy obu armii.

II wojna światowa również przyniosła dotkliwe straty wojenne na terenie dzisiejszego OF, na terenie obecnej gminy Jeżowe, gdzie ludność została wysiedlona, a Niemcy założyli poligon wojskowy. Okres okupacji był ogólnie czasem krwawych represji, pacyfikacji oraz głodu

i niepewności, a w szczególności ucierpiała ludność żydowska, na której dokonywano krwawych egzekucji. Mieszkańcy regionu prowadzili w tym czasie czynną walkę z hitlerowcami, przede wszystkim w formie działalności konspiracyjnej.

Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” charakteryzuje się bogatym dziedzictwem kulturowym, które wynika z obecnego tu krajobrazu kulturowego, wielokulturowej historii, zachowanych tradycji, a także występujących tu licznych zabytków architektury sakralnej. Każda z gmin wchodzących w skład obszaru ma swoją własną, unikalną historię i własne dziedzictwo, o którego ochronę i promocję dba. Poniżej przedstawiono najważniejsze zabytki występujące na terenie poszczególnych gmin OF.

Gmina Jeżowe

Do najważniejszych obiektów zabytkowych na terenie gminy Jeżowe, tworzących jej dziedzictwo kulturowe, zalicza się przede wszystkim:

- Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Jeżowie, zbudowany w latach 1914-1928;
- Cmentarz parafialny w Jeżowie, założony w XVIII wieku, pełniący dawniej funkcję cmentarza rzymsko-katolickiego i ewangelicko-augsburskiego, obecnie natomiast wyłącznie rzymsko-katolickiego, ponadto na części cmentarza znajdują się mogiły żołnierzy poległych w kampanii wrześniowej w 1939 r.;
- Cmentarz parafialny w Jacie, założony w 1919 r. jako cmentarz rzymskokatolicki;
- Park podworski w Nowym Narcie, powstały w XIX wieku, występują tu charakterystyczne starodrzewia tulipanowca, sosny wejmutki, klonu – jawora i klonu pospolitego;
- budynek Muzeum Figur Chrystusa Frasobliwego w Jeżowie, pochodzący z XIX w., wcześniej funkcjonujący jako plebania.

Zdjęcie 1. Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Jeżowie

Źródło: www.diecezjasandomierska.pl

Zdjęcie 2. Park podworski w Nowym Narciu

Źródło: www.jezowe.pl

Źródło: www.turystyka-nizanski.pl

Gmina Krzeszów

Do najciekawszych obiektów architektury, miejsc pamięci i innych obiektów na terenie gminy Krzeszów można zaliczyć przede wszystkim:

- Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Krzeszowie, istniejący od XVIII w., usytuowany na wzgórzu Rotunda;
- drewniana dzwonnica przy kościele parafialnym z 1898 r.;
- układ urbanistyczny miejscowości Krzeszów, stanowiący pozostałość dawnej zabudowy miejskiej;
- cmentarz żydowski, powstały najprawdopodobniej w XVII wieku, w którym do dzisiaj zachowało się ok. 50 nagrobków, stanowiąc pozostałość po licznej ludności żydowskiej Krzeszowa;
- zbiorowa mogiła ok. 1 500 osób narodowości żydowskiej z Krzeszowa i okolic, którzy zostali rozstrzelani w 1942 r.

Zdjęcie 4. Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Krzeszowie

Źródło: www.krzeszow.org

Zdjęcie 5. Drewniana dzwonnica przy Kościele pw. Najświętszej Maryi Panny w Krzeszowie

Źródło: www.wikipedia.org

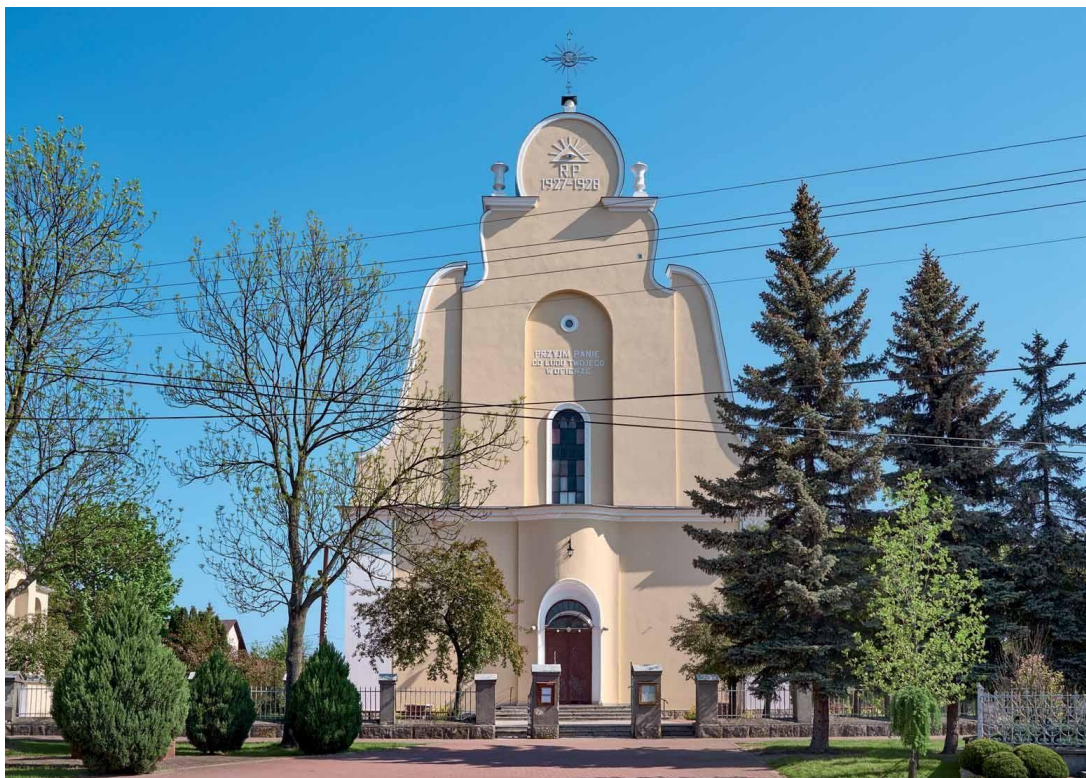
Źródło: www.cmentarze-zydowskie.pl

Gmina Rudnik nad Sanem

Do najważniejszych zabytków oraz miejsc pamięci, znajdujących się na terenie gminy Rudnik nad Sanem można zaliczyć przede wszystkim:

- Kościół Trójcy Świętej w Rudniku nad Sanem, wzniesiony w latach 1927-1928;
- Budynek Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem, pochodzący z 1890 r., w którym dawniej mieściła się szkoła ludowa;
- Cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej w Przędzeli, na którym pochowani zostali żołnierze austro-węgierscy i polscy;
- Budynek dawnego młyna i elektrowni z 1920 r., w którym obecnie funkcjonuje w dalszym ciągu młyn oraz kaszarnia;
- Zespół pałacowo-parkowy Tarnowskich w Rudniku nad Sanem, pochodzący z XIX w.;
- Pomnik hrabiego Ferdynanda Hompescha w Rudniku nad Sanem, zasłużonego dla rozwoju miejscowego wikliniarstwa, pochodzący z 1904 r.,
- Kapliczki i figury świętych zlokalizowane w różnych częściach miasta i gminy.

Zdjęcie 7. Kościół Trójcy Świętej w Rudniku nad Sanem

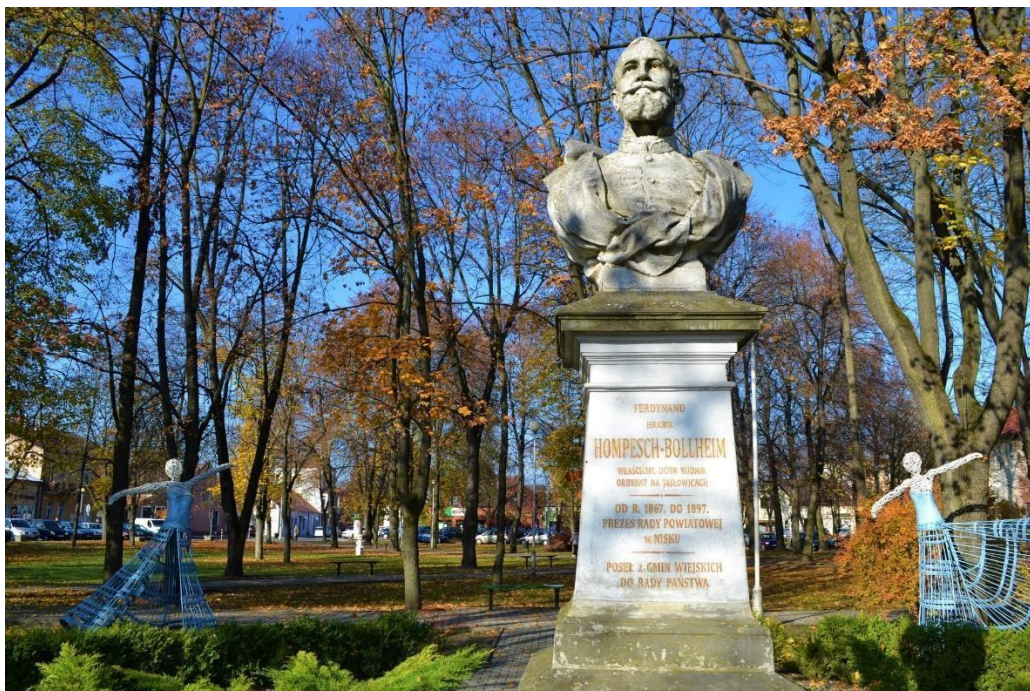
Źródło: www.diecezjasandomierska.pl

Zdjęcie 8. Budynek Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem

Źródło: www.polskieszlaki.pl

Zdjęcie 9. Pomnik hrabiego Ferdynanda Hompescha w Rudniku nad Sanem

Źródło: www.centrumwikliniarstwa.pl

2.4.3. Mieszkalnictwo i planowanie przestrzenne

Kolejnym ważnym elementem rozwoju lokalnego jest mieszkalnictwo, związane z wielkością zasobów mieszkaniowych oraz warunkami mieszkaniowymi. Mieszkalnictwo ściśle wiąże się również z polityką przestrzenną, ze względu na jej rolę w kształtowaniu przestrzeni, decydując o sposobie użytkowania terenu.

Według danych GUS z 2023 r., na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znajdowało się łącznie 7245 mieszkań w 7 005 budynkach mieszkalnych, których łączna powierzchnia wyniosła 684 913 m². Najwięcej mieszkań znajdowało się na terenie gminy Rudnik nad Sanem – 3 359, natomiast najmniej w gminie Krzeszów – 1 304, co ma związek z typem gmin oraz ich potencjałem demograficznym.

Dane dotyczące liczby budynków mieszkalnych, mieszkań, izb oraz powierzchni użytkowej mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 36. Liczba budynków mieszkalnych, mieszkań, izb oraz powierzchnia użytkowa mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Wyszczególnienie	Rok	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Liczba budynków mieszkalnych	2019	2 468	1 296	3 037
	2023	2 582	1 304	3 119
Liczba mieszkań	2019	2 499	1 302	3 247

	2023	2 582	1 304	3 359
Liczba izb	2019	11 085	5 488	14 037
	2023	11 924	5 843	15 106
Powierzchnia użytkowa mieszkań (m²)	2019	238 129	123 277	286 659
	2023	252 805	127 183	304 925

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

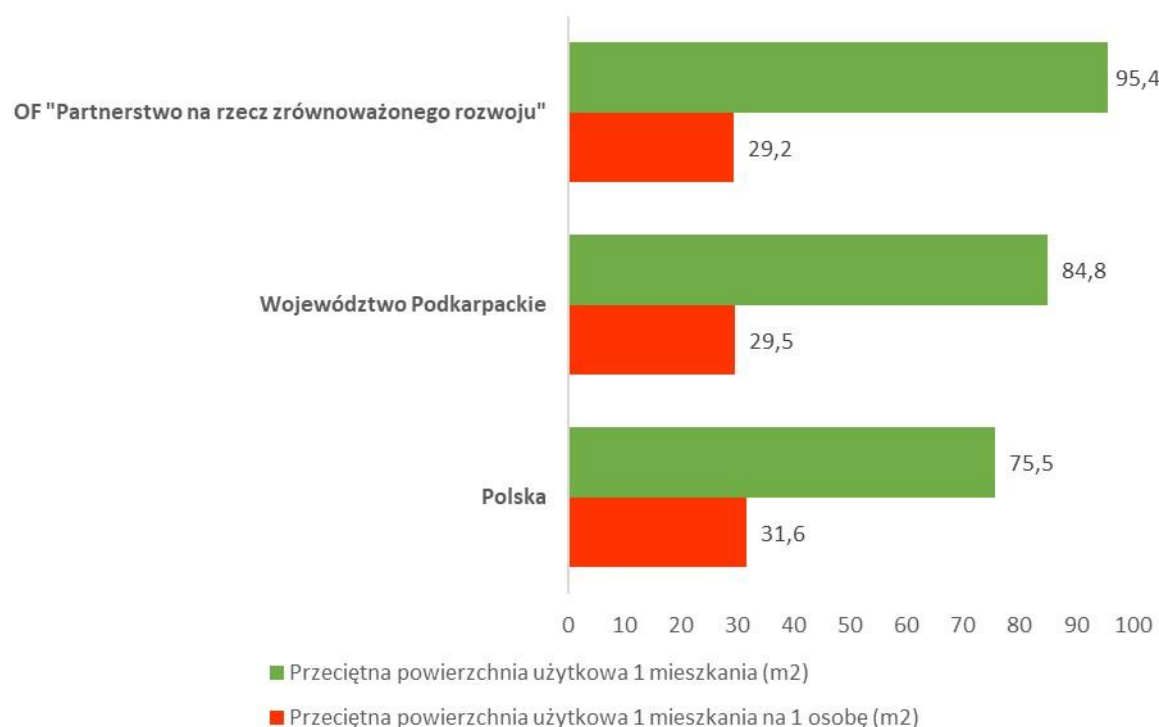
Wskaźnikami, pozwalającymi określić wielkość zasobów mieszkaniowych na danym obszarze, są przede wszystkim:

- przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania,
- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę,
- przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie,
- przeciętna liczba osób na 1 izbę;
- mieszkania na 1000 mieszkańców.

W 2023 roku, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wynosiła 95,4 m², w porównaniu do rok 2019 zwiększając się o 2,6 m². Wskaźnik ten znacznie przekracza średnią dla województwa podkarpackiego (84,8 m²) oraz całego kraju (75,5 m²), z uwagi na dysproporcje w przeciętnej powierzchni użytkowej w miastach, w szczególności dużych i średnich, gdzie przeważają budynki mieszkalne wielorodzinne oraz na obszarach wiejskich, gdzie w większości występują budynki mieszkalne jednorodzinne. Natomiast w przypadku wskaźnika przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę, wartość wskaźnika dla OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wynosiła w 2023 roku 29,2 m² – kształtując się poniżej średniej dla województwa podkarpackiego (29,5 m²) oraz całego kraju (31,6 m²).

Dane dotyczące wskaźników: przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania oraz przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę w 2023 roku dla OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwa podkarpackiego, a także całego kraju, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 30. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m² i przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na 1 osobę w m² w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jednym ze wskaźników, przedstawiającym zagęszczenie mieszkań jest przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie. W tym przypadku, pozytywnym trendem jest zmniejszanie się wartości tego wskaźnika, co miało miejsce zarówno w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwie podkarpackim, jak i w skali całego kraju, na przestrzeni lat 2019-2023.

W 2023 roku, w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na jedno mieszkanie przypadało średnio 3,30 osoby, co kształtowało się powyżej średniej dla województwa podkarpackiego (2,88) oraz dla całego kraju (2,39), świadcząc o dużej gęstości zaludnienia mieszkań na tym terenie, co charakterystyczne jest dla obszarów wiejskich. Na przestrzeni lat 2019-2023 zauważalna jest malejąca tendencja, jeśli chodzi o wartość tego wskaźnika, jednak wciąż jest to spadek zbyt niski, by w najbliższych latach, móc zbliżyć się do średniej krajowej.

Nieco inaczej sytuacja wygląda w przypadku przeciętnej liczby osób przypadających na 1 izbę. W statystyce publicznej, izbą określa się pomieszczenie w mieszkaniu, oddzielone od innych stałymi ścianami o powierzchni nie mniejszej niż 4 m², z bezpośrednim oświetleniem dziennym poprzez okno lub oszklone drzwi w ścianie zewnętrznej budynku. Do izb zalicza się pokoje oraz kuchnie spełniające przedstawione kryteria, nie uwzględnia się natomiast m. in. przedpokojów, holi, łazienek, spiżarni, ganków itp. W 2023 roku, na jedną izbę przypadało w OF 0,73 osób, z kolei w województwie podkarpackim – 0,68, a w skali kraju 0,62 osoby.

W statystyce publicznej występuje również wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców, określający wielkość zasobów mieszkaniowych oraz stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie tych zasobów. W 2023 roku w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, liczba mieszkań na 1000 mieszkańców wyniosła 306,9, a wynik ten kształtował się na poziomie str. 99

znacznie niższym niż średnia dla województwa podkarpackiego – 347,8 oraz dla całego kraju – 419,3.

Analiza wyżej przedstawionych wskaźników, według danych z 2023 roku dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” ukazuje, że:

- najwyższa wartość przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania wystąpiła w gminie Jeżowe – 97,9 m², a najniższa w gminie Rudnik nad Sanem – 90,8 m²;
- najwyższa wartość przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę wystąpiła w gminie Krzeszów – 31,1 m², a najniższa w gminie Jeżowe – 25,5 m²;
- najwyższa wartość przeciętnej liczby osób przypadających na 1 mieszkanie wystąpiła w gminie Jeżowe – 3,84, a najniższa w gminie Rudnik nad Sanem – 2,93;
- najwyższa wartość liczby osób przypadających na 1 izbę wystąpiła w gminie Jeżowe – 0,83, a najniższa w gminie Rudnik nad Sanem – 0,65;
- najwyższa wartość liczby mieszkań na 1000 mieszkańców wystąpiła w gminie Rudnik nad Sanem – 341,8, a najniższa w gminie Jeżowe – 260,6.

Dane dotyczące wartości wskaźników zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 37. Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Wyszczególnienie	Rok	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	2019	95,3	94,7	88,3
	2023	97,9	97,5	90,8
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	2019	23,6	28,9	28,2
	2023	25,5	31,1	31,0
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	2019	4,04	3,27	3,13
	2023	3,84	3,14	2,93
Przeciętna liczba osób na 1 izbę	2019	0,91	0,78	0,72
	2023	0,83	0,70	0,65
Mieszkania na 1000 mieszkańców	2019	247,5	305,6	319,2
	2023	260,6	318,4	341,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Na przestrzeni lat 2019-2023 na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” można zauważyć wzrost liczby mieszkań, co jest trendem zarówno w województwie podkarpackim ogółem, jak i w skali kraju. W tym okresie w OF oddano łącznie do użytkowania 337 mieszkań o łącznej powierzchni 46 074 m².

Pomocne w określeniu sytuacji w budownictwie mieszkaniowym na danym obszarze oraz tendencji zachodzącej w tej kwestii, są opracowane przez GUS wskaźniki budownictwa mieszkaniowego, m. in. mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności, przeciętna

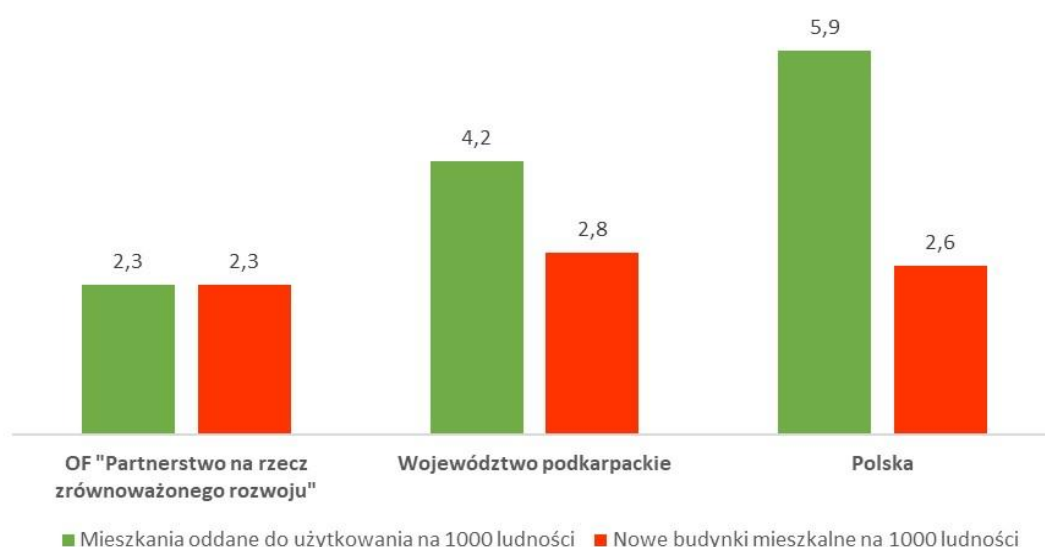
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania oraz nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności.

Według danych GUS z 2023 r., wartość wskaźnika liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności wyniosła w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” 2,3, co było wynikiem bardzo niskim w stosunku do średniej dla województwa podkarpackiego (4,2) oraz całego kraju (5,9). Przyczyną takiego stanu rzeczy jest charakterystyka OF, który obejmuje w dużej mierze tereny wiejskie, wskutek czego mieszkalnictwo nie rozwija się tu w takim stopniu, jak w innych częściach województwa. Również uwarunkowania demograficzne, a także rynek pracy mają zasadniczy wpływ na sytuację w budownictwie mieszkaniowym, co przejawia się skalą rozwoju mieszkalnictwa na danym obszarze.

Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, do użytkowania zarówno w 2019 roku, jak i w roku 2023, oddawane były jedynie mieszkania w budynkach jednorodzinnych, co potwierdza między innymi wskaźnik dotyczący przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania oddanego do użytkowania – 123,4 m² w 2019 r. i 135,6 m² w 2023 r. W województwie podkarpackim oraz w skali kraju, wartości wskaźnika są natomiast mniejsze – odpowiednio 101,9 m² i 88,6 m² w 2019 roku oraz 110,8 i 90,0 w 2023 roku. Widoczne jest to również, porównując wartość wskaźnika dotyczącego nowych budynków mieszkalnych na 1000 ludności, która w OF w 2022 roku wyniosła 2,3, natomiast w województwie podkarpackim – 2,8 i w całym kraju – 2,6, gdzie przyrost nowych budynków mieszkalnych jest znacznie mniejszy niż liczba mieszkań oddawanych do użytkowania.

Dane w zakresie wartości wskaźników dotyczących mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności oraz nowych budynków mieszkalnych na 1000 ludności w 2023 roku w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwie podkarpackim oraz Polsce, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 31. Wskaźniki dotyczące budownictwa mieszkaniowego dla OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Dokonując analizy danych dotyczących budownictwa mieszkaniowego dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” można zauważyć, że na przestrzeni lat

str. 101

2019-2023, największą liczbę mieszkań oddano do użytkowania w gminie Jeżowe – 156, a następnie w gminie Rudnik nad Sanem – 134, natomiast najmniej w gminie Krzeszów – 47, co ukazuje jaka dysproporcja w budownictwie mieszkaniowym występuje na analizowanym obszarze.

Z kolei analiza wskaźników z zakresu budownictwa mieszkaniowego według danych z 2023 roku ukazuje, że największa liczba nowych budynków mieszkalnych na 1000 mieszkańców oraz liczba mieszkań oddana do użytkowania na 1000 mieszkańców wystąpiła w gminie Jeżowe – 3,3, a najmniejsza w gminie Krzeszów – 1,0. W przypadku średniej powierzchni użytkowej 1 mieszkania oddanego do użytkowania, największą powierzchnią charakteryzowały się mieszkania oddane w gminie Krzeszów – 143,8 m², a najmniejszą w gminie Jeżowe – 126,4 m². W stosunku do roku 2019, do wzrostu wartości wskaźników: mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności oraz nowych budynków mieszkalnych na 1000 ludności doszło w gminach Jeżowe oraz Rudnik nad Sanem, natomiast w gminie Krzeszów doszło do spadku wartości wskaźników, co negatywnie świadczy o rozwoju mieszkalnictwa na tym obszarze.

Dane dotyczące wartości wskaźników z zakresu budownictwa mieszkaniowego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 38. Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023

Wyszczególnienie	Rok	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	2019	2,5	1,9	1,8
	2023	3,3	1,0	2,7
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania	2019	134,6	116,1	119,4
	2023	126,4	143,8	136,6
Nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności	2019	2,5	1,9	1,8
	2023	3,3	1,0	2,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

O warunkach mieszkaniowych, oprócz takich czynników jak powierzchnia mieszkania, w tym powierzchnia przypadająca na 1 osobę, czy też liczba izb, decyduje również wyposażenie w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne, do których można zaliczyć łazienkę, ustęp spłukiwany, wodociąg, centralne ogrzewanie oraz gaz sieciowy.

Na przestrzeni ostatnich lat, ogółem w skali kraju można zauważyć wzrost liczby mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne. Najwięcej mieszkań na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku wyposażonych było w wodociąg – 95,8 % ogółu mieszkań. Ustęp spłukiwany posiadało 89,1 % ogółu mieszkań, łazienkę – 86,6 %, natomiast centralne ogrzewanie – 78,4 %. Najmniej mieszkań wyposażonych było w gaz z sieci – instalację tą posiadało 68,2 % ogółu mieszkań. Wartości te w każdym przypadku były niższe od średniej dla województwa podkarpackiego oraz w większości przypadków niższe od średniej dla całego kraju

(za wyjątkiem wyposażenia mieszkań w gaz sieciowy), co zostało przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 32. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w % ogółu mieszkań w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Analizując wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w 2023 roku, zauważalne są nieznaczne dysproporcje w tej kwestii w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”:

- w wodociąg najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Rudnik nad Sanem – 97,9 % ogółu mieszkań, a najmniej w gminie Krzeszów – 94,6 %;
- w ustęp splukiwany najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Rudnik nad Sanem – 90,1 % ogółu mieszkań, a najmniej w gminie Jeżowe – 88,0 %;
- w łazienkę najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Rudnik nad Sanem – 88,9 % ogółu mieszkań, a najmniej w gminie Jeżowe – 84,4 %;
- w centralne ogrzewanie najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Jeżowe – 79,0 %, a najmniej w gminie Rudnik nad Sanem – 77,8 %;
- w gaz sieciowy najwięcej mieszkań wyposażonych było w gminie Rudnik nad Sanem – 77,0 % ogółu mieszkań, a najmniej w gminie Krzeszów – 59,7 %.

Dane dotyczące wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 39 Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w % ogółu mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 i 2023 roku

Rodzaj instalacji techniczno-sanitarnej	Rok	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Wodociąg	2019	89,6 %	87,9 %	88,1 %
	2023	95,0 %	94,6 %	97,9 %
Ustęp splukiwany	2019	81,2 %	83,2 %	86,0 %
	2023	88,0 %	89,1 %	90,1 %
Łazienka	2019	77,7 %	79,6 %	83,8 %

	2023	84,4 %	86,4 %	88,9 %
Centralne ogrzewanie	2019	60,8 %	65,1 %	68,4 %
	2023	79,0 %	78,3 %	77,8 %
Gaz sieciowy	2019	40,5 %	42,8 %	64,9 %
	2023	67,9 %	59,7 %	77,0 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Jak wspomniano we wcześniejszej części niniejszego podrozdziału, mieszkalnictwo ściśle wiąże się z polityką przestrzenną, która decydując o sposobie użytkowania terenu, wpływa na kształtowanie przestrzeni. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, kierunki polityki przestrzennej gminy określa na chwilę obecną studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jednak wskutek reformy planowania i zagospodarowania przestrzennego, która nastąpiła w 2023 r., jego miejsce zajmie plan ogólny, dokument uchwalany obligatoryjnie dla całej gminy, w randze aktu prawa miejscowego. Funkcjonujące studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy utracą swoją moc z dniem 31 grudnia 2025 r. Na moment opracowania niniejszej diagnozy do sporządzenia planu ogólnego przystąpiły gminy Jeżowe oraz Rudnik nad Sanem.

W zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego fundamentalne znaczenie mają zasady ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju. Ład przestrzenny jest określany, jako ukształtowanie powierzchni, które tworzy harmonijną całość i uwzględnia w sposób uporządkowany wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Z kolei zrównoważony rozwój jest to rozwój społeczno-gospodarczy, w którym występuje proces integracji działań politycznych, społecznych i gospodarczych, mając na względzie zachowanie równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb społeczności lub obywateli, zarówno w chwili obecnej jak i dla przyszłych pokoleń.

W celu kształtowania zabudowy oraz wskaźników zagospodarowania terenu tworzone są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na działkach gminnych i prywatnych, umożliwiające przyjęcie wieloletniego kierunku działań standaryzujących ład i porządek przestrzenny oraz stwarzające możliwość zrównoważonego rozwoju podstawowej infrastruktury komunalnej i społecznej oraz sprawniejszego zasiedlania obszarów gminy. Obligatoryjnie realizowane są programy i projekty zmierzające do harmonizacji i kształtowania przestrzeni publicznej.

Zgodnie z danymi GUS z 2023 roku, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” obowiązywały łącznie 72 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, obejmujące powierzchnię 182,1 ha (ok. 0,7 % powierzchni OF ogółem), jednak zaledwie 10 z nich, zostało sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a ich łączna powierzchnia wynosiła 85,1 ha. Pozostałe obowiązujące plany, zostały opracowane na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, która została uchylona przez ww. ustawę.

Najwięcej miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązywało w 2023 roku w gminie Krzeszów – 59 planów, obejmujące łącznie powierzchnię 22 ha, z których żadna nie została sporządzona na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu

i zagospodarowaniu przestrzennym. Najmniej miejscowych planów obowiązywało w gminie Jeżowe – 1 plan, który objął powierzchnię 60,1 ha.

Dane dotyczące obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 40. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Plany zagospodarowania ogółem	1	59	12
Powierzchnia gminy objęta obowiązującymi planami ogółem (w ha)	60,1	22,0	100,0
Plany sporządzone na podstawie ustawy z 2003 r.	1	0	9
Powierzchnia terenów objętych obowiązującymi planami na podstawie ustawy z 2003 r. (w ha)	60,1	0,0	25,0
Udział powierzchni objętej obowiązującymi planami w powierzchni ogółem (w %)	0,5	0,4	1,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Optymalnym rozwiązaniem w kształtowaniu polityki przestrzennej gmin byłoby uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich terenów zurbanizowanych. Jednak w obecnej sytuacji ekonomicznej samorządów oraz obowiązujących przepisów prawnych dot. ochrony przyrody, jest to rozwiązanie trudne i czasochłonne w realizacji.

Ze względu na mały odsetek terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, zagospodarowanie przestrzenne jest realizowane poprzez wydawanie przewidzianych prawem decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Na przestrzeni lat 2019-2023, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” zostało wydanych 924 decyzji o warunkach zabudowy oraz 275 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Wydane decyzje o warunkach zabudowy dotyczyły w przeważającej części zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – 696, tj. 75,3 % ogółu wydanych decyzji, w przypadku zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej nie wydano żadnych decyzji. Ilość decyzji dot. zabudowy usługowych wyniosła z kolei 66, a decyzji dot. innej zabudowy – 162. W okresie od 2019 do 2023 roku, najwięcej decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego zostało wydanych w gminie Rudnik nad Sanem – łącznie 122, natomiast decyzji o warunkach zabudowy w gminie Jeżowe – 442, natomiast najmniej w obu przypadkach w gminie Krzeszów – odpowiednio 45 i 157.

Dane dotyczące liczby wydanych decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 41. Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Wyszczególnienie	Rok	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	2019	14	10	22
	2020	16	4	21
	2021	40	5	24
	2022	18	16	32
	2023	20	10	23
Decyzje o warunkach zabudowy	2019	89	30	54
	2020	72	26	75
	2021	108	49	68
	2022	77	27	68
	2023	96	25	60
Decyzje dot. zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	2019	0	0	0
	2020	0	0	0
	2021	0	0	0
	2022	0	0	0
	2023	0	0	0
Decyzje dot. zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	2019	75	16	44
	2020	60	20	51
	2021	102	26	47
	2022	59	16	44
	2023	83	16	37
Decyzje dot. zabudowy usługowej	2019	5	5	5
	2020	8	0	7
	2021	5	7	3
	2022	9	2	5
	2023	2	0	3
Decyzje dot. innej zabudowy	2019	9	9	5
	2020	4	6	17
	2021	1	16	18
	2022	9	9	19
	2023	11	9	20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

2.4.4. Infrastruktura techniczna i gospodarka odpadami

Istotny wpływ na jakość życia na danym obszarze ale także na procesy rozwojowe w gminie ma dostępna infrastruktura techniczna oraz istniejące warunki do rozwoju mieszkalnictwa. Jednym z głównych celów jednostek samorządu terytorialnego jest tworzenie jak najlepszych warunków do zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczej, realizacji usług społecznych, komunalnych i administracyjnych, a także zagospodarowania przestrzennego.

Infrastrukturę techniczną stanowi w szczególności infrastruktura drogowa, wodnokanalizacyjna oraz sieć gazowa, energetyczna i telekomunikacyjna. Jest to zespół elementów niezbędnych do funkcjonowania społeczeństwa oraz gospodarki, mając istotny wpływ na zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy danego obszaru, poprzez wzrost atrakcyjności i potencjał inwestycyjny.

Rozwinięta infrastruktura drogowa zapewnia dostępność komunikacyjną obszaru na którym się znajduje. Dostępność komunikacyjna gminy jest czynnikiem determinującym wielopłaszczyznowy rozwój społeczno-gospodarczy, a także czynnikiem napędu gospodarczego, będący elementem kluczowym do poprawy jakości życia mieszkańców. Główny wpływ na dostępność komunikacyjną ma stan i rodzaj dróg oraz możliwe połączenia z innymi miastami i miejscami, będącymi celem podróży. Dostępność ma ogromne znaczenie zarówno dla transportu osobowego, jak i transportu towarowego.

Transport ma również zasadnicze znaczenie w zaspokajaniu potrzeb związanych z uprawianiem turystyki. Na dostępność komunikacyjną danego obszaru turystycznego składają się dwa czynniki. Po pierwsze jest możliwość dotarcia turysty z miejsca jego stałego zamieszkania do celu jego wyjazdu, czyli tzw. dostępność zewnętrzna, a po drugie jest to sieć połączeń komunikacyjnych, która umożliwia jego poruszanie się po zwiedzanym regionie turystycznym, czyli tzw. dostępność wewnętrzna. O dostępności komunikacyjnej świadczy więc zarówno infrastruktura komunikacyjna, obejmująca m. in. drogi, linie kolejowe, dworce i przystanki, oraz parkingi, ale także i sieć różnego rodzaju połączeń wewnątrz i na zewnątrz miejsca docelowego ruchu turystycznego.

Drogi publiczne ze względu na funkcję w sieci drogowej dzielą się według przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 320 z późn. zm.) na następujące kategorie:

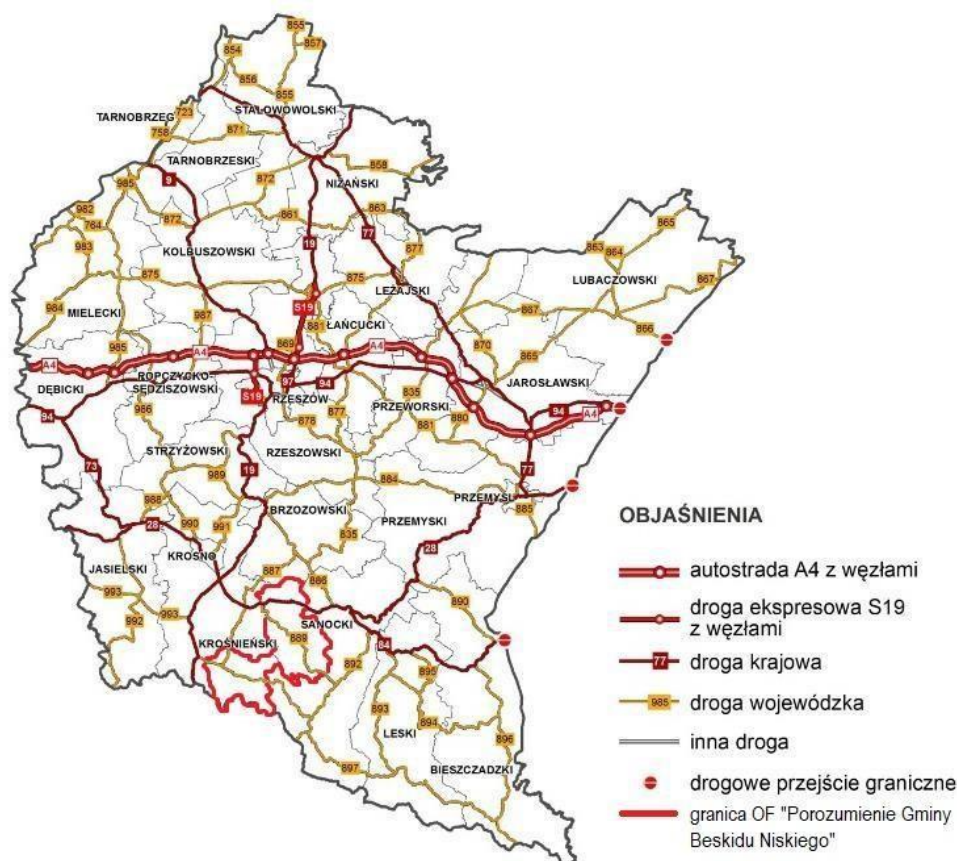
- drogi krajowe,
- drogi wojewódzkie, • drogi powiatowe, • drogi gminne.

OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” charakteryzuje się bardzo dobrą dostępnością komunikacyjną, z uwagi na fakt, że przez jego teren przebiega droga ekspresowa S19, stanowiąca korytarz transportowy Via Carpathia, który docelowo będzie łączyć północną część Europy z południową, a także droga krajowa nr 77 Lipnik – Przemyśl. Ponadto przez teren OF przebiegają następujące drogi wojewódzkie:

- droga wojewódzka nr 861, łącząca miejscowość Kopki z gminie Krzeszów z miejscowością Bojanów;
- droga wojewódzka nr 863, łącząca miejscowość Kopki z miastem Cieszanów;
- droga wojewódzka nr 878, łącząca miasto Janów Lubelski z miejscowością Dylągówka.

Układ sieci drogowej województwa podkarpackiego, w tym OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, określony w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030, przedstawia poniższa mapa.

Mapa 14. Układ sieci drogowej województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

Od momentu opracowania Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030, na przestrzeni ostatnich lat zaszło kilka istotnych zmian, jeśli chodzi o układ komunikacyjny, co ma zarazem kluczowy wpływ na sytuację OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w tej kwestii. Zmiany te dotyczą przede wszystkim oddania do użytkowania kolejnych odcinków drogi ekspresowej S19, a mianowicie: odcinka Zdziary – Rudnik nad Sanem, odcinka Rudnik nad Sanem – Nisko Południe (z węzłami), odcinka Nisko – Jeżowe, odcinka Jeżowe – Łowisko oraz odcinka Łowisko – Sokołów Małopolski Północ, co przyczyniło się do bezpośredniego połączenia terenu OF z autostradą A4 poprzez drogę S19. Droga ta umożliwi również pośrednie połączenie z lotniskiem Rzeszów-Jasionka – siódmym co do wielkości lotniskiem w Polsce, obsługującym ruch krajowy oraz międzynarodowy (pasażerski i towarowy), który również znajduje się w sieci TEN-T. Port ten obsługuje połączenia m. in. do Niemiec, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Irlandii, Chorwacji oraz Stanów Zjednoczonych.

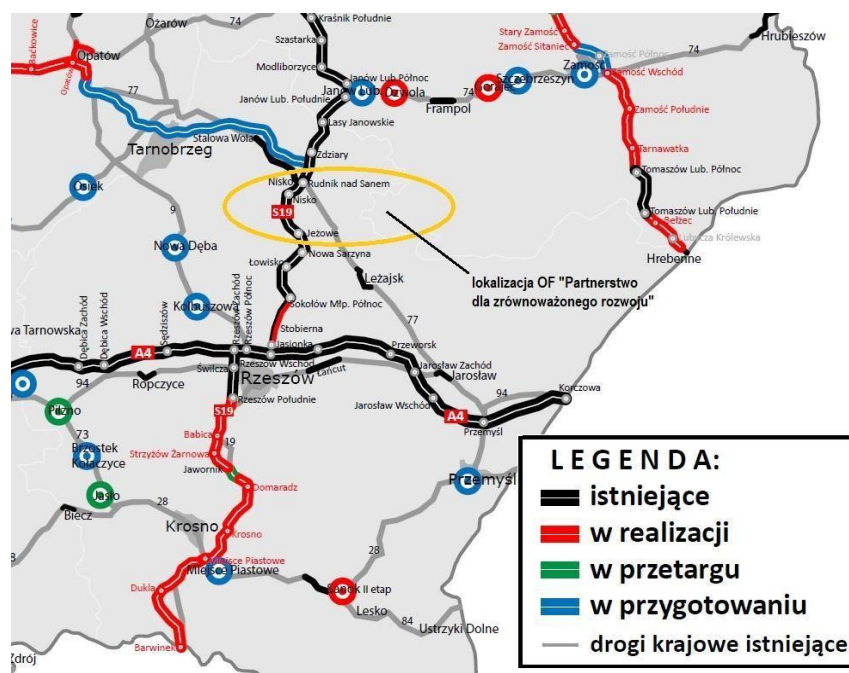
Dzięki drodze S-19, OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” posiada również dogodne połączenie z miastem Lublin oraz stolicą kraju – Warszawą, a po ukończeniu prac nad brakującymi odcinkami, również połączenie z województwem podlaskim i miastem Białystok, natomiast od strony południowej z południową częścią województwa podkarpackiego, w tym przejściem granicznym w Barwinku, skąd można dostać się dalej do Słowacji, Węgier, Rumuni, Grecji itp.

Poza drogą ekspresową S19, drugą istotną inwestycją drogową dla OF jest budowa drogi ekspresowej S74, łączącej drogę S12 w Sulejowie z drogą S19 w Zarzeczu (gmina Nisko), która docelowo połączy Łódź z Rzeszowem. Inwestycja znajduje się obecnie na etapie przygotowania –

dla odcinków zlokalizowanych najbliżej terenu OF, tj. Sandomierz – Stalowa Wola oraz Stalowa Wola – Nisko wykonano studium korytarzowe, studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowe oraz złożono wnioski do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Mapę stanu budowy dróg w województwie podkarpackim, według stanu na dzień 4.10.2024 r. w oparciu o dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, przedstawia poniższa mapa.

Mapa 15. Mapa stanu budowy dróg w województwie podkarpackim

Źródło: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad – Mapa stanu budowy dróg (stan na 4.10.2024 r.)

Uzupełnieniem sieci dróg krajowych i wojewódzkich są drogi powiatowe oraz gminne, które stanowią największą część sieci drogowej ogółem. Większość z nich jest utwardzona i w ostatnich latach wiele dróg zostało zmodernizowanych dzięki uzyskanemu dofinansowaniu ze środków europejskich lub z budżetu państwa w ramach Funduszu Dróg Samorządowych (obecnie Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg) oraz Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych.

Modernizacja wielu dróg powiatowych i gminnych była przedmiotem inwestycji w ramach uruchomionego w 2021 r. Rządowego Funduszu Polski Ład – Program Inwestycji Strategicznych.

W ostatnich latach w transporcie drogowym pojawił się nowy trend w zakresie rozwoju elektromobilności. W szczególności rynek e-mobilności rozbudowywany jest w krajach zachodnich, natomiast na terenie Polski, w tym województwa podkarpackiego infrastruktura dedykowana e-mobilności dopiero się rozwija. Obecnie na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znajduje się 1 punkt ładowania pojazdów elektrycznych – przy drodze krajowej nr 77 w mieście Rudnik nad Sanem, którego operatorem jest Power Dot Poland Sp. z o. o. W bliskiej odległości od OF, znajdują się również punkty ładowania pojazdów w Nisku, Stalowej Woli oraz w Nienadówce koło Sokołowa Małopolskiego.

Bardzo ważną rolę w zakresie transportu osobowego oraz towarowego, pełnią również linie kolejowe. Przez teren OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” przebiega linia kolejowa o znaczeniu państwowym nr 68, relacji Lublin Główny - Przeworsk, która jest w całości

zelektryfikowana. Linia ta na terenie OF przebiega przez teren gmin Rudnik nad Sanem i Jeżowe, a stacje zlokalizowane są w mieście Rudnik nad Sanem – Rudnik Stróża i Rudnik nad Sanem oraz w miejscowości Łętownia. Przez północną część terenu OF przebiega również linia kolejowa szerokotorowa (LHS) nr 65 Most na rzece Bug – Sławków Południowy LHS. Jest to jednotorowa, niezelektryfikowana linia, stanowiąca najdłuższą szerokotorową linię kolejową w Polsce, która ma charakter wyłącznie towarowy i obsługuje tylko przewozy międzynarodowe.

Duże znaczenie w kontekście rozwoju transportu kolejowego w OF mają planowane inwestycje w infrastrukturę kolejową w związku z planowaną budową Centralnego Portu Komunikacyjnego. Inwestycje te mają dotyczyć w dużej mierze również budowę połączeń kolejowych CPK z pozostałymi regionami Polski. W ramach programu ma powstać 10 tzw. „szprych”, które zapewnią połączenie Centralnego Portu Komunikacyjnego z pozostałymi regionami Polski. Przez teren OF przebiegać ma szprycha nr 6 łącząca Warszawę, CPK, Radom, Rzeszów i Sanok, a w OF obejmie ona istniejącą linię kolejową nr 68, która zostanie w ramach inwestycji przebudowana, a także nową linię kolejową nr 632 na odcinku Łętownia – Rzeszów.

Układ sieci kolejowej OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego przedstawia poniższa mapa.

Mapa 16. Układ sieci kolejowej województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

Kolejnym elementem infrastruktury technicznej, znacząco wpływającym na jakość życia mieszkańców jest infrastruktura wodno-kanalizacyjna. Składają się na nią m. in. ujęcia i stacje uzdatniania wody, sieci przesyłowe i rozdzielcze, przyłącza wodociągowe i kanalizacyjne, zbiorcze i indywidualne oczyszczalnie ścieków, przepompownie ścieków oraz kanały ściekowe.

Według danych GUS z 2023 roku, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” długość eksploatowanej sieci wodociągowej wyniosła 352 km, natomiast liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 6 217. Do sieci wodociągowej podłączonych było 91,5 % budynków mieszkalnych, a korzystało z niej 88,6 % ogółu ludności z terenu OF. Z kolei długość sieci rozdzielczej na 100 km² wyniosła 144,7 km. Dane te wypadają korzystnie na tle danych ogólnych dla województwa podkarpackiego, gdzie liczba budynków podłączonych do sieci wynosiła 75,1 %, liczba korzystających z wodociągów – 81,9 %, natomiast długość sieci rozdzielczej na 100 km² – 91,2 km, co wynika przede wszystkim ze słabego zwodociągowania południowych obszarów województwa, spowodowanego układem sieci osadniczej, uwarunkowaniami przyrodniczymi oraz występowaniem małych zasobów wód podziemnych i ograniczonymi możliwościami ich poboru.

Najwięcej budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w 2023 r. znajdowało się w gminie Jeżowe – 97,3 %, natomiast najwięcej korzystających z instalacji wodociągowej w ogólnej liczbie ludności znajdowała się w gminie Krzeszów – 93,2 %. Z kolei największa długość eksploatowanej sieci wodociągowej oraz liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania występowała w gminie Rudnik nad Sanem. Najślabiej zwodociągowaną gminą w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, jeśli chodzi o liczbę budynków mieszkalnych podłączonych do sieci, była w 2023 roku gmina Rudnik nad Sanem – 81,8 % ogółu budynków mieszkalnych miało dostęp do sieci wodociągowej, co i tak było wynikiem bardzo dobrym, przekraczającym średnią dla całego województwa.

W 2023 roku na terenie OF, ilość wody dostarczonej przez sieć wodociągową wyniosła 626,9 dam³, z czego 564,3 dam³ wody zostało dostarczone gospodarstwom domowym, natomiast zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wyniosło ogółem 23,9 m³. Najwięcej wody dostarczono w gminie Rudnik nad Sanem – 258,4 m³, a największe zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wystąpiło w gminie Krzeszów – 25,0 m³.

Dane dotyczące sieci wodociągowej dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 r., przedstawia poniższa tabela.

Tabela 42. Dane dotyczące sieci wodociągowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Budynki mieszkalne podłączone do sieci wodociągowej (%)	97,3	95,5	81,8
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	92,3	93,2	80,2
Długość eksploatowanej sieci wodociągowej (w km)	113,1	116,4	122,5
Sieć rozdzielcza na 100 km² (w km)	91,3	187,1	155,7
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (w szt.)	2 451	1 287	2 479
Woda dostarczona (dam³)	251,7	116,8	258,4
Woda dostarczona gosp. domowym (dam³)	232,4	102,8	229,1
Zużycie wody w gosp. domowych na 1 mieszkańca (m³)	23,5	25,0	23,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Nieco gorzej niż w przypadku sieci wodociągowej, sytuacja wygląda w kwestii sieci kanalizacyjnej. Podczas gdy do sieci wodociągowej podłączonych było w 2023 roku 91,5 % budynków mieszkalnych z terenu OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, dostęp do sieci kanalizacyjnej miało już 74,2 % budynków. Wynik ten, jest jednak również wyższy niż średnia dla województwa podkarpackiego, która wyniosła 68,4 %, na co wpływ miało bardzo słabe lub brak skanalizowania gmin, położonych w południowej części Beskidu Niskiego oraz w rejonie Bieszczad. Sytuacja ta jest wynikiem układu sieci osadniczej oraz konieczności poniesienia znacznych inwestycji na rozbudowę infrastruktury kanalizacyjnej na obszarach, gdzie występuje stosunkowo niższa gęstość zaludnienia oraz rozproszona zabudowa. Wysoki stopień skanalizowania występował natomiast w centralnym pasie województwa – od Rzeszowa po Przemyśl, a także w pasie Jasło – Sanok.

Zgodnie z danymi GUS z 2023 roku, na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” z sieci kanalizacyjnej korzystało 65,8 % ogółu ludności. Największy odsetek ludności korzystał z sieci w gminie Jeżowe – 80,8 % ogółu ludności, z kolei najmniejszy w gminie Rudnik nad Sanem – 57,7 %. Łącznie, w 2023 roku do sieci odprowadzonych zostało 489,7 m³ ścieków bytowych, natomiast ilość oczyszczonych ścieków, odprowadzonych z sieci wyniosła 595,0 m³. Najwięcej ścieków bytowych zostało odprowadzonych kanalizacją w gminie Jeżowe – 208,9 m³.

Nieoczyszczone ścieki zagrażają środowisku naturalnemu, a w szczególności narażone są wody powierzchniowe i głębinowe, które stanowią źródło wody pitnej dla ludzi i zwierząt. Negatywnie wpływają również na zdrowie człowieka oraz są źródłem toksycznych gazów. Z tego względu bardzo ważne są działania gmin w celu ograniczenia negatywnego wpływu ścieków na otoczenie, poprzez zapewnienie gospodarstwom domowym oraz podmiotom gospodarki narodowej dostępu do infrastruktury kanalizacyjnej.

Dane dotyczące sieci kanalizacyjnej dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 r., przedstawia poniższa tabela.

Tabela 43. Dane dotyczące sieci kanalizacyjnej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Budynki mieszkalne podłączone do sieci kanalizacyjnej (%)	81,6	78,5	62,6
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	80,8	58,8	57,7
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	195,9	97,5	44,7
Sieć rozdzielcza na 100 km² (km)	158,1	156,7	56,8
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	2 056	1 097	1 779
Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną (dam³)	208,9	84,8	196,0
Ścieki oczyszczane odprowadzone (dam³)	302,0	97,0	196,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

W ramach infrastruktury technicznej, wyróżnia się również sieć gazową, która ma duże znaczenie w systemie energetycznym państwa. Gaz, jako źródło energii w gospodarstwach domowych używany jest głównie do przygotowywania posiłków oraz podgrzewania wody,

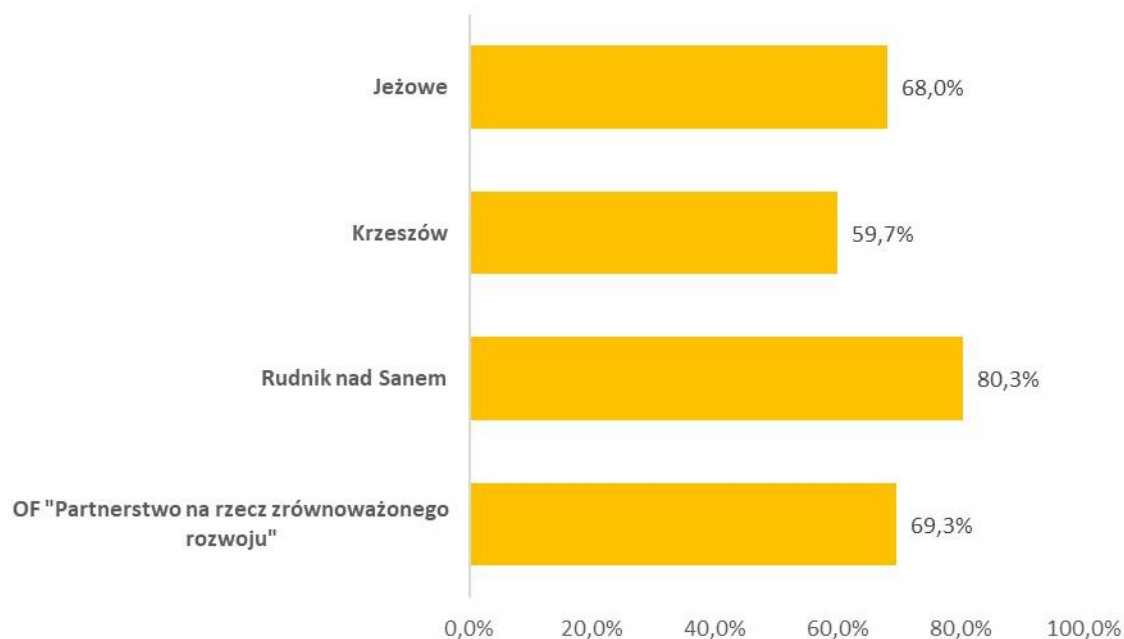
w mniejszym stopniu wykorzystywany jest do ogrzewania pomieszczeń. Z sieci gazowej korzystają również odbiorcy z sektora handlu i usług, czy też z sektora przemysłu przetwórczego.

Długość czynnej sieci gazowej na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku wyniosła 302,9 km, z czego 272,7 km stanowiła sieć dystrybucyjna. Z sieci gazowej korzystało 69,3 % ogółu ludności OF, co stanowiło wartość mniejszą niż średnia dla województwa podkarpackiego – 78,5 %. Najmniejszy udział osób korzystających z sieci gazowej w liczbie ludności ogółem występował w gminie Krzeszów – 59,7 %, natomiast największy w gminie Rudnik nad Sanem – 80,3%.

Odbiorcami gazu w 2023 r. w OF było łącznie 4 499 gospodarstw domowych, z czego 2 385 (tj. 53 %) ogrzewało gazem mieszkania. Łączne zużycie gazu na terenie OF, wyniosło 31 589,5 MWh, z tego do ogrzewania mieszkań zużyto 27 698,7 MWh. Najwięcej gazu zużyto w gminie Rudnik nad Sanem – 17 271,4 MWh, gdzie wystąpiło również największe zużycie gazu na jednego mieszkańca w kWh – 1 969,4 kWh.

Dane dotyczące odsetka osób korzystających z sieci gazowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 33. Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Dane dotyczące sieci gazowej dla poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 r., przedstawia poniższa tabela.

Tabela 44. Dane dotyczące sieci gazowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności	68,0	59,7	80,3
Długość czynnej sieci gazowej ogółem (km)	126,17	57,65	119,08
Długość czynnej sieci dystrybucyjnej (km)	126,17	57,65	88,87
Długość czynnej sieci ogółem w km na 100 km² (km)	101,8	92,6	151,3
Czynne przyłącza do budynków ogółem (szt.)	2 121	1 014	2 495
Odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe) ogółem	1 265	646	2 588
Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	654	279	1 452
Zużycie gazu przez gospodarstwa domowe w MWh	8 344,8	3 755,1	19 489,6
zużycie gazu na 1 mieszkańca w kWh	845,2	913,4	1 969,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Ważną kwestią, wpływającą na jakość życia mieszkańców w gminie jest gospodarka odpadami komunalnymi. Zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 roku o odpadach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1587 z późn. zm.), przez odpady komunalne rozumie się odpady powstające w gospodarstwach domowych, wyłączając pojazdy wycofane z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów (m. in. z sektora handlu i usług), które ze względu na swój charakter lub skład, podobne są do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2024 poz. 399), utrzymanie czystości i porządku, a w tym kwestie związane z gospodarką odpadami komunalnymi na terenie gminy, należą do zadań własnych gminy. Gminy są zobowiązane do zorganizowania, odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych zebranych w nieruchomościach położonych na jej terenie.

W 2023 roku na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” zebrano i odebrano ogółem 4 172,42 ton odpadów komunalnych, z czego 1 817,00 tj. 43,5 % ogółu odpadów, stanowiły odpady zebrane w sposób selektywny. Masa wytworzonych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca wyniosła natomiast ok. 170 kg, a ilość ta uzależniona jest w dużej mierze od czynników ekonomicznych i społecznych, głównie standardu życia ludności oraz wielkości i intensywności konsumpcji produktów.

Jednym ze sposobów ochrony środowiska w kwestii gospodarowania odpadami komunalnymi, jest ich segregacja. Zapewnienie selektywnego zbierania odpadów komunalnych, obejmujących co najmniej: papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe oraz bioodpady, należy do zadań własnych gminy. Gminy zostały również zobowiązane do osiągnięcia, wskazanych w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użytku i odzysku oraz ograniczenia składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.

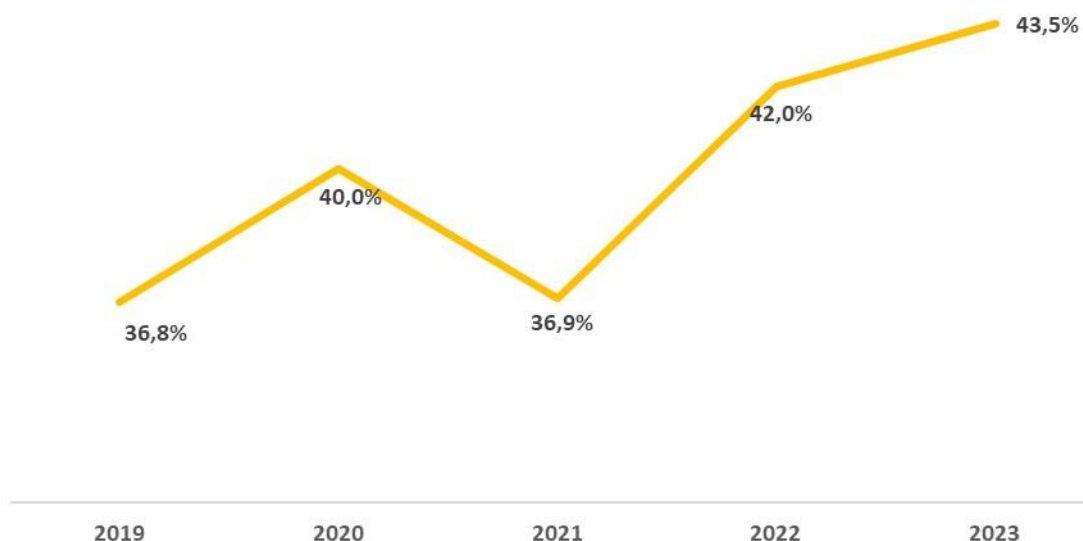
Zgodnie z danymi GUS, na przestrzeni lat 2019-2023 wzrost ilości odpadów zebranych w sposób selektywny oraz ich udział w ilości odpadów zebranych ogółem wzrastał w latach 2019-2020 oraz 2021-2023, natomiast w roku 2021 nastąpił spadek tej ilości i udziału w stosunku do roku poprzedniego co przedstawia poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 45. Odpady komunalne zebrane na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Rok	Odpady zebrane ogółem (t)	Odpady zebrane selektywnie (t)	Odpady zebrane zmieszane (t)
2019	3 426,77	1 261,16	2 165,61
2020	3 679,83	1 473,47	2 206,36
2021	3 781,73	1 396,38	2 385,35
2022	3 980,62	1 673,92	2 306,7
2023	4 172,42	1 817,00	2 355,42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 34. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Wzrost udziału odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem w 2023 roku w stosunku do roku 2019, wystąpił w gminach Krzeszów i Rudnik nad Sanem, natomiast w gminie Jeżowe nastąpił nieznaczny spadek w tej kwestii. Pomimo tego w gminie Jeżowe udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem był najwyższy spośród gmin analizowanego obszaru. Dane dotyczące udziału odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny w ilości odpadów zebranych ogółem na przestrzeni

lat 2019-2023 w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 46. Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023

Gmina	2019	2020	2021	2022	2023
Jeżowe	51,0	49,7	48,4	57,3	45,6
Krzeszów	23,0	32,5	33,4	30,8	32,8
Rudnik nad Sanem	34,4	36,7	32,6	36,9	45,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Największa ilość wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca, a także zebranych zmieszanych odpadów komunalnych na jednego mieszkańca, wystąpiła w 2023 roku w gminie Rudnik nad Sanem – 247 kg, a najmniej odpadów wytworzył mieszkaniec gminy Jeżowe – 111 kg.

Zebrane odpady komunalne w 2023 r. w większości pochodziły z gospodarstw domowych – 88,7 % ogółu odpadów, w mniejszym zaś stopniu z innych źródeł, m. in. podmiotów z sektora handlowego i usługowego, małego biznesu, biur i instytucji – 11,3 %.

Dane dotyczące zebranych odpadów komunalnych w 2023 r. w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 47. Dane dotyczące zebranych odpadów komunalnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023

Wyszczególnienie	Jeżowe	Krzeszów	Rudnik nad Sanem
Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez 1 mieszkańca	111	154	247
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (w t)			
Ogółem	499,27	208,12	1 109,61
Z gospodarstw domowych	475,46	193,11	1 091,01
Ogółem z innych źródeł	23,81	15,01	18,60
Odpady wytworzone w ciągu roku (w t)			
Ogółem	1 093,67	634,00	2 444,75
Z gospodarstw domowych	1 016,04	563,21	2 121,47
Ogółem z innych źródeł	77,63	70,79	323,28

Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku (w t)			
Ogółem	594,40	425,88	1 335,14
Ogółem na 1 mieszkańca (w kg)	60,2	103,6	134,9
Z gospodarstw domowych	540,58	370,10	1 030,46
Ogółem z innych źródeł	53,82	55,78	304,68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Uzupełnieniem systemu gospodarowania odpadami komunalnymi w gminach są punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych, gdzie właściciele nieruchomości mogą oddawać, określone w regulaminie utrzymania czystości i porządku w gminie, rodzaje odpadów. Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” znajdują się 3 takie punkty w miejscowościach Jeżowe (obsługuje mieszkańców gminy Jeżowe) i Sigiełki (obsługuje mieszkańców gminy Krzeszów), a także w mieście Rudnik nad Sanem (obsługuje mieszkańców gminy Rudnik nad Sanem).

Na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, w miejscowości Sigiełki znajduje się Instalacja Komunalna, stanowiąca instalację mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, zarządzana przez Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o. w Krzeszowie, która jest w stanie przetworzyć rocznie 30 000 ton odpadów komunalnych w części mechanicznej oraz 12 300 ton w części biologicznej, które trafiają ze znacznej części województwa podkarpackiego. Instalacja ta stanowi istotny element systemu gospodarki odpadami w powiecie nizańskim.

Analizując dane dotyczące systemu gospodarki odpadami na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, zauważyć można zwiększającą się efektywność tego systemu, ze względu na wysoki i systematycznie rosnący poziom selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Wciąż jednak występują problemy wymagające rozwiązania, spowodowane między innymi zbyt małą świadomością ekologiczną części społeczeństwa w zakresie gospodarki odpadami, w tym ograniczania powstawania odpadów u źródła i selektywnego zbierania odpadów. Istotny jest również fakt, że OF położony jest w części na obszarze o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych, przyciągającym turystów, co ma wpływ na ilość odpadów komunalnych.

Spis tabel

Tabela 1.	Powierzchnia gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	5
Tabela 2.	Liczba ludności oraz gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na koniec 2023 r.....	10
Tabela 3.	Zmiany w liczbie ludności w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023.....	11
Tabela 4.	Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny w poszczególnych gminach OF.....	12
Tabela 5.	Skumulowany przyrost naturalny w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w okresie od 2019 do 2023 roku.....	13
Tabela 6.	Liczba zameldowań, wymeldowań oraz wartość salda migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2018-2022	15
Tabela 7.	Struktura mieszkańców w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według trzech grup wiekowych w 2019 oraz 2023 roku	16
Tabela 8.	Wskaźniki obciążenia demograficznego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz ogólnie w województwie podkarpackim w 2023 roku	18
Tabela 9.	Prognoza ludności poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na lata 2022-2030.....	20
Tabela 10.	Liczba placówek wychowania przedszkolnego oraz liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku.....	24
Tabela 11.	Liczba szkół, uczniów oraz etatów nauczycieli w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według danych z 2023 roku.....	25
Tabela 12.	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku.....	27
Tabela 13.	Dane dotyczące opieki zdrowotnej w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 oraz 2023 roku	36
Tabela 14.	Dane dotyczące opieki zdrowotnej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 oraz 2023 roku.....	37
Tabela 15.	Liczba rodzin oraz osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku	39
Tabela 16.	Liczba osób w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023	42
Tabela 17.	Liczba osób w wieku mobilnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023	43
Tabela 18.	Liczba osób pracujących w gospodarce narodowej według płci oraz średnia wieku osób pracujących w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według stanu na 31.12.2023 r.	44
Tabela 19.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023	45
Tabela 20.	Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023	45

Tabela 21.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023.....	47
Tabela 22.	Rodzaje podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023.....	48
Tabela 23.	Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD zarejestrowane na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023.....	49
Tabela 24.	Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości na terenie poszczególnych gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 oraz 2023 roku	51
Tabela 25.	Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023.....	52
Tabela 26.	Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej dla OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” i województwa podkarpackiego w 2019 i 2023 roku	53
Tabela 27.	Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	55
Tabela 28.	Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	56
Tabela 29.	Pogłowie zwierząt gospodarskich w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	59
Tabela 30.	Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych i użytków rolnych wchodzących w ich skład, struktura użytkowania gruntów przez gospodarstwa rolne, powierzchnia zasiewów wybranych upraw oraz liczba pracujących w gospodarstwach rolnych i źródła dochodów gospodarstw domowych objętych spisem rolnym na terenie poszczególnych gmin OF "Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	60
Tabela 31.	Realizacja budżetu gmin OF „„Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”” w roku 2019 i 2023	73
Tabela 32.	Wskaźniki dochodów na 1 mieszkańca oraz wydatków na 1 mieszkańca w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023	75
Tabela 33.	Struktura dochodów budżetu w poszczególnych gminach OF „„Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”” w roku 2019 i 2023	76
Tabela 34.	Wysokość dochodów majątkowych, w tym wysokość dotacji i środków przeznaczonych na inwestycje oraz wpływów ze sprzedaży składników majątkowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023.	77
Tabela 35.	Powierzchnia gruntów leśnych oraz lesistość w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” wg stanu na dzień 31 grudnia 2023 r.....	87
Tabela 36.	Liczba budynków mieszkalnych, mieszkań, izb oraz powierzchnia użytkowa mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023	97
Tabela 37.	Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023.....	100
Tabela 38.	Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023.....	102
Tabela 39.	Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w % ogółu mieszkań w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2019 i 2023 roku.....	103

Tabela 40.	Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku.....	105
Tabela 41.	Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023	106
Tabela 42.	Dane dotyczące sieci wodociągowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku.....	111
Tabela 43.	Dane dotyczące sieci kanalizacyjnej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku.....	112
Tabela 44.	Dane dotyczące sieci gazowej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku.....	114
Tabela 45.	Odpady komunalne zebrane na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju ” na przestrzeni lat 2019-2023	115
Tabela 46.	Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023	116
Tabela 47.	Dane dotyczące zebranych odpadów komunalnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023	116

Spis map

Mapa 1.	Zasięg terytorialny gmin wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na lata 2024-2030.....	5
Mapa 2.	Lokalizacja gmin, wchodzących w skład OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego.....	6
Mapa 3.	Układ osadniczy gminy Jeżowe	7
Mapa 4.	Układ osadniczy gminy Krzeszów	8
Mapa 5.	Układ osadniczy gminy Rudnik nad Sanem.....	9
Mapa 6.	Przebieg szlaków turystycznych PTTK na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	65
Mapa 7.	Przebieg planowanych nowych ścieżek na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	67
Mapa 8.	Położenie fizycznogeograficzne OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” według J. Kondrackiego.....	83
Mapa 9.	Sieć wodna na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	84
Mapa 10.	Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	85
Mapa 11.	Obszary występowania złóż surowców oraz tereny górnicze na OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	86
Mapa 12.	Obszary specjalnej ochrony ptaków – Natura 2000 na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	88
Mapa 13.	Specjalne obszary ochrony siedlisk – Natura 2000 na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	88
Mapa 14.	Układ sieci drogowej województwa podkarpackiego	108
Mapa 15.	Mapa stanu budowy dróg w województwie podkarpackim	109
Mapa 16.	Układ sieci kolejowej województwa podkarpackiego.....	110

Spis wykresów

Wykres 1.	Zmiany w liczbie ludności w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2018-2022	11
Wykres 2.	Liczba urodzeń i zgonów oraz przyrost naturalny w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023	12
Wykres 3.	Liczba zameldowań i wymeldowań oraz wartość salda migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023	14
Wykres 4.	Skumulowane saldo migracji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023.....	15
Wykres 5.	Struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w 2023 roku.....	17
Wykres 6.	Prognozowane zmiany w liczbie ludności na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2022-2030.....	21
Wykres 7.	Prognozowana struktura mieszkańców według trzech grup wiekowych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2022 oraz 2030.....	21
Wykres 8.	Liczba dzieci w wieku do lat 3 w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku.....	22
Wykres 9.	Liczba dzieci w wieku od 3 do 6 lat w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku.....	23
Wykres 10.	Współczynniki skolaryzacji w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 oraz 2023	26
Wykres 11.	Współczynniki skolaryzacji na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w roku 2019 oraz 2023	26
Wykres 12.	Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim w 2023 roku	28
Wykres 13.	Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w gminie Jeżowe	31
Wykres 14.	Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Gminnej Bibliotece Publicznej w Krzeszowie w latach 2019-2023	33
Wykres 15.	Liczba czytelników oraz wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w Bibliotece Publicznej w Rudniku nad Sanem w latach 2019-2023.....	34
Wykres 16.	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2023	40
Wykres 17.	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w roku 2023 w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, w województwie podkarpackim oraz ogólnie na terenie kraju	40
Wykres 18.	Zmiany liczby osób w wieku produkcyjnym na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023.....	42
Wykres 19.	Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, w województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2019 i 2023 roku.....	46
Wykres 20.	Udział podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych gminach w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku.....	48
Wykres 21.	Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych, ich powierzchnia oraz powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład tych gospodarstw na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	57

Wykres 22.	Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych oraz ich powierzchnia według grup obszarowych użytków rolnych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz województwa podkarpackiego	58
Wykres 23.	Dochody na 1 mieszkańca oraz wydatki na 1 mieszkańca w 2019 i 2023 w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” oraz w województwie podkarpackim (bez miast na prawach powiatu)	74
Wykres 24.	Struktura dochodów budżetu OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”	76
Wykres 25.	Udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023.....	78
Wykres 26.	Wysokość wydatków majątkowych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023	79
Wykres 27.	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023.....	80
Wykres 28.	Wynik bieżący gmin OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w roku 2019 i 2023	81
Wykres 29.	Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w latach 2019-2023	82
Wykres 30.	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² i przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na 1 osobę w m ² w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2023 roku	99
Wykres 31.	Wskaźniki dotyczące budownictwa mieszkaniowego dla OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwa podkarpackiego oraz Polski w 2023 roku...	101
Wykres 32.	Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w % ogółu mieszkań w OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”, województwie podkarpackim oraz w Polsce w 2023 roku.....	103
Wykres 33.	Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności w poszczególnych gminach OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku	113
Wykres 34.	Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów zebranych ogółem na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju” na przestrzeni lat 2019-2023	115

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Jeżowie	92
Zdjęcie 2. Park podworski w Nowym Narcie.....	92
Zdjęcie 3. Muzeum Figur Chrystusa Frasobliwego w Jeżowie	93
Zdjęcie 4. Kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Krzeszowie	94
Zdjęcie 5. Drewniana dzwonnica przy Kościele pw. Najświętszej Maryi Panny w Krzeszowie.....	94
Zdjęcie 6. Cmentarz żydowski w Krzeszowie.....	95
Zdjęcie 7. Kościół Trójcy Świętej w Rudniku nad Sanem.....	96
Zdjęcie 8. Budynek Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem	96
Zdjęcie 9. Pomnik hrabiego Ferdynanda Hompescha w Rudniku nad Sanem	97